

VERSEGHY

VERSEGHY
KÜLNEKI
GILM.

VERSEGHY

.....
192.228

OSAK

RE 1223
~~(3. pd.)~~

~~ER 765/a~~

~~(3. pd.)~~

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

1140

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or author's name, which is mostly illegible due to fading.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

NAGY IVÁN

Scherdtmayer

Isten hozzád!

Nichts besprochen 192.228

M

B Á R Ó

KÜLNEKI GILMÉTA

KISASSZONY,

ÉS

ARANYPATAKI

G Y Ö R G Y.

EGGY

ÉRZÉKENY TÖRTÉNET

A'

LEGÚJJABB ÜDŐKBŰL.

Í R T A

V. F.

az az
Vörösmarty Ferencz.

PESTENN 1808.

Eggenberger József Könyvárosnál, az Uni-
versitás' Könyvtárházának általellenében Mélt:
Báró Podmaniczky Úr' Házában.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

1192.228

NAGY IVÁN

R2

ORSZ. SZÉCHÉNYI-KÖNYVTÁR
M. Kövedéknapló
1897 évi 348. sz.

Báró Külneki Gilméta

Kisaffzony

és

Aranypataki György.

E l s ő S z a k a f z .

*Ha merem kérdezni, kikhez van szerencsém
az Urakban?*

PEST felé utazván egy ernyes kocsiban négy lovonn egy meglett úri ember, öfzvejött az utolsó státiónn a' vendégfogadóban négy hintóval, mellyek párnázfákokkal, skatulákkal, puskákkal és vasas ládákkal tele voltak. Leszállván kocsi-járúl, szobát és ebédet kért.

Külön szobával nem ízolgalhatok, mondá a' vendégfogadós; de ha az enyímmel megelegszik az Úr, az aztalt benne azonnal megterítetem.

Minekelötte a' vendég ezen ajánlásra megfelehetett volna, egyike az Uraknak, kik a' folyosórúl lenéztek, rá kiáltván, Az Úrnak böesületes nevét, úgymond, szabad-e tudni?

Én Mársfalvi András vagyok, felelé a' vendég, az Uraknak szolgálattára.

Vitesse be az Úr, mondá amaz, úti holmiját a' vendégfogadás' szobájába, maga pedig jön fel hozzánk, ha tetszik, és ebédellen velünk.

E' különös emberséget különös köszönettel vévén Mársfalvi, még a' garádicsokat mászta, nem győzött magában azonn elegendőképen csudálkozni, hogy ezen Urak az ő caractere iránt nem is tudakozódván, pufzta nevének hallására magokhoz híjják. Vagy nevemről ösmernek, mondá halk szóval, vagy nagyon böcsületes emberek. Hozzájok jutván, ha merem kérdezni, úgymond, kikhez van szerencsém az Urakban?

Ez Báró Külneki László Úr, felelé az, a' ki a' folyosórúl megszóllította; én pedig Aranypataki János vagyok.

Mársfalvi mélyen meghajtotta magát mind a' kettőnek. A' Báró csak egy rövid főhajtással fogadta köszöntését; Aranypataki pedig kezét fogván vele, úttyanak czéllját, és okát tudakozta.

Pestre költözök mindenestül, mondá Mársfalvi, 's ott egy csendes hajlékban megvonván magamot, az ablakbúl nézem majd a' nagy világnak habzásait.

E' rövid de barátságos beszéllgetés alatt a' Báró fészeken állván, tusakodni latfzott magában egy gondolattal, melly ammint tekinteteibül kitetszett, amazoknak beszédgyéhez nem tartozott.

Vége

Végre francziául Aranypatakinak azt mondotta, hogy Dámáik talán rossz névonn fogják venni, ha hozzájok idegen embert vezet.

Aranypataki erre szintazonn a' nyelvonn megfelelven, én ugyan, úgymond, az előttünk álló vendéget személlye szerint eddig nem ösmertem, de nevérül jó házbúl valónak tudom. A' mi a' Dámákat illeti, megjelentem nekik előre a' dolgot. Ama' környülállás, hogy külön szobához nem juthatott, arra legalább csak birja ökö, hogy embertelenül ne fogadgyák.

Aranypatakinak elmenetele után a' Báró sokáig némán állott, és szemeit maga' elejébe a' földre függesztette. Mársfalvinak tehát tellyes szabadsága volt arra, hogy orczavonásaibúl belsejét kémlelgesse. A' Báró végtére rá tekintvén, micsoda szolgálatban van az Úr? úgymond. Valamint a' kérdés, úgy a' felelet is rövid és fefzes volt, és csak ezen ígékbul állott: Én nem szolgálok; mire a' Báró ismét elnémúlt.

Azonban Aranypataki visszazérkezvén, Mársfalvit a' Dámához bevezette, minekutánna előre megintette volna, hogy magyarul velek nem befzélhet.

Német közföntésére felkelvén üléseikrül a' Dámák, meghajtották egy keveset magokot, 's ismét leültek, a' nélkül hogy üdvözlését legkisebb szóval fogadták volna. Söt mivel a' Bárót utánna bejönni megsejtették, francziául azonnal magokhoz hitták, és arra kényfzerítették, hogy ökö, el ne haggya mindaddig, még az ebédet

el nem végzik. Aranypatakí, mintha helyre akarta volna hozni azt, a' mit a' Dámák a' vendéghez való emberségben elmulattak, barátságos beszédbe eredt vele, 's minekutánna a' szót majd nem érezhetetlenül a' Dámákra fordította volna, imígy szóllott hozzá:

A' Báróné, úgymónd, külföldi, és a' mi ennél sokkal több, francziásan nevelt Dáma. Hasonló nevelést vett a' Báró is, noha született magyar. Az affzony gyűlöl e' világonn mindent, a' mi nem franczia, vagy a' mi legalább nem francziás. A' németet otrombának, a' magyart pedig gorombának tartja, ha csak a' franczia módosság által meg nem gyaloltatik. Most egy darabig jószágában mulatván, 's a' körülbelül lakó magyar Nemesekkel megösmerkedvén, annyira megútálta földünköt és nemzetünköt, hogy nyakrafőre Bécsbe kívánkozott. Ama' természetességet, melly nálunk uralkodik, ő neveletlen vadságnak, az egyenes szívűséget gorombaságnak, a' magunkkal való megelégedést paraszt büszkeségnek nevezi. A' magyar affzonyokat annyira nem szenvedheti, hogy egynehányat közülök, kik tiszteletére mentek, meg is sértett; a' miből azután csúnya harcok támadtak. Ezen Affzóságoknak férjei, tudni illik, bosszút akarván állani, őtet is hasonló gorombaságokkal illették, vagy a' Bárót külömbféle inderkedésekkel kínozták, sőt még jussainak csendes birtokában is, a' hol lehetett, háborgatták. Megesküdött végtére a' Báróné, hogy ő e' bárdolatlan országban tovább

vább nem lakik, 's férjétől azt kívánta, hogy vele együtt mennél hamarább Bécsbe költözzön, és ott örökre letelepedgyen. A' Báró felette jó ember annyiból, hogy készakartva senkinek sem árt; de egyfersmind felette gyenge is azért, hogy Allzonyának jó móddal parancsolni még akkor sem tud, mikor másokat legázol. Az én feleségem is külföldi Bárónak a' leánya, és a' francziát hasonlóképen egészen elnyelte volt. Még házasságunk utánn is sokáig forrottak benne a' franczia bolondságok, mellyek fontos valóságoknak tartatnak; sokáig rogyogtak rajta a' franczia pipe-rék, mellyek módosságnak neveztetnek. Csak lassankint hozhattam egynehány esztendő alatt a' közép útra, mellyből most ismét ki kezdett térni, mióta Külnekiék szomszédságunkban letelepedtek. Istennek hála! hogy a' Bárónétól ismét elválík. Rezkettem már a' jövendőtől, jól tudván, hogy a' betegség sokkal veszedelmesebb, mikor megújúl, mint mikor támad. Ezeket, így fejezte be Aranypatáki barátságos beszédgyét, csak azért akartam az Úrral hamarjában közleni, hogy az embereket, a' kikkel ma ebédelni fog, nagyobbúl megösmervén, könnyebben elfzívelhesse azokat a' megvetni való kajcs tekinteteket, mellyek ne talán az Úrra lövödnének.

Allig mondotta ki e' szókat, hogy a' szomszéd szobákból beléptek hozzájok egy franczia allzony a' Bárónak tizenhárom esztendő's Kisafszonykájával, és egy franczia férjfi Aranypatákinak tizenöt esztendő's fiával. A' Báró azonnal ele-

elejekbe sietvén, a' franczia allzont karjával megkínálta, és egy székhez vezette. Melléje ülven maga is, nyájas beszédbe ereszkedett vele. Ezen allzonymak külseje olly kellemetlen volt, hogy Mársfalvi annak első tekintetére majdnem eliszonyodott. Magossága középferű, egész termete pedig olly száraz lévén, hogy csak csontból és bőrből látszott állani, szinte ama' vászokhoz hasonlított, mellyeket a' parasztok a' kertekben felállítanak, hogy a' madarakot a' gyümölcstül elijeszék. Nagy szájának hollú fogakból álló agyara előre állván, mardosó telhetetlenségre mutatott, még beesett szemeiből az irigység nézett ki, beszédgyében pedig és magaviselésében az ostoba büszkeség uralkodott.

A' franczia férjfi azonban a' Dámákhoz ment, kik nagy szívességgel fogadták. Közéjek ülven, már az egyiknek, már a' másiknak mondott szépségeket, mellyek inkább egy hadnagykához illettek volna, mintsem egy nevelőhöz. Barna, köpczös és alacsony lévén, orczájának vonásai nem voltak ugyan rendtelének, de valamint testének minden egyéb részei nagy erőre mutattak, úgy meredit és homályos szemeiből az ostobaság látszott kitekínteni.

Azalatt a' két nevedék egy ablakba vonódott, közel Aranypatakihoz és Mársfalvihoz, hol törött franczia nyelvonn egymással nyájasan beszéllgettek. Aranypataki magához szólítván fiát, megösmertette Mársfalvival, kit arra kert, hogy eredgyen vele egy kevés beszédbe, mellyből a' tudományokban való előmenetelét megítélhesse.

Deá-

Deákúl felette hibásan, németül pedig még hibásabban beszélt. Francia országnak gyeografijából tudott valamit, de Magyar országnak csak felosztásait sem tudta. Elgondolhatni, hogy tudatlanságát atya előtt Mársfalvi vagy elpalástolta, vagy legalább azzal, a' mit tudni látfzott, megfzépítette. Azt mindazáltal ezen Atyának dücsösségére meg kell vallani, hogy fiának fogatkozásait átlátta és megvallotta. Most, úgymond, Pestenn egy jó legényt fogadok melléje, a' ki vele a' tudományokat gyakorollya.

M á s o d i k S z a k a f z .

A' francia ebéd és a' magyar dessert.

Mihelyt Mársfalvi az ifú Aranypatakival beszédbe ereszkedett, a' Bárónak Kisasszonya az ablakból azonnal annyához, és ettül nevelőnéjéhez szaladt. Abbúl, hogy a' Dámák és a' francia nevelők Mársfalvira szögezték szemeiket, okosan gyaníthatta ez, hogy öket a' Kisasszonyraá figyelmetesekké tette. Majd azután tálatak. A' Báró' szakáccsa, ki mindenütt előre küldetett, francia ételekkel vendéglette meg öket. Az asztalnál Mársfalvit az öreg Aranypataki maga mellé ültette. Most már ő az étel közt a' francia beszélgetésre, melly közönséges és nyilvánvaló lett, több figyelmetességet áldozhatván, álmélkodással hallotta, hogy a' Dámák olly rofszúl beszéllették a' francziát, mint nállunk a' németek a' magyart, és hogy a' nevelőknek társaságos tónussa olly alacsony volt, mint francia

országban a' cselédeké, kik többnyire a' köz népnek allyához tartoznak. Felsőhajtván Mársfalvi, megkérdezte az öreg Aranypatakitúl e' külö ső nevelőknek neveit, és a' helységeket, mellyekben születtek.

Párisi mind a' kettő, felelé Aranypataki. Az asszony született Grófné, Madame de Folle, a' férjű pedig jó nemes ember, Monsieur de Frippon.

Bocsásson meg az Úr, mondá erre Mársfalvi, amannak szinte szavába esvén, és gúnyos nevetésre fakadván, neveik ugyan nagy születésre nem igen mutatnak.

Igaz! felelé Aranypataki, mert Folle bolondot, Frippon pedig gaz embert jelent. De ez semmit sem tesz. Elbefzéllették ök nekünk neveiknek eredetét, melly valóban nagyon különös, de nem lehetetlen. Az asszonynak öselei közül az egyik udvari bolond 's egyszersmind orvos is volt egy hajdani franczia Királynál. Az udvari bolondok a' régi világban, ammint az Úr maga is tudgya, okos és elmés emberek voltak. Történt tehát, hogy a' Királyné beteg ágyba esvén, sokáig nem szülhetett. Errevalónézve az említett orvos felöltözött bába ruhába, és a' Királynéhoz ment. Ez szíves nevetésre fakadván, szerencsésen megszült, és a' Királyt arra vette, hogy orvossát Grófnak tegye. Kevés üdö múlva ezen új Gróf a' Királynak komornokját haragbúl Fripponnak nevezte. A' komornok tehát ötet kihítta viadalra. Eleget mondotta amaz, hogy ő Gróf létére nemtelen emberrel harczolni nem tar-

tartozik; de mivel ez ellenben megesküdött, hogy mihelyt vele harczolni nem akar, első alkalmatossággal megbotozza, a' Gróf de Folle végtére a' Királynénak az egész dolgot megpanaszolta, ki a' komornoknak haragját csak azzal csillapíthatta le, hogy azon név alatt, mellyel őtet a' Gróf illette, nemes embernek tetette.

Es az ilyen meséket az Urak e' sohonnai embereknek elhitték? kérdezé tüzesen Mársfalvi. Kivántak-e tollók az Urak tanúleveleket születések és magoknak viselése iránt, mikor őket nevelőknek fogadták?

Nem tartottuk szükségesnek, felelé Arany-pataki, mivel, mint emigránsok, megakarták magokat nálunk vonni, és sem az asszony a' Grófné nevet, sem a' férjfiú a' nemes rangot tollunk nem kívánja. Mink megörültünk, hogy gyermekeinknek nevelését magokra vállalták, minekutánna a' franczia nevelést az egész világ legtökéletesebbnek tartja.

Boldog Isten! mondá erre Mársfalvi elkeseredett szívvel, mennyire ment már Naggyainknál a' nevelésben való gondatlanság! Ha kocsist, vagy inast, vagy szakácsot, vagy kulcsárt, vagy komornát vagy szobaleányt fogadnak, nem győznek tollók elég atfeztátumokat kívánni, sőt még szóval is tudakozódnak irántok, ha lehet, amaz Uraságoknál, kiknél azelőtt szolgáltak. Csak gyermekeiket adgyák minden gond nélkül olly embereknek kezébe, kikről semmit sem tudnak bizonyosan egyebet, hansm hogy francziául beszéllenek.

Arany-

Aranypataki erre szeme közé nézett egy darabig, azután pedig felvetvén szemeit az égre, megvonította vállát és elhallgatott. Azon szempillantásban észre vette Mársfalvi, hogy a' francia beszéllgetés, melly a' többiek között folyt, őtet illeti. Monsieur Frippon elkezdete magyar nyelvének hangját csúfolgatni, melly neki harmoniátlannak tetszett. Madame Folle nemzeti öltözetét és bajúlszát vette rostájára. Báró Külneki Gilméta Kisasszony pedig még orczájának vonásaira is kiterjesztette füllánkos gúnyolásait. A' Dámák az öreg Báróval édesen nevettek a' tizenhárom esztendő Kisasszonykának friss gondolatit, 's ezeknek francia nyelvenn tett harapós kifejezéseit. Az öreg Aranypataki elkomorodott, 's mivel nem tudta bizonyosan, ha Mársfalvi ért-e francziául vagy sem? nagy szorongásban volt miatta. Kétfzer más tárgyra is akarta már fordítani a' beszédet, de minden ügyekezete haszontalan volt. Mársfalvi, hogy iránta való gondgyátúl megmentse, arra kérte, hogy a' beszédnek elfordításában legkissebbet se fáradozzon, hanem kihallgatván inkább e' nevelőknek mesterséges gúnyolásait, tanullya ki, melly alacsony szívűek, és melly romlott erkölcsűek?

Az Ur tehát az egész beszéllgetést érti? kérdezé Aranypataki.

Értem, mondá Mársfalvi, 's olly annyira nem gondolok vele, hogy az Úrnak gyermeke miatt még szeretem is. Ügyekezzen az Úr rajta, hogy

hogy e' nevedék vesszőcske, még hajlékony, más kézbe jusson.

Allig mondotta ezt ki, hogy a' francia társaság nagy kaczagásra fakadt. A' Báróné sürgette Frippont, hogy vigye végbe nyájas gondolatlyát. Én, úgymond, az Úrnak deák beszédgyét nagyon szeretném hallani; kiváltkép pedig sokért nem adnám, ha magyar vendégünknek félénk vadságát fűhöz fához kapni látnám, hogy jelenlétünkben az Úrnak módosan felelhessen.

Frippon tehát Mársfalvit deákúl megszólítván, Az Úr, úgymond, hány oskolát tanúlt?

E' kérdésbül azonnal átlátta Mársfalvi az előbbeni kaczagásnak okát. Mivel pedig a' kérdő a' deák szót olly rosszúl ejtette, és olly hibásan beszéltette, hogy ötet Mársfalvi első tekintettel járatlannak ösmerte a' deákságnak még elementomiban is, francziáúl imígy szóllott hozzá: Az Ur azt akarja töllem kérdezni, hány oskolát tanúltam?

E' szavára a' Dámák el nem pirúltak ugyan, de szemeiket leütven, úgy elcsendesedtek, hogy még az egernek szaladását is meglehetett volna hallani. Csak a' tizenhárom esztendőös Kisasszony görbítgette mosolygó száját, Frippon pedig, mint ha mély álomból ijedt volna fel, egy rövid francia *igennel* felelt.

Én, Uram! így folytatta Mársfalvi azután francziáúl szavait, több oskolát tanúltam, melyekbül magamnak a' társaságos életre sok szép tanúságot szerzettem. A' többi között a' huma-

ni-

nitásnak, avvagy az emberségnek iskoláiban magyar mestereim arra tanítottak, hogy minden emberre úgy tekintsek, mint testvéremre, akár minémű különbség legyen közöttem és közte; mivel egyáltalában minden embertől csak annyi emberséget várhatunk, a' mennyit neki mutatunk. A' filozófiában azt tanultam, hogy valamint minden tudománynak és mesterségnek, úgy még a' társaságos életnek is van filozófiája, mellyről azok, a' kik fél emberektől neveltetnek, még csak álmodni sem tudnak. A' külömbféle jusoknak és törvényeknek iskoláiban két fontos dolgot hallottam; az első az, hogy erőszakot erőszakkal, gorombaságot bottal, mindenkor szabad meggátolni; a' második az, hogy még a' legvadabb nemzetnek törvényeit és szokásait is tiszteletben kell tartanunk, úgymint a' jó rendnek zsengejét, és a' honbéli hődógságnak istápját; a' mire minket még a' józan okosság is lekötelez akkor, mikor e' nemzetnél vendégek vagyunk. A' nagy világnak iskolájában végre azt tanultam, hogy minden tisztességes társaságban meg kell még az ösmeretlent is bocsólnunk, ha mindgyárt méltónak nem tartjuk is, hogy vele ösmeretséget vessünk.

Elprédikálhatott volna még egy egész óráig Mársfalvi, úgy elnémúltak a' francia társaságnak nyelvei, úgy lekonyúltak szarvai. Az egy Frippon látzott vérzemet kapni, mikor Mársfalvi a' nagy világnak iskolájáról szóllani kezdett. Mondása utánn rá vetvén büszke főfordú-

lással szemeit, ha merem, úgymond, az Úrtúl tudakozni, a' nagy világnak oskolájába mellyik országban járt? Ezt Francia országonn kívül nehezen lehet feltalálni.

Bocsásson meg az Úr! felelé Mársfalvi. A' tiszteséges és nyájas társalkodást akármellyik nemzetnek nemesebb részénél feltalállyuk, csak hogy azt a' nemzeti szokások mindenik országban másféle köntösbe öltöztetik.

Az Úr tehát e' társalkodásnak törvényeit hihetőképén magyar országban tanulta? mondá Frippon diadalmaskodó mosolygással.

Magyar országban is, Bécsben is, Florenziában is, Londrában is, leginkább pedig Párisban, felelé Mársfalvi.

Magyar országnak és Bécsnek említésére elkacczantotta magát Frippon, Florencziának és Londrának nevére csak száját görbítette meg, Párist hallván neveztetni, elhalaványodott, még a' többiek mindnyájan egyszerre felkiáltottak: Párisban? Párisban?

Az Úr tehát Párisban volt? kérdezé az öreg Báró, szinte megakarván előzni az indulatokat, mellyek e' kellemetlen jelenésből támadhattak volna.

Hat esztendeig, mondá erre Mársfalvi, öregebbik fiával ama' Regiment' Proprietáriussának, mellynél akkor mint Fő Hadnagy szolgáltam. Elvégezte volt már akkor e' reménységgel tellyes Ifjú minden tanulásait, és semmi egyébnek hijával nem volt, hanem hogy még a' világot nem látta.

látta. Édes atya úti társt keresvén neki, rám méltóztatta vetni szemeit, kiváltkép azért, mivel a' franczia, olasz, és anglus nyelveket be-
 czéllem. Bécsben egy esztendeig készültünk ezen útra együtt, a' Geografiákból, Históriákból, és Útazókból megösmerkedvén előre ama' tartományokkal, mellyekbe utazni akartunk. Párisban hat esztendeig mulattunk, honnan Londrába és Florencziába mentünk, mindenütt egyegy esztendő-t töltvén. Az udvarokhoz mindenütt bevezettetvén, nyitva állottak előttünk a' legnagyobb házak, mellyekben soha sem tapasztaltam, hogy, nem mondom, az Uraságok, hanem még a' cselédek is, a' jövevényt különös tisztelettel nem fogadták volna.

Bocsásson meg az Úr e' fogyatkozásunknak, mondá a' Báróné. Aranypataki Úr egy utazónak képében vezette be hozzánk az Urat, a' nélkül hogy characterét megmondhatta volna. Szabad-e ezt tudni?

Méltóságtoknak szolgálattýára, én penzionátus Gyenerális vagyok.

El lehet gondolni, hogy már most a' Dámák és a' Báró a' sok bocsánatkérések után majdnem imádták. A' Báróné kimondhatatlanúl sajnálta, hogy társalkodásában Pestenn csak egynehány nap fog gyönyörködhetni, és Aranypatakinének nagyon irígyllette azt a' szerencsét, melly ötet a' Gyenerális Úrral naponkint öszve fogja keríteni. Frippon a' franczia affzonynak unfolására különösen megkövette Mársfalvit, 's

magát úri kegyelmébe ajánlotta. Azalatt eljött a' hír, hogy a' hintók készen állanak. Arany-pataki beülvén a' kocsiba, kezét fogott Mársfal-vival, és barátságát kérte. Azután mindnyájan Pestre hajtottak.

Harmadik Szakasz.

Villongások.

Mársfalvi még feküdt, mikor Aranypatakiné-
nak inassa megjelenvén nálla, az egész úti tár-
saságnak nevével ebédre hitta, azt adván hozzá,
hogy Aranypataki Úr maga el fog érette hintónn
jönni, ha neki erre a' Gyenerális Úr órát szabni
méltóztatik. El is ment érte tizenkét órakor,
noha az ebédnek órája dél után a' második volt.
A' két Dámát a' Báróval a' játékasztalkánál ta-
lálták. A' Báróné különös tisztelettel fogadván
a' Gyenerálist, akarattyára hagyta, ha velek a'
játékot akarja-e folytatni, vagy inkább a' ház
mellett lévő kertben az árnyéknak és a' friss le-
vegőnek kellemetességében gyönyörködni? Gyer-
mekeinket a' kocsikon a' városba küldöttük,
úgymond, nevelőikkel együtt; egyébaránt az
Urat sétálással is megkínálnám.

Érdemem felett kegyes hozzám Méltóságod,
felelé Mársfalvi; de azt, hogy Dámák az ő mu-
latságaikat az én tetszésemhez szabják, az egész
világért el nem szívélhetném ama' mély tisztelet
miatt, mellyel hozzájok egy általlyában visel-

tetek. Én Méltóságoknak parancsolatlyát várom.

A' Báróné meghajtván magát, játzó társakot, úgymond, mindenütt lehet széles e' világonn lenni, de olyan Urakot, kiknek társalkodásábúl az ember fontos dolgokat tanulhat, felette ritkán. Én az Úrnak kellemetes, és ammint bizonyosan tudom, tanúságokkal tellyes társalkodását akarom, még itt mulatok, hasznomra fordítani. Ha tehát úgy tetszik, mennyünk a' kertbe.

Ezt mondván, a' Gyenerálisnak karjára akaszkodott, és a' kertnek indúlt. Utánnok vezette a' Báró Aranypatakinét, kiknek nyomában Aranypataki magányosan ment. A' kertben az utak lugas boltozatokkal voltak beborítva; közepében pedig egy csinos mulató ház állott, mellynek ablakjaibúl és ajtajibúl majdnem az egész kertet át lehetett látni. Sétálás között a' Báróné a' Párisi kertekről, palotákrúl, mulatságokrúl annyi-féle kérdéseket tett, hogy Mársfalvi allig gyözött reájok megfelelni. Feleletei azonban a' Bárónét kimondhatatlanúl megbájolták, mert Mársfalvinak rajzolásai olly elevenek, és jegyzései olly mulatságosak voltak, hogy a' Báróné Párisnak épületei között gondolta magát sétálni, 's azoknak szépségeiben érzékenységeit gyönyörködni.

Fél óráig való sétálgatás után mindnyájan öfzvejöttek a' mulató házban, mellynek belső részeit az idestova repdeső szellőnek lebegései szüntelen' hűtögették, 's a' virágoknak kebelébül el-

ragadott újjabb és újjabb illatokkal megtöltöt-
ték. Itt a' következő bezzéllgetés támadt.

Azt csak meg kell vallani, mondá a' Báróné, hogy Párisnak nincsen párja. A' Gyenerális Úrnak rajzolásai ízerint egész földi paradicsomnak kell e' várasnak lenni.

Mársfalvi. Böcsásson meg Méltóságod, ha még is azt merézzlem mondani, hogy az Olasz országi és a' Londrai szépségeknek nagy száma a' Párisi kellemetességeket vagy felmúllyá, vagy legalább minden bizonyjal eléri.

Báróné. Ha az Úr nem mondaná, hihetetlennek tartanám.

Báró. Ha némelly Párisi szépségek kénytelenek volnának is engedni az olaszoknak és az ánglusoknak, a' módosság és a' jó ízlés ezeket untig kipótollyá, melly a' franczia társalkodásban és a' mulatságokban uralkodik.

Báróné. Es már maga is a' franczia nyelv mennyire meghaladgya kellemetességével a' többieket! Óh ha az én Gilmetám olly szerencsés lehetne, hogy a' Párisi világban csak egy ez-tendőcskét tölthetne!

Aranypatakiné. Az én Györgyömnek legalább három ez-tendőt kell Párisban tölteni, mi-helyt oskoláit elvégzi.

Mársfalvi. Szívemből sajnálom, hogy Méltóságtoknak sem ítéleteit, sem kívánságait egészen helyben nem hagyhatom.

Báróné. Hogyhogy? Hízen maga az Úrnak példája olly szemlátomást megbizonyította a' fran-

czia nevelésnek elsőségét, hogy én az ellenkezőről csak gondolkodni sem merek.

Mársfalvi. Az én nevelésem valóban nem franczia, a' minn nagyon is örvendek. Tudom én jól, hogy amaz ítélet, mellyel a' franczia módosság, nyelv, és nevelés iránt vagyok, majdnem az egész nagy világnak vélekedésével ellenkezik; de nem tehetek rólla.

Báróné. Helyes okok nélkül az Úr ezen ítéletet minden bizounyal nem ejti. Szabad-e azokat tudni?

Mársfalvi. Méltóságodnak kérdése nekem annyi, mint parancsolat. Igaz ugyan, hogy az uralkodó vélekedéseket megtámadni soha sem tanácsos; de tudom ellenbeu azt is, hogy Méltóságatok nem ama' gyenge lelkek közé tartoznak, kik az embert vélekedései miatt megvetik, megnevetik, vagy éppen üldözik. Az én ítéletem szerint, valamint mindenik nemzetnek van különös nyelve, törvénye és caractere, úgy különös nevelésének is kell lenni, melly e' nyelvet, törvényt és caractert dajkállyá és fenn tartsa. E' külömbséget a' nemzetek között megrontani, részént nem tanácsos, részént még lehetetlen is. Ha valamellyik nemzet annyira viheti a' dolgot, hogy nyelvét a' szomszéd nemzetek megfizeressek, és országaikban, kivált a' népnek nemesebb részénél, közönségessé tegyék, bizonyosan remélheti, hogy ezek között kevés üdö múltva uralkodó nemzetté lessz. Nyelvével tudni illik szokásai, vélekedései és törvényei is könnyen el-

terjednek, oly annyira hogy valahová neki fegyveres kézzel betörni tetszik, mindenütt szántalanokra akad, kik vele egy nyelvet beszéllvén, egyet is értenek.

Aranypataki. Ezek tagadhatatlanul a' következesei annak, ha valamely nemzetnek nyelvét más nemzetek honbéli nyelveik helyett befogadják. De engedgye meg az Úr azt mondanom, hogy az ilyen nemzet csak még sem viheti azt végbe, hogy a' nemzetek között való különbség elenyésszen. Szántalanok fognak még is találkozni, kik a' nemzeti törvények mellett felállanak, és inkább életeiket oda adgyák, hogysen a' régi szokásokat elenyésszeni engedgyék, melyekkel még jussaik és szabadságaik is szorosan öfzvekapcsoltatnak. De még a' címák sem engedik, hogy a' nemzeti különbségek megszűnyenek.

Mársfalvi. Azért mondtam e' különbségeknek kiirtását még lehetetlennek is. De nem volna-e jobb, az idegen nyelvet be nem fogadni, és az idegen nevelést kiirtani, mintsem nemzeti létünköt veszedelembe ejteni. Nagyon késő már akkor a' nemzeti törvények és szokások mellett felkelni, mikor azok megerőtlenedtek. Új és rettenetes károk nélkül lehetetlen azokat fenn tartani; az idegenekből pedig egészen kitisztítani még e' károkkal sem lehet. A' nemzeti character megtarkúl, megkorcososodik; a' mi az idegen nemzetnek elegendő arra, hogy majmait rabfíjjára fűzhesse.

Bá-

Báróné. Én ugyan affzony létemre illy mélyen e' dologba be nem látok; de azt még is merném kívánni, hogy a' nemzetek hasonlőbbak legyenek az olyan nemzethez, mellynek nyelve csinosabb, és szokásai kellemetesebbek. Illyenek találok én a' franczia nemzetet; azért szívemből kívánom azt is, hogy annak tökéletes nevelése miköztünk naponkint terjedjen.

Mársfalvi. Méltóságod engemet szinte kellemetesen kényfszerit arra, hogy a' franczia nevelésről különösebben szóljak. E' nemzetnek nyelve, módossága és nevelése csak azért látszana nekem olly böcsben lenni, mivel azokat maga a' nemzet, akár kérkedésből, akár talán feltelt szándékból is, már régtől fogva éjig magasztallja, tudván, hogy az emberek azt végre minden nyomozás nélkül elhifzik, a' mit gyermeksegektől fogva szüntelen' hallanak. A' franczia nyelv, ha részre-hajlás nélkül akar az ember izólani, sokkal rögzösebb, nem csak az olafznál és ánglusnál, hanem még a' németnél is.

Báróné. Ha, ha, ha! Még a' németnél is. Bocsásson meg az Úr módatlanságomnak! Lehetetlen, hogy ne nevessek.

Mársfalvi. Ezt én Méltóságodnak vétékül valóban nem tulajdoníthatom. Az ellenkező vélekedést olly sokszor és olly fontos tónusban hallotta hírdetni, hogy az enyímet nevetségessnek nem találni, szinte szabad akarattyában sincsen. A' német nyelvben, valamint az ánglusban

ban is, silabamértékre vett verseket olvasunk, melly tulajdonság azokat a' legesínosabb deák és görög nyelvekhez valóban közelebb is viszi. A' franczia nyelvet illy rendbe fzedni, mindeddig lehetetlen volt.

Báróné. Már én ehhez megint nem értek. Azt az egyet mondhatom, hogy a' franczia könyveket, ha mindgyárt tudományos tárgyakról írnak is, sokkal könnyebben értem, mint a' németeket.

Mársfalvi. És éppen ez az, a' mi a' francziáknak tudományos könyveit gyanúsokká teszi. Az ánglus tudósok többnyire olly mélyen írnak, hogy magok magokat sem értik; egyebaránt pedig e' nemzetnek minden lépéseit a' kalmárlélek élteti. Az olasz még legfontosabb foglalatosságiban is elárúllja az arlakínt. A' franczia pedig mindent könnyűnek, mindent kellemetesnek akar tenni, a' mi az igazságnak rövidsége nélkül meg nem történhet. Ő csak naggyábúl adgya elő a' tudós tárgyakot, csak félig mondgya meg az igazát, csak hegyeit csipdeli le a' tudománybéli kalázkoknak. A' franczia könyveknek olvasásából támadnak azután a' sok fel tudósok, kik még a' legfontosabb igazságokkal is csak játszanak, 's kiknek egész czéllyok a' társaságokban való üres ragyogásból áll. A' német a' tudományokra nézve az ánglus és franczia között a' közép úton jár.

Báróné. Az Úrnak okaira, megvallom, felelni nem tudok; de azért vélekedéseivel még

sem

sem tudok megeggyezni. Aranypataki Uram! Báró Uram! segítsenek egy keveset. Nem látják-e, hogy legragyogóbb dücsösségünköt, a' francia módosságot, a' Gyenerális egészen letapodgya?

Báró. Hisz eddig a' Gyenerális Úr a' módosságot és a' nevelést meg sem illette. Legyen a' francia nyelv még egyszer olly rögös, és a' francia könyveknek tudóssága még egyszer olly vékony, elég az ahhoz, hogy e' nyelvenn legízebben ki lehet fejezni mindent, a' mi a' társaságos élethez tartozik; és hogy a' francia könyvekben mind feltaláltatik az is, a' mi egy Gavalérban vagy egy Dámában megkívántatik arra, hogy kellemetesen társalkodni tudgyon.

Báróné. Köszönöm Báró Uramnak, hogy helyettem illy ízépen megfelelt. Rószínü könyvembe írom én azt legfőbb érdemei közé. De tartok tőlle még is, hogy azzal a' mi kellemetes antagonistánk meg nem elégszik; mert már előre látom, hogy az egyiket a' másikából akarja következtetni. Nem igaz-e?

Mársfalvi. Méltóságod' átlátásának mély complementumot kell tennem. Valamint a' többi tudományokban, úgy a' nevelésben is könnyen vesznek ők mindent, 's valamint amazokból csak annyit közlenek a' Gavalérokkal, a' mennyi a' féltudós társalkodásra kívántatik, úgy a' morálisból is csak azt ajánlyák a' nevedék úrfiaknak és kisalfzonyoknak, a' mi elegendő arra, hogy jó erkölcsűeknek tessenek, ha mindgyárt
nem

nem azok is. A' tudományoknak mélyebb ösméreteit ők pedantizmusnak, a' morálisnak szorosabb tiszteletét pedig bigotizmusnak nevezik.

Báróné. Vigyázzon Gyenerális Uram, hogy sokat ne mondgyon.

Mársfalvi. A' franczia nevelésről valóban nem sok, a' mit mondok; de azt hozzá kell még is tennem, hogy az emberi nemzetnek különös szerencséjére, sokan a' francziáknak nevedékei közül el nem rontatnak e' nevelésnek fenékkal fordúlt oktatasai által úgy, ammint elromolhatnának.

Báróné. E' jegyzést különösen köszönöm az Úrnak; mert mink, ammint itt ülünk, mindnyájan francziásan neveltettünk. Én azonban részemről semmi efféle oktatásokról nem tudok megemlékezni.

Mársfalvi. Mivel szép színek alatt, sőt sokszor még szent köntösökben is szoktak a' nevedékek' elejébe terjeszteni. Eszébe hozok én Méltóságodnak egyet vagy kettőt, ha tetszik.

Báróné. Szeretném hallani.

Mársfalvi. A' franczia nevelők a' Gavalérokhoz és Dámákhoz iliő tökéletességet az *érzéketlenségben* helyeztetik. „Bármelley szörnyen uralnak, kodgyanak bennünk az indulatok, így szólának ők nevedékeikhez, soha se engedgyük még is, hogy mellyeinkből kitorjenek. E' gyengeségeket úgy el kell magunkban titkolni, hogy azokat külső jeleikből soha senki csak ne is gyaníthassa. Ezzel azt nyerjük, hogy hideg

„ vé-

„vérűeknek látszunk lenni, akármilyen történnyen
 „velünk vagy másokkal a' világon, és hogy
 „következendőképen ellenségeink semmi leg-
 „kisebb részt sem találnak bennünk, melly által
 „belső nyugalomunkhoz férhessenek. Az eggy
 „böcsület legyen, mellynek sértésénél hidegvé-
 „rűek ne maradgyunk, hanem inkább, há kön-
 „nyen lehet, világos bosszúállásról gondolkod-
 „gyunk. “

Báróné. És azt, hogy indulatinkot megzabolázzuk, helytelennek tartya az Úr? Hisz ez még a' keresztény religiónak is fő parancsolattya.

Mársfalvi. A' megzabolázás, és a' család eltitkolás között felette nagy a' különbség, A' keresztény religio azonkívül a' bosszúállásnak megzabolázását még a' böcsületsértésnek esetében is megkívánnya. De a' legnagyobb különbség e' szent religiónak és a' francia nevelésnek tanításai között az, hogy amaz csak a' rendetlen indulatoknak zabolázását, ez pedig még a' törvényes érzeményeknek eltitkolását is parancsollya.

Báróné. Nem volna-e az Úrnak alkalmatlan, ezen állítását példákban megvilágosítani?

Mársfalvi. Szívesen megcselekszem. A' francia nevelés a' szerelmet, mihelyt egyszer annak cízendeit elérjük, nem tiltya; hanem csak azt kívánnya, hogy hajlandóságunknak tárgyait megválogassuk, és hogy azt a' világ elöl a' barátkozásnak palástyával eltitkollyuk. Naponkint tapasztallyuk, hogy a' nagy világban a' galanteria inkább

inkább szép tulajdonságnak mintsem hibának tartatik. Az irigykedésnek kinyilatkoztatását a' francia nevelés felette rosszályá, de azt ellenben javasolliya, hogy másoknak elmenetelét titkos fondorkodások által meggátolliuk, mihelyt olly póczra vágyakodnak, mellyre magunk ügyekszünk, vagy mellyre valamelly emberünköt akarjuk felemelni. Nemtelen emberenn nyilvánvaló bosszút állani, alacsonyságnak tartya; de szerencsáját titkos rágalmasok által meggátolni, még szükségesnek is itéli.

Aranypataki. Megvallom, hogy az Úr engemet több efféle francia oktatásokra tesz figyelmetessé, mellyek első tekintettel helyeseknek, sőt még ragyogóknak is látszanak, 's mellyeknek következesei az emberségnek és a' keresztény jámborságnak kötelességeivel meg nem férnek.

Mársfalvi. Kivált, ha a' kegyesebb indulatok iránt való francia tanításokat megfontolliuk, akkor, Uram! e' következeéseknek károssága éppen szembetünő. A' felebaráti szeretet, keresztény hitünknek ama' fő dífze, a' francia nevelés által egészen elfojtatik; mert ez nemes nevedékivel a' nemtelen rendeket úgy megvetteti, úgy megútáltattya, mintha emberek sem volnának. A' házások, szülők és gyermekek között való szeretet olly felséges, hogy még a' társaságos életnek eredetét is ennek közfönnyük. A' francia nevelés a' házasságból csupa familiabéli hafznokra czélozó hideg alkut csinál; a' gyermekeket csöcsömös koroktól fogva szülőiktől elválaszt.

lafztván, idegen kézre bízza; 's a' meghalt szülőkért, gyermekekért, vagy testvérekért való érzékeny sírátkozást olly érzéketlen gyáflzal pótollyja ki, mellynek valamint üdeje, úgy ruhadarabjai is ki vannak szabva.

Az irtalmasság, melly a' polgári életnek fő öfzlopa, a' franczia neveléssel meg nem férhet, részént azért, mivel ennek fő czéllya ellen a' szívet nagyon megérezékenyíti, részént pedig, mivel a' francziásan nevelt szívek a' nyomorúttakkal, úgymint többnyire alábbvaló rendhez tartozó emberekkel, megösmerkedni nem méltóztatnak. De talán már unalmat is okozok Méltóságtoknak morális jegyzéseimmal, mellyeknek sükerességét inkább csak érezni lehet, mintsem szóval megfejtteni.

Báró. A' hajdani üdökben, mikor még a' nemesebb rendűek az alacsony világgal örömet társalkodtak, barátkoztak, és így ösmerősebbek is voltak, Gyenerális Uramnak panasz helyt, ammint látom, nem találtak volna; de az alacsony világ nem is böcsülte ám a' föbb rendeket úgy, ammint most böcsülni kénytelenítettik.

Mársfalvi. Báró Uram! A' hajdani Szolgák nem estek ugyan térgyre földes Uraik előtt; nem csókolták ruháiknak legalsó prémeit, mikor kéreseiket meghallgatták; nem állottak letett kalappal mellze töllök, mint földi isteneiktül; de bezzeg! meg tudtak ám érettek halni. A' mostani szolgák mély tiszteletet mutatnak hozzájok, mivel ezzel, ammint maga mondgya Báró Uram,

kény-

kénytelenek; de a' legkisebb veszedelemben el is hagyják őket vizontag, mintha soha sem ösmerték volna.

Aranypataki. Azt ugyan, ha igazat akarok mondani, meg kell vallanom, hogy a' franczia nevelés minket a' többi rendektől felette nagyon elkülönöz, és mintegy izolál; de talán ellenben azt sem tagadhattuk, hogy izoláltt boldogságunkról elegendőképen szorgalmatoskodik.

Mársfalvi. Mikép érti ezt az Úr?

Aranypataki. A' francziának conversatiobéli nyelve olly annyira bővelkedik mindennemű szépségekkel, mellyek nem csak ama' tiszteletet gyönyörűen kifejezik, mellyel egymásnak tartozunk, hanem még a' mulatságos elmésséget is kellemetesen táplálják; könyveiben pedig olly annyira feltaláltatik minden, a' mi társaságos életünknek boldogságához megkívántatik, hogy a' többi nyelveket és könyveket a' nagy világ méltán mind szükségteleneknek nézheti.

Mársfalvi. Egy franczia könyvben azt olvastam egyszer, hogy a' nagy világnak tagjai közönséges alkut csináltak magok között, melly szerint ők a' mindennapi társaságokban egymással komédiát játszanak. A' conversatiobéli nyelvben meg van határozva, micsoda szépségeket mondgyanak egymásnak mindennemű esetben. Ezeket ők könyv nélkül megtanúllják, 's egymásnak mély fő- és térgyhajtások között elmondgyák. Az ellenségek szinte azt mondgyák egymásnak, a' mit a' szíves barátok; és ha végtére

a'

a' complementumokból kifogynak, játékhoz ülnek. Ha e' nyelvet egyszer tudgyák, az emberi nyelvnek egyéb részeire nincs szükségek. Igaz ugyan, hogy a' conversatiobeli nyelv elejente felette szük volt, de üdövel különbféle tudományos szépségekkel nagyon megszaporttatott, melyek a' fontos tárgyaknak egyikéről a' másikra, szinte valamint a' lepkék virágról virágra repdesnek, a' nélkül hogy valamelyikből sükeres hafznot vonnyanak. Ezekből állyon e tehát a' társaságos életnek izoláltt boldogsága?

Báróné. Én vele megelégszek.

Aranypatakiné. Én sem kívánok nálanál többet.

Mársfalvi. Ha mink ilyen izoláltt boldogságot keresünk, önnön magunknak ellenségei vagyunk. A' többi rendeknek hozzánk való kötelelességeit mink méltán megkívánnjuk; de nekünk is vannak ám hozzájuk vizzontag való kötelelességeink. Ha mink ezeket nem tellyesíttyük, és izoláltt boldogságot keresünk, nem méltán tarthatunk-e attúl, hogy ők is visszadgyák nekünk a' kölcsönt? A' mi a' tudományokat illeti, ezeknek mélyebb és serény tanulása arra való nézve tartozik fő kötelelességeink közé, mivel a' polgári társaságnak éppen azért vagyunk ragyogó tagjai, hogy egyszersmind ofzlopai is legyünk.

Itt egy inas hírül hozta, hogy az ifjú Uraság a' sétálásról megérkezett, és hogy az ebéd készen van. Szintazon renddel tehát, ammint a' kertbe lejöttek, fel is mentek megint az ebédlő

szobába. A' Báróné megörülvén, hogy e' gyűlölséges befélligetésnek vége szakadt, új kérdéseket tett Mársfalvinak a' Párisi, Londrai, és Olasz országi riikaságokrúl és mulatságokrúl, erősen feltévén magában, hogy az alacsony gondolkozású, de egyébaránt kellemetes társalkodású Gyenerálist e' tárgyaktúl más környékekbe, még Pestenn vele társalkodni fog, nem bocsátja.

N e g y e d i k S z a k a f z.

Korán estp, a' mi csalány akar maradni.

Allig ültek le az asztalhoz, hogy a' kis Gilméta elkezdette rajzolni, a' miket kocsinn való sétálásokban látott és hallott. Egy nagy piacra jutottunk, úgymond, hol a' deákság úgy püzfögött, mint a' hangya. Jó ízüt neveltünk, mikor Monsieur de Frippon azt mondotta, hogy ezekbül kerekednek majd valaha bölc vargák, híres szabók, nemes földművesek, vastag oszlopok, mellyekenn az édes Haza megnyugszik. Gondolja meg Asszonyanyám! szegény György Úrfinak ezekkel a' deákokkal kell majd oskolába járni, és deákúl tanulni. Pedig Madame de Folle nekem már sokszor mondotta, hogy eggy jó deák könyv sincsen a' világonn, melly francziára ne volna fordítva. Én nem tudom tehát, minek kínozzák ötet illy haszontalansággal.

Az öreg Aranypataki fejét csóválván, A' deák nyelv neki szükséges, úgymond; mert számtalan

talan emberrel leffz neki valaha dolga, kik francziául nem beszéllenek.

En az olyan emberekkel, a' kik francziául nem tudnak, soha életemben nem beszélek, hanem az udvarmesteremhez, vagy komornokomhoz igazítottatom. Ezt valaha ő is megcselekedheti.

De hát ha sem udvarmestere, sem komornokja nem leffz a' Kisasszonynak, kérdezé gúnyos szózáttal Mársfalvi.

Ha Asszonyanyámnak van, nekem is leffz. Madame de Folle régen megmondta már nekem, mit cselekedgyek, hogy nem csak udvarmesterem és komornokom, hanem még két inasom, egy vadászom, komornám, szobaleányom, és hat lovas hintóm is legyen.

A' Báró elkaçzantván magát, 's mit cselekszel tehát? úgymond.

Ha ezeket nekem, felelé Gilméta, a' magyar gavalérok közül egyik sem akarja megígérni, akkor férjemnek franczia gavalért választok.

Segítse az Isten a' Kisasszonyt e' különös fzerencséhez mennél hamarább, mondá Mársfalvi.

Hát még mit láttatok egyebet? kérdezé a' Báróné.

Külömbféle nagy és kis házakot, nagy és kis templomokat, mondá Gilméta.

És két nagy ispitát, utánna vetette az ifjú Aranypataki.

Hogy meri az Úrfi nekem az ispitákat elzembe hozni? kérdezé Gilméta, minekutánna még a' kocsiban fenyegettem, hogy Affzonyanyjának megpanaszlom, a' mit cselekedni akart.

Énnekem? kérdezé Aranypatakiné mosolyogva. Már most csak mondgya meg nekem egyenesen, édes kis angyalom! micsoda panasz van a' fiam ellen?

Gondollya meg Méltóságod! folytatá szavait a' szós Kisasszonyka; az ispitába kívánczozott bemenni, hogy a' betegeket lássa. Azokat a' rongyos, bűdös és halavány koldúsokat én az egész világért meg nem nézhetném. Mikor azután a' granatérosok' palotája előtt leszállottunk a' kocsirúl, mindgyárt mellettünk termett két ilyen koldús, egy koldús asszonnyal, kinek három gyermeke volt. Azt gondoltam, hogy mindgyárt el kell ajúlnom. Az Úrfi majd térgyre esett, úgy kérte De Frippon Urat, hogy adgyon nekik az ő rekrációpénzébül alamisnát; de a' Tanító Úr meg nem cselekedte; és ennek én nagyon megörültem. A' mi franczia inasunkkal kerestet majd itt Madame de Folle szegény francziákat és franczia asszonyokat, és az Úrfihoz ide vezeteti. Ezek az alamisnát jobban megérdemlik.

Az öreg Aranypatakinak és Mársfalvinak szemei öszvetalálkozván, szinte megmeredtek, úgy elfogta őket az álmélkodás.

Egy igen szép zászlótartó, így szólottovább a' kis Gilméta, elvezetett bennünköt a' granatérosok' kalfárnyáiba, és velünk mindég csak

franciául beszélt. Voltak köz katonák is sokan, kik született francziák. Madame de Folle, és Monsieur de Frippon sokat beszélgettek velek, 's meg is ajándékozták őket. Azok közül kellene György Úrfinak egy inast fogadni, ki nek felesége a' fejer ruháját is moshatná. Akkor azután csupa francziák között volna éjjel nappal, és derék egy gavalér válna belőlle. Nem igaz? Madame de Folle!

Nincs különben, Kedvesem! mondá a' franczia asszony, ki örömeben majd hogy ki nem ugrott a' bőrébül, mikor hallotta, hogy az ő tanításait a' kis Gilméta olly derekasan megtanulta, és olly buzgón hirdeti.

A' Báróné látván, hogy Mársfalvi elhallgatott, az öreg Aranypataki pedig elkomorodott, más tárgyakra fordította a' beszédet, mellyekről a' mi felvontt eszű és éles nyelvű Gilmétánk mesternéjétől tanúlt púpos vélekedéseit megmegszabadon kezdette a' vendégek' elejébe petyegni, de annyátúl elejénte egykét komor tekintettel, azután pedig, mivel ezek nem használtak, egynehány kemény szóval csendes hallgatásra kényszerítettetett.

Ebéd után az öreg Aranypataki jelt adván Mársfalvinak, leopta magával a' kertbe, a' mit észre vévén a' többiek, játékhoz ültek. A' gyermekek azonban, még mestereik szülőkkel játszottak, szabad akarattyokra voltak hagyva, és magokat a' háznak már egyik, már másik ablakjában mulatták, a' hogy lehetett.

Aranypataki megölelvén Mársfalvit, Uram! úgymond, az én fiamnak neveléséről soha még nekem senki szívemre úgy nem szóllott, mint egynehány ízben az Úr. Jegyzései szemeimet egészen megnyitották. Ha mindgyárt meg nem eggyezek is a' franczia nevelésről egészen az Úr-nak vélekedéseivel, azt legalább már most nagyon hihetőnek tartom, hogy a' franczia nemzetnek többnyire csak legalábbvaló szemettye jön ki hozzánk, melly az úri neveléshez szintannyit tud, mint a' varga legény a' mathézishoz. Hazájokban, mint inasok és szobaleányok, megtanúllják egy keveset a' franczia módosságnak egynehány reguláit, és a' conversatióbéli nyelvnek néhány complementomit, 's kijönnek hozzánk külömbféle szép nevek alatt, mint nevelők. Sem nemes vér, sem igaz jó erkölcs nem lévén bennük, gyermekeinket a' franczia gavaléroknek és dámáknak csak oktalan majmaivá teszik, szíveiket pedig, és elméiket úgy elrontják, hogy a' helyes gondolkodásban és az emberségben még csak parasztyainkkal sem vetekedhetnek. Ha feleségemnek szívén olly nagyon nem feküdne a' franczia nevelés, én Frippont a' mai jelenés miatt házambúl még ma kiüzném. Igaz ugyan, hogy hitvesemnek tudtával feltettem már magamban, hogy fiamnak egy magyar correpetítort fogadok; de én ezt nem tartom elegendőnek arra, hogy gyermekemet a' romlástúl megmentsem. Még pedig feleségemet rá vehetem, hogy a' franczia nevelőt eleressze, tartok tőlle, ne hogy addig a'

fiam a' mérget nagyon magába ízíjja. Adgyon nekem az Úr tanácsot, mit tevő legyenek? és legyen, kérem, e' fontos dologban barátom és vezérem.

Tiszta szívemből, mondá erre Mársfalvi. Az Úrnak fiát én a' mai történetből jó szívű és nemes hajlandóságú gyermeknek tartom. Megvetem tehát minden eszemet, hogy az Úrnak olly jó tanácsot adgyak, mellyel ötöt a' veszedelemből mennél hamarább kiragadhassa. De én erre egy kevés üdöt kívánok, hogy előbb az Úrnak egész házával jobban megismerkedhessek. Megvallom azonnkivül azt is, hogy az emberi ész akármelly ügyekezetre soha olly helyes módokot ki nem gondolhat, mint azok szoktak lenni, mellyeket nekünk az eset vagy a' körülállások nyújtanak. Ezeknek változásait tehát izemmel tartom, hogy hasznunkra fordíthassam. Egyáltalában pedig nem javaslom, hogy az Úr e' fontos dologban siessen. Fiának szívében bízik én annyit, hogy azt nem egy könnyen lehet megrontani.

Allig mondotta ki ezeket, hogy a' Bárónának komornája, Hölgyi Mariska, a' kertbe lépett, 's hozzájok sietvén, imígy szólította meg őket: Bocssássanak meg Méltóságtok merészségemnek, mellyel ide hatok, hogy egy fontos kéresemmel alkalmatlankodgyak. Bárónémtúl hallottam, hogy Aranypataki Úr, Ő Nagysága, egy magyar ifiút kíván úrfia mellé fogadni, és hogy ezt Ő Méltósága, Aranypatakiné

Alfo-

Asszonyom, nem örömet láttya. Ezen utóbbik környülállás arra kényfzerít engemet, hogy még leány létemre is egyenesen magához a' Nagyságos Úrhoz fordúlylak, közbenjárásért pedig Méltóságos Gyenerális Úrnál esedezzek. Eggy ifiú tudni illik, kinek neve Hevesi Pál, megjelent csak imént nállam, és arra kért, hogy e' kenyérre neki útát csinállyak. Jó erkölöseiül adhatok Méltóságtoknak nem csak tanúságot, hanem még kezességet is, mert én itt Pestenn vele nevedtem; tudománnyairúl pedig bizonyosnak mondhatom, hogy oskoláiban mindenkor az első között volt.

Mársfalvi átfogván egyik karjával a' leányt, Nézze meg az ember, úgymond, micsoda kellemetesen jár a' szája, mikor magyarul beszéll! Én azt gondoltam, hogy magyarul egy szót sem tud, mivel a' Bárónénál szolgál. Mikép juthatt Húgom Asszony ennek a' francziás Dámának kegyelmébe?

Az által, úgy tartom, hogy francziául tühetőképben beszélek.

És talán németül is? kérdezé Mársfalvi.

Majd olly jól, mint magyarul, felelé Mariska. Boldogútt szülõim a' vékony Kapitány penzióbúl élvén, magok tanítgattak mind asszonyi munkákra, mind pedig e' nyelvekre is. De kívált a' franczia nyelvet nagyon sürgették azért, hogy az Uraságoknál szolgálatot annyival könnyebben kapjak. Vajha jobban megtanúlhattam volna.

És

És Hevesi Pál talán Húgom Asszonynak valami távúlról való attyafia? kérdezé Mársfalvi.

Hazudnék, ha azt mondanám. Ő hozzám gyermekségünkötől fogva jó, 's mivel jámbor ifiúnak tudom, én is jó vagyok viszontag hozzá.

'S valaha majd egybe keltek, úgy-e?

Errül mink egymásnak még csak egy szót sem szólottunk. De ha ő egyszer állandó kegyerre jut, es engemet kezével megkínál, boldognak fogom sorsomot tartani, ha vele feloszthatom.

Lyánka! mondá erre Mársfalvi, a' te nyílt szívűségéd nekem felettébb tetszik, és ha a' te barátod olly derék ifiú, a' melly derék leánynak én tégedet lenni gyanítlak, én leszek atyátok.

Mariska könybeborúlt szemmél rá tekintvén, megkapta kezét és megcsókolta.

Mársfalvi Aranypatakit megfzóllítván, ki mindedig mély gondolatokba merült volt, Tetszik-e az Úrnak, úgymond, ezen ifiúval megösmelkedni?

Küldgye hozzám Húgom Asszony, felelé Aranypataki.

Ő a' kapu alatt várakozik feleletemre, mondá a' leány; azonnal ide vezetem.

Ö t ö d i k S z a k a f z .

A' szöget szöggel kell kiütni.

Még a' leány az ifúért elszaladt, addig Mársfalvi is mély gondolatokba merült, mellyekből végre felserkenvén, Uram! úgymond Aranypatakinak, nagyon szeretném én, ha egy fogas magyar legényt tehetnék Frippon mellé, kinek elegendő esze volna arra, hogy ennek kígyójárásait kitanúllya, és elegendő hűsége arra, hogy velünk, a' mit lát, hall és tapasztal, igazán közöllye. A' szöget szöggel kell kiütni.

Ezt magam is szeretném, mondá Aranypataki; de hol lelünk mink olyan ifiat, a' kiben az erre szükséges tulajdonságok meglegyenek? Az én szívemet a' gondok szegény fiam iránt úgy gyöttrik, hogy ki nem mondhatom.

Jönnék már! mondá Mársfalvi. A' legénynek termete szép. Ha tehetségei csak középszűrűek is, oda merem én állítani még is az Úrnak fia mellé, mint Fripponnak ellenzőjét.

Mariska elejekbe vezetvén Hevesit, még egyszer kérte ökö, hogy vegyék pártfogások alá, és elsietett.

Öcsém Uram hovávaló? kérdezé Aranypataki, és mit tanúlt?

Én Budánn születtem, felelé az ifú. Édes atyám a' Királyi Kamaránál szolgált. Szülőim korán meghalván, édes anyámnak báltya magához vett Pestre, és fiaival felneveltetett. Ezekkel

kel az oskolabéli tárgyakon kívül megtanultam a' francia nyelvet és a' musikát is. Németül már azelőtt tudtam. Bátyám, ki a' Királyi Táblánál szolgált, valamint saját fiait, úgy engemet is prókátorságra készített. Még a' filozófiát tanultam, megösmékedtem az olasz és az ánglus nyelvekkel is. Allig esküdtem fel Prókátornak, hogy bátyám meghalálozott. Sógor affzonyomnak terhére nem akarván lenni, egy öreg Prókátorhoz szegődtem, mint segítője. Láttam én itt, hogy a' Prókátoroknak sokasága miatt fellelte nehéz jobb kenyérre kapni, és hogy az embernek lelkiösmérete az ügyeknek védelmezésénél minduntalan' vefzedelemben forog. Eltökéltem tehát magamban, hogy a' prókátorsággal felhagyok. Boldogultt atyámnak érdemeire nézve várhattam volna a' Kamaránál szolgálatot; de eszembe jutván, hogy izegény szülőimnek a' legnagyobb drágaságban szintazon fizetésből kellett élniük, mellyből az ócsó időkben is allig élhettek, és hogy következendőképen gyermekeiknek adósságoknál egyebet nem hagyhattak, tanácsosabbnak tartottam, édes atyámnak nyomdokit nem követni. A' katonatiszteknek sorsát szinte ollyannak tudván, mint az atyámé volt, a' hadi szolgálatra sem lehetett kedvem. A' papságra hajlandóságom soha sem volt. Az öreg Prókátor elvézre, a' kinél szolgálók, azt javasolta csipős bosszunkodással, hogy fordítsam ruhámat németre, nevemet pedig francziára, és álljak be valamelly Uraságnál mint Párisi nevelő. Hara-

pós

pós tanácsához még azt is oda függesztette, hogy deák és magyar nyelvemet születésemmel együtt tagadgyam el, ha azt akarom, hogy a' Dámák nagy böcsületben tartsanak. Én az ő mérgéből mézet vonván, feltettem magamban, hogy, mint nevelő, szerencsét próbálok, a' nélkül hogy e' végből legkisebb csalárdsággal éllyek. E' szolgálat által pedig semmi egyéb különös szerencsét szerezni nem kívánok, hanem csak valamelyik Uraságnak jó'zágában olly tisztességes hivatalt, mellyben magamnak egy kis gazdaságot tarthassak, elegendőt arra, hogy abból feleségemmel és gyermekeimmel együtt gond nélkül élélhessek.

E' csekély szerencsére, minekutánna fiam szárnyára kelend, esztendőbéli jó fizetésénn kívül, még mellette lesz, számot tarthat Öcsém Uram, mondá Aranypataki. Még Báró Külnekiék házáznál lesznek, a' mi legfellyebb két nap tarthat, ezen alkunk maradgyon titokban. Vendégeimnek elmenetele utánn elhívatom Öcsém Uramot, és fiamnál azonnal beiktatom. Arrúl pedig, hogy francziáúl, olaszúl és ánglusúl tud, senkinek se szólnon házáznál se most, se azután. Bővebb instructiót majd akkor adok, mikor hivatalyába lép.

Szívemből szakasztotta ki az Úr e' plánumot, mondá Mársfalvi Aranypatakinak; de engedgye meg, kérem, hogy ezen ifjú embertül megkérdézzem, miért nem kíván ő más valamely ragyogóbb hivatalt, hanem éppen csak ollyant, mellyben gazdaságot tarthatna?

Tapasztalásból tudgyuk, Méltóságos Uram! hogy a' producens rendek soha sem szenvednek semmi szükségét, akárminémű drágaság nyomja a' többieket. Mikor a' földes Uraságok és a' parasztok drágán adgyák az eleséget, a' mesterember, és a' kézműves is drágán adgya munkáját, és úgy él, mint egyébkor. De a' kik ellenben fizetésből, interesből, 's egy szóval kész pénz-
ből élnek, azoknak a' drágaságnak üdejénn fél annyi jövedelemmel kell megelégedniek, és szörnyen szenvednek. Tapasztaltam én ezt szülőimnél, tapasztaltam boldogúltt bátyámnál, és feltettem magamban, hogy én is a' producens rendekhez ragaszkodok.

Helyesen! mondá Mársfalvi. Nekem is felkopna az allam, ha egy kis örökségem nem volna.

Ezzel Hevesit elbocsátották. Aranypataki megfözlítván Mársfalvit: Az Úr tehát, úgymond, az én szándékomot átláttya?

Hízelkedek magamnak vele, hogy átlátom. Hevesi parancsolatot vész az Úrtól, hogy Fripponnak minden lépését szemmel tartsa, és az Úrnak tudtára adgya. Frippon pedig semmit sem mondhat az Úr fiának, a' mit Hevesi ne értene; és így méltán reméli, hogy Hevesi által az ő szívébe belát, és ott fontos okokat talál arra, hogy részérül még a' Méltóságos Affzonyt is elvönnya.

Óh! ha én hamar illy szerencsés lehetnék! mondá Aranypataki.

Ha-

Hamarább talán, mintsem az Úr gondolná; mert én plánumához egy másikat függefztek, melly talán még foganatosabb lesz. A' Báróné' komornáját kérem rá, hogy Bécsben a' francia aszszonynak lépéseire vigyázzon, és hogy Hevesi által minket mindenrűl tudósítson, a' mi e' két nevelőnek mélyebb ösmeréséhez tartozik; mert én nehezen hibázok, ha azt itélem, hogy Monsieur Frippon, és Madame de Folle szorosabb szövetségben vannak.

Illy beszéllgetések között felmentek a' játszó társasághoz, melly Aranypatakit meglátván, te-le torokkal kiáltotta: Éppen jó, hogy az Úr ér-kezik! Egy fontos szavunk van az Úrral! Csak ide közünkbe a' Gyenerális Úrral együtt, ki szövetségünknek részvévő tanúja legyen.

Minekutánna Mársfalvi a' Baronénak jobbja-ra, Aranypataki pedig ballyára leültek volna, így szólott ehhez a' Báróne: A' mi kedves Ma-dámunknak a' játék közt egy igen helyes gon-dolattya volt. Azt mondgya ő, hogy, mivel az az Úrnak fia és az én leányom tökéletesen egy-formán neveltetnek, végezzük el magunk között, minekelőtte Bécsbe indulunk, hogy gyermekeink valaha öszveházasodgyanak. Én és az Uram, mink rá állottunk; de Aranypatakiné az Úrnak híre nélkül semmit sem mert hozzá szöllani. Az Úr tehát ezen ajánlásra mit mond?

Az ajánlás az én házamnak nagy tiszteletére válik, és én Méltóságoknak ezért elegendőképen köteles nem lehetek. Madame de Folle! az Aszszony-

szonynak figyelmetességét hozzánk, és kivált gyermekünkhöz, nagyra böcsülöm. Én e' szövetséget valóban nem csak nem gátolom, hanem még különös szerencsének is tartom. Ha gyermekeink felnevekedvén, egymást szerethetik, és egybe kelni kíváncsoznak, örömmel vízsem őket az oltárhoz.

Ha egymást szerethetik, és egybe kelni kíváncsoznak? kérdezé hegyke álmétkodással Madame de Folle. Hogy lehet az Úrnak a' házasságról illy nemtelen, hogy ne mondgyam, illy alacsony ideája? Vagy szeretik egymást, vagy sem! vagy akarnak egybe kelni, vagy sem! ha egyszer a' familiáknak környülállásai az illyen szövetséget hasznosnak mutattyák, öszve kell nekik házasodniok. Szíveik azért szabadok maradhatnak. Ez a' nagy világnak a' regulája!

Melly alól én gyermekeimet ki akarom venni, mondá Aranypataki. A' közép útat azonban az efféle szövetségeknek szerzésében nem roffzalom, melly a' következendő előzésekből áll. Mondgyuk meg gyermekeinknek most irántok való szándékunkot, és nevellyük őket úgy, hogy egymásnak szeretetére, mellyet benne jó móddal nevelni is lehet, méltók legyenek. Így üdövel szabad akaratból, sőt hajlandóságból vízrik azt végbe, a' mit töllök ohajtunk, és fízeiknek sem lefznek okai arra, hogy a' familiabéli szövetségenn kívül mellékfrígyeket kössenek, mellyek a' familiákat százforta nagyobb károkkal rongállyák, mintsem a' hidegvérű házasságok hasznokkal gyámolíthattyák.

En az Úr kívánságának szívesen engedek, mondá a' Báróné, noha, megvallom, nem annyira meggyőződésből, mint kíméllésből; mert én a' gyermekben sem az indulatos szerelmet, sem a' szabad akaratot meg nem szenvedem. Hadd jöjjenek tehát előnkbe a' gyermekek!

Monsieur de Frippon felugorván székéről, bevezette őket a' szomszéd szobából.

Gilméta! mondá a' leánykának a' Báróné, mink most elvégeztük, hogy te valaha György Úrnak hitvesse légy; azért úgy nézd öt ezen-túl, mint jövődébéli férjedet.

De mondgya meg nekem Asszonyanyám, fog-e nekem ő lovakot, hintót, vadászt, inasokat, szobaleányokat, kiváltképe pedig komornokot, és udvarmestert tartani?

Arrúl neked, Angyalom! semmi kétséged se legyen, mondá Aranypatakiné.

Azonkívül, folytatá beszédgyét a' leányka, azt is szeretném, ha az én Györgyöm többet nem tanulna, mint én; mert Madame de Folle nekem azt mondotta, hogy soha se válasszak magamnak olyan férjet, a' ki nállamnál többet tud, vagy legalább többet tudni akar.

E' regula énelöttem tellyességgel új, mondá Aranypataki mosolyogva. Hisz a' gavalér, a' ki hazájának szolgálni, famíliájának virágzást szerezni, és jobbágyainak a' boldogságra utat mutatni akar, soha eleget nem tanulhat.

Ezt mind megteheti mások által, mondá a' franczia asszony; a' háznak kormányozását pe-
dig,

dig, szükséges, hogy hitvessére bízza; mert az olyan házban, a' hol affzony nincs, vagy a' hol affzony nem kormányoz, kereftül kocsúl megy minden.

Bocsásson meg az Affzony! mondá Aranypataki. Én a' háznak kormányát az én affzonyommal felosztom, kivel ez iránt örömet tanácskozok; de azért, Istennek hála! az én házamban a' rendetlenség nem uralkodik.

Felosztja az Úr? kérdező gúnyoló kaczagással a' francia affzony. Felosztani látszik csak, azalatt hogy semmi sem történik egyéb a' háznál, hanem a' mit az affzony akar.

Aranypataki nyájas mosolygással megfogta erre, 's megcsókolta affzonyának kezét, és szemé közé nézván, Kincsecském! úgymond, most legelőször hallom, mióta egybe keltünk, hogy te nadrágot viselsz, és én főkötőben járok!

Kaczagásra fakadtak mindnyájan, Aranypatakiné pedig azzal felelt Urának, hogy mindnyájoknak láttára legelőször kezét, azután pedig ajakit megcsókolta.

A' Báróné azután az Úrfihoz fordulván: Hát te, úgymond, édes Györgyöm! mit mondasz arra, hogy leányomot neked szántam?

Az Úrfi megcsókolván a' Bárónének kezét: Ügyekezni fogok rajta, úgymond, hogy magamot Méltóságodnak e' különös kegyelmére érdemessé tegyem.

Szép felelet! mondá a' Báróné. Jöjfsze ide, hadd csókollyalak meg érte. Úgy! Most már

csók-

csókold meg az én Gilmétámot is, mint jegyesedet.

Az Úrfi a' Kisasszonynak kezét megcsókolta; ez pedig, annyának példája szerint, az Úrfinak ajakira tűzött egy csókot. Erre a' gyermekek a' nevelőkkel a' kertbe, az öregek pedig némelly Pesti Uraságoknak látogatására mentek. Még a' Dámák a' tükörfasztalkáknál ültek, és a' Báróval váltólag beszéllgettek, addig az öreg Aranypatakit Mársfalvi elvezette a' Izomszéd szobába, és ott megkérdezte tőle, ha igazán kész-e rá állani e' szövetségre, melly fiát Gilmétával özvefűgessze?

Édes Barátom Uram! felelé Aranypataki; az én házam háromszor jobb karban van, mint a' Báróé, ki az asszonynak pénzfecsérléseit szép jövedelmeivel már régen nem győzi. Az adósság sok is már a' háznál. A' Bécsi lakás azokat még jobban meg fogja szaporítani. Nekem annyival adós, hogy egyik szép faluját, mellyre a' pénzeket mint hipotékára adtam, már az enyémnek tarthatom. Az asszony tehát ezen adósságot azokkal együtt, mellyeket házamnál tenni még talán szándékozik, lyányával akarná kifizetni. Én ma könnyen vettem fel a' dolgot, mivel tudom, hogy, mihelyt én Frippont elüzöm, a' Báró' házának az én házomhoz való barátsága is elenyészik. Madame de Folle legalább kézzel lábbal rajta lessz, hogy ezt végbe vigye; a' mivel nekem valóban különös jó szolgálatot fog tenni.

Dere-

Derekasan! mondá Mársfalvi. Látom már, hogy az Úr az igaz úton van. Haza megyek, és arrúl gondolkodok majd egy keveset, mikép lehetne a' szegény Bárót is, mind feleségére, mind leányára nézve, észre hozni? Látta-e az Úr halavány orcáját? látta-e, mikép sütötte le szemeit, mikor a' francia affzony azt vitatta, hogy a' házat affzonynak kell kormányozni?

Nem láthattam. De ha Barátom Uram ezen alkalmatossággal komorságot vett észre benne, jeles jót cselekszik bizonyára vele, la észretérésének e' zsengecskéjét erőre segíti. Szabad e tudni, mit akar az Úr hasznára cselekedni?

A' Bárónak testvér bátyja, Báró Külneki Mátyás Óbester, mondá Mársfalvi, nekem régi jó barátom. Együtt szolgáltunk sok üdeig, együtt feküdtünk a' táborban az ellenség előtt, sőt még egynehány ütközetben is együtt harcoltunk. Ő most Posonyban lakik. Megírom tehát neki, a' mit Óccse' házának állapottyárúl tudok, és arra kérem, hogg legyen rá egy kis gondgya, még Bécsben lakik.

Az Úr Isten adgya szent áldását az Úrnak munkájára, mondá Aranypataki.

H a t o d i k S z a k a f z.

Kívánok szerencsés útat.

Még Mársfalvi és Aranypataki a' francia nevelők ellen szövetséget kötöttek, addig ezek öszveültek a' mulató házba, és munkájokban, mellyel

e' két házat igájok alá hódítani kezdték, váltólag gyönyörködtek, a' gyermekeket pedig a' kertben magokat hagyták. Őzvebeszéllettek ök, hogy egymásnak mindent megírnak, a' mi házaiknál, kivált nevedékeikre nézve, történni fog, és hogy egyik a' másiknak tanácsa nélkül semmi fontos dolgot nem cselekszik. Hogy pedig titkaikat annyival bizodalmasabban közölhessék, egy különös írást gondoltak ki, mellynek kulcsát magoknak feljegyezték. Az Úrfinak deák instructora felül azt javasolta Fripponnak az aszfony, hogy semmit se mulasson el, a' mi az Uraságot arra bírassa, hogy illy házfontan legényt az Úrfi mellé ne fogadgyon; ha pedig ezt végbe nem viheti, kínozza magát a' legényt mindaddig, még a' szolgálatból önnkint el nem megy.

Azalatt a' gyermekek jövendöbéli szövetségéről olly fontosán beszéllgettek, ammint olly gyermekektül kitelhetett, kik rossz kéz alatt voltak, és csak rossz példákat láttak. Hány ruhát fogsz te nekem csináltatni, kérdezé Gilméta, mikor majd lakadalmat tartunk?

Hármat, felelé az ifú Aranypataki.

Csak hármat? Fél tuczatot legalább kell csináltatnod. És én magam választhatok reá szereket, úgy-e? Hát bonczokat a' nyakamra és kezemre, gyémántokat a' fejemre veszel-e?

Kétség kívül veszek olyanokat, hogy párjokot kell keresni, mondá az Úrfi.

Gilméta ugrált és tapsolt örömében. Én, úgymond, egész Bécsben a' legfezbbik Dáma leszek.

Egész Bécsben? kérdezé amaz. Úgy de, hát ha mink nem Bécsben lakunk?

Lakj te, a' hol tetszik, én Bécsbül el nem megyek. Hallod e, György! Nekem Asszonyanyám mindég azt mondotta, hogy másnak engemet nem ad, hanem csak Grófnak, vagy legalább Bárónak. Te csak nemes ember vagy, úgy-e?

Az vagyok, de Asszonyanyám azt mondotta, hogy nekem Báróságot vesz, mivel maga is született Báró Kisasszony.

Akkor azután, mondá megmeg Gilméta, ha te is Báró leszel, és engemet elveszel, mink is reggel, mihelyt felöltözködünk, mindgyárt játszunk, vagy vizitákat csinálunk; ebéd után pedig társaságot tartunk, vagy társágágra megyünk, és estve a' theátrumba, és télen a' bálba, nyáron valamely szép kertbe, mint Uram Atyám, és Asszonyanyám, úgy-e?

Ha foglalatosságim megengedik, igen is; egyébaránt magad mehetsz, a' hová tetszik.

Foglalatosságid? Hisz Uram Atyámnak semmi egyéb dolga; neked is tehát semmi egyéb foglalatosságod nem lesz.

De én hivatalt akarok viselni, melly miatt, ammint Uram Atyám mondgya, sokat kell, még férjfi körömben is, tanulnom.

Eredgy a' te tanulásoddal! Madame de Folle azt mondgya, hogy a' gavalérnak házi eszközeihez

hez tartozik ugyan a' szép bibliothéka, hanem hogy a' benne lévõ könyveket olvasni csak nemetelen emberekhez illik, kik magokat tudósoknak nevezik, és e' nélkül el nem élhetnek. Hallod-e, György! ha te énvelem a' kertekbe, a' theátrum-ba, és a' bállokba nem jöhetsz, akkor nekem más férjfiival kell mennem, mert Madame de Folle azt mondgya, hogy szolgál-gavalér nélkül nem illik a' dámának járni.

Menny, a' kivel tetszik, mondá az Úrfi.

Katonatiszttel? Óh! édes Györgyöm! micso-da szép tisztek voltak azok, a' kiket ma lattunk. Mint a' bábok! Nem volna-e neked kedved a' katonaságra?

Miért nem? A' magyar Nemes a' nélkül is született katona, ammint Uram Atyámtúl számtalanszor hallottam.

Óh légy, kérelek, katona! Kétszerte szebb leszel, mint most vagy, és én is kétszerte jobban foglak szeretni.

Így beféllgettek együtt a' gyermekek, még a' nevelők a' mulató házbúl kijövény, fel nem vitték ökök magokkal, hogy velek valamit olvassanak. Azonban, mivel Gilméta egy által-lyában nem akart semminémü tanuláshoz fogni mindaddig, még Bécsben félszket nem ver, bérkocsit hozattak magoknak, és sétálni mentek.

Más nap reggel az öreg Aranypataki Mársfalvihoz menvén, Barátom Uram! úgymond, én az Urnak hozzám való szívességében bizván, ide rendeltem Hevesit, hogy vele kedvem szerint be-

széllhessek. Otthon lehetetlen volna vele tanácskoznom, a' nélkül hogy szembe ne tűnnyön. Mariskával, a' Báróné' komornájával is szóllottam már, de csak röviden. Megigérte, hogy Hevesinek mindent megír, a' mi a' Báró' házánál történni fog.

Ennek Mársfalvi nagyon megörült. Báró Külneki Öbesternek megírta már ő, és el is küldötte a' levelet, mellyben Öccsének házáat lerajzolta, megigérvén, hogy tudósításait ezentül is folytatni fogja, ha láttya, hogy azoknak az Öbester boldogtalan Öccsének és Gilmétának javára hasznát akarja venni. Nem adnám sokért, úgymond, ha e' francia csürhét mind a' két házból kipörkölhétném.

Elérkezett azután hozzájok a' kifzabott órára Hevesi is, kit Aranypataki megfzöllítván: Én, úgymond, az Úrral olly dolgot akarok közleni, mellytül házamnak böcsülete, és majdnem egész boldogsága függ. Tarthatok-e számot arra, hogy azt Öcsém Uram titokban tartya?

Azonkivül, felelé Hevesi, hogy ezt, mint fő nemes házának szolgája, kötelességemnek nézem, a' barátságos tónas is, mellyel hozzám a' Tekintetes Úr különös bizodalját mutatni méltóztatik, arra bir engemet, hogy minden ügyét úgy tekintsem, mint magamét.

Köszönöm! Most tehát hallya meg az Úr a' dolgot. Én a' francia nevelőt fiam mellől el akarnám űzni, de a' nélkül, hogy feleségemet megbántsam, ki a' francia nevelést legtökéletesebb-

tesebbnek tartya. Ezt pedig egyébkép végbe nem vihetem, hanem ha feleségemet mind a' franczia nevelésnek semmirevalóságárúl, mind franczia nevelőmnek tudatlanságárúl és gonofz szívérül világosan meggyőzőm. - Az ilyen próbákra engemet Öcsém Uram legkönnyebben segíthetne. Frippon ugyan nem örömet fogja Öcsém Uramot fiam körül látni, sőt talán még gorombaságokkal is fogja illetni. Van-e Hevesi Uramnak hozzám annyi szíve, hogy ezt a' munkát magára vállallya, és Fripponnak dühösködéseit mindaddig állhatatosan kitűrje, még ötöt feltett plánumom szerint elűzhetem?

Van, Tekintetes Uram! Saját tapasztalásomból is tudom én, hogy Nemzetünk' színének romlását az ilyen jövevény nevelőknek köszönhetjük. Mint hazafi tehát még kötelességemnek is tartom, hogy az efféle jöttmentt nevelőknek láróját levonni segítsem.

Annyival bizonyosabban megvárhatom tehát Hevesi Uramtól, mondá Mársfalvi, hogy az én kéréssemnek is szívesen meg fog felelni. Báró Külnecki Úrnak a' házát is meg akarnám én attúl a' rossz franczia asszonytól menteni, a' ki most benne uralkodik. Aranypataki Úr szólott már Mariskával, de csak röviden, a' felül, hogy a' mit a' Báró' házánál ezen ügyekezetnek előmozdítására szolgálhatót lát, vagy hall, azt az Úrnak hüven megírja. Legyen tehát az Úr olly jó, és beszélyen errül vele még bővebben, és ha
majd

majd leveleit veendi, közöllye velem azokat, hogy tudósításinak illendő hasznát venessem.

Szívesen megcselekszem.

Ha velem különös beszédgye lesz Öcsém Urannak, mondá Aranypataki, itt a' Gyenerális Úrnál fogunk öszvejönni. Boldog Isten! Sajat házamban sincs már szabad akaratom, mióta benne a' francziaság félszket vert.

Ezen alkalmatossággal többféle tárgyakról ereszkedtek ezen Urak beszédbe Hevesivel, 's örömmel tapasztalták benne ama' sükerességet a' tudományokban, és ama' nyílt éfzt a' világ' dolgainak megítélésében, mellyet az ember a' jöttmentt franczia nevelőkben hasztalan' keres.

Más nap Mársfalvi ismét Aranypatakiéknál ebédelt, de a' Barónétúl csupa hideg emberségnél egyebet nem tapasztalt. Elbeszélltetvén vele magának nagy részét ama' szépségeknek és ritkaságoknak, mellyeket külső országokban látott, egyébaránt nem tartotta vélekedései miatt méltónak arra, hogy ötet a' társalkodásban megkülömböztesse. Ebéd után, melly korábban tartott, és rövidebb volt, hírt hozott egy inas, hogy a' hintók kéfzen állanak. Írjon nekem, kedves Barátom! mondá Madame de Folle, Monsieur Fripponnak, és gyakran írjon! Ezt mondván, megfogta Fripponnak kezét, és megrázta.

Ezt cselekedte Gilméta is az ifú Aranypatakinak mondván: Írj nekem, kedves Györgyöm! és gyakran írj!

El ne felejtse az Úr, mondá tovább az affzony, hogy Bécsben egy affzonyi szív van, melly az Úrért barátságosan érez.

El ne felejtsd, mondá a' Kisaffzony is, hogy Bécsben egy leányszív van, melly érted barátságosan érez.

Frippon erre megcsókolta, és szívéhez szoritotta az affzonynak kezét, az ifú Aranypataki pedig Gilmétáét.

Adieu! ma chère! mondá amaz, nagyot sohajtván.

Adieu! ma chère! mondá emez is, nagyot sohajtván.

Ezen alkalmatossággal Gilméta az ifú Aranypatakinak kezébe nyomta lopva saját portréját, megölelte, mint jövődébéli férjét, és megcsókolta.

Aranypatakiék lementek velek a' hintókhöz. Kívánok szerencsés utat! mondá Mársfalvi, mikor már henn ültek. Szerencsés utat! kiálták a' többi kísérők is, noha kiki közülök másmás szívvel.

H e t e d i k S z a k a f z .

A' véretlen, de nagyon átalkodott harcz.

Allig vezette be fiához az öreg Aranypataki Hevesit, hogy Frippon az órrát pulykakakas gyanánt leeresztette, és duzmadni kezdett. Frippon Uram! így szólott az atya, Hevesi Úr, kit itt maga előtt lát, felvállalta fiamnak oktatását a' deák és magyar nyelvben, valamint ama' tu-
do-

dományokban is, mellyek a' Magyar Gavalérban elkerülhetetlenül megkívántatnak. Ajánlom ötet az Úrnak barátságába. Fogjon vele kezét fiamnak javára. Mivel az Úr fiammal együtt két szobát foglal el, kivel egy szobában hálni elejétül fogva nem akart; azt a' rendelést tettem, hogy Hevesinek a' fiam' szobájában egy nyoszolya állíttasson fel. Ő éjzaka is fog gyermekemre vigyázni.

Ezt francziául mondotta Fripponnak; azután pedig fiához fordulván, így szólt magyarul: Édes fiam! te az oskolabéli tárgyokban nagyon hátra maradtál. E' vacatiókban Hevesi Úr megtanít azokra, a' miket elmulattál, hogy a' jövő oskolaeosztendőben tanulásidot a' nyilvánvaló oskolákban folytathasd. Fogadd szavát mindenben; tiszteld úgy, mint második atyádot, és tanúly sérényen, hogy benned olly örömem legyen, a' minőt talentumaidtól méltán várhatok.

E' rövid de fontos beiktatás után elvezette Hevesit az Alfzonyhoz, 's német nyelvenn bemutatta neki, mint fioknak correpetitorát. Ugyanazon nyelvenn legelőször is azt kérdezte Hevesitől az Alfzony, ha beszéll-e francziául? 's módos németséggel előadott feleletét haliván, hogy a' francziában nem járatos, megrázogatta fejét, megvonogatta vállait, 's öfzveránczolván ajakit, Sajnálom! úgymond; a' franczia nyelv nélkül, nem hiszem, hogy fiamnak nevelőjével, Frippon Úrral, egyet érthessen az Úr; a' mit arra, hogy
fiam

fiam helyesen neveltessen, szükségesnek tartok.
A' sok szakács elsózza az ételt.

Méltóságoknak szemei előtt lévén mind a' ketten, felelé Hevesi, el nem hitethetem magammal, hogy akarattyokat hüven ne tellyesítsük, és hogy következendőképen a' nevelésre nézve egyet ne értsünk. Én szorosan megmaradok kif zabott korlátim között, és Méltóságtoknak híre nélkül legkisebbet sem cselekszek.

Közelebbről kell Hevesi Urat Szívecskémnek ösmerni, mondá Aranypataki, hogy e' félelmetül megmenekedhessen. Én kész kezesse vagyok annak, hogy Fripponnak a' vizzálkodásra legkisebb okot sem ad.

Ezt szívemből kívánom fiamnak javáért, mondá az Affzony, és magát Hevesi felé meghajtotta.

Hevesi ezt helyesen arra magyarázván, hogy elmehet, megcsókolta mély tisztelettel az Affzonynak kezét, és elment.

Mennyen az Úr a' fiamhoz, mondá Aranypataki, és kezdgye el vele azonnal a' munkát.

Allig lépett ki Hevesi a' szobából, hogy az Affzony férjére tekintvén: Nekem, úgymond, módos ifiúnak látszik lenni. Kár, hogy francziául nem tud. Rendelést teszek majd, hogy komornáminal és szobaleányommal egy afztalnál egyen.

Bocsásson meg, Szívecském! ezt meg nem engedhetem.

Hisz azt csak nem kívánnya talán Kincsem! hogy vele egy afztalnál egyek?

Nem

Nem kívánom, hanem kérem. Ha Fripponnal egy asztalnál ehet Kincsecském, miért nem Hevesivel? A' nevelőket nekünk úgy kell tisztelnünk, mint helytartóinkot, és jó barátinkot, kikül gyermekünknek boldogsága függ, mellyre méltán úgy nézhetünk, mint saját boldogságunknak legfőbb részére.

Monsieur Frippon legalább jó házból való, mondá az Asszony.

Nemes ágból származott Hevesi is, és a' mi több, magyar ágból. Szivecském énáltalam Magyar Dáma lett; illik tehát, hogy a' magyar nemeséget alábbra ne böcsüllye, mint a' francziát, mellyel sem születése, sem házassága által semmi legkisebb szövetségben nem áll. Ezennfelül pedig fontollya meg azt is, mi végből költöztünk mink ide Pestre? Nemde, hogy egyetlenegy gyermekünk szemeink előtt neveltessen? Egész nap kevés üdönk maradván arra, hogy a' nevelőkkel és hivatallyokban való serénykedésekkel közelebbrül megösmernedgyünk, ezt az asztalnál külömbféle bezéllgetések által legkönnyebben végbe vihettyük.

De hát ha más Dámákat akarunk vendégszolgálni?

Ha a' Dámák magosabb rangban vannak Szivecskémnél, akkor a' gyermek nevelőivel együtt szobájában egyen. A' többi Dámáknak ipedig meg kell elégedni azzal, a' mivel az én Asszonyom megelégszik.

Csak fiainak javára vályyon, mondá az Asszony, én kézf vagyok érte még többet is áldozni.

Aranypataki megcsókolván kezét: Érzékeny Anya! úgymond. Háladatos indulatomot e' szóért ki nem fejezhetem.

Azon szempillantásban belépett hozzájok Frippon az ifjú Aranypatakival, 's büszke tekintetet vetvén az atyára, Az Úr, úgymond, nekem e' gyermeknek nevelését egészen átadta. Contractusunkban semmi sincs a' felül, hogy az én örömrá egy al nevelőt tegyen. Én tehát azt kívánom, hogy az a' bárdolatlan és ostoba magyar legény ezen órában elerejtessen, vagy contractusunk szegettnek tartasson. Ezeknek egyike nélkül én a' gyermeket átadom, és a' háztúl elbúcsúzó.

Monsieur de Frippon! mondá erre szelíden intő 's egyfzersmind kérlelő szózáttal az asszony, ki el nem szívelhette, hogy férjével illy hegyke és goromba tónusbúl beszéll.

Eredgy fiam! a' szobádba, mondá Aranypataki a' gyermeknek, és mutasd meg a' Correpetitornak, meddig mentél tanulásidban? Nekem Frippon Úrral egy kis beszédem van, mellynél te jelen nem lehetsz.

Az Úrft itt marad, mondá Frippon parancsoló tekintettel.

Attyának akarattya ellen? kérdezé az Asszony álmétkodva.

Még az én kezem alatt van, felelé Frippon, mindaddig én vagyok az atya. Én Aranypataki Uramnak feleletét előtte akarom hallani.

Szívesen! mondá a' bosszonkodó atya. Mivel az Úr a' contractusról szól, kénytelen vagyok én is az igazat megmondani. A' contractusban az Úr megígérte, hogy fiamot a' deák nyelvben, és ama' tudományokban is fogja gyakorolni, mellyek az oskolákban tanítatnak, és a' Magyar Gavalérban megkívántatnak. Mikor ezt az Úr írásban megígérte, sokkal jobb vélekedésben voltam az Úr felül, hogy sem azt magammal elhitethettem volna, a' mit már most tapasztalásból tudok, hogy az Úr tudni illik olly dolgokat ígérjen, mellyek hatalmában nincsenek. Én e' fontos okból a' contractust felbonthattam volna, de meg akarván az Urat kímélleni, inkább csak Correpetitor fogadtam, ki e' rést az Úrnak kára nélkül kipótollya. E' kíméllésért én az Úrtól inkább köszönetet reméltem, mintsem pattogást. Várja meg tehát az Úr, még vére meghidegszik, és fontollya meg, kinek van közölünk igazsága? Én állhatatosan megmaradok a' mellett, hogy fiamot Correpetitor nélkül nem hagyom. Akár így nállam maradni, akár házamtúl búcsút venni tetzik az Úrnak, én feleletét harmad napra elvárom. Most mennyen az Úr, és gyermekemet akaratomnak teljesítésétül ne tartóztassa.

Frippon e' határozott feleletet hallván, és Aranypatakinak férjfiás állhatatosságát szemlélvén, megdöbrent, és hegyke tönussából alább száll-

szállván, szabadni kezdett. Azután okokkal ostromolta Aranypatakinak Izándékát, kinek sütkeres feleletei által hallgatásra kényfzerítettven, feltette magában, hogy a' mit nyilvánvaló ostrommal meg nem nyerhetett, alattomban való fondorkodással vífzi végbe. Elment tehát, 's amint a' gyermeknek szobájába lépett, hol erre Hevesi már várakozott, azt mondta francziául a' gyermeknek, hogy mondgya meg a' Correpetitor-nak, hogy egyg óránál tovább ne tartóztassa. Maga megmondhatta volna ő ezt Hevesinek deákúl, de nem tartotta méltónak arra, hogy vele szóllyon.

Leült azután ugyanazon szobában, hol Hevesi a' leczkét tartandó vala, hogy a' gyermek vele maga ne maradgyon. Hevesi deákúl kérdezte meg a' gyermektül, mennyire ment eddig tanulásaiban, és micsoda tárgyakot tanúlt? 's álmélkodva hallotta, hogy a' gyermek a' deák nyelvet felette roffzúl beszéli, és francziásan ejti, és hogy egygáltallyában mind azokban, a' miket a' magyar ifiak az oskolákban tanulni szoktak, felettebb hátra van. Azután magyarul szólította meg a' gyermeket; de Frippon azonnal megparancsolta neki francziául, hogy magyarul ne felellyen, hanem deákúl. Hevesinek kérdésére, miért nem felel magyarul? a' gyermek semmit sem szólott, Frippon pedig felugrott, és kezénél fogva a' másik szobába beragadta, hol neki hízelkedő hitetésekkel világos igazságnak rajzolta azt, hogy Hevesi deákúl roffzúl beszéli, és hogy kér-
dése

dései által még a tudományokban való járatlanságát is elárulta; azután pedig azt, hogy a magyar nyelv a mostani nagy világban még a magyar Gavaléroknak is szükségtelen, mivel a társaságokban, kivált a hol Dámák vannak, mindenkor csak francziául beszélnek, és hogy az atyát valamely ostoba és módatlan magyar bűjtatta fel arra, hogy látván a magyar nyelvnek tanulását megkívánja. Egyébaránt arra intette a gyermeket, hogy csak neki fogadgyon szót, és senkiül se féllyen, mivel ő még szülőinek is mindenrül megfelel.

Ebéd alatt az öreg Aranypataki maga mellé vevén Hevesit, szüntelen magyarúl beszélgeteit vele különbféle tárgyakrúl, mellyek fiának neveléséhez csak mellzérül sem tartoztak. Frippon lebocsátotta az órrát, és az Asszonymak kérdéseire csak röviden és szarazan felelt. Az Asszony is tehát meg akarván e' gorombaságáért büntetni, Hevesivel német beszélgetésbe bocsátkozott.

Ebéd után az öreg Aranypataki aludni menvén, Hevesi elbúcsúzott, Frippon pedig az Asszonytól kikérte magának, hogy vele és fiával a szomszéd szobába egy fontos szóra jönni ne terheltesse. Itt ő az Asszonnnyal, ki a franczia nevelőköt gyermekségétül fogva fél isteneknek tartotta, könnyen elhitette, hogy Hevesi nagy számár, és hogy még deákül sem tud. Azt hazudta azután, hogy már csak kérdéseibül is, mellyeket a' gyermeknek az ő jelenlétében tett, és egész úzonomiájábül észre vette, hogy nem csak tu-
dat-

datlan és otromba, hanem még erkölcstelen ember is; mire nézve ő meg nem engedheti, hogy a' gyermekkel társalkodgyon, mikor ő maga jelen nincsen, vagy hogy jelenlétében vele olly nyelven befzéllyen, mellyet ő nem ért. Minekutánna pedig ezekről sokat értekez én, az Affzonymak kézfiségét, hogy szavainak hitelt adgyon, elég értelmesen látta volna, még arra is merészlett végtére vetemedni, hogy férjét gyanussá tegye. Az Urat, úgymond, én tífztelem, böcsülöm, mint jó szívű, és nemes házból szakadtt Gavalért; de a' tudományokban olly járatlan, a' deákságban olly gyenge, hogy ki nem mondhatom. Az illyen Uraknak hibáit senki sem meri megfeddeni; mire nézve ők saját gyengeségeiket soha sem ösmerik. A' mi a' magyar nyelvet illeti, én azt tartom, hogy ötet némelly ostoba tudóskák vették arra, hogy annak tanulásával fiát kínozza. Elejétül fogva a' deák nyelv volt a' Magyar Nemzetnek anya nyelve, melly a' köz nemességnél, ammint hallom, még most is közönséges. A' Gavalérok-nál pedig, ammint Méltóságod maga is tudgya, az anyanyelv a' franczia. Azonban Aranypataki Urat ezekben olly átalkodottnak látom, hogy egyenes útonn vele semmire sem mehetünk. Ha tehát Méltóságod egyetlen egy gyermekének romlását nem akarja, állyon részemre, és fogadgya meg nekem nem csak azt, hogy feltett szándékomnak végrehajtásában segedelmemre lessz, hanem azt is, hogy e' szövetségünköt az Úrnak el nem árúllya.

Az

Az Úrnak szándékat? Szövetségünköt? kérdezé a' Baróné álmélkodva.

Igen is, szövetségünköt, folytatá szavait Frippon, mellyet a' Correpetitor ellen és pártfogói ellen kötni kénytelenek vagyunk, hogy főnemes házának ezen eggyetlen eggy ágát a' veszedelemtől megmentjük, és kellemetes virágzásra segítjük. Ezt mondván, a' gyermeket mellyéhez szórította.

Haggyon nekem az Úr üdöt arra, hogy a' dolgot megfontoljam, mondá az Asszony.

Kell-e oda fontolás, a' hol Méltóságod a' mélységnek szélén állani láttya kedves gyermeket? Óh! ő énnekem csak nevedékem, de látom! hogy buzgóbb hozzá szeretetem, mint azé, a' ki szülte.

Úgyde, mikép köthessek én az Úrral illy szövetséget, mikor még azt sem tudom, mit szándékozik a' Correpetitor ellen, és pártfogói ellen cselekedni? Én saját férjemnek megjártzására, melly ötet nevetségessé tegye, tellyességgel nem állhatok.

Az én szándékom abbúl áll, hogy a' Correpetitort mindaddig kínozzom, még a' háztúl önnkint el nem búcsúzik. Méltóságodtól pedig semmit egyebet nem kívánok, hanem hogy engemet az Úr előtt, még ezt végbe vízzem, oltalmazzon. Ez Aranypataki Úrnak semmi rövidségére nem válik.

E' keveset könnyen megtehetem, mondá az Affzony, ha megigéri az Úr, hogy ezt minden nyilvánvaló vita nélkül vívzi végbe.

Olty csendesen, felelé Frippon, mint azok, a' kik a' föld alatt minákat ásnak, hogy a' várat felvessék.

Nyolczadik Szakasz.

Az egyenesség a' veszedelemben.

Aranypatakiné meggondolta volna még magát, és talán férjének az egész dolgot el is árulta volna, ha erre üdöt nyerhetett volna. Még Aranypataki el sem végezte volt délutáni álmát, amint már vendégek érkeztek, kik egész estig nállok maradtak. Estve pedig Aranypatakiné férjével együtt egy öreg özvegy Grófnéhoz ment, ki öket játékra különösen megkérte. Játék előtt e' Grófnéval, ki ötet még leánykorában ösmerte, és szülőivel barátságosan társalkodott, mélyebb beszélgetésbe talált ereszkedni, 's ennek kérdésére: mikép mennek dolgai? elmondotta neki anyai szorgalmát egyetlen egy fiának nevelése iránt.

Fogadgyon neki, Kedvesem! mondá a' Grófné, egy franczia nevelőt, és bízza gyermekét egészzen reá. Azután e' fontos dolog iránt nyugodt elmével lehet. Ezek az emberek a' gyermek körül atyák, anyák, mindenek.

Francia nevelője már volna, mondá Arany-
patakiné; de férjem vele meg nem elégszik.

Csudálom! A' nevelőnek mi a' neve?

Monsieur de Frippon!

Frippon? a' ki Bécsben egy darabig táncz-
mester volt, azután pedig az öreg Marquis
Fantôme Úrnál mint lovászmester szolgált?

Emigrans Marquis volt, a' kinél szolgált, de
meg nem tudhattam, mi volt nálla?

Az minden bizonyjal! Itt a' Grófné lerajzol-
ta Fripponnak egész természetét, úgy hogy Arany-
patakiné a' Grófnénak vele való ösmeretségéről
semmit sem kételkedhetett. Szerencsés anyának
tartsa magát, Kedvesem! hogy illy derék neve-
lőhöz juthatott. Bécsben az én Komornámnál ta-
láltam egyszer, 's kérdésemre, ki légyen? és mit
keres házáznál? olly módosan felelt, hogy en-
gemet azonnal megbájt. Szinte akkor halt meg
az ura, a' Marquis, és így szolgálatot keresett.
Komornám is nagyon dicsérte és kegyelmembe
ajánlotta; de én akkor nem segíthettem rajta.
Én azután Bécsből ide szakadtam, és csak fül-
hegyel hallottam a' Komornámtúl, hogy jó ke-
nyérrre kapott, de nem tudtam, kinél? És Ked-
vesemnek a' férje mit talál benne rosszat, hogy
vele meg nem elégszik?

Azt mondgya, hogy a' deák nyelvben és a'
tudományokban járatlan.

A' deák nyelvben? a' tudományokban? Bol-
dog Isten! mikép lehet Aranypataki Uram a'
nagy világban olly járatlan, hogy ezeket egy

gava-

gavalérban megkívánhattya? Ha francziául tud, mindent tud.

De még azt is akarja, hogy fiam a' magyar nyelvet úgy megtanúllya, ammint azt a' született magyarok beszélik.

Micsoda? a' magyar nyelvet? Már ez benne türhetetlen? Mihelyt öszvetalálkozok vele, azonnal jól megmosom.

Egy Correpetítort fogadott fiam mellé, kit Frippon meg nem akar szenvedni.

Jól teszi! A' Magyar Correpetítorral ki a' házbúl! Frippont hagyja Kedvesem cselekedni, a' mit jónak talál. De amott látom éppen Arany-patakot; oda megyek hozzá, és - -

Kérem Excellentziádot, ne árúllya el neki, hogy ezt megpanaszoltam. Nehezebben vihetném talán azt végbe, a' mit most Excellentziádnak tanácsára minden erőltetés nélkül szeretnék végbe vinni.

Ammint tetszik! Az áztalkák már kéfzen állanak; mennyünk játszani.

Még a' szülők a' társaságban voltak, addig Frippon kifözte a' plánumát, és Madame de Follenak megírta. Az ő szándéka oda ment, hogy Hevesit a' nevelésnél szükségtelennek, vagy éppen veszedelmesnek tegye. A' gyermekkel, a' ki egyébaránt is nem örömet tanúlt, könnyen elhitette, hogy azok neki mind szükségtelenek, a' mikre Hevesi oktatni akarja. Errevalónézve azt javasolta neki, hogy azokat ne tanúllya. Az öreg Úr, úgymond, haragudni fog ugyan; de azzal

az Úrfi ne gondollyon; mert lám-e! maga hallotta Méltóságos Asszonyannyátúl, hogy ő nekünk pártunkot fogja.

Más nap a' leczkéknél elkezdődött Fripponnak plánuma szerínt az ellenségeskedés, melly egész hétenn naponkint eggyaránt folyt. A' gyermek Hevesi' szavaira, mikor oktatta, legkisebbet sem vigyázott, és ha ötet amaz a' figyelmetességre kérte, intette, akkor ő mosolygásra görbítette száját, megvonta vállait, félre fordította fejét. Hevesi vagy kétfzer megkérdezte, ha értette-e, a' mit mondott? 's a' gyermeknek feleletét vévén, hogy nem értette, még egyszer megmagyarázta neki, 's figyelmetlenségét újjra tapasztalván, azt kívánta tőlle, hogy beszéllye el, a' mit neki imént mondott. Hogy beszéllhessem el, felelé a' gyermek gúnyos nevetéssel, mikor nem tudom? Végre minden leczkénél maga Frippon Hevesinek valamellyik mondását, vagy állítását, vagy legalább kifejezését megtámadván, és helytelennek kiáltván, a' gyermeket az ellenségeskedésben szinte felváltotta. Hevesi ilyenkor elejébe terjesztette neki deák nyelvű és szelíd kifejezésekben az okokat, mellyekre a' kérdésbe vett igazságot építette; de Frippon részént nem értvén deák mondásait, részént pedig eltökéllett szándékkal akarván ötet a' gyermek előtt megfigyenyíteni, legvilágosabb okoskodásait megnevelte, meggyalázta, letapodta.

Mikor azután Hevesi a' magyar nyelvet akarta a' gyermekkel gyakorolni, Frippon ezt elvezette,

zette, egy általlyában meg nem engedvén, hogy vele olly nyelvenn szóllyon, mellyet ő, mint fő nevelő nem ért.

A' szemtelenségben ő végtére annyira ment, hogy még az asztalnál is, ha mindgyárt idegenek voltak is jelen, Hevesinek minden szavával ellenkezett. A' vendégek az efféle gyűlölséges ve- tekedésekbe nem avatkozván, maga Aranypataki pedig azokat a' végbül minden czáfolás nélkül hagyván, hogy Fripponnak alacsony szívűségét annyival jobban kitanúlhassa, az Asszony naponkint megerősödött abban a' vélekedésben, hogy Frippon még a' tudományoknak is az igaz mestere, és hogy Hevesi ellenben semmit sem tud.

Hevesi ezen első hétnek közepénn öszvejő- vén Mársfalvinál Aranypatakival, elbeszéllette nekik, a' mik a' leczkéknél történni szoktak. Mársfalvinak kívánságára elmondotta még ama' tanítá- sokot is, mellyekbül a' leczkék állottak.

Öszveesküdütt az Ur ellen a' gyermekkel, kiáltá a' Gyenerális.

Én is azt tartom, mondá Aranypataki; mert én a' fiamban illy módatlanságot és taníthatatlan- ságot még soha sem tapasztaltam. De semmi! Találok én még ez ellen is orvosságot. Holnap már pintek van. Parancsollyá meg a' fiamnak az Ur, hogy szombatra tanullya át még egyfzer mind, a' mit az egész hétenn hallott, és mondgya fel az Úrnak leczke gyanánt. A' többit bízza reám!

Szombatonu a' leczkének órájára megjelent az öreg Aranypataki is, hallani akarván, ammint

mon-

mondá, mit tanúlt egész hétenn a' fia? Megdőb-
bent a' gyermek, megdőbbent még Frippon is.
Hevesinek mindgyárt első kérdésére a' gyermek
semmit sem tudott felelni. Hevesi tehát elejébe
mondta a' feleletet, és azt kívánta, hogy ugyan-
azon feleletet mondgya el saját szavaival a' gyer-
mek is. Ez megcselekedte, a' mit Hevesi kívánt,
és Frippon mérgelődött rajta. Ez történt a' töb-
bi kérdésekkel is; a' miből az öreg Aranypataki
világosan kihozta, hogy fiának taníthatatlansága
az előbbeni leczkénél feltett szándék búl történt.
Hát magyarul mit tanúltál? kérdezé fiátúl végtére.

Semmit sem, Uram Atyám! felelé a' gyer-
mek magyarul, mivel az atya magyarul kérdezte,
És miért nem?

Frippon Úr nem engedte,

Az én fiam, ammint látom, nehezen tanul,
mondá Aranypataki Fripponnak francziáúl; mi-
renézve én azt kívánom, hogy reggelenkint két
egész órát töltsön Hevesi Úrnak leczkéivel, és
dél utánn ismét két órát. Felét ezen üdönek töl-
tse írással mind a' két nyelvből, felét pedig a'
leczkének hallgatásával. A' többi órákot szentel-
lye a' hallott tárgyaknak tanulására. A' francia
nyelvnek írásbéli gyakorlására elegendő napjában
egy óra. A' francia beszédre a' nélkül is több
alkalmatossága van részént az Úrral, részént az
Annyával. Szombatonkint magam akarom min-
den hétenn hallani, mit tanúlt? E' rendet, ja-
vaslom, hogy meg ne szegje az Úr; egyébaránt
engemet megbánt. Mindezeket azután Hevesi-
nek

nek is elmondotta deákúl szoros parancsolattyaival együtt, mellyet annak megtartása iránt Fripponnak adott.

Szinte el akart az öreg Aranypataki menni, ammint Frippon engedelmet kért tőlle, hogy szólhasson. Ezt vévén, én, úgymond, a' leczkéknél jelen voltam, és azt tapasztaltam, hogy Hevesi Úrnak tellyességgel nincsen sem elegendő tudománya, sem alkalmas methodussa arra, hogy gyermekeket tanítson. Azonkivül helyes okaim vannak arra, hogy ötöt olly nyelvvenn, mellyet én nem értek, az Úrfival beszélni ne hagyjam. Bizonyossá kellett volna magát az Úrnak előre tenni a' felül, hogy az illyen tanítónak nem csak tudománya és a' tanításra alkalmassága, hanem jó erkölce is van.

Aranypataki Frippont egy haragos tekintettel megmértvén: Az Úrnak ezekre, úgymond, semmi gondgya! Parancsolatomot tellyesítse szorosán, és válafztásomat haggya ezentül minden jegyzés nélkül. Én a' gyermeknek atya vagyok!

Allig várhatta meg Frippon a' délutáni órát, mellyben Aranypataki aludni szokott, hogy az Affzonyal szólhasson. Elmondta ő neki mind, a' mi történt, de nem olly hüven, ammint kellett volna. Hogy ő a' gyermekkel Hevesi ellen szövetséget kötött, egészen elhallgatta, és így azt, hogy a' gyermek egész hétenn semmit sem tanúlt, Hevesi tudatlanságának és rossz methodussának tulajdonította. Végre panaszt tett még Aranypataki ellen is, hogy olly goromba kifeje-

zésekkel illette, mellyeket ő el nem szenvedett volna tőlle, ha eszébe nem juttatta volna, hogy olly affzónyságnak a' férje, kihez ő mély tisztellettal viseltetik.

Hűtelen rajzolásai és szívreható panaszai által olly bosszonkodásra gerjedett az Affzony, hogy mihelyt férje megjelent, azonnal megtámadta. Aranypataki hidegvérűséggel kihallgatván pátogásait, kérem, édes szívem! úgymond, ne avatkozzon ezekbe. Én fiambúl francia sivaliét nem neveltethetek. Arra ugyan, hogy a' Dámáknak tesszen, elegendő, ha francziáúl beszéll, módosan társalkodik, szépen tánczol; de őtölle nem csak a' Dámák, hanem a' Haza is vár ám üdövel fontos szolgálatokat, mellyekre őtet alkalmas-sá tetetni, az én gondgyaimhoz tartozik. Frip-pont e' színdékomot, ammint mindenbül látom, gatolni akarja; de pórúl jár.

Frippont e' napokban nekem egy nagy Dáma különösen megdicsérte, mondá az Affzony, és engemet szerencsés anyának nevezett, hogy olly jó nevelőhöz jutottam.

Az illyen Dámáknak itéletére nincs nekem szükségem, felelé Aranypataki, az ollyan dolgokban, mellyeket szemeimmel láthatok, és mellyekhez valamennyi Dámánál többet értek. Közön-séges a' nélkül is Hazánkban a' panasz, hogy Dámáinknak külföldi nevelése okozza nemzeti characterünknek hanyatlását, és legvirágzobb fami-liáinknak végső romlását. Még egyfzer kérem Szívecskémet, hogy e' dologba ne avatkozzon.

Az Affzony megharapdálván ajakit, elhallgatott, és feltette magában, hogy, minekutánna egynehány Dámát részére vonhat, férjét e' segítő seregnek jelenlétében fogja megtámadni.

A' második hétben a' leczkék Fripponnak titkos parancsolattyára szinte olly roszúl mentek, mint az elsőben, azzal a' külöbséggel, hogy naponkint négy óráig tartottak, és hogy a' gyermek a' tudós vetekedéseknél, mellyeket Frippon Hevesivel kezdett, ezt világos gorombaságokkal illette, hogy Fripponnak tesszen. Szintezen okbúl szombatonn attyának jelenlétében olly taníthatatlannak tetette magát, hogy az atya egészen elfzomorodott.

Kilenczedik Szakasz.

A' Győzedelem.

Bajnokunk' nevelésének rövid történeteivel nem tartóztatnám az Olvasót, ha szükségesnek nem itélném, megösmertetni vele ama' módokat, mellyekél a' külső nevelők mivállunk magokat olly szükségeseknek, a' magyar nevelőköt pedig olly gyanúsoknak szokták tenni.

Ammint más nap Hevesi Aranypatakinak Mársfalvinál elbeszéllette, a' mik a' második hétben a' leczkeknél történtek, először mély és szomorú gondolatokba merültek, azután pedig különbözőle módokrúl tanácskoztak, mellyekkel e' roszznak gátot vethetnének. Mársfalvi legjobb-
nak

nak ítélte, a' francziát a' házból ebrúdonn kivetni; Aranypataki pedig tanácsosabbnak tartotta, mindaddig erre nem vetemedni, még hitvessét Fripponnak gonosz szívére meg nem győzheti. Hevesi végtére arra kérte őket, hogy a' dolgot ne erőltessék, tellyes reménységgel lévén a' felül, hogy ő a' gyermeket, sőt még magát Frippont is, jobb útra térítheti az által, hogy velek emberségesen bánik.

Azon szempillantásban egy levelet vitt be az inas hozzájok, melly Hevesinek szóllott. A' kis posta hozta, úgymond, 's a' fizetést várja. Hevesi tudni illik azt javasolta Hölgyi Mariskának, hogy hozzá szólló leveleit a' Gyenerális' házához útasítsa. Az inas a' pénzzel kimenvén, Hevesi feltörte a' levelet, és örömmel látta, hogy Mariskátúl jön.

No talán a' lyánka segít ki bennünköt a' sárból, mondá Mársfalvi. A' levél dupla; ammint látom.

Duplán is fizettem, felelé Hevesi. Ha Méltóságoknak tetfzik, elolvasom.

Szívesen halljuk, mondá a' Gyenerális, kivévén azt, a' mi csupán csak az Urat illeti.

Erre Hevesi elolvasta fenn szóval a' levelet, melly ezekbül állott:

„Kedves Hevesi Uram! Ki nem mondhatom, melly szerencsésnek tartom magamot, hogy ama jó Uraknak fontos szolgálatot tehetek, kik az az Úrhoz és hozzám olly különös kegyelemmel és bizodalommal vannak. Szerencsésen Bécsbe
érkez-

érkezővén, egészségesek vagyunk mindnyájan. Dolgaink a' régi útonn mennek. Mikor Fripponnak ide zárt levelét a' kis posta kezembe adta, és én rajta Pest' várassának nevét láttam, azonnal gondoltam, hogy Frippontúl van, és nagyon ohajtottam azokat tudni, a' mik benne foglaltatnak. Vigyáztam minden szóra, mellyet francia affzonyunk mondott; de mind haszontalan volt figyelmetességem. Vagy nem szóllott ő erről senkinek, vagy ollyankor szóllott, mikor én jelen nem lehettem. Az úti ládáknak kiüresítését csak e' napokban vihettük egészen végbe. Ezekből sok dirib darab papíros gyült öszve, mellyekbe a' szebb jószágok be voltak takarva. Ezek közé hányt a' francia affzony egynehány levelet is, azt parancsolván nekem, hogy vessem az e' éfz papíros halmot a' tűzre, ha egyéb hasznát nem vehetem. Így jött ártatlanúl kezemhez Frippon levele, melly, ammint látom, még az Úrnak védelmére is felette fontos lehet. Kérje meg az Úr nevémmel azon Urakat, kiknek e' szolgálatot örömmel teszem, hogy e' levéllel káromra ne éllyenek. Egyébaránt maradok az Úrnak köteles barátnéja, Hölgyi Maris. “

Derekasan! mondá Mársfalvi. Az a' leányka nekem nagyon tetszik. Hallyuk már most Frippont.

Ennek levelét Hevesi hasonlóképen elolvastam, melly magyarra fordítva így szóllott.

„Affzonyom! Allig fosztattam meg jelenlétül, hogy fejemet egy rettenetes szélvész meg-

kör-

környékezte. Ama' bárdolatlan - - - Itt Hevesi megakadt; de Aranypatákinak akarattyát hallván, hogy minden tartóztatás nélkül olvassa el az egész levelet, így folytatta az olvasást: Ama' bárdolatlan szamárr, az a' magyar ökör, a' nevedékemnek az atya, tudgya a' tatár! kinek javaslására? eggy magyar bornyút fogadott fia mellé tanítónak. Én azonnal ellent állottam, jól megmondván neki az igazat. De ő viszontag megkonokolta magát, és három napot adott arra, hogy magamot vagy a' tanítónak elfogadására, vagy hivatalomnak letevésére eltökéllyem. Kénytelen voltam tehát a' fortélykodáshoz folyamodni. Legelőször is azonn ügyekeztem, hogy az Affzonyt részemre vonnyam, a' mi kevés fáradságomban telt. Ösmeri Kedvesem! ennek a' német lúdnak gyengeségét. Azután a' gyermeket bizgattam fel ezen újjítás ellen, ki a' nélkül is nem örömet tanul, 's ki azokat, a' miket tőlle kívántam, olly buzgósággal tellyesíti, hogy a' győzedelemről nem kételkedhetek. A' lezke alatt a' Tanítónak szavára semmit sem figyelmez, intésére semmit sem hajt, oktatásaira gúnyosan mosolyog. Ebből mind atyának, mind pedig anyának szemlátomást megmutatom, hogy a' Tanító semmit sem tud, vagy legalább, hogy a' tanításban rosz methodussa van. E' mellett a' Tanítóval, akármit mondgyon vagy cselekedgyen, szüntelen' ellenkezek, a' mi végtére békességes türését úgy megfárasztja, hogy minden bizsonnyal maga elkéredzkezik. Elvárom az Affzonymnak ítéletet,

letét, ha helyben hagyja e harczonnak e' titkos módgyát? és kérem, támogasson mennél hamarabb jó tanátsával. Egyébaránt csókolom kezeit, és vagyok az Afzonymnak holtig hű szolgája, Frippon.“

A' többi titkos betűkkel van írva, mondá Hevesi, oda nyújtván Aranypatakinak a' levelet.

Szerelmes dolgok lesznék, mondá ez, és átadta a' levelet Mársfalvinak.

Tolvajírás kiáltá a' Gyenerális. Én ezen embe-
reket a' házamnál sokért nem tartanám. Vigyázzon
Aranypataki Uram, hogy meg ne károsodgyon.

Aranypataki a' levéllel egyenesen hitvesséhez akart menni, eltökéllvén magában, hogy Frippont még az nap elcsapja. De Mársfalvi ezt meg nem engedte, részént Hölgyi Mariska miatt, részént pedig, mivel reméllette, hogy a' franczia afzonymnak levelével Báró Külneki Mátyásnak jó szolgálatot tehet, ha azt Hevesi jó móddal keze közé kaparíthatná.

E' levél már valóban Frippon' kezében volt, de senki hozzá nem juthatott. Azalatt a' leczkék úgy mentek, mint azelőtt, és Frippon meg nem szünt Hevesi' ellen titkon áskálódni, és nyilván agyarkodni. Az Afzonymt ő végtére annyira felbújtatta, hogy férjét ama' Dámáknak jelenlétében, kiket előre magához hódított, nyilván megtámadta. Aranypataki el akarván hitvessének üdötlen szemrehányásait mellözni, a' beszéder fellette szép móddal más tárgyra fordította. Nollza tehát a' háznak afzonya, kinél a' társaság tartott,

tott, felfogván Aranypatakinének a' pártját, En az Úrban, úgymond, nem csudálhatom elegendőképen azt a' gyengeséget, mellyel fiát ama' gyáva és bárdolatlan deák, és magyar nyelvekkel, és azokkal az oskolabéli haszontalanságokkal, mellyeket a' világnak allya tudományoknak nevez, kínozni nem átallya. Frippon én olly embernek ösmérem, ki az Úrnak fiából tökéletes Gavalért nevelhet.

Aranypataki erre felindulván, Bocsásson meg Excellentiád, úgymond, hogy ítéletével meg nem elégedhetek. Képes vagyok én megmutatni, hogy Frippon nem csak tudatlan nevelő, hanem még semmire való ember is. Régen predikállyák már nekünk az úgy nevezett világ' allyának bölcs írásai, hogy valamirevaló ember soha hazáját el nem hagyja, hogy külső országokban úrfiakot nevellyen. Dologtalan szolgák és szolgálok ezek többnyire, kik hazájokból erkölcsatlenségeik miatt kiűzettek, vagy legalább csalárd emberek, kik magokat házainkba befúrják, hogy házi boldogságunkot örökre megrontsák.

Az Úr heveskedik, ammint látom, monda a' háznak aszonya. Fripponról az Úr soha illyen dolgokat meg nem mutathat.

Ezen szempillantásban megcselekedhetném, ha illendőnek tartanám, hogy házának történeteivel úri személyeknek unalmat okozzak. Ezeket mondván, hitvessére olly tekintetet vetett, melly ennek szívét egészen átjárta, 's mellyből ez bizonyosan kivehette, hogy férje reá nagyon

neheztel. Mikor a' társaságból későn estve haza mentek, megpróbálta egynehányszor az Afzony, a' beszédet e' tárgyra fordítani, de Aranypataki, ki komorságából fel nem derülhetett, mind annyiszor csak azt felelte: Haggyuk ezt holnapra! Az álom illy kellemetlen dolgokban legjobb tanácsadónk. Óáltala kell indulatinknak lecsillapíttatni, hogy az ész az ő uraságára ismét visszajuthasson.

Más nap korán reggel felkelvén Aranypataki, kiment a' folyosóra dohányozni. Fia' inassának ablakja, melly e' folyosóra szolgált, nyitva lévén, és belső defzkájánn egy pecsételt levél fekvődvén, Aranypatakinak ezébe ama' gondolat tűnt, ha vallyon nem Frippon ír-e megint a' francia affzonymnak? Az inas a' szobának olyan szögletében aludt és hortyogott, mellyből az ablakra nem láthatott. Aranypataki tehát körülnézvén magát, és senkit sem látván, a' ki tettét elárulhatná, kivette a' levelet, megnézte, kinek szól? 's megsejtvén rajta Madame de Folle' nevét, elvette, és bement. De van-e nekem vallyon arra jusom, mondá magában, hogy én e' levelet felnyissam? Hosszas gondolkodás után, hisz, úgymond, Fripponnak első leveléből, melly felette ártatlanul jutott kezembe, világosan tudom, hogy ő nekem olly ellenségem, ki egész házamnak boldogságát semmivé akarja tenni. Úgy bánhatok tehát vele, mint az ellenség az ellenséggel bánik. Sőt, mivel szolgálatomban van, még úgy is nézhetem az egész embert, mint lázúlót, ki
nekem

nekem írásban adott hitét megszegte. Felfszakasztván a' pecsétet, megtalálta a' borítékban a' francia affzonymnak amaz írását is, mellyel Fripponnak első levelére imígy felelt:

„Uram! A' plánomot, mellyet az Úr nevedékének esztelen apja ellen kigondolt, 's egyáltalában az Úrnak e' dolognál való magaviseletét helyben hagyom. Imponálni kell az ilyen balgatag embereknek; meg kell nekik szemekbe mondani, hogy tudatlanok; 's mindaddig meg nem kell nyugodni, még kezeikbül az egész szülői hatalom ki nem ragadtatik. Csak az Affzouyra nézve nem tartom elegendőnek, a' mit az Úr cselekedett. Mélyebb szövetségbe kell az Úrnak vele lépni, a' minőben az én bamba Bárómmal én vagyok. Elég nagy az Úr' gazdájának a' tökfeye; rá fér még amaz ékesség, melly e' szövetségbül következhetne. El ne felejtse az Úr, előre tett alkunk szerint e' levelemet nekem visszaküldeni; mert én még egyszer mondom az Úrnak, hogy kézírásomat soha semminémű férjfinak kezében nem hagyom. Adieu!“

E' rövid levél után volt még egy háromszor annyi toldalék, de ösmeretlen betűkkel.

Frippon' felelete csak e' sorokbül állott:

Affzonym! Azonn, hogy plánumommal és magamviselésével az én szíves Barátném megelégszik, nagyon örvendek. A' mi az Affzonymt illeti, mesterség volna ötöt annyira birni, a' mennyire szemes Barátném a' Bárót birta, kiváltkép azért, mivel ide érkezésemkor maga járt utánnam, és
én

én kedvezéseit el nem érthettem, ostobasága miatt tellyességgel nem gúírozhatván. De hagyjuk ezeket! Reménlem, hogy e' gyáva fél embereknek ostromlásait kevés üdö múlva a' nélkül is szétverem. Fontosabb az, hogy - - -

Itt már a' többi titkos belükkel volt írva. Aranypataki allig várta, hogy hitvesse felkellyen. Csengetését hallván, bement hozzá, és azt kérdezte tőlle, ha ösmeri-e De Folle affzonymnak és Fripponnak kézírását és pecséttyét?

Ösmerem, úgymond; söt mind a' kettőtül vannak még nállam levelek is.

Annyival jobb! Kérem, keressen ki Szívecském! egyteteggyet mind a' kettőtül, ha könnyen lehet.

Szívesen! felelé az Affzony, mosolyogva csudálkozván férjének illy különös kérdésénn és kívánságánn.

Mihelyt az Affzony a' leveleket kikereste, és férjének átadta, kivonta ez is zsebébül a' három levelet, és elejébe terjesztette. Visgály meg előbb, úgymond, ha a' kézírások és a' pecsétek megeggyeznek-e? azután pedig olvassa el

Az Affzony megcselekedte. A' *bárdolatlan szamarat*, a' *magyar ökröt* olvasván, fejét bofszonkodva rázta. A' *német lúdra* elpirúlt. Az első levelet elvégezvén, férjére nézett olly fefzes álmélkodással, mintha kövé vált volna. Azután a' franczia Affzonymnak mondására a' *szülői hatalomrúl* elhűlvén, keserves tekintetet vetett Aranypatakira, és azt mondotta: Ez már szörnyü ala-

csonyság! ama' javaslatát pedig, melly a' mélyebb szövegséget illette, könyörületos mosolygással olvasta. Végre Fripponnak második levelénn átesvén, Nem gondoltam volna, úgymond, hogy e' bolond ember olly sokat tartson maga felül, hogy még az anyai szívnek érzékeny kedvezéseit is szerelmes ajánlásoknak nézze. Mikép juttott Szívem! e' levelekhez?

Azt mászszor befzéllem el. Most Kincsemnek tanácsát akarom hallani, mit tévő legyen?

Kételkedhet-e Szívem csad egy szempillantásig is arról, hogy ebrúdonn kell a' gaz embert a' házbúl kivetni?

De ha cselekedetemnek okát kívánnyá tudni? Azt a' személyt, a' ki nekem az első levelet Bécsbúl kezemhez szolgáltatta, nem ejthetem én abba a' vezedelembe, hogy a' házbúl ötöt is kivessék, és gorombaságokkal illessék.

Jöjjön hozzánk! mondá az Alszony. Én neki még egyfzer annyi bért adok.

Engedgye meg Szívem! hogy én e' dolgot csendesen végezzem. Eggykét száz forinttal nem gondolok én, csak jó móddal szabadúlhassak meg e' francia szörnyettül.

Ammint Szívem akarja! De én magatnhoz e' rossz embert többé nem bocsátom.

Tizedik Szakasz.

Lyukábúl kiolvastatik a' sárkány.

Aranypataki azonnal rendelést tett, hogy a' kocsis egy könnyű birocba befogjon. Magához hívatta azután fiát, megüzenvén neki, hogy maga egyedül jöjjon, mivel vele különös beszédgye van. Frippon egy darabig gondolkozott, ha a' gyermeket elereszse-e magát az édes Attyához? de tellyes bizodalommal lévén mind az Úrhoz, mind az anyához, csak ugyan rá szánta magát. A' gyermeket Aranypataki beküldötte az anyához, azzal a' parancsolattal, hogy ott maradgyon, még érette nem küld; azután pedig Mársfalvi-nak egy czédulát írt. Ez meglévén, elhívatta Hevesit, 's kezébe adván a' czédulát, Mennyen az Úr, úgymond, fiammal együtt Mársfalvi Úrhoz, adgya neki ezen íráskát, és maradgyon nálla a' gyermekkel együtt mindaddig még én a' birocst oda nem küldöm, melly az udvarban már készen áll. Azután fiát az Asszony' jelenlétében Hevesinek átadván, Ennek az Úrnak a' szavát úgy fogadd, mint az enyímet, úgymond. Elvifz ő tégedet Mársfalvi Úrhoz. Ezzel maga levezette őket, és a' birocstúl minaddig el nem ment, még be nem ültek, 's az udvarbúl ki nem indúltak.

Fripponnak inassa ezeket látván, befozaldt azonnal hozzá, és elbefzéllette neki. Félt ő eddig is e' francia marhátúl, 's valahányszor riadását hallotta, úgy rezketett előtte, mint a' fal-

vél a' szélvészben. De azon órától fogva, hogy ablakjából a' levél elveszett, mellyet a' postára kellett volna vinnie, nem tudott hova lenni? Azt hazudta ugyan neki, hogy a' levelet már feladta; de ha meggondolta előre azt az esetet, melly e' vétkét világosságra hozhatná, úgy elmúlt, hogy még önnön magának felakasztásárául is gondolkodott. E' félelem tehát arra bírta ötet, hogy a' bizelkedéshez folyamodgyon, mellyre neki az Úrnak Hevesivel való elmenetele kívántt alkalmatosságot nyújtott.

Frippon ezeket hallván, szinte az Alfzonyhoz akart panaszra menni, ammint a' komornok elejébe akadt azzal a' parancsolattal, hogy menyen Aranypatakihoz. Ez ötet meglátván, Én, úgymond, contractusunk szerint az Urat akármi-kor elküldhetem, minekelőtte a' nevelést elvégzi, ha az Úrnak egy esztendőbeli bért, és Bécsig úti költséget adok. Itt a' pénz; olvassa fel az Úr; azután pedig adgya át a' komornoknak, kinek ez iránt már parancsolatot adtam, azokat a' külömbféle szereket, mellyek fiamhoz tartoznak.

Én nem tudom, mondá Frippon álmétkodva, mire véllyem az Úrnak velem való bánását. Ezt én meg nem érdemlettem.

Azt jól mondgya az Úr; de én érdeme fellett való kegyességgel akarom házamtúl elbocsátani. Saját holmiját, mihelyt azoktúl a' komornok az inventárium szerint a' fiamét elvალაფtgya, rakassa öfzve az Úr mennél hamarább, hogy még ebéd előtt elköltözhessen.

Uram!

Uram! mondá erre Frippon büszke haraggal,
én ezeknek okát akarom tudni.

Én pedig szükségtelennek tartom, megindani. Elég az, hogy én az Úrnak szolgállattyaival élni ezentúl nem akarok.

Ha úgy van a' dolog, én elégtételt kívánok,
mert ez böcsületemben jár.

Micsoda elégtételt?

Akár pifztollal, akár törrel, ammint az Úrnak tetszik.

Adatok én neked elégtételt a' faradra bottal!
Ha még egy ilyen szót hallok tölled, bevitetlek a' váras' házára, huszonötöt szabatok reád,
és az eddig tett rossz szolgálatodért eső bérenn felül csak egy krajczárt sem kapsz. Ezt mondván, csengetett, 's az érkező komornoknak azt parancsolta, hogy küldgye fel egy jó bottal a' konyhakocsist.

A' francia megértvén e' nemetül tett parancsolatot, nem vette tréfára a' dolgot, hanem öszvekaparta olvasatlanúl a' pénzt, átadta a' komornoknak az Úrn' jószágát, öszverakatta ládáiba kevés holmiját, bérkocsit hozatott, és tizenkét órákor elment.

Aranypataki azonnal elküldött a' fiáért és Mársfalvi Gyenerálisért, kit a' czéduában ebédre hitt volt, azután pedig bement hitvesséhez, és elbeszéllette neki, mikép olvasta ki lyukából a' francia sárkányt? Minekutánna Mársfalvi az Úrúval és Hevesivel elérkezett, megfzöllítván Aranypataki a' gyermeket, Te énhozzám, úgymond,

mond, mindég nyíltt és egyenes szívű voltál, édes Fiam! Mond meg nekem, mi vihettt tégedet arra, hogy parancsolatimot olly csúfúl megfzegtet, és ehhez az Úrhoz, kit én tanítodnak rendeltem, olly alacsony szívét mutattál? Frippont a' háztúl már elüztem; szabadon szólhatfz.

Monsieur Fripponnak parancsolattyára cselekedtem, édes Uram Atyám, de csupán csak azért, mivel azt mondotta, hogy Affzonyanyám úgy kívánnya.

Ez egyedül, Fiam! a' mi vétkeket megkönyíti, és engemet arra bir, hogy hozzám való engedetlenségedet megbocsássam. Lásd fiam! melly roffz ember lakott abban a' Fripponban, kit mink elejénte mindnyájan tiszteltünk és szerettünk. Előfzör Affzonyanyádot akarta ellenem felbújtatni, azután pedig tégedet csábított el édes atyád ellen. Ez volt kiváltkép az oka, hogy elkergettem. Most már egéfzen átadlak Hevesi Úrnak. Fogadd szavát, és tiszteld, mint második atyádot. Ötölle még a' franczia nyelvet is jobban megtanúlhatod, mint Frippontúl; mert ez, ammint nekem Mársfalvi Úr is tanúságot adhat, csak a' franczia inasoknak alacsony nyelvét beszéllette, és francziáúl felette hibásan írt. Hevesi Úr ellenben e' nyelvet szépen beszélli, és tisztán írja, mert a' könyvekbül tanulta, és jó francziákkal gyakorolta. Hogy ennek lehetőségét könnyebben átlásd, juttasd eszedbe, hogy a' született magyar hibásan beszélli és írja saját nyelvét

vét mindaddig, még azt a' grammatikából helyesebben meg nem tanulja.

És az Úr valóban beszéll francziáúl; kérdezé az Asszony Hevesit francia nyelvenn.

Beszéllek Méltóságos Asszonyom! felelé Hevesi hasonlóképen francziáúl; és én Méltóságodtól alázatosan bocsánatot kérek, hogy eddig eltagadtam.

Erre Hevesi Urat én kértem, mondá Arany-pataki; az én kötelességem tehát, hogy Szívemtől bocsánatot kérjek. Ő valóban nem vétkes.

Ezt, ha véték volt volna is, felelé az Asszony, tökéletesen helyre hozta böcsülhetetlen következése.

Már most, édes Fiam! tanully serényen. Ha egyfzer a' deák, magyar és német nyelvet csak úgy tudod is, mint a' francziát, Hevesi Úrtól megtanúlhatod az olafz és az anglus nyelvet is.

Az Asszony nem győzött azonn elegendőképen csudálkozni, hogy egy magyar ifiúban illy sok szép tulajdonságokat talál, mire Mársfalvi megszóllalván, Nem volna csuda, úgymond, ha magyar ifiaink közül egy sem ügyekezne illy tulajdonságokhoz jutni; mert ha jobban beszéllik is az idegen nyelveket, mint magok az idegenek, és ha tízfzerte alkalmasabbak is gyermekeinknek nevelésére, mint a' jövevények, az egyedül, hogy hazafiak, elegendő nekünk arra, hogy őket megvessük. Azonban sokan vannak már még is magyar ifiak, kik Hevesi Úrhoz hasonlítanak,

és valóban csupán csak a' mi vétünk , hogy
 őket nem ösmerjük.

Ebéd alatt francziául folyt a' beszéllgetés kü-
 lömbféle tárgyakra. Hevesi csak akkor szóllalt
 meg , mi or vélekedését az Uraságok hallani akar-
 ták ; de ha megszóllalt , tökéletesen megeléged-
 tek vele mindnyájan. Az Alfzony valaha olaszúl
 tanúlt , de , mivel kevés gyakorlása volt , nagyon
 elfelejtette. Hevesit tehát e' nyelvem megszól-
 lítván , és feleletét módos kifejezésekben hall-
 ván , kikérte magának , hogy vele olaszúl beszéll-
 gessen.

Minekutánna ebéd után Hevesivel az Úrfi-
 val elment volna , Mársfalvi megcsókolván az Alf-
 szonynak kezét , En Méltóságodnak , úgymond ,
 tiszta szívemből örvendek , hogy házat e' francia
 ördögtül megmentette. Eggyetlen eggy magzattya
 nagyobb veszedelemben nem lehetett volna , mint
 e' rossz embernek keze alatt. Azután Aranypa-
 takihoz fordúlván , Mondgya meg nekem az Úr,
 úgymond , mikép történt az , hogy Frippont olly
 hirtelen és olly könnyen elüzte ?

Aranypataki kezébe adta neki a' felfogott le-
 veleket ; azután pedig hitvessének kérésére az
 egész dolognak folyamattját elbeszéllette. Az
 Alfzony erővel azt akarta , hogy Hölgyi Maris-
 kát híjják le Bécsből hozzá nem annyira komor-
 nának , mint házi baráténak ; de Mársfalvinak
 kérésére , ki az ő segedelmével Külnekiéket is
 meg akarta a' francia szemettül szabadítani , kí-
 vánságátúl elállott. A' leveleket öröme est elkül-
 dötöte

dötte volna Mársfalvi az eredeti kézírásban Báró Külneki Óbesternek; de mivel azokban Arany-patakiéknak böcsülete nagyon sértetett, csak álltalyában való tudósítást küldött neki róllok, melly mindazáltal untig elegendő volt arra, hogy az Óbester e' franczia párt megösmerhesse.

Hevesi, minekutánna a' háznál a' rend helyre állítatott, nagy buzgósággal elkezdvén az Úrfinak nevelését, 's mindaddig, még ez oskoláit el nem végezte, mellette maradván, olly tökéletes Gavalért, hazafit és embert faragott belőlle, hogy szép tulajdonságival, különös tehetségeivel, és jó erkölcsü magaviselésével nem csak a' francziás dámák, hanem a' magyarosan és jámborúl nevelt emberek is tökéletesen megelégedtek.

Tizenegyedik Szakasz.

Ha úgy tetszik az Úrának, mennyünk egy keveset Bécsbe.

Mihelyt Külnekiék Bécsben félzket vertek, azzonnal kiléptek szembetűnő pompával a' nagy világra, hogy annak ezerféle gyönyörűsegeiben fűrödhessenek. Már ebéd előtt leültek naponkint a' játékhöz, ebéd után pedig egész éjfélig, ammiut az üdö magával hozta, már társaságokkal, már theátrumokkal, már a' kerti uzsonnákkal, már meg bálokkal, vagy nagy vocsorákkal mulatták magokat. Mikor a' sor reájok jött, olly pompás ebédeket, vocsorákat, és társaságokat ad-

adtak, hogy őket még a' Bécsben koncsorgó francziák is megdicsérték.

Azonban Madame de Folle tellyes hatalommal affzonykodott a' Kisaffzonynak szobáiban, kinek különös inassai, szakácsai, és komornái voltak, 's ki affzonyanyát kicsinyben olly derekasan játszotta, hogy sorsát még a' leggazdagabb Grófkisaffzonyok is irigylették. Ő szintúgy adott a' francia affzonynak kormányozása alatt a' magához hasonló Kisaffzonyoknak és Úrfiaknak ebédeket, vacsorákat, tánczokat és játékokot, mint affzonyannya, és az öröm, melly anyai szívét elfogta, mikor leányának e' szép tulajdonságait hallotta és látta, kimondhatatlan volt. Járt ő a' francia affzonnyal a' theátrumba is, de csak ollyan darabokra, mint *Éva Kata*, *Az ostoba Antal*, *A' kolduló Deák 's a' t.*, mellyekben borbélyházakba való kétes értelmű beszédeket hallhatott, szerelmeskedőköt láthatott, és borházakból kölcsönözött énekeket tanulhatott. Madame de Folle, ki a' német darabokat nem értette, ezekben legalább nevetetett.

A' musikának és a' rajzolásnak mestereivel ezen affzonyság semmikép öszve nem férhetett, mivel leczkéik alatt szüntelen' talált oktatásoknak módgyában valamelly gáncsot, jóllehet sem a' rajzolást, sem a' musikát nem értette. A' rajzó mesterben nagyon rosszalotta, hogy a' Kisaffzonyt legelőször az emberi tagoknak, vagy az élőfa' részeinek rajzolásában különösen gyakorolták, a' helyett hogy egy egézf emberi termetet,

vagy

vagy egy egész előfát adott volna elejébe. Az allzonyi főknék rajzolásánál nem szenvedhette, hogy a' mester mind csak az ábrázattal kínozza a' Kisallzonyt, a' főékeségnek rajzolásában pedig a' legújabb szokásokra nem vigyáz. Erővel azt akarta ő egyszer, hogy Kleopatrának fejére franczia szalmakalapot rajzoltasson, ammint azt Párisban most viselik. A' musikamestertől azt kívánta, hogy csupán csak egy nagy concertre tanítsa a' Kisallzonyt, ki még csak egy könnyű szonátát sem tudott hiba nélkül játszani, 's egyszer rúttól öszveveszett vele azért, hogy a' hofszabb pauzáknál a' Kisallzonyt a' musikálástól meg haggya szünni, és vele az oktatás helyett németül a' számvetésről beszéll. Ezzel, úgymond, csak az üdöt vesztegeti Kelmed, és egészen elfelejti, hogy musikamesternek fogadtuk, nem pedig számvető mesternek. A' musikamester meg akarta neki magyarázni, hogy ő ezzel nem a' számvetést taníttya, hanem a' tactusokot olvassa, mellyek alatt a' Kisallonymnak pauzálni kell; de ő meg nem hallgatta beszédgyét, hanem válogatott gombaságú kifejezésekkel azonnal megtorkolta, azt kívánván, hogy neki minden ellenkezés nélkül, mint fő nevelőnek, engedelmeskedgyen.

A' Báró egy Tanítót akart leánykája mellé fogadni, a' ki ötet a' gyeografiából, a' számvetésből, a' természetnek históriájából és tudományából, és kivált a' világnak történeteiből a' legszükségesebb dolgokra megtanítsa. Áh! mit gondol Báró Uram? mondá Madame de Folle. Az
 illyen

ilyen haszontalanságokkal leányának fejét megtömetni! Hol hall ezekről a' társalkodásokban csak egy szót is? Itt a' Dámák a' Párisi új módákról, a' hintóknak új formájáról, a' kártyajátékokban történi veszteségeikről, vagy nyereségeikről, és legfellyebb a' theátrumról szoktak beszélgetni, nem pedig tudós bolondságokról. Ne is említsen tehát nekem többé tanítót, és egyáltalában ne avassa magát a' leánynevelésbe, melly csak az affzonyokhoz tartozik. Ha majd a' farsang közelít, akkor egy francia táncznestert fogadgyon neki, a' ki nekem jó ösmerősöm. Ez a' Kisaffzonybúl egész angyalt formál.

Így folytak a' dolgok Külnekiéknél, mikor Frippon Pestrül hozzájok érkezett. Panaszaira, mellyeket sült hazugságival megszépített, az egész ház fellázult Aranypatakiék ellen. Kivált a' francia affzony olly zabolátlan kifejezésekre fakadt, hogy még a' Bárónét is megbotránkoztatta. Mamá, mondá Gilméta Kisaffzony, ha az ifjú Aranypataki francziásan nem neveltetik, nekem ő nem kell. Úgy-e? Madame! hogy én őneki egyébkép hitvesse nem lehetek?

A' kétfélekép nevelt szívek közt, felelé a' francia affzony, soha sem lehet egyesség.

Még ma írok Aranypatakinénak, mondá a' Báróné, hogy gyermekeinknek házasságából semmi sem lehet, ha csak - - -

Ha csak Frippont vissza nem veszi, mondá a' francia Affzony.

Vagy legalább más francia nevelőt, folytatta félbe törtt szavait a' Báróné.

Fripponnál kell maradnunk, mondá a' francia asszony; mert én a' francia nevelökhöz sem bízok, ha csak öket nem ösmerem.

A' Báró, ki eddig a' tanácskozást némán hallgatta, megcsóválván fejét, Ezzel, úgymond, nem kell hirtelenkednünk. Gyermekeinknek egybekeleése olly fontos dolog, hogy azzal házamnak rövidsége nélkül illy könnyen nem bánhatunk.

Ama capitális miatt talán, mondá De Folle, mellyel Báró Uram Aranypatakiéknak adós? Kicsinység! Szerzek én Gilmétának olly francia parthiát, melly Aranypatakiénál háromszor gazdagabb.

A' Báró elijedt, hogy a' francia asszony az ő házának még e' titkát is tudgya, 's álmélkodó tekintetet vetett a' Bárónéra, ki a' francia parthiánn azonnal kapván, Az a' kevés, úgymond, a' mivel mink Aranypatakiéknak tartozunk, meg nem ronthattya még a' mi házunkot; és ha francia gavalér félannyi jószággal, mint Aranypatakiéknak van, ma megkéri leányomot, inkább ennek adom, mint akármellyik magyarnak. A' levelet még ma megírom. Vagy vegyék vissza Frippont, vagy küldgyék nekem vissza a' házasság iránt adott szavamot.

A' Báró eleget kérte hitvessét még négy szem között is, hogy e' dologban ne hirtelenkedgyen, de mind haszontalan volt. Levelére maga Aranypataki azt felelte, hogy szavát szívesen vissza-

visszaadgya, mivel fiának a' nélkül sem engedte volna meg soha, hogy olly Kisasszonnyal kellyen egybe, kit Madame de Folle nem annyira nevel, mint megront. A' haragra gerjedtt vad macska nem köphet annyi mérget, mint de Folle köpött, mikor e' feleletet hallotta. Még pört is akart Aranypataki ellen indítani, de a' Bárótúl hallván, hogy ezenn az útonn Aranypatakihoz nem férhet, és így csak magát teszi nevetségessé, megelégedett a' szidalmakkal és gyalázásokkal, mellyeket Aranypatakiéknak házára minden alkalmatosságnál dühödve hányt. Fripponnak a' háznál szállása, és Gilmétánál szabad asztala volt mindaddig, még Bécsben egy nagy háznál nevelő nem lett.

Tizenkettedik Szakasz.

Az egyenetlen tőkéből soha sem válik szép Mercurius.

Szinte a' vocsoránál ültek egynéhány vendéggel Külnekiék, ammint hallották, hogy hangos ostorcsattanások közt beront a' ház' kapujánn egy úti kocsi. Kevés üdö múlva nagy beszéllgetés közt embereket hallottak ama' garádicsonn feljönni, melly hozzájuk vezetett. Nézzétek meg, micsóda larma az? mondá a' Báróné az inasoknak. Ezeknek egyyike megnyitván az ajtót, szinte rémülve ugrott hátra, ammint maga előtt az ajtóban egy magos és bajúfzó ember állani

látott, ki ötét németül és nyers szózáttal megszólítván: Báró Külneki, úgymond, itt lakik e? Az inas minden felelet helyett oda mutatott kezével a' Báróra, és a' vendéget beeresztette.

Báró Külneki Mátyás Óbester volt, Lászlónak testvér bátyja, ki Mársfalvinak leveleit vévén, befogatta négy lovát, és Bécsbe rándúlt, hogy öccsének fejét, ammint mondá, helyére villzategye. Németül jól beszélt, de francziául töröten. Ifúságátúl fogva katonáskodván, fejében csak józan egyenes ész uralkodott, mivel semmit egyebet nem tanúlt, hanem a' mi katona kötelességeihez tartozott. Szíve, melly a' jóra önnkint hajlott, ama' siralmas jelenések által, mellyekben az emberi nemzetet a' hadakozásnak terhei alatt nyögni látta, úgy meglagyúlt, hogy könyörülés nélkül szerencsétlent nem láthatott. A' complementumokat üres szószaporításnak tartván, nem szenvedhette; de egyébaránt a' társaságban kellemetes ember volt. Belépvén a' szobába, egyenesen oda ment öccséhez, 's kezet nyújtván neki, másik karjával megölelte és megsókolta. Édes Laczim! úgymond, be régen nem láttalak! Hitvesedet mutasd meg, hogy megtisztellyem. Tudod, hogy még soha sem láttam. Öccse rá mutatván, oda ment, kezet fogott vele, és megköszöntötte. A' Báróné hírerül olyan embernek tudván, ki a' nagy világnak szokásait hiú bolondságok gyanánt gyűlöli, és azt, a' mi szívénn fekszik, egyenesen kimondgya, hidegen fogadta, annyival is inkább, mivel érkezé-

kezésének okáért gyanakodni kezdett. Tudta ő férjétől, hogy Gilméta valaha szép örökséget várhat e' bátyjától, és még sem bírhatta magát arra, hogy tiszteletére Posonyba mennyen, mivel egyenességét kimondhatatlanul útálta.

Édes Laczim! én egynehány napig nálad szándékozok maradni. Rendelly jószágomnak egy szobácskát, a' hol magam is elfekhessek. Egy inasom a' tieiddel elfér. De négy lovamnak, nem tudom, adhat-sz-e szállást?

Az én istállómban el nem férnek; de egy uraságnak, melly most a' jószágonn mulat, van a' háznál üres istállója; ezt elkérem kölcsön.

Köszönöm, édes Laczim!

Nyissátok meg azt a' szobát, mondá a' Bároné, mellyben Frippon lakott.

Mellyben Frippon lakott? kérdezé a' házi Gazda. Oda én a' bátyámat nem tehetem. A' zöld szobába vigyétek holmiját, a' hol írni szoktam.

Hísz abban nyofzolya sincsen! mondá a' Bároné szembetűnő ellenkezéssel.

A' komornok vitessen bele nyofzolyát, folytatá szavait a' házi gazda; tik pedig hozzatok szaporán ételt. Ezt mondván, bátyához fordúlt, és olly beféllgetést kezdett vele, mellyben a' vendégek is részeseülhetek.

Más nap reggel megfóllítván öccsét az Obester négy szem között, Gyanítod-e, édes Öcsém! úgymond, mi annak az oka, hogy én tehozzád jöttem?

Azt tartom, azért, hogy egymást ismét lássuk és megölellyük.

Es hogy tégedet a' romlástúl megmentselek. Légy hozzám, kérlek, nyílt szívű, és valld meg, ha igazak-e, a' miket felülled hallok?

Énfeüllem? A' világnak reám, ammint látom, nagy gondgya van.

Nem a' világnak; mert ez valóban veszedelmet fel sem ve'zi; hanem egynehány jó embernek, kik házadot tisztelik, és szeretik. Igaz-e, hogy sok adósságod van?

Kicsinység! Jószágomnak felével ma kifizethetem.

De mához egyg esztendőre már minden bizsonnyal nem. Esztendőkint új adósságokat csinálni csupán csak a' pompára, és a' jövedelme'ket soha sem szaporítani, anuyi ám, mint romlani. Ha még is hivatalt viselnél, mellybül koronkint valami kevés, ha nem csuro'gna is, leg'alább csöppenne.

E' végbül mentem tavaly Magyar országba; de mi hafzna, ha hitvesem a' Magyarokkal meg nem tud férni.

Erre én azt mondhatnám: vettél volna magyar Kisasszonyt! De már ez késő. E' helyett tehát azt mondom, hogy hitvesedet jó móddal kényyszeríteni kell arra, hogy a' Magyarokkal megférjen.

Kényyszeríteni? E' szót a' nagy világ a' házasságban nem érti, nem is ösmeri.

A' nagy világ? Mond inkább, a' francziásan nevelt kis világ. Az első tehát, a' mit felülled hallottam, saját vallásod szerint is igaz. Leányod mellett, mint nevelőné, egy gonofz francia asszony van, kire én még kutyámat sem bíznam. A' neve Madame de Folle. Igaz-e?

Hogy úgy híjják, az igaz; de gonofznak nem vallhatom. Egyébaránt a' mi leányomnak nevelését illeti, az hitvesemhez tartozik, és én abba magamot nem avatom.

A' ti nagy világtokban nagyon rendes az énelöttem, hogy az asszonyok a' fiú gyermekeknek nevelésébe való avatkozást jussoknak tartják, és a' fiúkat valóban meg is rontják, megasszonyosítják; a' férfiak pedig a' leányoknak nevelésébe avatkozni nem mernek, kiknek jó vagy rossz tulajdonságát a' maradékoknak boldogsága szinte azonkép függ, mint a' férfiakétül. Vezess el engemet leányodhoz, hadd lássam.

Még az anyja fel nem kel, nem cselekedhetem; mert én valóban magamot az asszonyok dolgába nem avatom.

De látom én, édes Öcsém! hogy te magadot a' férfiak' dolgába sem avatod. Tegnap este, mikor irántam goromba feleségeddel egy keveset ellenkeztél, hinni kezdettem, hogy csak úr vagy még is a' háznál; de már most saját szavadból tudom, hogy egészen a' czipő alatt fekszel. A' te feleséged tégedet haszontalan embernek tett, mivel az ő kedvéért a' Hazának nem szolgál; koldúsnak tett, mivel pompájával már annyit

annyit eleméztett, hogy romlásod nélkül meg nem fizetheted; rossz atyának tett, mivel gyermekedre gondot nem viselsz; szolgájának tett, mivel egy csöpp akaratod sincsen. Szígyen, gyalázat, pökedelem, hogy magadot ennyire el tudtad felejtetni. Ha édes szülőink élnének, véres könyeket kellene sírniok elfajulásodonn.

Ezeket csak bátyámtúl szenvedhetem el, mondá a' házi gazda. Ha más volnál, úgy kiigazítanálak a' házbúl, hogy megemlékeznél róllam.

Te igazítanál ki, asszonyiszolga! kinek még annyi meréfséged sincsen, hogy egy rendetlen asszonyt megzabolázz?

Itt a' Bároné a' szomszéd háló szobában csengetett. A' házi gazda tehát felugrott a' szófárúl, és menni akart.

Hová? háová? mondá az Óbester, megkapván öccsének kezét; én még ki nem beszéltem magamot.

A' Bároné csengetett; el kell mennem.

Csengetett, de a' komornának, vagy a' szobaleánynak, nem pedig neked. Ülly le, és hallgassd ki bátyádot, ki szíves tanácsával - - -

Lehetetlen! Meg kell kérdeznem, mikint nyugodott? és ha nem parancsol-e valamit? Ezen emberséget el nem mulathatom. Ezzel kiragadta magát az Óbester' kezébül, és a' Báronéhoz besietett.

Eredgy! eredgy! mondá utánna az Óbester. Egyenetlen tőkébül szép Mercúrius, vagy magyarábban, kutyábúl szalonna soha sem válik.

Ezt mondván, kiment, 's a' cselédtül a' Kisasszony' lakását megkérdezte. Ammint ennek ajtaját megnyitotta, az első szobában Gilmétát a' francia asszonnyal és Fripponnal a' kávénál találta.

Micsoda merészség ez? kiáltá elejébe francziául Madame de Folle, minden jelentés nélkül bejönni! Mit akar az Úr?

Az Óbester rá sem nézvén, egy széket vont maga alá, 's Gilméta mellé leülvén, Mivel te, úgymond németül, bátyádnak köszöntésére nem jössz, én jövök a' tiédre. Látom, hogy derék természetű, és szép orczájú leányka lesz belőled; de azt is szeretném ám ezennkívül tudni, ha jó vagy-e egyszersmind?

Gilméta már a' francziákra, már meg az Óbesterre tekintvén gúnyos mosolygással, vállait vonogatta, fejét rázta, száját görbítgette, és semmit sem felelt.

Értetted-e, a' mit mondtam, kérdezé az Óbester, vagy talán nem tudsz németül?

Beszéll e az Úr francziául? mondá erre Madame de Folle. Ha beszéll, mondgya meg, kicsoda? Ha pedig nem beszéll, ott az ajtó! tesszen oda menni, a' honnan jött.

Mond meg nekem, Húgocskám! kicsoda ez az asszony, hogy bátyáddal így mer bánni?

Az én nevelöm.

No ettül ugyan kevés böcsületet tanúlsz. Mond meg neki francziául, hogy - - -

Ezen szempillantásban berohánt hozzájuk a' Báróné háló ruhájában; utánna pedig a' Báró, hitvessét francziául kerlelgetvén. Az Óbester a-zonnal felkelt, a' Báróné' elejébe ment, megcsókolta kezét, jó reggelt kívánt neki, 's a' nélkül hogy szóhoz hagyta volna jutni, leánykáját dicsérni kezdette. Ki nem mondhatom, úgymond, örömemet, melly engemet elfogott, mikor az én jövendőbeli örökösömben illy derék termetű szép kisaffzonyt megsajdítottam. Külseje már tökéletesen megbájolt, sőt még arrúl is majdnem bizonyossá tett, hogy belső tulajdonságai sem lesznek közönségesek. Engedgye meg Angyom affzony, hogy vele még egy keveset mulathassak. Hadd ösmerjem meg közelebbrúl, hogy tökéletes örömmel melhessek vissza Pósonyi lakásomba, hol az én gyönyörű húgomnak kincseket gyűjtök.

A' Báróné nem tudta, mit csinállyon az Óbesternék e' mondásaibúl? Férje elbeizélette neki bátyjának goromba panaszit. A' megbántott hitves tehát, és a' megsértett anya vad haragra gerjedvén benne, felugrott tükrös asztalátúl, és az Óbestert felkereste, hogy leszidván, házából kiigazítsa. Ezt akarta a' házi gazda meggátolni, mikor a' berohanó Bárónét kérlette. Az Óbester, ki ezeket a' környülállásokbúl okosan gyanította, a' Kisaffzonynak dicséretére fakadt, jól tudván, hogy ezzel a' Bárónét legalább annyira megenyhíti, hogy saját leánya előtt és idegen embereknek jelenlétében gorombaságokra ne lobbannyon.

Ezt

Ezt végbe vivén, ismét leült, és a' leánykának kezét megfogván, Édes szép Húgoeskám! úgy-mond, én még azt sem tudom ám, mi a' neved?

Gilméta, felelé a' Kisasszony rövid tekintettel, mellyet mosolyogva azonnal az annyára fordított.

Gilméta? kérdezé az Óbester. Én e' nevet soha sem hallottam.

Németül Wilhelmina, francziául Gilméta, mondá a' Kisasszony.

Hát magyarul hogy kellene azt vallyon kimondani?

Magyarul én nem tudok.

Már a' más! Mond meg nekem, édes kis gyönyörű húgom! mit tudsz már te mindent?

Francziául.

Egyebet semmit? A' Gyeografiából semmit sem tanúltál?

Madame de Folle megmutatta nekem a' mappánn az útat Bécsből Párisba, és ezt már könyv nélkül is tudom.

Hát musikát tudsz-e?

A' Fortepiánót játszom. A' jövő téleln táncolni tanúlok.

Az is szükséges. Hát a' históriát, és a' természetnek tudományát tanúlod-e?

Mind ezek nekem nem szükségesek. A' Dámák útalatosak, ha tudósok.

De csak olvasgatysz még is valamit? Románokot vagy Komédiákat?

Isten mentsen meg! Ezekbül csak szerelmeskedést tanul az ember. A' Párisi módákrúl való franczia tudósításokat olvasom minden héten kétízer, hogy a' franczia olvasást jól megtanúllyam.

Hát számot vetni tudsz-e?

A' mennyi a' játékhoz megkívántatik.

A' játékhoz? kérdezé mosolyogva az Óbester. 'S micsoda játékokot tudsz már?

A' mellyek most a' nagy világnak társaságai-ban szokottak, azokat mind tudom.

Varrni, kötni, hímezni, és főzni tanúlsz-e?

Ha, ha, ha! Rendes volna, ha én még ezen alacsony munkákat is tanulnám. Nem születtem én arra, hogy komorna, szobaleány, vagy szakácsné legyek.

Az Óbester mosolyogva nézett a' Bárónéra, hogy belső bosszankodását eltitkollya. Hát szeretőd van-e már? így folytatá kérdéseit bizodalmas szózáttal.

Volt egy, de kiadtam rajta.

Lehetetlen! És miért?

Mert — mert — Itt a' leánykának eszébe jutott, hogy bátyját, a' kinek örökösse lesz, meg kellene talán kímélnie, és így a' helyett, hogy az ifjú Aranypatákinak magyar nevelését roszallotta volna, csak azt mondotta: Mert francziáúl tanulni nem akart.

Jól cselekedted, édes Húgom! Ezzel felkelvén a' fortepiáno felé ment. Játsz nekem valamit

mit

mit, Húgocskám! ha fáradságodot nem sajnálod.

Gilméta megcselekedte.

Az Óbester hallván, hogy minden kifejezés nélkül játszik, sőt hogy még a' tactusban is habzik, a' falonn függő képekre találta vetni tekintetét, mellyek szerelmes, sőt ocsmányokkal határos jelenésekből állottak. Megdicsérvén Gilmétának musikabéli talentumát, és a' szomszéd szobába tekintvén, Ez, úgymond, a' háló szobád?

Igen is. A' harmadikban Mádame de Folle lakik.

Az ágyadnak általellenében madarakot látok kalitkában; talán énekelni tanítod?

Nem! Költenek. Harmad nap múlva már a' tojásaik megnyílnak. Itt nekem Madame de Folle a' kalitka előtt leczkéket tart a' házasságbéli, és az anyai kötelességekrül.

Leczkéket? kérdezé az Óbester kaczagó álmélkodással. No csak tanuld meg tehát jól a' házasságot, hogy jó madáranya vályyon belőled. Isten veled, édes kis Húgom! Reménylem, hogy még többször látlak, minekelötte ha za megyek. Ángyom affzonynak nagy gyönyörősége lehet leánykájában.

Ezzel búcsút vett mindnyájoktól, és lement az istállóba, hogy lovainak szállását megajánlja.

Tizenharmadik Szakasz.

Nagy gyermekeknek való leczke.

Allig öltözködött fel a' Báróné, már is vendégek jöttek, kik vele ebédig nagy pénzre játszottak. Az Óbester csak néző volt. Az egész ebéd alatt, mellyre a' Báróné senkit sem hívatott, mivel az igazmondó Óbesternek fenytékeitül félt, csak egyfzer hozta ez elő Gilmétát, mikor azonn csudálkozott, hogy az asztalnál nem láttya.

Öneki magának van konyhája és asztala, monda a' Báróné.

Hát jövedelme van-e hozzá? kérdezé az Óbester; de a' feleletet meg nem várta, hanem a' beszédet azonnal más tárgyra fordította. Egyébránt a' Báróné az Óbesternek módosságával és bezzéllgetéseivel úgy megelegetett, hogy még kételkedni is kezdett, ha vallyön férje nem magátül koholta-e ki azokat a' szemrehányásokat, mellyeket neki reggel mondott? Ebéd után az Óbester egynehány ösmerösseit felkereste, és haza csak vésorára érkezett. Minekutánna az inasok eltakaróának volna, imígy szóllította meg az asszonyt: Kedves Ángyom Asszony! Én Bécsbe kiváltkép azért jöttem, hogy öcsémnek házával közelebbül megösmerkedgyek, és hogy abban a' rendet, ha lehet, helyre állítsam. Az öcsémnel szóllottam már ma reggel iránta, de intésemet nem fogadta úgy, ammint reményltem. Ángyom Asszonynak érzékeny szívetül és nyílt esztül inkább

var-

várhatom, hogy barátságos tanácsomat megfontolja, beveszi és tellyesíti. Az öcsémnek jószágai már nagyobb részént adósságok alatt nyögnek; nem adok neki három esztendő, hogy semmije sem lefűz. Utánna megy majd Ángyom Afzonymnak vagyonyra is, és a' nagy pompának vége a' koldúsbot lefűz. Az én iudétem szerint tehát elkerülhetetlenül szükséges, hogy magyar országban az öcsémnek jószágánn vonnyák meg magokat Ángyom Afzonyék, és hogy az öcsém maga lásson a' gazdaság után, sőt hogy az udvarnál még hivatalt is keressen, mellynek jövedelmeiből tisztességesen élhessen mindaddig, még jószágait a' jó gazdálkodás által az adósságoktól meg nem menti. Ha ügyekezését látom, akkor azután én is örömet segítem.

A' Báróné allig várhatta meg végét a' befűzédnek, melly alatt külömbféle indúlattyai váltolag forrottak, és színe szűntelen' változott. Végre az Óbesternek imígy felelt: Férjemnek gazdálkodásával, akár mint meunyen, én semmit sem gondolok. Ez hozzám nem tartozik. Én neki és familiájának azt a' böcsületet megtettem, hogy vele házasságra léptem. Az ő gondgya, engemet úgy tartani, ammint szűletésem megkívánnya. Ha ez tölle és familiájától kitelik-e, vagy sem? azt neki a' házasság előtt kellett volna megfontolnia. Magyar országba én nem mehetek lakni, még a' Magyar Nemesség olyan, a' minőnek szomzfűd-ságomban lettem. Ha egyfűzer férjem nem adhat nekem elegendő költséget arra, hogy rangomhoz illő

illő karban élhessek, szövetségünknek vége szakad, és én rokonaimhoz visszaköltözök. Lyanyomnak azután keresek egy olyan gavalért, a' ki születését jobban tudgya böcsülni, mint a' Magyarok.

Bocsásson meg Ángyom Asszony, hogy feleletével meg nem elégedhetek, melly fenékkal fordúlt állításokra mutat. A' familiát, minekuttánna öcsémnek kiadta jussait, lehetetlen arra kötelezni, hogy Ángyom Asszony' pazarlásának táplálékot adgyon. Azonkivül úgy látom, mint ha a' házasságot csak kalmárszövetségnek tartaná. A' gazdálkodáshoz mind a' kettőnek egyaránt kell látni, kivált mivel gyermek is van a' háznál, kinek jövődöbéli sorsa még bizonytalan. Ha öcsémnek házat szerencsétlenség érné, e' miatt a' házasságbéli szövetség valóban végbe nem szakadhatna. Azonban ha Ángyom Asszony igazán úgy gondolkodik, ammint beszéll, akkor az én barátságos intéseim mind haszontalanok, és mink soha meg nem egyezhetünk.

Azt tartom magam is, felelé a' Báróné. Az Úrnak nevelése alacsonyabb, hogyses az ilyen dolgokról úgy gondolkozhatna, ammint illik. Azért legjobb volna, ha magát azokba éppen nem avatná.

Hogy magamot bele avassam, kötelességemnek tartottam azért, mivel szülöinknek halála után én vagyok egyedül, a' ki öcsémet igazság szerint jóra inthetem. Ha ő tanácsomat nem követi, lássa! Én azt megtettem, a' mit testvér lé-

tem-

temre megtenni tartoztam. Erről tehát egy szót sem vesztegetek ezentúl. Velem Ángyom Affzony-
nak, mint férjének testvérével, semmi dolga se
legyen többé; de mint leányának bátyjával még
eggyet szólok. Ha ez valaha jószágainnak örö-
kösse akar lenni, én is megkívánhatom tőle, hogy
olly erkölcei és tulajdonságai legyenek, mellyek
e' szép örökséget megérdemellyék. Ha ötet An-
gyom Affzony külső gavalérnak akarja adni, én-
töllem egy krajczárt se várjon. Azonkívül
pedig megkívánom Ángyom Affzonytól azt is,
hogy amá francia affzonyt, ki ostoba is, rossz
erkölcsű is, kergetse el, és fogadgyon leánya
mellé egy jó erkölcsű affzonymságot, a' ki leg-
alább felséges Urunknak örökös tartományai-
ban született; fogadgyon melléje olyan mestert,
a' ki a' szükséges tudományokban járatossá tegye,
's egyfzersmind a' magyar nyelvre is megtanítsa.
Egyébaránt kezemet róla egészen elvonom.

Ha, ha, ha! Meg is gondolni, mondá ka-
czagva a' Báróné. Madame de Folle olly afz-
zony, kit az egész világ jó erkölcsű Dámának,
és a' nevelésben tökéletes mesternének ösmer.
Valahová megyek, ötet nekem mindenütt irigy-
lik. Csak az Úr egyedül az, a' ki az egész vi-
lággal ellenkezik.

Ángyom Affzony egész világnak nevezi amaz
egynéhány affzonyt, kik a' francia affzonymál
egy csöppel sem jobbak. Hogy ő gaz affzony,
azt én megmutathatom, és akármelly okos ember
könnyen átláttya, mihelyt nevedékével csak egy-

szer beszéll. Ő a' románokat és a' komédiákat nem olvassa, mert a' szerelemről írnak; a' kallika előtt pedig a' szerelemnek barmos részében a' madaraktúl vesz leczkéket. Kevés üdö múlva csak azt hallya Ángyom Affzony gyönyörű leányárúl hogy öfzveadás nélkül is férjhez megy, és hogy a' házasságot csak madárszerelemnek tartya, mellyek a' költés után egymást úgy elhaggyák, mintha soha meg nem ösmerkedtek volna.

Kicsinységek! mondá a' Báróné. Egyébránt pedig, ha leányomot az Úr ettül félti, mikép kívánhattya töllem, hogy neki mestert fogadgyak? A' férjfi nevelő még hamarább megrontya.

Ha francia, minden bizonynal! felelé az Óbester. Született Magyar és koros férjfiú járatosnak teheti ötöt a' tudományokban, a' nélkül hogy erkölceit megrontsa.

De minek, kérlek, a' leálynak a' tudományokban való járatosság? kérdezé a' házi gazda.

Annak édes öcsém, hogy a' Dámák legalább naggyábúl tudgyák a' világnak járását, és hogy magokat ne haggyák minden gaz embertül orroknál fogva olly cselekedetekre csábítani, mellyek sokszor nem csak házaiknak, hanem még hazájoknak is szarvas károkat okoznak. Mondgy nekem egy francziásan neveltt és e' nevelésnek principiumaihoz szító férjfiút, kinek hivatalyába magát hasonló nevelésű hitvesse bele ne avassa, 's ki hitvessének akarattyát tellyesíteni, legfőbb kötelességének ne tartsa! Tegyük már most, hogy az ilyen Dáma a' világnak dolgaiban, mellyeket

a' tu-

a' tudományokból lehet egyedül megtanúlnunk, tökéletesen járatlan, micsoda szörnyű efsztelenségekre nem hagyja magát ama' rossz emberek által csábítani, kik külömbféle álországok alatt kegyelmébe férkeznek, és micsoda veszedelmes ügyekezetekre nem csábította ezeknek kedvéért tulajdon férjét, kivált ha ez a' tudományokban szinte olly járatlan, mint ô?

Reményilem, hogy ezzel az Úr nem engemet akar bökni, mondá a' Báróné; egyébaránt megemlékeztetném az Urat ama' jusomra, hogy goromba vendégemnek útát is mutathatok.

E' goromba mondásra Ángyom Asszonynak nem volt szüksége; mert én az öcsémről tudom, hogy semmi hivatalt nem visel.

Nem is fog viselni, még én hitvesse leszek. Nekem, valamint a' Magyarok, úgy a' magyar hivatalok is gyomromban vannak.

Annak Ángyom Asszony maga az oka, mivel gyomornyaavalyája ellen semmi orvosságot nem vész. Azonban, minekutánna beteg gyomrának már is nagy kárait láttya, azonn kellene Ángyom Asszonynak ügyekezni, hogy legalább leányával, ki született Magyar Kisasszony, hazánkot és nemzetünköt megkedveltesse.

Talán azzal, hogy a' bárdolatlan magyar nyelvnek tanulására kényfszerítsem?

Bárdolatlannak nyelvünköt csak az nevezheti, a' ki azt a' köz népnek befzedgyébül, vagy ama' könyvekbül, mellyek nyelvünknek gyermek korában íratlak, vagy a' mostani Írók közül az
ollya-

ollyanoknak munkáiból ösmeri, kik a' nyelvet, a' helyett hogy palléroznák, és tisztogatnák, gyermekes és nevetséges újjításokkal inkább befuzemeznek és rongállyák. Ez volt sorsa az előbbeni században a' német nyelvnek is, még a' csinosabb íróknak tiszta németsége nem győzedelmeskedett. De most ez nem ide tartozik. Én a' magyar Dámában, a' ki hazánkban jószágokot bír, a' magyar nyelvet felette szükségesnek tartom azért, hogy jobbággyaival, tisztyeivel és szomszedgyaival beszélhessen, értekezhessen, sőt még barátkozhasson is. Vegyen Ángyom Asszony példát önnön magárúl. Ha magyarul tudna, jószágaiban békével lakhatna.

Semmit sem vesztek vele, ha benne nem lakok is. Az én leányom francziáúl szépen beszéll, és ez neki elegendő.

Hogy francziáúl beszéll, azt szeretem. Szeretném, ha még olaszúl és anglusúl is megtanúlna. De azért hazájának nyelvét meg nem kellenne vele vettetni, útálatni. Mit mondana valyon a' francziás nagy világ az olyan született franczia Dámárúl, a' ki anglusúl, olaszúl, németül megtanúlna, nemzetének nyelvét pedig megvetné?

A' franczia nyelvet a' magyarral öfzetenni! Ha, ha, ha! Az Úr csak annyit ért, látom, a' mostani nagy világhoz, és kivált a' neveléshez, mint a' tyúk az ábéczéhez. Kikérem tehát magamnak, hogy ezekbe magát az én házamnál ne avassa.

Ez, ammint látom, Ángyom Affzonymnak e' dologról utólsó szava; én is tehát végképen megmondom, a' mi szívemenn fekszik. Hogy Ángyom Affzony, ki szintúgy neveltetett, mint most leánya neveltetik, öcsémnek házáat már félig megromtotta, világosan kitetfzik a' szomorú követke-zésekbül, mellyek öcsémet terhelik, és nem sokára koldússá tetfzik. Hogy pedig az olyan affzontúl, a' ki saját házánál jégessö gyanánt eméftt mindent; 's kinek a' nevelés által csak annyi józan ész és nemes érzékenység sem adatott, hogy házának javára valamit cselekedni tudgyon és akarjon, lehetetlen azt reménleni, hogy legalább leányának nyíltabb észet, és nemesebb szívet adasson, Ángyom Affzonymnak szörnyü példájábül szomorúan tapasztalom. Cselekedgyen Ángyom Affzony, a' mit tetfzik! de éntöllem, egy szó, mint száz, se magá, se férje, se leánya soha legkisebbet se várjon!

Ez az Úrtúl nem függ, mondá a' Báróné, hanem a' törvényektül, mellyek szerint jószágai, mihelyt meghal, férjemhez tartoznak.

Úgy-e? Hát ha én úgy kezdek még ma pazarlani, mint Ángyom Affzony, mit talál halálom utánn akár maga, akár leánya pazarlani valót?

Erre az Úr nem képes.

Mivel nem vagyok francziásan nevelve, úgy-e? De képes vagyok ám arra, hogy megházagodgyak, és magamnak örököst szerezzek. Jó

éjfa-

éjszakát, 's egyfzersmind jobb egészséget is kívánok.

Ezzel szobájába ment, 's az inas által a' kocsisnak megüzente, hogy korán reggel fogjon. Öccsének cselédgyeit megajándékozván, minekelőtte a' Báró és a' Báróné felkeltek volna, Posonyba visszament, hol szívének hosszas habzása után, mit tévő legyen? eltökéllette végtére magában, hogy Öccsének egélfz romlását békességes türéssel megvárja, és akkor azután segítséget neki csak olly alku alatt nyújt, hogy hitvessét és leányát jobb regulába vegye.

Tizennegyedik Szakasz.

Előbb utóbb csak kiüt a' szög a' zsákból.

A Báró meghallván reggel, hogy bátyja valóban elment, nagyon elszomorodott. Fájt neki a' ízive, hogy négy szem között vele még egyfzer nem beszéllhetett a' végből, hogy azt, a' mit hitvesse nálla megrontott, helyre hozhassa. Át kezdette ő tudni illik a' tegnapi vetekedésnél látni, hogy bátyja sok igazságot mond; de nyilvánvalóképen részére állani nem merészlett, mivel a' Bárónének hevességétül félt. Reggel akart tehát az Óbesterrel arrúl tanácskozni, mikép lehetne házánál e' fontos hibáköt megorvosolni? Üresen találván író szobáját, kiment a' folyosóra, és cselédgyeitül az Óbesternek elmenetelérül tudakozódott. Kiki azt beszéllette neki, hogy az Óbester legkisebbet sem szóllott, hanem csak kö-

mor tekintettel felsalá sétált mindaddig, még kocsija a' kapu alá nem jött. Akkor mindegyiknek öt forintos czédulát nyomván markába, lement a' garádicsokonn, beült a' kocsiba, 's azt mondotta: köszöntsétek neveimmel szegény jó Őcsémet.

A' Báró ma háromszor hagyta a' Bárónét csengetni, még hozzá bement. Mí dolog az, Báró Uram! hogy ma első csengetésemre meg nem jelent, és hogy orczájánn olly nagy szomorúság borong?

Az Óbester elment, felelé a' Báró, a' nélkül hogy töllünk búcsút vett volna.

Bár inkább házamhoz se jött volna! mondá a' Báróné. Mióta Magyar országból kiköltöztem, meg nem háborodtam úgy, mint tegnap az ő ez-telen beszédgyére.

Affzonyom! bocsásson meg nekem, ha azt mondom, hogy az ő intéseit jobb szívvel, vagy legalább nagyobb kíméléssel kellett volna fogadnunk. A' szövetség Aranypatakiék' házával maga kiragadhatta volna a' miénket a' végső romlásnak bizonyos veszedelmébül. Ezt Báróné Affzonyom olly könnyen lábai alá tapodta, mintha az, ilyen szerencsékben válogathatna. Bátyámban volt még egy reménységem, kit töllünk hasonlóképen elidegenített.

Nekem ezeknél még több reménységeim is vannak; az Óbestert pedig azért, hogy tanácsát nem fogadom, kezembül ki nem bocsátom. Törvényesen megtíltatom neki még a' házasságot is,

mi-

mihelyt látom, hogy leányomnak jussait meg akarja járítani.

Törvényesen tiltattya meg neki a' házasságot? Kérem Báróné Affzonyomat, ne tegye magát illy mondások által nevetségessé.

Eggy csöppet sem! Ő katona, és így szabadság nélkül meg nem házasodhat.

Ez még az előbbeni mondásnál is nevetségesebb.

És ha ezt végbe nem vihetném is, vannak nekem itt nagy szövetségeim, mellyek által leányomnak szép szerencsét szerezhetek.

Kívánom, hogy reménységében meg ne csatlakozzon.

Erre a' Báróné Gilmétának jövendöbéli szerencséjéről való külömbféle álmódzásait olly szembetünő és szívragadó színekkel festette le, és hízelkedő hitetéseit által olly bizonyosoknak rajzolta, hogy a' Báró lassankint lecsillapodván, végre egészen elhallgatott. Csak bízza Báró Uram a' mi Gilmétánknak jövendöbéli sorsát énreám és a' Madámra, higgye meg, hogy benne tökéletes öröme lesz.

Rá is bízza e' gyenge atya és még gyengébb férj nem csak Gilmétát, hanem még magát is egész házával együtt, és régi kellemetes tehetlenségébe ismét visszacsüllyedett. Két egész elzendeig a' régi úton mentek még a' dolgok. A' Báróné a' pompával és a' szerencsétlen játékkal fel nem hagyott, a' Báró elzendentőnkint új adóságokat csinált, a' franczia affzony pedig Frip-

põnnal mulatván magát naponkint, tellyes szabadságot engedett Gilmétának arra, hogy Fripponnak tanítványaival, egy ifú Gróffal, hasonlóképen mulassa magát, kirül még a' francziásan nevelt Dámak közül is sokan azt vallották, hogy esztendeit gonofzsága mellze felmúllyá.

Gilméta már most tizenhetedik esztendejébe lépett. A' Gróf, ki már húszadikát kezdette, leány szépségeinek legkellemetesebb virágzását látván, feltette magában, hogy vele szerencsét próbál. Eltökélt szándéka volt neki, hogy csak harmincz esztendős korában házasodik meg, és ezt Gilmétának is több ízben magyarán megvallotta. Gilméta pufzta eszű és rendetlen szívű leány volt ugyan, de kevélysége nem engedte még is, hogy magát elvesse. A' számvetésbül tudott õ annyit, hogy húszonnyolcz esztendős korában juthatna csak férjhez, ha a' Grófra akarna várakozni, ki azonkívül, hogy született franczia nem volt, a' gazdagabbak közé sem tartozott. A' Grófnak ostromlásait tehát, mellyek két esztendõbéli barátságos társalkodás után a' mennyivel könnyebbek, annyival veszedelmesebbek voltak, elejénte nyájas feleletekkel próbálta már elmellözni, már megtompítani; de végtére indulatlyat szilajodni és eszénn gyözedelmeskedni látván, megpanaszolta módatlanságát a' franczia allzonymnak, és azt kívánta tõlle, hogy Frippon által szoríttassa õtet a' tisztességnek eddig tartott korláttyai közé.

Ha,

Ha, ha, ha! micsoda kicsinységekben tud még akadozni az én szép Gilmétam! mondá kacagva Madame de Folle. A' szép leányoknak ez a' sorsa! Nézze meg magát, Lelkem! a' tükörbe, és mondgya meg nekem, ha nincsen-e a' Grófnak jó ízlése? és ha szabad akarattában áll-e ezen ifjú embernek, hogy ostromlásitúl elálljon? Ezt mondván, a' tükör' elejébe vezette Gilmétát, kinek büzkesége már is forrni kezdett. Ezen oskolánn át kell nekünk mindnyájunknak esni, mondá tovább a' nevelőnek képe alatt lappangó ördög; és én nagyon örülök annak, hogy olly derék tanítóra akadt, a' minők az ifjú Grófot tudom. Szegényke! micsoda nagy ostromlást kellett neki kiállani, mivel még segítségért is hozzám szalad! Megmondom én a' Grófnak, hogy ezentúl kíméllye meg a' mi Lucrétiánkot illy rémitő ostromlással, és folyamodgyon inkább a' mináknak fortélyához. Ha, ha, ha!

E' felelet a' francia asszonyt még Gilméta előtt is útalatosnak tette. Elosontott tehát édes anyához, és az egész dolgot megpanaszolta.

Hm! mondá a' Báróné, ha a' Gróf még is gazdagabb volna! Akkor a' dolgot el lehetne tőrsni; de így!

Még akkor sem, Mamácskám! mert én hufzonyolezadik elztendőmig várakozni nem akarok.

Jól mondod! Megparancsolom majd a' Madámnak, hogy magadot vele ne hagyjon.

Azt

Azt ő nem cselekedheti, mert neki Fripponnal minden áldott estve, ha más vendégeink nincsenek, titkos beszédgyei vannak.

Titkos beszédgyei?

Igen is, familiabéli dolgokról, ammint mondgya, és pöreiről, mellyek francia országban folynak.

Rendelleye tabát a' komornáját melléd.

A' maeskát a' szalonna mellé! Hísz a' komornája egészen a' Gróffal tart, és szintúgy beszéll, mint Madame de Folle.

Ez, ammint látom, egész latorfzövetség elened. Jöjj tehát olyyankor hozzám.

Ezek többnyire ollankor történnek, mikor Afszony Anyám, és Uram Atyám itthon nincsenek.

Erre a' Báróné gondolatokba merült, mellyekbül elvégre villzatérvén, ha itthon nem vagyok, úgymond, adgy jelt a' komornoknak vagy az udvarmesternek, hogy az özvegy öreg kapitánynét, ki a' házban lakik, és tikteket a' nélkül is némellykor meglátogat, híjják hozzád. Szóllok én majd vele is, amazokkal is. Egyéb-aránt pedig senkinek se szólly semmit.

Allig volt az öreg kapitányné harmadszor testörzője a' Kisafszonynak, már is gorombaságokot mondott neki a' Gróf. A' francia afszony is minduntalan kijött Frippon mellül Gilmétához, s' előbbi nyájassága helyett olly haragos tekinteteket vetett a' kapitánynéra, olly rövid és alázó feleleteket adott neki, hogy ez allig tudta magát a' bosszonkodástúl megtartóztatni. Azonban

ban ezen alkalmatossággal olly változást vett elzre a' francia affzonymnak termeténn, és orczájának mind vonásainn, mind színénn, melly nagyon szemébe tünt. Erre tehát más nap a' Bárónét figyelmetessé tette, ki megmeg a' dolgot az orvossal közölte. Még ez sem mondhatott egyebet, hanem hogy Madame de Folle más állapotban vagyon. A' Báróné tehát a' francia affzonyt igen kímélő móddal kérdésre vette, ki elejénte az egész jelenést mulékony nyavalyácskának mondogatta, végtére pedig a' Bárónénak felette barátságos szorgalmát látván, az igazat megvallotta. Szintazon barátságos részvétellel, mellyel vallatta, megmondotta neki a' Báróné azt is, hogy illy állapotban házánál nem maradhat, és hogy abbúl mennél hamarább kiköltözzön.

A' francia affzony e' szóra felpattanván, Mit? úgymond; én a' házbúl kiköltöztek? és mennél hamarább? Énvelem mer az Affzony így befzélleni, ki minden titkait tudom, és olly titkait, mellyek böcsületére nem válnak?

A' Báróné mindgyárt felkelt mellüle, mihelyt pattogó haragjának első jeleit látta, 's megvető tekintetet vetvén reá, elment, a' nélkül hogy csak egy szócskát méltóztatott volna gorombaságára felelni. Jó erkölcsű és nemes szívű affzonymnak, egyszersmind pedig felette derek nevelőnek tartván, és az egész nagy világ előtt tökéletes Dámának hirdetvén e' személyt, kimondhatatlanúl szígyenlette, hogy iránta való véle-

vélekedésében megcsalatkozott. Hogy tehát saját elfének illy gyengeségét el ne árúlja, feltette magában, hogy e' gondatlan affzornak gyalázattját is elpalástolja. Ez volt az oka, hogy részvételt mutatván, emberségesen bánt vele, a' helyett hogy szemére hányt volna a' szemtelenséget, mellyel nevelő létére Gilmétának illy rossz példát adni nem átalott. Goromba feleletét kímélő és barátságos szavára hallván, felbosszongott, és a' Bárónak mindent megpanaszolt, sőt elégtétel gyanánt azt kívánta tőle, hogy harmad nap alatt üzesse ki a' házbúl. A' Báró átment a' dühödő affzornhoz, hogy megkérlelje, és jó móddal arra vegye, hogy a' Báróné' akarattya szerínt a' házbúl kisiessen. De ő a' Bárónak esvén, Gilméta előtt lemoeskolta, 's olly szemrehányásokkal illette, mellyekben a' Kisaffzorn méltán megbotránkozott. A' Báró tehát író szobájába visszament, és az udvarmestert hivatván, rá bízta, hogy vegyen át a' francia affzornytúl mindent, a' mi Gilmétához vagy a' házhoz tartozik, és hogy harmad nap alatt takarítsa ki a' házbúl.

Soha nagyobb öröm a' cselédek között nem volt, mint mikor ezt meghallották; mert eggy sem volt közöttök, a' kit e' boszorkány ne kínozott volna a' végbúl, hogy a' házbúl kipízkálhassa, 's helyette francia cselédet fogadhasson. Szinte az udvarmester volt nálla, hogy vele a' Bárónak parancsolattját közöllye, ammint Frippon az ifjú Gróffal oda érkezett. Ezek Gil-

mé-

métát az első szobában lelvén, és csak fél vállról köszöntvén, beözönltek a' francia asszonyhoz, és elbeszéllették neki nagy kaczagással, hogy a' Báróné a' tegnapi társaságban megszólította a' Grófnét, és arra kérte, hogy anyai intései által zabolázza meg fiának rendetlen tüzeségét, melly ellen nálla Gilméta keservesen panaszkodott. A' francia asszony ezt hallván, egyszerre átlátta, mi végből járt olly gyakran Gilmétához a' Kapitányné, kit egyébaránt is árulójának tartott. Kiszaladt tehát vendégeivel együtt a' Kisasszonyhoz, és megkérdezte, ha igaz-e, hogy annyánál a' Gróf ellen panaszt tett? Gilméta megijedt, és hevenyében azt sem tudta, mit feleljen? mikor már egy pár pofoncsapás gyenge orczáján égett, mellyekkel rajta e' dühös asszonyság bosszút állott. Sírva szaladt ő édes anyához, ki a' francia asszonynak még béléit is kitapodta volna, ha a' Báró azt nem javasolta volna, hogy az illyen szemettel ne mocskolja meg magát, és hogy a' Kisasszonyt mindaddig magánál tartsa, még e' dühös marha a' házból ki nem költözik. Parancsolat adatott azután, hogy a' cseléd a' francia asszonyt és Frippont se a' Bárónéhoz, se a' Báróhoz be ne eressze, hanem az udvarmesterhez igazítsa. Volt azonban a' Bárónénak egy hű szolgája, ki asszonyához való buzgóságból a' folyosón a' francia Dámát, mikor a' házból elment, farba rúgta, 's ki e' merész cselekedetért a' Bárónétól és Gilmétától szép ajándékot kapott.

Tizen-

Tizenötödik Szakasz.

A' nagy Terno.

Gilmétát már most az anyja kivezette a' nagy világba. Mind termete, mind orczájának kellemetes formája, és szép színe olly szembetűnő volt, hogy az egész nagy világnak tekintetét magára vonta. Tüzes szemei rendre megjárták a' társaságban a' férfiakot, kiknek köszöntéseit kevély mosolygással, hízelkedéseiket pedig megvető hidegvérűséggel fogadta. Egyébaránt a' társalkodásban úgy viselte magát, mintha gyermekiségétül fogva a' nagy világban forgott volna. A' kártyajátékokkal olly ösmeretes volt, a' városnak botránkoztató történeteit úgy tudta, a' rágalmazásban olly gyakorlott nyelvű volt, a' szép mesterségeknek műdarabjairól a' helytelen ítéleteket olly merészen ejtette, és a' tudománybéli tárgyakról, vagy az országnak dolgairól olly folyvást, 's egyszersmind olly fonákul beszélt, mint akármellyik francziásan nevelt éleletes Dáma. Oltalma alá vette azonkívül, ezeknek szokott törvényre szerínt, az alacsonyabb rendű ostoba és erkölestelen személyeket, mihelyt neki hízelkedni és teményt áldozni tudtak; amazokat ugyan, mivel nem veszedelmesek, emezeket pedig, mivel velek élni mindenre lehet. A' tanúlt és jámbor embereket ellenben az ellenkező okokból megvetette, kisebbítette, sőt még üldözte is.

E' tulajdonságok sok francziásan nevelt ifú Gavalérokot vontak házához , kik közül egynehány még a' vele való egybekelésről is gondolkodott. Nem töltött ő a' nagy világban egy egéfsz elztendőt , már is hat kérője , imádója pedig számtalan volt. De az ő szíve minden egyéb örömhöz érzéketlen lévén , olyan férjfiúra vágyakodott , ki büszkeségének szomjait megelégtíthesse. Vagy herczeg legyen , mondá az anyjának , vagy olly gazdag Gróf , a' ki engemet herczegi módra tarthasson ; egyébaránt kezemet meg nem nyeri. A' sok fzeretövel tehát csak mulatta magát , már az egyiket , már a' másikat választván elfköznek , mellyel a' többieket kínozte.

Egyfzerre megjelent Bécsben egy ifú franczia , Marquis de Bourse , ki szülőivel Francia országból , mint gyermek kiköltözvén , és Német orszáiban felneveltetvén , szülőinek halála után a' világot járta. Testvér bátyja , az öreg Marquisnak javasására , Francia országban maradt , és a' familiának ösi jószágaiból ki sem űzetett , mivel úgy tudta magát tétetni , hogy a' váltólag hatalmaskodó felekezeteknek mindegyike hű emberének tartotta. Ez a' jövedelmeket kiköltözött szülőivel , valamint halálok után öccsével is , hűven felofztotta , tellyes reménységgel várván , hogy a' dolgoknak előbbeni rendgye ismét helyre állittatik , és hogy akkor háza is megmeg visszanyeri régi fényét , mellyben visszajövendő öccsét is részesíthetni fogja. Ezeket az ifú Marquis de Bourse olly levelekkel tudta megmutatni,

ni, mellyeknek ellent mondani senki sem mérészlett, kivált mivel nagy pompája által is igazaknak lenni világosan megbizonyította.

Kimondhatatlan volt a' törekedés, mellyel a' Dámák és a' Kisasszonyok ezen idegen ifú Gavalérnak ösmeretségét keresték. Seregenkint tolódtak a' theátromba, a' bálókba, és a' kertekbe, a' hová ötöt jövendeni előre meghallották. Majd azután házaikban is adtak tífzeteletére ebédeket, vocsorákat, játékokot, musikabéli academiákat, sőt még tánczokat is. Megvetéssel nézett az olyan valamennyi asszony vagy kisasszony társaira, a' kivel a' Marquis egynehány szempillantásig beszéllené méltoztatott. Azonn pedig, a' kivel tánczolt, a' többi Dámák egy köröm feketényi szépséget, módosságot és bőcsületet sem hagyták irigysegből.

Gilméta, ki két egész kétnek elfolyása alatt csak a' theátromban egyszer, és egy kertben egyszer meszérül láthatta, olly türhetetlen rossz kedvü lett, hogy a' komornát az öltözésnél majd halálig kínozta, a' többi cselédeket pedig minduntalan' megszidta, sőt még szülői ellen is morgolódott. Eljött végtére ama' kívánatos nap, melly ötöt a' közönségesen imádott ifú francziához közelebb juttatta. Az öreg Grófné, Fripponnak hajdani pártfogója, Bécsben mulatván, vocsorára és játékra hivatta magához a' Bárónét férjével és leányával együtt, azt üzenvén neki, hogy jelen lessz Marquis de Bourse is. Nossza tehát kikerestette az almárjomokból azonnal mind

Gilméta, mind az anyja, a' legfzebb öltözete-
ket, és a' legdrágább bonczokat. Már egymást
kérdzték, már meg a' eselédeket, mellyik ru-
hát vegyék magokra azok közül, mellyek ki vol-
tak rakva? 's minekutánna e' fontos dolog sok
tanácskozás után mind a' két részről meghatá-
rozottatott volna, leültek tükreikhez és fejeket fel-
piperézték. A' komorna és a' szobaleány azt val-
lották, hogy soha széles e' világonn komorna és
szobaleány olly vitában nem volt, mint ök ezen
alkalmatossággal. A' két Dáma egy hajszalat
sem hagyott fejénn mustrálás nélkül, 's a' drága
kövekbül és gyöngyökbül hufzonhárom féleképen
próbálták öfzverakni ékesítő bonczaikat. Még a'
Párisi módaújságokat is elővették, hogy mago-
köt a' legújjabb ízlés szerint felékesíthessék.

Az inasnak szavára, hogy be van már fog-
va, Gilmétának szíve olly gyorsan kezdett do-
bogni, hogy még szava is elállott. Az öreg Gróf-
nénal senki sem volt még, mikor a' Báróné hoz-
zá érkezett. A' köztök támadtt beszéllgetésnek
egyetlen egy tárgya a' Marquis volt. Azalatt
a' többi vendégek is egybe gyültek, és a' szobák-
ban külömbféle csoportokra öfzlottak. Egy cso-
port sem volt, mellynek imádott bálványa a'
Marquis nem volt volna. Ez végre a' kifzabott
óránál három egész fertállal, mellyek három
egész öfztendónél hosszabbaknak tetfzettek, ké-
söbbsen elérkezett, 's a' házi gazdasszonyt meg-
tisztelte. Tompán zsibogó rajok gyanánt gyültek
öfzve melléje a' csoportok, hogy megköszönt-
sék.

sék. A' kiket a' vendégek közül még nem ösmert, azokat neki a' Grófné megnevezte. A' Marquis öket egyenkint megköszöntötte, 's végre a' Bárónéhoz és a' mellette álló Gilmétához visszamenvén, beszédbe eredt velek; mire a' többiek ismét csoportokra oszlottak, és a' kártyajátéknak kezdetét várták. A' Dámák a' játzó asztalkákhoz le nem akartak ülni, kiki közülök azt reménlvén, hogy ötet az eset a' Marquis' játzó-társának fogja tenni. Ez a' Bárónéval olly sokáig beszéllgetett, hogy a' Grófné kénytelen volt, ötet a' játékkal megkínálni, melly alkalmatossággal értésére adta azt is, hogy az egész társaság reá várakozik.

Óh! kérem, mondá neki a' módos franczia, énmiamtam senki magának alkalmatlanságot ne szerezzen. Intézze el Excellentiád vendégeinek mulatságit, ammint tetszik, és engedgye meg nekem, hogy e' gyönyörű Dámákkal még egy pár szót váltsak.

Ha Marquis Uramnak tetszik, mondá a' Grófné mosolyogva, vegye e' Dámákat játzó-társainak. Mődgya lessz így benne, hogy velek több pár szót válthasson.

Ha Excellentiád negyedik társunk méltóztatik lenni.

Szívesen!

Erre a' Marquis felfúzvén karjaira a' Grófnét és a' Bárónét, Gilmétára pedig egy bocsátnakérő egyfersmind és csüggedő tekintetet vetvén, elvezette öket a' játzó asztalkához. Által-

ellen-

ellenben ülvén Gilmétával, a' szemnyelvonn kezdett vele beszéllgetni, és néma kérdéseire szintazonn a' nyelvonn olly határozott feleleteket vett, hogy győzedelmérül nem kételkedhetett. A' játékban sokat vesztett, mivel szüntelen' a' Kisasszonynak vizsgálásában foglalatoskodott, vagy azon volt, hogy szívét tekintetei által neki ki nyilatkoztassa. A' nyerő Dámák figyelmetesebbek voltak a' játékra, hogysen a' szerelmes párnak integetéseit elfre vehették volna.

A' vocsoránál csak a' Dámák ültek, és így a' Marquis a' Bárónénak és Kisasszonyának háta megül el nem távozott. Gilmétának tányérjárúl ette még a' vocsorát is.

El lehet gondolni, melly nagy lázúlást okozott ez a' Dámáknak szíveiben, kik irígy tekintetet vetvén már a' Kisasszonyra, már az anyára, csak szomszédgyaikkal susogtak, még hátaik megett a' férjfiak egymással beszélleni kénytelenítetttek. A' gazdag és nagy rendű francziát nagy ternónak nézték ők, mellyet a' szerencse Gilmétának ajándékozott.

A' Marquis a' Bárónétúl kikérte magának, hogy más nap házánál tiszteletére lehessen. Az örülő Anya még ebéddel is megkínálta, mellyre azonban a' Marquis csak olly alku alatt ígérkezett meg, ha az ebéd pompátlan és közönséges lesz, és ha a' Báróné más vendégeket nem hí. Más nap tehát reggeltül fogva egész estig a' Báróné' házánál volt, honnan ezt leányával együtt a' theátromba, és ebbül ismét haza vezette saját
hin-

hintajánn, melly kegyelmében még egy Bécsi Dáma sem részesült. Külnekiéket csak vocsorá után hagyta el éjjel után. Eggy nap sem múlt el azután, hogy Gilmétának tiszteletére ne ment volna. Ha valahová ebédre vagy játékra hivatalos volt, megtudakozta előbb Gilmétátúl, ha jelen lesz e ő is, vagy sem? és ha valaki Külnekiéket nem hívatta, annál különös követség által a' mulatságrúl ő is lemondott. A' doleg annyira ment, hogy a' ki a' Marquist házában látni akarta, kénytelen volt, Külnekiéket is a' mulatsággal megkínálni.

Tizenhatodik Szakal':

A' véletlen jelenés.

Telleyes virágjában volt már Külnekiéknek ama reménysége, hogy a' Marquis Gilmétát minden órán megkéri, kivált mivel ennek imádói és kérői a' házat, részént önnkint, részént a' büszke anyának kívánságára, mind elhagyták; anmint nállok az ifú Aranypataki, mint huszár hadnagy, megjelent. Szülőinek és kedves nevelőjének karjai közül Bécsenn keresztül a' Regementhez sietett ő, melly Német országban az ellenség előtt állott. Szinte Gilmétánál volt a' Marquis, mikor magát Aranypataki a' Bárónénal bejelentette. Nevét hallván a' Kisasszony, különöbben felderült akarattyánn kívül, és szíve hathatósabban dobogott. Egyszerre ezébe tün-
tek

tek gyermekségének édes örömei, mellyeknek legnagyobb részét Aranypatakival osztotta volt fel, 's e' kellemetes képektől megbájjoltatván, nagyon örvendezett, hogy első szerelmének tárgyát megláthatta. Az kivált szívét hathatósan 's egyfzersmind kellemetesen is megragadta, hogy Aranypataki, semmit sem gondolván szülőiknek egymásra való neheztelésével, tiszteletére megjelent. Ha szívében nem lappangott volna még titkon Aranypatakihoz való régi hajlandósága, örült volna annak is, hogy új szeretőjével, a' Marquisval, elejébe állhat, és kérkedő tekinteteivel megalázhattya. Most e' győzedelme keserű volt.

Maradgyatok itt, mondá a' Báróné a' Marquisnak és leányának, még én e' kellemetlen látogatást úgy elfogadom, hogy soha többé meg nem újjítatik.

Gilmétának szíve e' mondásra elszorúlt, szava elállott, orcája elhalványodott. A' Marquis e' változást észre vette, de semmit sem szóllott. Egynehány szempillantás után megújult közöttök az előbbeni nyájaskodás, és a' Kisasszonyrúl még a' Marquis is azt gondolta, hogy Aranypatakít elfelejtette.

A' Báróné azonban a' szomszéd szobában a' váratlan és neki nagyon kellemetlen vendéget izembetűnő hidegséggel fogadta. Feltette ő magában, hogy a' beszéllgetést legkisebb kérdéssel sem fogja meghozzabbitsani, és ha hufzár unifor-

missát nem látta volna, még ülessel sem kínálta volna meg.

Bécsenn keresztül menvén a' regementhez, mondá Aranypataki francziául, lehetetlen volt, hogy Méltóságodnak tiszteletére meg ne jelenyek.

Köszönöm az Úrnak.

Reményilem, hogy az egészség egész úri házának kedvez.

Soha sem kedvezett úgy, mint most.

Ezenn különösen örvendek. Tiszteletemmel azt is meg akartam Méltóságtoknak bizonyítani, hogy én abban a' hidegségben, melly házainknak hajdani barátkozását felbontotta, részes nem vagyok, és hogy e' szakadást szívemből sajnálom.

Ez az Úrnak böcsületére válik.

Méltóságodnak engedelmevel, örömet Gilméta Kisasszonynak kezét is megsókolnám.

Leányom most nincs itthon.

Azalatt, még itt mulatok, lehet talán még szerencsém hozzá.

Nehezen; mert majdnem annyi már, mint menyasszony; jövendőbeli férje pedig nem örömet láttya, ha jegyessének kezét mások csókolják. Eggyáltallyában jobbnak tartom, ha házunknál az Úr többé meg sem jelen; mert nem szeretném, ha a' Marquis, a' ki Gilmétának az Úrral való hajdani szövetségét tudgya, okot lenne ama' gyanakodásra, hogy az Úr az ő úttját talán el akarja Gilméta' szívéhez állani.

Értem! Kivánom olly szívesen, mint önnön magamnak, hogy a' Kisasszony szerencsés legyen! Bocsásson meg Méltóságod, hogy alkalmatlankodni merészlettem. Ajánlom magamot.

A' Báróné oda nyújtotta neki a' csokolásra kezét, üléséről meg nem mozdulván, és szemeit tőlle elfordítván. Csak akkor hajtotta meg eggy keveset Aranypataki felé fejét, mikor ez neki az ajtóbúl az utolsó tiszteletet megtette.

Még Aranypataki a' Bárónénál volt, addig az inassa kikutatta Hölgyi Mariskát, a' Báróné' komornáját, 's kezébe adta titkon Hevesi' levelét ama' vendégfogadónak nevével együtt, hol Aranypataki megfzállott. Mariska csendes magaviselésével, szép munkáival, és kötelességeinek serény végzésével olly nagy kegyelmet szerzett magának a' Bárónénál, hogy ő volt egyedül az egész házban, kinek a' franczia asszony irigy áskálódásával semmit sem árthatott. Mikor ez magának és Gilmétának franczia komornát szerzett, minden mesterségét megvetette ugyan, hogy Mariska helyett az övével éllyen a' Báróné is; de gonosz ügyekezete fogatlan volt. Mariska ezt tudta, és a' franczia asszonnya: még is soha meg nem érezte; sőt komornájának annyira hízkelkedett, hogy ennek közbenjárása által még különös bizodalmat is megérdemlette. Ellenségeit okossággal meghódítván, senki sem volt végtére a' háznál, a' ki nem tisztelte volna.

Eggy holnappal hamarább, hogysem Aranypataki Bécsbe érkezett, levelet vett ő Hevesitül,

mellyben ötet e' fizíves baráttya arrúl tudósította, hogy a' nevelésnek üdeje kitelvéen, Arany-pataki Úrnak jószágában kormányozó lett, és hogy kéfz ötet hitvessének válaftani, ha ajánlását elfogadni nem átallya. Mariska ezen ajánlást feleletében elfogadta, és a' Bárónénak mély aláza-tossággal megjelentette, hogy a' férjhez-menésre szép szerencséje akadván, szolgálattyaúbúl örömezt kilépne, ha ezzel Ő Méltó-ágát meg nem bántaná. A' Báróné sajnállotta ugyan, hogy meg kell tölle válnia; de még is végtére, a' nélkül hogy jövendöbéli férjéről legkisebbet tudakozódott volna, engedett csak ugyan kérésének olly alku alatt, hogy az új komornát tanítsa meg előbb mindenre, minekelötte a' háztúl elköltözik. Ezen üdö alatt Gilméta mutatott ugyan kedvet egyfzer arra, hogy Mariskátúl jövendöbéli férjének nevét megkérdezze; de a' franczia állzonytúl megintetvéen, hogy az alacsony sorsú emberekhez illy részvételt mutatni, fő rendü Dámában nagyon illetlen dolog, a' franczia komornát tanította rá alattomban, hogy vegye ki Mariskábúl e' titkot. Azonban ennek felelete minden tudakozására csak abbúl állott, hogy völegénnyét nem ösmervén, semmit sem nyer vele, ha nevét megmondgya is.

Ama' levélben, mellyet neki most Arany-pataki hozott, arra kérte ötet Hevesi, hogy az öreg Arany-pataki Úrnak kocsijára, mellyben Hadnagy fiát Bécsbe küldötte, ülljön fel mindenestül, és jöj-jön Pestre. Más nap tehát Mariska felkereste a' Hadnagynak szállását egy barátnéjával. A' Had-nagy

nagy különös böcsülettel fogadta, mint kedves nevelőjének jövődébéli hitvessét, és szóval is megmondotta neki, a' mit Hevesinek leveléből tudott. A' beszéd elvégre Külnekiékre fordúlt. Álmélkodással hallotta Mariskátúl Aranypataki, hogy még ő tegnap a' Bárónénál volt, addig Gilméta a' szomszéd szobában francia szeretőjével mulatott. El is keseredett volna e' tudósításra, ha Mariska bizonyossá nem tette volna a' felül, hogy ezt Gilméta csak kénytelenségből cselekedhette. Ezer jeleit tspasztaltam én annak, mondá Mariska, hogy első szerelmét a' Kisalfony el nem felejtette. Hányszor kérdezte ő éntőllem, ha nem hallottam-e valamit a' Pestiekrül? mikor velem négy szem között egykét szót válthatott. És ha némellykor oda vettem az Úrrúl próba gyanánt egy kis örvendetes tudósítást, óh! melly szemlátomást derült fel orcája! melly érzékeny fohászzkodással vetette az égre könybe boruló szemeit!

Egynehány efféle jelenéseket elbeszélvén Aranypatakinak, jónak ítélte ez, hogy Gilmétát, kit személye szerint meg nem tisztelhetett, legalább egy rövid levéllel bizonyossá tegye a' felül, hogy hozzá való régi hajlandósága meg nem változott. Mariskát tehát megkérdezte, ha kezebe tudná-e a' levelet jó móddal játfzani, mikor a' háztúl elbúcsúzik?

Minden bizonnal! mondá Mariska. Majd egy holnapja már, hogy az új komorna a' háznál van a' végből, hogy ama' különösségekre meg-

megtanítsan, mellyek a' Bárónénak szolgálattya-
ban előkerülnek. Holnap estvére minden jószá-
gomot ide hozom; holnap utánn reggel pedig,
mikor Hadnagy Uram a' postakocsium Német or-
szág felé megindúl, én a' levelet átadom, ide
sietek, és Pest felé indúlok.

Úgy is történt. Gilméta megnyitván a' leve-
let, melly francziáúl volt írva, örülő álmélko-
dással nézte alatta Aranypatakinak nevét. A'
levél ezekbül állott:

Kedves Kisasszonykám! Mikor e' sorokot ol-
vassa, akkor már én az úton leszek Bajor or-
szág felé a' regementhez, mellynél szolgálni fo-
gok, 's melly az ellenség előtt áll. Ki tudgya,
nem találom-e ott halálot, hol dücsösségemet
keresem? Méltóságos Asszonyannya nem engedte
meg, hogy a' Kisasszonynak kezét vég búcsú gya-
nánt megcsókollyam, jóllehet a' szomszéd szobá-
ban volt jövendőbéli férjével, ammint azután
meghallottam. Bocsásson meg tehát merészse-
gemnek, mellyel azt írásban végzem, a' mit sze-
mélyem szerint meg nem tehettem. Ama' ver-
sengés, melly szülőink között támadt, az én szí-
veimet meg nem változtatta. Úgy néztem én még
azután is a' Kisasszonynak nállam hagyott ké-
pére, mint legfőbb kincsemre. Minekutánna a'
sors a' Kisasszonyt másnak ölébe vezeti, enged-
gye meg, hogy legalább e' képre úgy nézhessek,
még élek, mint barátnémnak emlékeztető ado-
mányára. Ha az ütközetnek helyénn maradok,
áldozzon a' Kisasszony egy barátságos könyecs-
két

két csontyaimnak ; ha pedig szerencsésen visszajövök, szabad legyen tiszteletére lennem legalább egyszor, hogy eleven szóval is megmondhassam, melly érzékeny ragaszkodással vagyok a' Kisasszonynak holtig hű szolgája, Aranypataki György, Ő Felségének Huszár Regementyénél Hadnagy.

Mennél tovább olvasta Gilméta e' levelet, annál jobban lágyúlt szíve, még végre egynehány könyvek szemeibül mellyére gördültek. Nagyot sohajtván, Eredgy, úgymond, jó lelkű Ifjú! légy szerencsés, és lelly helyettem olly leányt, a' ki tegédet jobban megérdemel, jobban szeret. Engemet a' sors nagy fényre hí, talán hogy ama' boldogságotól megfoszjon, mellyekben mások földi menyországot lelnek. E' levelet elteszem örök emlékezetül, hogy te voltál az, a' kinek karjann ezen életnek vizfontagságainn és gyönyörűségeinn át kellett volna haboznom, ha szülöink egyet érthettek volna.

Gondolatokba merült azután, mellyek szívét laptá gyanánt hányták az egyik indulatnak örvényébül a' másikéba. Mikor a' pompás örömeket meggondolta, mellyek szívét a' francia Marquisnak ölében gyönyörködtetni fogják, Aranypatakit látta gondolattyában, az érzékeny szívének sokkal édesebb boldogságai közül reá könnyőreletesen mosolyogni. Ha pedig ennek mellyéhez kúcsolta magát, a' Marquist látta ragyogó palotájábül integetni, hogy hideg boldogságait vele elosztani, karjai közé siessen. Majd azután z életnek vizfontagságai juttottak efzébe, mellyek-

lyeknek igája alól senki sincs e' világonn kivéve, és szörnyen eliszonyodott. Micsoda vígasztalást remélhetek én akkor az én francia férjemtül, mondá magában, kinek valamennyi kincsei mind-öfve sem képesek arra, hogy engemet a' búbánattúl megmentsenek? Ellenben pedig, ha Arany-patakinak csak ezen egy levelét olvasom is, óh melly képes ő, az asszonyi szívet még a' koldús gunnyóban is megvígasztalni!

Illy képzelések között habozván, a' Marquistúl talán elidegenedett volna, ha a' francia komorna be nem lépett volna hozzá, hogy felöltöztesse.

Tizenhetedik Szakasz.

A' köz mondások ritkán igazak.

Gilméta Kisasszony a' tükörnél ült még, mikor a' Marquis már tiszteletére megjelent. Legszebb ruhájába öltözött ez, mellyet még rajta senki sem látott. Az Úr ma talán menyegzőbe megy? kérdezé Gilméta nyájas mosolygással.

Ha ügyekeztemnek a' szerencse kedvezni méltóztatik, igen is! Merjem-e remélni, gyönyörű Kisasszonykám! folytatá beszédgyét, térgyre esvén előtte, merjem-e remélni, hogy esedezésemet meghallgattya, mellyel szívet és kezét kérem? Tegye a' Kisasszony szerencsésnek azt, a' ki szerelme nélkül nem csak boldog nem lehet, hanem még életben sem maradhat. Írásimból

tud-

tudgya, ki vagyok? és hogy hercegi jövedelmeim vannak. Ha jószágimot kezemhez vehetem, ammint nem ok nélkül reméllem, bevezetem azokba a' Kisasszonyt, és ősi házamban királynénak tefzem. Ha pedig birtokimhoz nem juthatnék, testvér bátyámnak leveleibül megmutattam már, hogy ő azokat olly summával akarja kiváltani, melly untig elegendő lesz arra, hogy e' tartományokban olly birtokot vegyek, mellynek jövedelmeibül az én kedves Gilmétámmal együtt hercegi módra élélhetek. Akár így fordúllyon sorsom, akár amúgy, nem lesz a' Kisasszonynak csak egy kívánsága is, mellyet megelégiteni képes ne volnék. Felellyen, kérem, ezen ajánlásomra, de minekelötte még is ezt megtegye, fontollya meg, hogy feleletétül egész boldogságom, vagy bizonyos halálom függ.

Gilméta ezen ajánlást régen kívánta ugyan, de illy hamar még sem várta volt. Öfzvezedvén tehát egész kellemetességét, felsegítette térgyéről a' Marquist, és imígy szólott hozzá: Az Úrnak e' hízelkedő ajánlását nem csak örömmel fogadom, hanem még nagyra is böcsülöm. Az illyen tökéletes Gavalérnak karjai között, lehetetlen, hogy a' szegény boldogtalan legyen. Részemről tehát az Úr legkisebb akadályt sem talál. Ezt reméllem szülőimről is, kikkel az Úr ez iránt szólhat, a' mikor tetszik.

Áh! lehet-e nálamnál szerencsésebb ember széles e' világonn? mondá nagy illetődéssel a' Marquis, megcsókolván Gilmétának kezét. Ezen szem-

szempillantásban beamegyek úri szülőihez, és térgyenn állva esedezek nállok ama' szerencséért, hogy fioknak fogadgyanak.

Át is szaladt azonnal hozzájok, és Gilmétát megkérte, ki azonban az örömnnek majdnem elviselhetetlen indulattyával tusakodott. Külnekiék különös szerencséjeknek vallották, hogy házokot a' Marquis e' szövetséggel megtiszteli, 's a' házasságbéli alkut azonnal megtették, felírták, aláírták, és pecséttyeikkel, sőt még bizonyosságokkal is megerősítették.

Azt állítta a' köz mondás, hogy a' ki a' játékban szerencsés, az a' szerelemben szerencsétlen, vagy viszontag. A' köz mondások, mellyek magokban állításokat foglalnak, többnyire csak tétovázó és sükeretlen vélekedésekből állanak, mellyeket a' tapasztalás mindúntalan' felforgat. Ezt a' Marquis hazudtolta meg; mert azon nap-túl fogva, hogy Bécsbe érkezett, csak egyszer vesztett a' játékban, mikor Gilmétával és a' Báronéval legelőször játszott; egyébaránt nyereségei mindenkor olly nagyok voltak, hogy azokból egész udvarával együtt herczeg gyanánt élhetett. De azért a' szerelemben sem volt ám szerencsétlen; mert azonkívül, hogy a' Dámáktól mindenütt szívesen fogadtatott, olly Kisasszonynak birtokához is jutott jövevény létére, kinek szépsége nem ok nélkül tartatott szembetűnőnek, 's kinek birtokival egygy olly hazafi, a' ki a' gazdasághoz értett, több mint középszerű sorsra emelkedhetett volna.

A' Marquis nem győzte várni a' napot, melly a' szép menyasszonyt karjai közé vezesse. Tér-
gyenn állva kérte tehát a' Bárónét, hogy szere-
tett Gilmetájával a' contractusnak aláírása után
harmad napra minden pompa nélkül megesküd-
hessen. A' pompát csak azért átallotta ő, mivel
a' ragyogó készülétekre több üdö kívántatott
volna, mellynek lassú folyását ki nem állhatta.
Igézte azonban, hogy ő ezen ünneplést más al-
kalmatossággal úgy helyre hozza, hogy azzal
mind jegyesse, mind a' Báróné tökéletesen meg-
fog elégedni. Nem örömet ugyan, de csak rá
állottak még is végtére a' Dámák annyival is in-
kább, mivel a' Báró a' völegénynek gondolat-
tyát nagyon dicsérte. Mirevaló, úgymond, az
ilyen alkalmatosságnai a' pompa? Akármelly
ragyogó legyen ez, mindenkor találkoznak még
is rágalmazók, kik azt, minekutánna jól laknak,
és magokat jól mulattyák, alacsony gúnyokkal
illetik, kisebbítik.

Felette rövid tanácskozás után elvégezte-
tett, hogy a' jegyesek a' háznál adassanak öfve
a' izükséges tanúknak jelenlétében. Az esküdte-
tés után elvezette hitvessét a' Marquis egyne-
hány urasághoz, kik hozzá, mihelyt Bécsbe ér-
kezett, különösebb tiszteletet mutattak; egy
hét múlva pedig elment vele és szülőivel a' Bá-
rónénak ősi jószágába, mellynek szomszédságá-
ban testvérei laktak.

Bécsben erre a' Dámák közt nagy lázúálás
támadt. No bizony derék egy falathoz jutott a'

Mar-

Marquis avval a' nyomorúltt Báró Kisasszonnyal, mondá az egyik felekezet. Hisz az a' leány, azonkívül hogy semmije sincs, még jó erkölcs nélkül is szükölködik. Lárvája szép, de üres. Egynehány esztendő múlva pedig pökedelem lesz, még erre is nézni, mert csak a' szín jó rajta; vonásai rútak. Úgy látzik e' mellett, hogy atúl a' francia asszonytúl is, a' ki nevelte, sok rosszat tanúlt. Nem sokára csak azt halljuk, hogy nyomába lépett, és hogy a' Marquis elcsapta.

Marquis? mondák megmeg mások. Tudgy' Isten! mi lakik még a' Marquis' bőre alatt is. De ha mindgyárt Herczeg volna is, elég az, hogy jövevény. Jöttment emberhez soha sem mennék; leányomnak pedig inkább kitekerném a' nyakát, hogysem ilyen sohonnainak adnám. Hamis játékos lesz, semmi egyéb. Hiszen tudgyuk, micsodások a' francziák, kik hozzánk jönnek! Otthon inasok, nálunk nevelők; otthon vargák, nálunk gavalérok. Én nem emlékezek róla, hogy a' Marquis valamelly játékban vesztett volna, mondá egy özvegy Gyenerálisné, ki a' játék' Istenasszonyának tartatott; a' sommák pedig, mellyeket naponkint nyert, szembetünök voltak.

Eggy egész hétig tartottak az efféle beszéllgetések, mellynek elfolyása utánn tengeri sül-difznót hozott Bécsbe egy olasz, hogy pénzért mutassa. Nyomtatott tudósításának elolvasása utánn elfelejtették a' Dámák a' Marquist Kül-
neki-

nekiékkal együtt, és a' süldifszónak látogatására siettek.

Báró Külneki László egy levelet írt még Bécsből Óbester bátyjának Posonyba, mellyben tudtára adván a' nagy szerencsét, mellyhez háza a' Marquisval való szövetség által jutott, arra kérte, hogy famíliájával ezen alkalmatossággal kibékéllvén, olfza fel vele legjelesebb örömét, és engedgye meg, hogy vejét, ha majd a' Báronénak jószágából visszajövendenek, Posonyi lakásába vezethesse.

Az Óbester e' hírré úgy megkábúlt, mintha a' guta ütötte volna meg. E' hijjával voltatok még, boldogtalanok! mondá elvégre, minekutánna magához tért volna. Boldogúltt szülõinknek szent hamvai! bocsássatok meg neki szegénynek, kit az idegen nevelés által vett hiúság olly annyira megvakított. Az ugyan, hogy idegen nemzetbül választott magának feleséget, türhető azért, mivel hitvessének nemzete a' miénkkel egy Urat ösmer, egy köz Atyát tisztel, kinek hozzánk való egyenlõ szeretette által testvérek lettünk. De azt, hogy magyar vérünköt egy shonnaival vegyíti, óh! azt én neki el nem felejthetem!

Így aggódott magában az Óbester, ki egyébaránt sem tudott magának e' dologban tanácsot adni. Egyik fertályórában felült gondolattyával a' kocsira, a' Báronénak jószágába hajtatott, 's Gilmétát a' Marquisnak körmei közül kiragadta. Majd azután egy levelet szerkeztetett fejében

öfzve, melly öccsének bolondságát erős színekkel lerajzolván, testvér szívét legalább arra indítsa, hogy a' Marquisnak magyar indigyenátust szerezzen. Megmeg ezt is roszalván, arrúl gondolkodott, mikép lehetne azt végbe vinnie, hogy jófzágaibúl az a' lidércz csak egy krajczárt se kapjon? Már megházasodott, már meg az Udvarnak engedelmével egy árva nemes ifiút fogadott fel örökös fiának. Semmiben sem tudván megállapodni, elővette kímnyában Horátiust, hogy fejébül e' kellemetlen dolgot kiverhesse. Ennek szinte utolsó lapján a' következő ígék tünnek szemébe: Ha ő (a' rosz poéta tudni illik, vagy akármellyik gyáva könyvszerző) verseket bőfögvén, 's nagy büszkeséggel a' fellegek között tévelyegvén, mint a' rigókra elbámúltt madarász, kútba vagy verembe esik, jóllehet hollzas rimánkodással kiáltsa: Segítsetek rajtam, kedves polgártársaim! senki ötet ki ne vonnya. Ha könyörületességbül valaki lebocsátott kötéllel ki akarná segíteni, azt mondanám neki: Mit tudod te, ha vallyon nem kézfakartva ugrott-e le? és ha ki akar-e valóban szabadíttatni? 's elbeszéllem neki a' szicziiai poétának, Empeäoclesnek, veszedelmét, ki halhatatlan Istennek akarván tartatni, hideg vérrrel az égő Etnába ugrott. Engedgyünk a' poétának szabad just arra, hogy munkája által önnön magát megölhesse. A' ki ötet akarattya ellen az életre kényszeríti, azt ő gyilkossának tartya. Nem egyfzer próbálta ő már ezt; és ha ma kivonatik

is, még sem lelfz okosabb, sem az illy hires halálnak szeretetével fel nem hágy.“

Köszönöm a' jó tanacsot, édes Horátiusom! mondá az Öbester; szívembül köszönöm. Illyen Empedocles az én öcsém is. A' ki veszni indúlt, vesszen!

Tízennyolczadik Szakasz.

A' nagy különbség.

Mikor a' francziásan nevelt ifjú gavalér külső országokat megy nézni, azzal az előítélettel járja a' tartományokat, hogy azokban csak az szép, csak az jó, a' mi francziás; és így lehetetlen, hogy útazásával akár magának, akár hazájának hasznot hajtson. Még a' franczia határokra nem ér, mindaddig méltóknak sem tartja a' tárgyakot arra, hogy megvisgállya; túl menvén pedig rajtok, még a' legalábbvaló haszontalanságot is csudállyá és tiszteli. Így gátollyá meg minden előítélet a' tanulást!

Megvallom, hogy az ollyannak útazása, a' ki ellenben csak azt tartja szépnek, jónak és hasznosnak, a' mi hazájában van, hasonlóképen haszontalan; de előitélete legalább nem olly természetlen, mint azé, a' ki saját félszékét megveti.

A' mi Aranypatakink külső országokba jutván, mind úttyában, mind pedig a' Regementnél, ha fő kötelességei megengedték, vizsga szorgalmatossággal tudakozódott a' gazdaságnak minden-

dennémű ágairúl, a' kereskedésnek tárgyairúl és módgyárúl, a' kézi mesterségeknek folyamattyárúl, a' szép mesterségeknek és tudományoknak előmenetelérül, a' törvényekrül, az országlásokrül, és kivált a' jobbításokrül, mellyek mind-ezekben üdönkint történtek. A' mit pedig láttott, hallott, tapasztalt, azt naprúl napra feljegyezte, hozzá adván gondolattyait, mikép lehetne azoknak hazánkban hasznát venni? Szorgalmatosan megkülömböztette ő azokat, a' mik climánkkal, constitutiókkal, nemzeti characterünkkel megegyezhetnének, az olyan rendtartásoktól, mellyek ezekkel meg nem férnek. Helyben hagyta ő az utólsókat a'na' tartományokra nézve, mellyekben virágzani látta, de a' nélkül hogy azoknak fogyatkozása miatt hazánkot ócsárlotta vagy megvetette volna; az elsőeknek pedig különös figyelmetességet szentelt, arrúl gondolkodván szüntelen', mikép lehetne azokat hazánkban lábra állítani?

Allig érkezett a' regimenthez, azonnal tűzbe kellett mennie. Megtanulta ő még otthon, hogy a' hadi mesterség nem áll a' jobbra vagy balra való forgásbúl; és így jó könyvekbül előre megösmarkedett, Mársfalvi Gyenerálisnak vezérlése alatt, a' Taktikának minden ágaival. Innen történt, hogy az ütközetben minden legkisebb parancsolatnak, mellyet vett, és minden legkisebb mozdulásnak, mellyet az ellenség tett, még titkosabb okát is könnyen átlátta. Ennek következése pedig az volt, hogy ügyekezeteiben a' ve-

szedelmet könnyen elkerülte, és a' kívántt hafznot könnyen megelfközlötte. Még a' legnagyobb tűzben sem hagyta magát soha az indúlatoktól elragadtatni, hanem a' józan és nyugodalmas éftül kért tanácsot. Fő gondot viselt a' táborban arra, hogy a' vidéket, mellyben ütközetet lehetett várni, jól kitanúllyá. Ennek közfönte azt, hogy egy alkalmatosságnál, mikor Eszkadronnya egy gyalog ofztálynak segítségére küldetett, melly már egéizen be volt kerítve, és saját kapitánnya, ki e' lovasságot az ellenségnek vaktában és rossz útonn vezette, súlyosan megsebesített, ő egy titkos útonn véletlenül oda csapott a' gyözedelmesekre, és soraikat olly rendtelenségbe hozta, hogy kelepcczéikbül a' veszendő gyalogság dücsösségesen kimenekedett. Nem volt még egész elztendeje, hogy a' Regementhez érkezett, mikor ez történt. A' gyalogságnak fő tífztyei pedig olly nagyra magasztalták e' vitéz cselekedetét, hogy a' fő vezértül kapitánynak neveztetett.

Több illy vitéz cselekedetek után olly nagy erővel lepte meg egyfzer Eszkadronnyát az ellenség, hogy kénytelen volt embereivel együtt a' menekedésről gondolkodni. Mivel az ütközetben elől volt, a' szaladásban hátúl maradt. Lovát lelövén alatta, magát a' gyözedelmeskedő tífzt megfogta, és ölelésével, mint nagy vitézségű tífztársát, megtífztelte.

Francia országnak belsejébe vitetvén, kikeréte magának, hogy mindaddig, még ki nem váltatik, az országnak némelly várassait és vidékeit megnézhesse. Inas gyanánt egygy francia katonát kívánt maga mellé, kinek jó fizetést adott. Várasrúl várasra menvén, egélsz Párisig jutott, hol még a' nagyobb házaknál is, mint szép erkölcsű, módos magaviselésű, és a' tudományokban járatos Gavalér, szívesen fogadtatott, és különösen tiszteltetett. Mihelyt ő e' nagy várasban az olyan szerzeményeket és szépségeket megnézte, mellyeknek vizsgálásából hafznot várhatott, azonnal búcsút vett tőlle, és a' kisebb várasokban lévő fabrikáknak és manufactúráknak vizsgálásához fordúlt.

Hosszasabb fogságának vége felé nyavalygani kezdett. Az orvosok tehát azt javasolták neki, hogy költözzön ki a' frissebb levegőre egy faluba, és ott éllyen olly természetesen, ammint csak lehet. Harmad napra villzajött egy falurúl az inas, kit a' végből, hogy ott neki szállást és asztalt fogadgyon, kiküldött volt, és hírül hozta neki, hogy egy tisztességes parasztnak a' házánál mindent talált, a' mi egy ilyen fél betegnek orvoslására szükséges. Aranypataki ennek megörült, és inassával együtt más nap mindenestül kiköltözött.

Isten hozta az Urat hozzánk! mondá Aranypatakinak a' francia földműves, ammint házába belépní látta. Inassátúl hallván, hogy az Úr nálunk természetesen akar élni, nem átallottam az Urat

Úrat házammal, kertemmel, és minden egyebemmel megkínálni. Külön szobám ugyan nincsen; de mivel mink egész nap a' mezei munka után járunk, ezen egy szoba egész nap az Úré. Éjszaka én ama' szögletben megvonom magamot feleségemmel együtt; az Úrnak pedig ebben a' szögletben vetettem ágyat, és szunyoghállóval bekerítettem. E' megett vetkezhet, öltözhet, és alhat az Úr tetszése szerint; mink nem láttyuk, és a' szúnyogok sem csípiak. A' szoba nagy, amint láttya az Úr; elférünk, és a' levegő sem könnyen romlik meg benne. Az ablakból a' kertbe lát az Úr, mellyben tetszése szerint mulathat. Az én Boriskám nem utolsó szakácsné; asztali eszközeink pedig, ha nem drágák is, legalább tiszták. Ha velünk tetszik az Úrnak egy asztalnál enni, böcsületnek vesszük; ha pedig különösen akar enni, különös asztalt terítünk.

Óh! egyen az Úr inkább velünk, mondá a' tizennyolcz esztendőös menyecske. Az én férjem ugyan még ifjú, de tud annyit, ha nem többet, mint a' mi kis mesterünk; és tréfálni is szeret. A' gazdaságnak oskoláit, mellyeket a' földes Uraság a' szomszéd mezővárosban jobbágyainak ingyen tartat, mind kitanúlta. Vele okosan is beszéllhet az Úr, nevetkezhet is.

Haggy az én tudományomnak az ilyen Urak előtt békét, Boris! és maradj te a' te konyhádban.

Nem is hagyom én magamot az én kis konyhámban kinevetni. Főzök az Úrnak, azt fogadom,

dom, olly jó ételkéket, hogy egy hét alatt úgy megpirosodik, mint a' rósa. Ezeket az orvoságokat — szinte akkor hozta be az inas, és az asztalra tette — mind az ispitába küldgyük.

Aranypataki, kinek e' természetes jószívűség nagyon megtetszett, megköszönte nekik, és elfogadta szíves ajánlásait. Az első vacsorát megevén velek, korán lefeküdt a' gazda miatt, ki korán reggel szokott volt felkelni a' munkára, és olly jól aludt, hogy szinte maga is csudálkozott rajta. Azelőtt ő, mihelyt a' regementhez érkezett, ritkán feküdt le éjjél előtt, mivel csak éjszaka tanulhatott. Tapasztaltt dolog pedig, hogy a' ki ama' nagy krízist, melly Hufeland' tanítása szerint aluvó testünkben éjjélkor történni szokott, az álomtalanság által meggátollya, olly nagyon árt magának, kivált ha ezt többször cselelfi, hogy álma végtére egészen megromlik, és természete nagyon meggyengül. Korán reggel felkelvén, kiment a' kertbe, és ott a' friss levegővel több egészséget szítt magába, mintsem valamennyi orvosságitúl remélhetett volna. Szombatonn estve elvezette őtet a' gazda a' helységnek piacczára, hol az ifúság az öregeknek jelenlétében magát külömbféle játékokkal mulatta. Vasárnap estve felé szintazonn a' piaczonn musika és táncz volt, melly Aranypatakit úgy felvidította, hogy gazdasszonyával maga is egy frisset tánczolt.

Hetfűnn reggel a' gazda felkelvén, 's Aranypatakit az ágyból hasonlóképen kiverődni hallván,

ván, Az Úr, úgymond, olly korán kel fel napokint, mintha, tudgy' Isten? micsoda sok dolga volna a' mezönn. Azután azt is látom sokszor, hogy mikor az Úr a' szomszéd ligetbe megy, vagy a' hegyre felmászik, vagy a' kertben sétál, könyvet vísz magával és olvas. Ha azt akarja az Úr, hogy a' kerti vagy erdei friss levegő csendes vérét megfrissítse, vesse el a' könyvet pokolba!

Kelmednek gondolattya, András gazda! nem rossz, mondá Aranypataki; de még a' természetnek e' gyönyörű szépségei között is elúnnya magát az ember, ha maga van.

Gondoltam én azt, felelé András; azért még a' múlt szombatonn feltettem magamban, hogy én az Úrnak egy mulatságot hozok, melly ezer nyi ezer könyvnél is többet ér. Két mértföldnyire innen lakik a' bátyám, kinek egy fűrge leánya van. Iloná a' neve, és tizenötödik elzendejét csak két hét előtt töltötte. Eltartya ez az Urat szóval, azt fogadom; pedig úgy, hogy a' könyvek észébe sem jutnak. Estvére itt leszek vele. Addig is maradgyon az Úr az Istennek oltalmában. Borisom mindent megtesz az Úrnak azalatt, mintha magam itthon volnék. Ha pedig valami különös dolog adna elő magát, megmondtam már neki, hogy mennyen a' bíróhoz, a' ki nekünk annyi, mint apánk; ez neki mindenben legjobb tanácsot adhat.

Örömet ellenkezett volna Andrásnak szándékával Aranypataki; de mivel látta, hogy ő ezt olly

olly különös szívességgel cselekszi, a' minőt csak testvértől várhatott volna, kedvét szegni nem akarta.

Tizenkilencedik Szakasz.

Mit nem csinál az emberül a' szerelem!

Noha Borisnak a' konyhában és a' ház körül sok dolgai voltak, Aranypatakit még is, még a' szobában és a' kertben volt, minden órában egyszer vagy kétszer megtekintette. Öszvefedte ő minden erejét, hogy e' kedves vendéget mulathassa, és ha a' beszédből kifogyott, ismét munkájához szaladt. A' mit gyermekségétől fogva születésének helyénn és a' szomszéd falukban látott, hallott, tapasztalt, azt ő darabonkint mind elbeszéllette. Aranypataki nem gyözött elegendőképen csudálkozni a' menyecskének e' barátságos és bizodalmas társalkodásánn, melly a' vársi koteriához olly nagyon hasonlított, és ettől még is olly távúl volt, mint a' nap a' földtől. Ha józan efze, és kivált jámbor szíve, és a' nemes erkölcsnek szeretete meg nem zabolázta volna képzesét, ez a' menyecskének természetességét minden bizonnal szerelmes magakelletésnek nézte volna, és Aranypatakinak indulattyait könnyen rosz útra csábította volna.

A' gazdának bizodalmánna még jobban csudálkozott, ki miú feleségét egygy vársi emberrel, és a' mi több, katonatisztel magát hagyta. Óh micsoda

romlást, micsoda rettcnetes pufzítást okozhatna egy romlott erkölcsű ifjú ember az ártatlanságnak e' kellemetes hajlékában, gondolá magában Aranypataki, mikor a' menyecskével ebéd után az asztalnál barátságosan beszéllgetett; 's felkelvén üléséről, kiment az erdőbe, hogy az alkalmatosságot elkerüllye, melly sokszor még a' legjámborabb embert is bűnre csábíthattya.

Estve felé későbbben érkezhén haza, mint egyébkor, otthon találta már a' gazdát Ilonával együtt. Ihol a' lyánka! úgymond, kit az Úrnak szolgálattjára és mulatságára szereztem. Most már az inast annyiszor küldheti be az Úr a' városba, a' mennyiszor tetfzik; maga legalább nem marad, ha mindgyárt mink a' munka után látunk is. Amott van az ágyad, Ilona! áltaellenében az Úr' ágának. Ébren aludgy, hogy az Úrnak oda nyújthasd az orvosságokat, és hogy neki még éjszaka is fűlevet főzhess, ha kívánnya.

Ilona már a' gazdára nézett, mikor ezeket mondotta, már meg Aranypakira; de valahányszor erre tekintett, kék szemei mindenkor elevenebbek lettek, 's piros ájakinak rósája kellemetes mosolygásra nyílt. Rajtam ne múllyon semmi, mondá végtére ezüst hanghoz hasonló tífza szózattal; és ha gyógyúlása az én szolgálatomtól függ, fogadom, hogy harmad napra olly egészséges lesz, mint a' makk.

Köszönöm, édes Ilonám! e' szívességedet, mondá Aranypataki, 's oda nyújtotta neki kezét, mellyel a' lyánka egybeköcsolván magáét, térgyet

gyet hajtott. Hivatallját a' beteg körül azonnal elkezdvén, megkérdezte ettől az asztalonn álló orvosságoknak neveit, beadásoknak üdejét és módgyát, és egyáltallában a' szolgálatokat, mellyeket tölle Aranypataki kíván. Majd azután betegségének nemét és okait tudakozta, 's e' tárgyúl más egyebekre fordítván a' beszédet, úgy elmullatta a' beteget, hogy szinte felvidámodott. A' vöcsoránál kiváltkép olly vígan, és olly elmésen csevegett a' leányka, hogy Aranypataki nem győzött természetes nyájasságának eleget nevetni, álma pedig e' mulatság után olly csendes és édes volt, hogy hajnalkor felébredvén, inkább egészségesnek érezte magát, mint betegnek.

Még hajnal után is elfszenderedvén, későbbben kelt fel, mint egyébkor, és Ilonát már talponn lelte. Ezer volt ennek azonnal a' kérdése. Jól aludt-e az Úr az éjszaka?

Jól, édes Ilonám!

Jobban úgy-e, mint eddig?

Sokkal jobban.

Boris Néne! Boris Néne! sokkal jobban aludt az Úr ezen éjszaka, mint eddig! Én ötet minden bizannyal hamar meggyógyítom. De, most jut eszembe, hogy az Úr az éjszaka sem orvosságot nem kért éntőllem, sem velem fület nem főzetett. Talán fel nem ébredtem, mikor megszóllított az Úr? Óh! bocásson meg, kérem; a' jövő éjszaka a' földre, a' pufzta földre fekszek, csak hogy könnyebb álmom legyen.

Ezt ne eselekedd, édes Ilonám! A' múltt éj-
jel én olly jól érzetteim magamot, és olly édesen
aludtan, hogy sem fülé, sem orvosság nem
kellett.

Igazán? Engemet tehát nem is szóllított meg
az Úr?

Minden bizonynyal nem.

No már úgy szent önnön magammal a' bé-
kesség. Hát az ágy jól volt-e vetve?

Jobban nem lehetett volna.

Illy kérdései mellett Aranypataki felöltözött,
azután pedig vele jó kávét ivott, melly alatt
Ilona a' beszédet a' hadakozásra fordítván, ifzo-
nyodással hallgatta annak kegyetlen pufztításait.
Majd azután Aranypatakitúl megtudakozván,
hová való? Magyar országrúl, a' magyar szoká-
sokrúl, és a' magyar Állzonyoknak viseletérül
számtalan kérdéséket tett. Tanítson meg az Úr
engemet magyarul, mondá egyszerre nyájasan,
hogy az Úrral e' nyelvenn beszéllhessek. Hogy
kell, példának okáért, mondani magyarul: Bon
jour, Monsieur!

Jó reggelt az Úrnak! felelé Aranypataki ne-
vetve.

A' leány e' szókot mindaddig mondogatta,
még meg nem tanulta; azután pedig ugrosott,
tapsolt, 's minden embernek, a' ki a' szobába
bejött, azt kiáltotta: jó reggelt az Úrnak!

Így múltak el az első napok, és Aranypa-
taki mind otthon, mind a' ligetben és egyéb sé-
táló helyeinn Ilonával nyájaskodván és nevetkez-
vén,

vén, a' második hétenn olly jól érzette magát, hogy még az orvosságokkal is egészen felhagyott. Ammint egészsége viláztat, észre vette egy reggel azt is, hogy a' gazda és a' gazdasszony korán reggel ki szoktak osonni a' szobából a' munkára. Meggondolván tehát, micsoda veszedelemben hagyják vele Ilonát egyedül magát egy szobában, nem tudta, mit itéllyen róllok? Képzése azután nagy erővel munkálkodott azon, hogy indulatjait fellobbantsa; de ő az észnek tanácsát hallgatván, feltette magában, hogy az ártatlanságot, melly Ilonában olly kellemetesen virágzott, úgy fogja mindvégig tisztelni és böcsülni, ammint egy nemes erkölcsű gavalérhoz illik.

Illyen gondolatok közt felöltözött csendesen azzal a' szándékkal, hogy a' ligetbe lopózkodik, és Ilonát aludni hagyja, kinek társaságát már-már veszedelmesnek tartotta. Szerenesétlenségére egy szögönn függött a' kalapja azon ágy felett, mellyben Ilona feküdt. Ammint tehát anazt le akarta venni, a' lyánka felébredt, felült, és látván, hogy Aranypataki már sétálni akar menni, kiugrott az ágyból, 's öltözni kezdett, szüntelen' arra kérvén a' kapitányt, hogy ne mennyen sétálni nálla nélkül; ő mindgyárt készen lefz.

Mit tehetett Aranypataki egyebet, hanem hogy megvárta, annyival is inkább, mivel a' leány vele olly beczédbe bocsátkozott, mellyet ezen ártatlannak bántása nélkül félben sem szakaszthatott volna. Fel volt már a' leány egészen öltözve, és csak a' kalapot kellett volna még fejére

jére tennie. Kérem az Urat, úgymond, tűzze fel nekem ezt a' kalapot a' kontyomra úgy, amint itt a' lányok viselik. Ezt mondván, Arany-patakinak kezébe tolta a' czifra kalapot, maga pedig egy székre ült. A' beszéd közt maga sem vette észre Aranypataki, mit nem csinál belőlle mindent e' fürge és ártatlan leánka? 's feltűzván a' kalapot, karjára fűzte a' leányt, 's a' ligetbe ment.

Elbeszéllette itt Ilona neki, mikép szelídített meg egy kendericzt? melly hasznosan tud bánni a' selyembogarakkal? 's melly szerencsés a' virágnevelésben, és a' kertész munkákban? Ha száraz ágat dugok is a' földbe, úgymond, még is kivirágzik.

Bármelly nagy komorsággal borította el Aranypatakit ama' vezedelemnek meggondolása, mellyhez erkölce ezen ártatlan és gyönyörű leánynak társaságában naponkint közelített, meg nem tudta még is magát tartóztatni attúl, hogy Ilonának nyájas csevegéseiben ne gyönyörködgyön, mellyekkel e' kicsinségeket előadta. Két hét alatt pedig annyira hozzájok szokott, hogy a' leány nélkül únalommal nézett mindenre, a' mi körülötte volt. A' gazdallzony egyszer a' városba ment, és Ilonát arra kérte, hogy helyette ebédet főzzön. Aranypataki tehát maga járta meg multságának minden helyeit, és multság helyett türehetetlen únalmat lelt benne. Ilonának képét látta, valahová tekintett; Ilonának csevegését hallotta, valamerre ment.

Há-

Háromszor akart a' ligetbül haza térni, hogy Ilonát a' konyhában véletlenül meglepje.

Mi lesz már ebbül? kérdezé magátúl végtére, szívének állapottyát meggondolván. A' szerelem, minckelőtte rá ösmertem volna, beorozkodott szívembe a' barátságos nyájasságnak álorenzája alatt, 's egészen meghódított. Meghódította egyfszersmind, ammint mindenbül látom, ezen ártatlan leánykát is, kinél nekem okosabbnak kellene lennem. Micsoda szomorú jelenés, micsoda kín lesz majd az, mikor egymástúl elbúcsúznak!

Elbúcsúznak? E' szóra Aranypataki mély gondolatokba merült, mellyekkel sokáig tusakodott. Hát ha Ilonát elvinném magammal? úgymond, ha úri nevelést adnék neki? ha kezemmel megboldogítanám? Hm! Az édes anyám lármát ütne ugyan, hogy illy alacsony rendű hitvest választottam, de nem hiszem, hogy végre le nem csendesedne. Oh! ha ő azt tudná, melly nehéz a' nemes házakban olly jóféle gyöngyöt találni, mint Iлона! - - - Az atyám? Az én jó és bölcs atyám mosolygással hallgatná szerelmének csudálatos történetét, és Ilonát édes leánya gyanánt megölelné. A' többi világgal pedig mit gondolok? Egy vagy két hétig csúfot üz házasságomból, azután pedig elfelejti.

De Iлона? - - - Itt újra elcsendesedett egy darabig. Ezen ártatlan leányka, mondá tovább, önnön magával tanácskozván, e' romlatlan erkölcsű és jámbor szívű lélek nem csalódna-e meg egy

eggy olyan férjével, ki a városi életnek ragyogó rendetlenségei által meg van már rontva? Ötöle ártatlan tévelygés, hogy engemet szeret; de éntölem árulás volna, ha e' tévelygésnek hasznát venném, és ötöt a' falusi életnek boldogságai közül a' nagy világnak habjai közé, földműves sorsának ártatlan csendességéből amaz indulatoknak szélvészeli közé ragadnám, mellyek a' főbb rendeknek pompás gyönyörüségeit háborgatták.

E' tanácskozássra feltette magában, hogy Ilonával soha sem megy többé mellzebb sétálni az inas nélkül, és hogy szerelmének elfojtására minden erejét öfzveszedi. Ilona az inasnak jelenlétében szinte olly nyájas, vídám és szerelmes volt, mint azelőtt; sőt úgy látszott, mintha enyelgésői még egyszer olly elevenek voltak volna. Sokszor történt, hogy az inast a' sétáló helyről maga haza küldötte valamiért, és hogy az inas sokkal tovább mulatott, hogysen szükséges volt volna. Illyenkor a' leány különösebben hízelkedt Aranypatakinak, ki viszontag annyival mélyebb komorságba merült.

Egynehány nap múlva kénytelen volt Aranypataki az inast levelekkel és pénzekért a' városba küldeni. Még ő a' levélírásban foglalatoskodott, addig Ilona az inassal a' selyembogarak körül forgolódott, mellyeknek gondviselését a' gazdasszony, ki a' szomszéd faluba ment volt, reá bízta. Mikor az inas elment, azzal mentette magát Aranypataki a' sétálástól, hogy a' dél

már

már a' nélkül is közelget. Ilona haragosan öfveszidta azt a' levélírást, és elkomorodott; de Aranypatakinak ígéretét hallván, hogy dél után a' reggeli sétálást is helyre hozza, elfzaladt a' konyhába, nagy tüzet rakott, 's még az ételt is megpörkölte, csak hogy az ebédnek annyival hamarább vége szakadgyon. Mikor a' gazdasszony haza érkezett, az ételt azonnal az asztalra vitte, és a' gazdát a' szérőből behívatta. Az asztalnál allig evett valamit, a' kérdésekre rezkető szózat-tal és röriden felelt, gondolatokba merült, 's még Aranypataki a' gazdával beszélgetett, szüntelen' rá nézett és foházzkodott. Aranypataki ezeket észre vette, és szorgalma szerelmével együtt minden szempillantásban nevedetett.

Ebéd után a' leány a' kalapot, és a' pálczát a' szögekről maga levette, 's Aranypatakinak adta, kit karjára fűzött, 's a' házból a' friss levegő-re szinte kihurczolt. Aranypataki magát hevülni érezvén, 's Ilonával a' magányos helyekenn való sétálást az inas nélkül veszedelmesnek látván, feltette magában, hogy mint böcsületes ember, csak egy lépést sem tesz a' háztúl, minekelötte a' leányt e' veszedelemre, mellybe önnkint rohanni látzott, figyelmetessé nem teszi. Leülvén tehát vele a' ház előtt a' padra, megfogta kezét, 's maga mellé vonván, Ilonka! úgymond, minekelötte tovább mennyünk, én neked valamit mondok. Nekem ma fontos okaim vannak, hogy sem a' hegyre nem akarok menni, sem a' ligetbe.

Nekem

Nekem is, mondá Ilona fohászokodva, és olly remegő szózáttal, melly Aranypatakinak szívébe mélyen behatott.

Haggyuk ma, édes Ilonkám! a' madaraknak amaz árnyékos rejtekeket, mellyekben egyedül magunknak mulatni veszedelmes volna.

Veszedelmes? kérdezé Ilona álmélkodva.

Hallottál-e már valamit életedben arról a' veszedelmes latorról, a' ki Ámornak neveztetik?

Soha csak egy szót sem, mondá Ilona, mérdtt szemeit Aranypatakira függesztvén?

Ő egy alatomban ólalkodó lator, a' ki amott a' hegyet, és a' ligetnek rejtekeit felette veszedelmeseknek teszi. Kivált pedig az ifjú leányok utánn nagyon lesekedik, kiknek szívét kínosan gyötri, 's kiknek boldogságát örökre meg rontya.

Ilona elkacchantván magát, ugyan hogy lehet az Úr, úgymond, ilyen dolgokat? Csupádon csupa sült hazugság biz az, a' mit az Úrnak e' környékről, tudgy Isten! micsoda rossz emberek mondottak. Soha e'hegynél és e' ligetnél bátorosabb vidék nem lehet. Én az Úrral az egész erdőt be merem járni, a' nélkül hogy bennünköt legkisebb veszedelem érjen. Azonban szeretem, hogy az Úr e' latorról fél, mert én már e' vidéket megúntam. Elszomorodok, ha csak messzéről látom is. Mennyünk inkább amoda a' rétre, hol a' folyóban az asszonyok ruhát mosnak.

Allig értek a' folyóhoz, hogy Ilona a' hídonn átvezette a' kapitányt az ország' úttjára, melly

négy

négy sor fák között a' várashoz vitt. Soha még Ilona olly csendes, és olly szomorú nem volt, mint ezenn az úton; mirenezve Aranypataki el nem tudta magát tökélleni, ha elkezdett leczkét Ámornak latorságárául folytassa-e vagy sem? Szívesen sajnálta ezen ártatlan leánykát, kit szenvedni látott, 's egyszersmind tüzebben is kezdte szeretni és böcsülni, úgymint olly ártatlan leánykát, ki ő miatta szenved. Közel a' várashoz egy kőpadra a' fák alá leültek. Itt Ilona úgy elkomorodott, hogy szemei szinte könybe borultak. Aranypatakinak kérdésére, mi baja? minden felelet helyett elpirúlt. Lehet-e ennél világosabb vallása a' szerelemnek? gondolá magában Aranypataki, 's a' nélkül hogy eszre vette volna, mit cselekszik? megölelte a' leányt hevesen, és orcájára egy csókot tűzött. Amott jön már Félix! mondá Ilona. Aranypataki is megösmerte még mellzérül az inast, kivel szinte olly komoran, ammint jöttek, haza is mentek.

Húszadik Szakasz.

Nem mind arany az, a' mi fénylik.

Ilonának elevensége szembetűnőképen enyészett. Egész éjszaka sohajtozván, Aranypatakinak is álmotlanságot okozott. Mi lesz e' szegény ártatlanbúl? gondolá magában. Látom, hogy el kell hagynom, vagy kezemmel megkínálnom. Az első neki veszedélnet, a' másik pedig nekem nagy alkal-

alkalmatlanságot szerezhet. Illy gondolatokkal tusakodván, rövid és szakadozott álma után még hajnal előtt felkelt, lopva felöltözött, és sétálni ment.

Olly tele lévén efze Ilonával, hogy a' tárgyakot sem vette észre, mellyek mellett elment, feljutott lassankint a' hegy' tetejére, és innen a' másik oldalán leereszkedvén, eltévedt, 's véletlenül egy meredek helyre jutott, mellyről kénytelen volt lábainn lecsúfzni, mivel az elesésnek veszedelme nélkül meg sem fordulhatott, hogy a' hegyre visszátérjen. Eleget vigyázott, hogy el ne essen, mikor lecsúfzott, de az egyenmértéket meg nem tarthatván, a' meredeknek alyánn csak ugyan arczra esett, és homlokát egy fába úgy megütötte, hogy azonnal feidagadt és megkékült. Jobb útat válaftván, ismét felkapaszkodott a' hegy' tetejére, hol nevét az inastúl és Ionától kiáltatni hallotta. Feleletére hozzá csüdülték mindnyájan, az inas ugyan vasvillával, Ilona egy nyárrsal, a' gazda pedig egy fejszével. Az Istenért, mondá a' leány, hol jár az Úr olly sokáig? Micsoda irtóztató gondot nem okozott nekem és mindnyájunknak? Egy órája már, hogy az Urat e' csúnya hegyenn keressük. Nincs bókör, nincs barlang, mellyet ki ne kutattunk volna. Ezt mondván, Aranypatakot megölelte, és fzeje közé nézett; azután pedig szorgalmatosan átvisgálta környöskörül, ha nincsen-e valami baja?

De mirevalók e' fegyverek? kérdezé Arany-pataki. Mit akartál te, Ilona! e' nyárssal?

Hísz, Uram! az egéfsz helységet fellázította volna, monda a' gazda, ha engedtem volna. Mind csak azt kiáltotta, hogy az Úr minden bizonnyal ama' latornak a' kezébe esett, kinek lesseirül e' napokban vele maga ízóllott, a' nélkül hogy ő az Úrnak szavát elhitte volna. Soha életemben nem hallottam én legkisebbet is arról, hogy e' ligetben rossz emberek tartózkodnának; de, hogy félelmét lecsillapítsam, felfegyverkezve jöttem ide vele, az Urat keresni.

Ilona valóban nem hitt akkor a' Kapitány' szavának, mikor ez őtet Ámornak latorságával ijesztgette; de ma a' sétálásról visszavárni nem győzvéen, úgy elfogta a' félelem, hogy a' minapi okot, mellyekre nézve Aranypatakinak ijesztgetését kinevette, részént elfelejtette, részént elegetdöképen meg nem fontolhatta.

Szinte közfönni akarta szíves szorgalmait Arany-pataki, ammint kalapját feje'ről levette, hogy homlokárúl az izzadságot letörüllye. Ilona megajdítván rajta a' daganatot és a' kékséget, Ahol a! nézze csak Bátyám Uram a' homlokát! Nekem még sem akart hinni senki. Hála Istennek! hogy csak elevenen került ki még is annak az átkozott latornak gyilkos kezébül! Mennyünk haza szaporán, mondá azután, körül tekintvén magát félénken; ki tudgya, ha nem ólálkodik-e itt valahol életünk után?

Most tölle legkisebbet se féll, mondá Arany-pataki. Csak a' magányos párokat szokta ő meg-

tá-

támadni az olyan helyekenn, a' merre kevés ember jár. Szaladgy inkább Felixxel haza, és melegíts nekem egy kevés bort, hogy homlokomra boríthassuk.

Szinte az erdő' széléhez közelítettek, mikor ezt Aranypataki mondta. Megfoggván tehát Ilona az inasnak kezét, olly sebesen szaladt vele haza felé, ammint csak lehetett. Otthon a' gazdasszonyt egészen elrémítette, mikor hozzá lélekszakadva berohant, és bort kért. Szaporán, édes Nénikém! úgymond, szaporán. A' lator a' mi Urunkot agyon akarta ütni. Illyen vereség van a' homlokánn! Ezt mondván, homlokára tette az öklét.

Azalatt Aranypataki a' gazdának az egész esetet elbeszéllete, megmondván neki azt is, mikép jött Ilona ama' vélekedésre, hogy ő talán a' lator' kezébe jutott. Szívesen nevetvén a' Gazda a' leánynak ártatlan tévelygését, megjövendölte azonnal, hogy az igazat soha sem fogja elhinni. Nem is hitte, sőt még a' gazdasszonyt is maga' részére vonta.

Ebéd után, minekutánna a' vereségre új borítékot kötött, leült a' Kapitány mellé, 's megfoggván kezét, és könnyörületes tekintettel szemé közé nézvé, Szegény Úr, úgymond rebegő szózáttal. Elöttem a' képe, melly szörnyen megijedt, mikor azt az átkozott latrot meglátta. Hogy is híjják csak?

Ámornak, édes Ilonám! Híres latornak tudom én ötet.

Minek ment hát az Úr maga egyedül arra a' hegyre? Nagy volt-e a' kő, mellyel az Urat meg-hagyította? Boldog Isten! 's mikép vitte az Úr azt végbe, hogy kezébül elevenen megfzabadúl-lyon? Ugyan befzéllye el nekem az Úr az egézf esetet!

Ammint messzérül megláttam, felelé Arany-pataki, neki rugafzkodtam, 's mikor azt gondol-tam, hogy már a' kezemben van, egy fához ütöt-tem a' homlokomat, melly megé kezeim elöl el-bújt. A' sebet homlokomon magad látod. Mi-kor az ütés után körül néztem magamot, már akkor elszaladt volt.

Elszaladt? kérdezé Ilona. No azt ugyan jól cselekedte, mert én nem tudom, mit csinált voi-na az Úr vele maga egyedül? Még a' faluba be-hurczolhatta volna az Úr, tudgy' Isten! mire nem vetemedett volna az a' gonosz lelkű lator, csak hogy az Urnak kezébül kimenekedhessen.

Én magam is szeretem, mondá a' Kapitány, hogy elszaladt; de még jobban szeretem azt, hogy velem nem voltál.

Ijedtemben elájúltam volna, felelé Ilona, nagyot foházkodván.

Illyformán mulatta magát Aranypataki az ár-tatian leánykával, még homlokán a' boríték meg nem hidegedett. Bort melegíteni ment azután Ilona, 's a' gazdát a' gazdasszonnal együtt a' konyhában találván, Nem mondtam-e, úgymond, hogy a' lator' kezébe jutott? Ha megölte volna, soha sem néztem volna Bátyám Uramra, hogy

szavamat nem fogadta. Pedig ha korán kimentünk volna a' faluval, ammint én akartam, a' latrot minden bizonnyal megfognak volna. A' gazda szeme közé mosolygott; Ilona pedig elbeszéllette neki az egész esetet, ammint Aranypatakítól hallotta. A' bor azonban megmelegedett, és a' boríték megújjíttatott.

Vocsora utánn korán lefeküdtek mindnyájan, és mélyen elaludtak. Csak Ilona nem alhatott. Egyszerre észébe jutott neki, hogy a' padlásonn különbözőféle orvos füveket látott, mellyeket a' gazdaffzony télre öszvegyűjtött volt. Felkelt tehát csendesen, kiment, gyertyát gyújtott, lámpással a' padlásra ment, az inast, a' ki a' padlásonn hált, felverte, 's ennek segítségével a' legjobb füvekből nagy nyalábot szedvén, lesietett, tüzet rakott, a' füveket megfőzte, eggy kezkenőre rá kente, a' tüzet és gyertyát elóttotta, csendesen bement, és Aranypatakít felköltötte.

Mit akarsz? Gyermekeim! kérdezé Aranypatakiki érzékeny szózáttal.

Füvekből főztem jó borítékot. Csak az ágyban jutott észembe, hogy a' padlásonn derék orvos füveket láttam.

De minek csinálsz magadnak illy nagy alkalmatlanságot? édes Ilonám! Hísz erre holnap is elég üdö volt volna.

Holnapig a' daganat ettől a' borítéktól elmúlik, mondá Ilona, ki azonban a' régi borítékot leoldotta, és az újjat felkötötte. Aranypatakinak orczája, mikor ez történt, Ilonának szívére talált

talált homorodni. Még ez a' kezkenöt hátúl megkötötte, addig amaz e' szívnek ifúsággal tellyes dobogásait érezvén, nagyon felhevült. Átölelvén tehát a' leánynak karcsú derekát, Óh Ilona! úgymond, még e' fűborítéknál is jobb orvosságot adhatnál te nekem, ha - - -

No csak mondgya meg az Úr, mit hozzak? még ezen órában itt teremk vele.

Holnap, édes Angyalom! holnap megmondom. Most eredgy, feküdj le, és aludgy.

Ilona elment, lefeküdt, és édesen aludt, még Aranypataki fejtette magában, hogy kezével más nap reggel megkínállya, és azonnal elveszi. Elvitték ugyan ötet gondolati édes anyához, és ennek haragját eleven színekkel elejébe rajzolták; de a' szerelem ezerféle módokat mutatott neki arra, hogy e' haragot lecsillapíthassa.

Reggel Aranypataki legkésőbbben ébredt fel, mivel a' gondolatok aludni sokáig nem hagyták. Felkelvén, álmélkodva látta, hogy a' gazda, a' gazdasszony és Ilona felettébb szomorúak, és hogy egymással susogva beszéllgetnek. Azt gondolván tehát, hogy valami titkos bajok van, felöltözött szaporán, és sétálni ment. Kimentében Ilonának kezét nyújtott, de szinte azon okból magával híni nem merte. Megerősödött végtére vélekedésében, mikor azt látta, hogy Ilona érzékenyen megnyomja ugyan kezét, de vele sétálni nem megy. Csak az inas ment utánna kéretlen.

Gondolatokba merülvén mind a' ketten, sokáig semmit sem szóllottak. Feljutottak végtére a' hegynek egy kopár oldalára, hol Aranypataki a' kilátás miatt nagyon szeretett mulatni.

Láttya az Úr amott azt a' tornyot? kérdeze az inas.

Ki nem vehetem jól, felelé Aranypataki.

Az én szemeim tehát jobbak az Urénál. Annak a' falunak a' tornya az, mellyben Ilona született.

Úgy-e? mondá Aranypataki, még egyszer oda nézvé.

Az inas Aranypatakinak háta megett állván, egy rövid hallgatás után így folytatta beszédgyét: Mondgyák, hogy a' helység jó gazdákból áll, és hogy földgyei nagyon termékenyek.

Aranypataki hallván, hogy az inas e' tárgyról beszélteni meg nem szünik, hirtelen' arra a' gondolatra jutott, hogy talán Ilonának vagy a' házi gazdának kérésére ki akarja tudakozni Ilona iránt való szándékat, sőt hogy ezt talán neki még ajánlani is akarja feleségül. Megfordult tehát hozzá, hogy izokatlan csevegésének okát kivegye belőlle, 's álmélkodva látván, hogy felette halavány és szomorú, Mi bajod? úgymond. Híz olyan vagy, mint a' halál.

Oh édes Kapitány Uram! régen gyötrődök már én magamban; de szóllani nem merek. Pedig az Úr legkönnyebben segíthetne rajtam.

Én terajtad? És mitül féltél, hogy engemet eddig meg nem szóllítottál?

Ne

Ne hogy kérésemmel megbántsam Kapitány Uramot.

Szóllj Barátom! Én a' te hű szolgálatodért nagy adósod vagyok.

Két efsztendeje már, hogy Ilonát szeretem, mondá az Inas. Szeret engemet ő is.

Soha meredtebb szemeket Aranypataki nem csinált, mint ezen utolsó mondásra. Azután elpirúlt, és megmeg elhalaványodott.

Az Úrnak e' szállást Ilona' bátyjánál nem csak azért ajánlottam, hogy jó és tisztességes, így folytatá beszédgyét az inas, hanem, megval-
 lom, azért is, hogy Ilonkámhoz közel lehessenek. E' hetek alatt, hogy az Úr itt mulatott, úgy öszvefzoktunk, hogy már egymás nélkül el sem lehetünk. A' regementtől a' házasságra szabad-
 ságot nyerni, vagy a' katonaélettől megmenekedni, most háború' üdejenn felette nehéz, ha csak az embernek sok pénze vagy hatalmas szó-
 szóllója nincsen. Én már ifjú ember létemre kilencz sebem miatt félt invalidus vagyok. Ezek ugyan mind begyógyúltak, de az üdönek minden legkisebb változásánál úgy fájnak, mintha újulni akarnának. Mink szegények vagyunk; pénzzel tehát semmit végbe nem vihetünk; de látván, hogy Kapitány Uram Ilonkához különös szívességgel viseltetik, remélettük, hogy ezen inségünkben szószóllónk léssz, mihelyt e' kegyességért megszóllíttyuk. Ilonka elejente nagyon pökte a' markát, hogy az Úr előtt e' miatt térgyre esik, mihelyt jó módgyát ejtheti; de azon szempillanásokban, mikor meg akar-

ta cselekedni, a' félelem és a' szígyen úgy elfogta mindenkor szívét, hogy az egész világért csak egy szót sem szólhatott volna. Az nap, mikor az Úr engemet a' várasba küldött egyszer levelekkel és pénzért, ő énnekem szentül megfogadta, hogy az Úrral a' váras felé előmbe jön, és hogy ügyünköt érzékeny szíve' elejébe terjeszti. Azt ugyan végbe vitte, hogy az Úr vele előmbe jöjjön, de ügyünkrül semmit sem mert szállani. Azóta új ígéretekot tett ez iránt, de szavát soha meg nem tarthatta. Utolsó próbát akkor tett, mikor az Úrnak éjszaka fűborítékot főzött; de valamint az előbbienek elfúltak, úgy ez sem sült el. Ma tehát a' házi gazdának tanácslására, kinek egész ügyekezettünköt megvallottuk, magam vettem magamnak annyi bátorságot, hogy az Urat e' kegyességért alázatosan kérjem.

Aranypatakiban keresztül kocsúl szegdelték egymást villanatok gyanánt a' támadó és az enyésző indulatok, még ezeket hallgatta. Örömet lefzidta volna magát, ha lehetett volna, hogy magát nézte ama' szerencsés férjfiúnak, kit Ilona szeret. Ennek furcsaságát pedig átvisgálván, ama' gondolatra fakadt, hogy azonban, még mink sokszor azt véllyük, hogy a' macskával játszunk, a' macska játszik ellenben mivelünk. De mit volt mit tennie? Nagyszívűséggel a' játékot befejezni, legillendőbbnek tartotta. Holnap rakd öfve mindenemet, és fogadgy lovakot, mondá az inasnak. Holnap utánn bemegyünk mindenestül a' várasba. Ott majd fellyebbvalóidot a' kívántt
fza-

szabadságért megfőzölítom; azonkívül pedig pénzt is adok annyit, hogy Ilonával könnyebben tehess a' gazdaságban jó kezdetet.

Ezzel haza mentek. Az inasnak orcájából már meglázról kiolvasta Ilona, hogy a' dolog jó karban van, és szíve felette nagyon dobogott.

Mint vagy Ilona? kérdé Aranypataki. Most már tudom, mit jelentettek nyughatatlan éjszakáid? miért voltál sétálásaimban olly felette hü társom? miért vezettél a' minap a' város felé? Felix elárulta minden titkaidot. Eggy csöppet sem könyörülnek rajtad, ha azt át nem látnám, hogy olly titoktartó leánynak, mint te vagy, olly titokáruló férjet kell adni büntetésül, a' minő a' szeretőd.

A' gazdával, ki szinte a' szobába lépett, gazdaságbeli beszédbe eredvén a' Kapitány, az inas kiintette Ilonát a' konyhába. Utánna ment azonnal a' gazdasszony is. Aranypatakinak ígéreteit az inastól hallván, sírva fakadtak örömeikben, berohantak hozzá, lábaihoz borúltak, és kezeit erővel megcsókoltak. Harmad napra elbúcsúzott tőlök; a' városban pedig mindgyárt más nap kinyerte az inasnak az engedelmet arra, hogy a' katonaelettől búcsút véven, haza mehessen, és megházasodhasson. Három hét múlva egybe keltek, és Aranypatakinak adakozása által még jövődébéli boldogságoknak fundamentumát is megvetették.

Hufzonegyedik Szakasz.

Új reménységek.

Allig töltött Aranypataki e' nemes cselekedet után egy holnapot a' városban, hogy a' békeségnek híre elfutamodott; egynehány hét múlva pedig a' hadi foglyoknak kiváltásáról való rendelkezések is megtetettek. Aranypataki a' regimenthez érkezvén, szabadságot kért arra, hogy hátratlan üdöre haza mehessen. Austriából a' magyar földre bejutván, jobbra csapott Méhfalva felé, hol édes attyának vagyonos, özvegy és gyermektelen nényét meglátogatta. Feltette ő magában, hogy itt mind magát, mind lovait egy vagy két hetig kinyugtattya. Az első három nap ki sem mehetett a' házból, annyira elfoglalta társalkodásával a' jó Asszony, ki kedves szép öccsének mindaddig békét nem hagyott, még ez neki gyermekségétől fogva azon óráig, mikor Méhfalvára érkezett, egész életét el nem befűzlette. Az én öcsém, mondá az Asszony, a' te édes atyád, mihelyt megházasodott, mindgyárt elidegenedett tőlünk. Hm! nagy ágból házasodott. Az anyáti született Báró Kisasszony! Hihető, hogy mink neki kitsinyek voltunk. De semmi! Én azért az atyádot azután is úgy szerettem, mint azelőtt. Mikor a' világra lettél, akkor írt nekem, mint házas, első levelet. Szívesen vettem. Küldöttem is neked mindgyárt szép ajándékot. Azóta csak 'nevem' napjára írt esztendőnkint levelet.

Ezek-

Ezekben elejénte csak azt olvastam rólad, hogy egészséges vagy, azután, hogy jól viseled magadot, végtére pedig, hogy katona lettél. No már most saját ajakidbúl hallottam egész életedet, a' minek nagyon, felette nagyon örülök, úgy hogy lakadalmamnak napján kívül e' három nap, melyet veled töltök, egész életemben legvidámabb. Most már, édes Öcsém! házasodgy. Boldog Isten! be szeretem, hogy avval a' francziásan nevelt Gil - - Gil - - - hogy pokolba híjják csak?

Gilméta! édes Néném Affzony.

Hogy avval a' Gilmétával öszve nem párosdótál. Hisz a' neve sem jó. Nem hallottad, mi lett azután belőlle?

Egy holnap múlva, hogy már a' regimentnél voltam, Bécsbül érkezett a' táborba egy német gavalér, a' ki valaha Gilmétának imádója volt. Attúl bizonyosnak hallottam, hogy a' franczia Marquis de Bourse csak ugyan elvette.

No vesszen vele! Úgy sem volt biz abban, ammint beszédedbül érttettem, csak egy csöpp magyar vér is. Végy te egy magyarosan nevelt Kisaffzonyt, a' ki a' gazdasághoz ért, jó kenyeret süt, jó ételkét főz. Mit ér az olyan enczembenz menyecske, a' ki egész életében nem tesz egyebet, hanem hogy a' tükörnél ül, játszik, tánczol, a' kintórnát veri, és szerelmeskedik? Ez egy krajczárt sem hoz ám a' konyhába. Magyart végy, Öcsém! és mennél hamarább. Óh micsoda öröm volna az nekem, ha még gyermekeidet karjaimonn hordozhatnám. Engemet az Isten gyermeke-

mekekkel megáldott, de tíz, tizenegy ezftendős korokban el is vette. Legyen meg az ő szent akarattya! Ezt mondván, sírva fakadt, és elnémúlt.

Aranypataki vele együtt könyezvén, megcsókolta kezét és minden vígalztalás helyett ugyanazon szókat mondotra még egyszer: Legyen meg az ő szent akarattya!

Más nap az öreg Affzony arra kérte, hogy nézze meg részenkint akár kocsinn, akár lóhátonn földgyeit, és hozzon neki azokról igaz tudósításokat, mivel maga már egynéhány ezftendőtől fogva meg nem tékinthette. Vele küldötte a' Tifzttartót, hogy ez neki a' falu' határait megmutassa. Két egész óráig lovagoltak már együtt, ammint egy szép ligetbül kiütvén, szemekbe egy szép kastély tünt. Ennek kertyét a' ligettül csak a' szekérút válafztotta el, melly egyszersmind határ gyanánt is szolgált. Báró Kékesi Úrnak a' kastélyja! mondá a' Tifzttartó.

Szemre szép! felelé Aranypataki, 's azon szempillantásban feltekíntett egy mulató háznak az ablakjára, mellybül egy gyönyörű szépség kinézett. Levette kalapját, 's egyszersmind sarkantyújával a' lónak oldalát megbökte, hogy egy keveset szilajkodgyon. E' szépség Báró Kékesi Úrnak Juliána nevű Kisaffzonya, mondá a' Tifzttartó. Édes atya már régen özvegy, és Bécsben az Udvarnál szolgál; leányát tehát, hogy a' nagy világnak rossz példáitúl megójjá, itt Angyal-szögönn neveltette fel egy özvegy Öbesterné által,

tal, ki a' házhoz távúlról való rokonyság. A' Kisasszonynak legkedvesebb helye nyáronn e' mulató ház, mellynek ablakjai éjszak felé nézvéen, szüntelen árnyékban vannak. Itt ő, ammint nekem az én jó barátom, a' kastélynak az inspektora befzelli, már varrogat, vagy himez, már meg köt, vagy olvas.

Amint Julis Kisasszony Aranypataki' paripájának lépéseit meghallotta, kitekintett az ablakonn, valamellyik jobbágyot gondolván arra a' mezőről haza menni, 's majd hogy kövé nem vált, mikor a' jobbágy helyett egy szép, ifjú katonatífztet látott. Ez volt az első magyar tífzt, a' ki e' vidékben szemébe tünt, mivel a' helységben és a' szomszéd falukban német lovasság feküdt. Lovát szilajkodni látván, megijedt, 's irtózva képzette le magában a' lónak minden mozdulásánál ama' szerencsétlenséget, melly rajta történhetne. Utánna nézvéen, a' meddig lehetett; azt a' jegyzést tette, hogy a' jó lovagló sokkal szebb a' csintalankodó lovonn, mint a' szelidenn. Leült azután ismét a' munkához, de vére az ijedés által olly habzásba jött, hogy varró tűjével csak egy igaz ötést sem tehetett. Elvetvén tehát a' varrást, lement a' kertbe, és sétált. Csak akkor vette magát észre, mikor már setétedni kezdett. Besietvén az Óbesternéhez, ki szeméjása miatt már egynehány naptúl fogva otthon ült, a' vocsoránál felette keveset evett, 's még kevesebbet szólott, azután pedig lefeküdt.

Aranypataki, minekutánna Nénnyének a' lá-
tott földekrül tudósítást adott, elbeszéllette ne-
ki azt is, hogy Báró Kékesi Úrnak Kisasszonyát
látta, és megköfzöntötte.

Juliskát? kérdezé Méhfalviné nagy örömmel.
Tüköre ő valamennyi magyar Kisasszonyainknak.
Leányban soha olly áldott lelket nem láttam. A'
jobbágyok úgy szeretik, mint annyokot. Sok jót
is tesz velek. Házánál kevés fordul most még a'
szomszéd Nemesek közül, mert édes anyjának
halálátúl fogva, — az Úr Isten boldogítsa! na-
gyon jó asszony volt, — inkább remete lakás az
a' kastély, mint nemes ülés. De ő ellenben min-
denhová elmegy mulatságokra, ha híjják. Az
egész szomszédtságban eggy nemes asszonyság sin-
csen, a' ki úgy ne szeretné, mint saját leányát;
a' férjfiak pedig mélyen tisztelik. Az Öbesterné,
a' ki felnevelte, nagyon jó lélek. Német asszony-
ban jobbat nálánál nem ösmerek. Ollykorolty-
kor meglátogattyuk egymást. Sokat járt, sokat
látott, sokat tapasztalt. Hisz ösmered a' katona
asszonyokot. Mikor tehát elkezdni nekem az éle-
tét beszélleni, el nem tudok válni tőlle. Ha hoz-
zám jön, azt gondolom, hogy az angyalomot
látom.

Nekem úgy látszik, mondá Aranypataki,
hogy a' Kisasszony különös szépség.

Te csak a' fejét láttad, és ezt is mefférül.
Súgár, karsú, szöke, kék szemü, ajaka mint
a' rósa, kerek képü, sem nem kövér, sem nem

sovány. No a' képíró szebb leányt nálánál nem írhatna.

 gyekezek rajta, hogy közelebb r l meg smerjem.

T r ld meg a' sz dot, édes öcsém!   a' tiéd nem le sz. Nagyon magosan  l, el nem  red. Báró Kisaffzony, gazdag, szép, jó erk lcs , az attya nagy tekintetben, az Udvarnál! Te pedig csak nemes ember, Kapit nyka! Hohó! Kereshet z te létrát, m g e' szerencséhez felkapaszkozhat z.

A' szerencsét,  des Néném Affzony! próbálni kell. Nekem is,  la Istennek! szép j sz gaim vannak; Kapitány pedig örökké nem maradok.

Te lásd! de engemet bele ne keverj, mert  n az  bestern  előtt el nem akarnám b cs letemet veszteni.

Két nap egymás utánn országos ess  esett. Aranypataki azonn t rte-fejét szobájában, mikép  smerkedhetne meg Juliskával Méhfalvinénak s gedelme nélkül? Juliska pedig a' kastélyban azonn sohajtozott, hogy vir gjaiban nem gy ny r k dhet. Harmad napra kiderült. Aranypataki az egész reggelt azonn az ablakonn töltötté, melly a' ligetre szolgált; Juliska pedig seh l sem találta helyét, és a' delet felette késedelmesnek szidta, a' nélkül hogy ezen  nalm nak okát tudta volna. M g galambjait is elfelejtette volna  tetni, ha seregesen nem repültek volna ablakj ra.

Ebéd

Ebéd után elsietett Juliska az ő kedves mulatóházába, és olly könyvet vitt magával, mellynek első olvasásánál egynehány holnap előtt kaczagó öröme fakadt. Allig olvasott belöle két oldalt, hogy szerzőjét gyáva tréfamesternek szidta. Elvetvén a' könyvet, kikönyökölt az ablakonn, de semmit sem látott, a' mi titkos komorságából felvidíthatta volna, mellynek eredetét halztalan' nyomozta. Lement azután a' kertbe, és szinte azon szempillantásban, mikor maga után a' mulató háznak első ajtaját bezárta, meghallotta fülhegygel, hogy a' kocsútonn lovak lépdegélnek. Kinyitotta ismét az ajtót. a' nélkül hogy tudta volna, mit cselekszik, 's felszaladván az ablakhoz, rá terítette szokása szerint feje kezkenőjét, és kitekintett. Aranypatakit szilajkodó paripáján az ablak alatt meglátván, allig hogy magát ijedtében el nem kiáltotta. Az ablakból örömet visszavonta volna magát azonnal, ha térgyei nem rezkedtek volna. A' Kapitánynak köszöntésére térgyhajtással felelt, de olly fonákul, hogy még a' feje kezkenő is a' szekerútra esett. Aranypataki ezt leszállani látván, leugrott a' lórúl, mellynek kántárját a' lovásznak kezébe hagyította, 's felemelvén a' földről, beszaladt vele a' kertbe. Juliska elejébe szaladt, 's e' szolgálatyáért olly zavart köszönetet mondott, hogy a' Kapitány nem tudta hamarjában, mit gondollyon?

Ha a' Kisasszonynak nem alkalmatlan, engedgye meg, kérem, hogy e' gyönyörű kertet megtekíntessem.

Tiszta szívemből! Szabad-e tudni, kihez van szerencsém?

Aranypataki Kapitány vagyok, Nagyságodnak köteles szolgája. A' táborból érkezvén, útbamból Méhfalvára tértem ki, hogy a' Nénémet megtiszteljem.

Méhfalviné Asszonyomat már egynehány napja, hogy nem láttuk. Reméllem, hogy egésze-
egés?

Szolgálatyára a' Kisasszonynak. Annak, hogy e' napokban illy kellemetes szomszédgyát meg nem látogatta, minden bizonnyal csak az én jelenlétem lehetett oka. Bocsásson meg Nagyságod tudtom nélkül elkövetett bűnömnek.

Néném Asszony, az Óbesterné nem tudta mire vélni hosszas elmaradását. Magányosságában, kivált most, hogy szemfájdalmai miatt a' házból ki nem mehet, Méhfalviné Asszonyom utánn nagyon esdeklik.

Ha megengedik Nagyságtok, holnap tiszteletekre lefzünk mind a' ketten.

Illy befzélgetések között megjárták a' kertnek egyik részét. Aranypataki nagyon megdicsérte helyelközzel a' benne lévő szépségeket, noha többet vizsgálta mentében a' Kisasszonynak szépségeit, mint a' kertét. Az ajtóhoz villzajutván, megcsókolta kezét, és elbúcsúzott. A' hírnekem, úgymond, azt mondotta, hogy e' gyönyörű

nyörű lakást Báró Kékesi Juliána Kisasszonynak jelenléte földi paradicsomnak teszi; de most egyszer a' hír nekem keveset mondott. Kívánok boldog éjszakát!

Ezzel lovára felszállott, és haza ment. Páripája, mintha Urának büfzke örömét érzette volna, tánczolja vitte ki a' vidékből, mellyet Julisnak szemei átláthattak. Utánna is nézett ez, még lehetett. Felment azután a' mulatóházba, és olvasni kezdett, de szemei allig mentek át két soronn, hogy ismét az ablakra kívánczoltak. Elvetvén a' könyvet, kinézett oda, hol a' Kapitány eltűnt; 's mennél tovább nézett, annál jobban megnehezedett szíve, elkomorodott kedve. Lement végtére a' kertbe, 's átjárta akarattya nélkül még egyszer amaz útakot, mellyekenn Aranypatakot átvezette. Itt egy rósabokorban akadt meg ruhájával, amott meg az útból kitevedvén, a' téli zöldre tapodott. Az egyik gallyasból a' másikba ült, de nyugtát sehol sem találhatta. Óh! miért nem rendeltek nekem az egek, úgymond, ilyen férjet! 's ezt mondván, sírva fakadt, 's az Óbesternéhez ment.

Ismét veresek szemeid, édes Öcsém! monda az Óbesterné, mellyéhez szorítván, és megcsókolván.

Sorsom hozza úgy magával, édes Nénikém!

A' vocsoránál az Óbesterné olly szerencsés volt, hogy Öccsének figyelmetességét más tárgyakra vontá és komorságát elfélféltette. Juliska jól aludt.

Aranypataki ellenben keveset nyughatott. Mirekutánna Méhfalvinénak mindent elbeszéllett volna, édes mosolygásra fakadt e' jó szívü affzonyosság, és megígérte neki, hogy más nap dél után elmegy vele Angyalzfögre. Nevetném, mondá magában, ha e' legény azt a' derék leányt meghódítaná!

Aranypatakinak gondolati, mellyeknek elevesége a' jótévő álomnak szenderítését sokáig meggátolta, majdnem egész éjzaka Angyalzfögönn mulattak.

Hufzonkettedik Szakasz.

A' születő szerelem óriás lépésekkel nevedik.

Más nap ebéd után Méhfalviné befogatott, és Aranypatakival Angyalzfögre ment. Óbesterné Affzonyomnak tiszteletére hozom testvér öcsémnek fiát, Aranypataki Kapitányt, mondá Méhfalviné, ki szinte a' táborból érkezvén, látogatásomra jött.

Különösen örvendek, hogy szerencsém van az Úrhoz, mondá erre az Óbesterné. Méhfalviné Affzonyomnak szinte szemére akartam hányni, hogy nyavalygó barátnéjáról egynehány naptól fogva elfelejtkezett; de az által, hogy az Urat hozzánk vezeti, úgy helyre hoz mindent, hogy én maradok adóssa. Tessen leülni!

Arany-

Aranypataki megcsókolván kezét, Érdemem felett kegyes hozzám Nagyságod! úgymond.

Anyicska! felkiáltott az Óbesterné szorgosan, 's egyfzersmind csengetett is; ammint pedig a' komorna megjelent, Eredgy szaporán, úgymond, add hírül Juliskának, hogy kedves vendégeink vannak. Beszédbe eredvén azután Aranypataki-
val, egynehány ösmerősseirül tudakozódott, kik valaha férje alatt a' regementnél mint tisztek szolgáltak. A' Kapitány majdnem mindnyájokról tudott valami bizonyost mondani, a' mi az Óbesternének különös örömet okozott.

Elérkezett azonban Juliska is, 's a' szokott köszöntések után közék ült. Az Óbesternének kérésére sokat beszéllett Aranypataki az ütközetekrül, mellyekben maga is harczolt, és francia országról, mellyben magának sok hasznos ösmereteket gyűjtött. Az ütközeteknek rajzolásánál Juliska elel halaványodott; a' francia szokásoknak leírásánál pedig elel pirúlt.

Hát arról nekünk semmit sem akarsz gyónni, mondá Méhfalviné nyájas nevetkezéssel, micso-da szeretőid voltak francia országban? Az odavaló aszonyok, hallom, nagyon hevesek.

Meglehet, kedves Néném Aszony; de soha sem adtam nekik alkalmatosságot arra, hogy heveségeket velem tapaszaltassák. Más hasznos dolgokra függefztettem én francia országban egész figyelmemet; úgymint a' földművelésre, a' mesterségekre, és a' fabrikákra. Azonban fogóságomnak vége felé, mikor betegeskedtem, egy falu-

falusi leányka még is úgy elbolondított, hogy soha el nem felejlhetem.

Juliska e' vallásra elpirúlt, és szemeit a' földre sütötte.

Egy falusi leányka? kérdezé Méhfalviné. Nem szígyenled ezt mondani, nemes vérből szakadt gavalér létedre?

Engedgyék meg Nagyságtok, mondá erre a' Kapitány, hogy e' szerelmemet mulatságnak okáért elbeszéllyem. Elmondotta ő itt Ilonával volt történetét olly nyájas egyfzersmind és tisztességes módossággal, hogy a' Dámák nem gyözték nevetni tréfáit, böcsülni nemes érzésű kifejezéseit. Juliska kiváltkép egézen meg volt bájolva. Ama' gondolat emelkedvén fel szívabül, melly boldog lett volna ő, ha Ilonához hasonló ártatlan természetességével magához hódíthatott volna egy ollyan nemes lelkű férjfiút, mint Aranypataki? Szembetünöképen elpirúlt, 's ülésérül felkelvén, az ablakba ment.

Majd azután kávéztak, a' kávé után pedig kártyajátékhöz ültek, melly Aranypatakinak nyájkodásai által egynehányszor félbe szakasztatott.

A' vendégek elmenvén, az Óbesterné Aranypatakinak buzgó magasztalására fakadt. Juliska helyben hagyta ugyan a' dicséretet, de olly hidegséggel, hogy helybenhagyását az Óbesterné pufzta udvariságnak vette, melly meg nem engedti, hogy az ember azzal, a' mit más mond, ellenkezzen. Az Óbesterné tehát egyenkint elővévén szép tulajdonságait, buzgó értekezések ál-

tal megmutatta, hogy tökéletesebb gavalért a' Kapitánynál kívánni nem lehet. Juliskának elméje a' múltt napokban tétovázóbb, szíve pedig háborodottabb volt, hogysem Aranypatakinak első látogatásárúl az Óbesternének valamit szólhatott volna; most pedig, minekutánna arrúl magok a' vendégek semmi emlékezetet nem tettek, későnek tartotta, hogy szóllyon. Ez volt egész életében első tička, mellyrül az Óbesterné semmit sem tudott, 's mellynek elhallgatása azt okozta, hogy ezen egyébaránt éles eszű asztonyság a' Kisaszony' komorságának és Aranypataki iránt mutatott hidegvérűségének igaz okát csak mellzérül sem gyaníthatta.

Még más nap is csak a' Kapitány volt az Óbesterné' befzédgyeinek fő tárgya; Juliska tehát kedvezni akarván neki, azt a' kérdést tette az asztonálnál: ha nem volna-e jó, Méhfalvinét Öccsével együtt egy ebéddel a' kertben megvendégelni?

Jól mondod, édes Öcsém! Az üveges hintóba fogassunk be, mert szemeim még gyengék, és mennyünk hozzájuk.

Szinte lóra akart volt Aranypataki ülni, hogy az Angyalzfögi kertnek mulatóházát megtekintse, ammint Nénnyének udvarába az üveges hintó nyeregbül hajtott négy szürkével befordúlt. Elejekbe sietvén a' Kapitány, lesegítette őket a' hintóbül, 's Nénnyéhez felvezette, ki az Angyalzfögi lovakot és hintót megösmervén, elejekbe szaladt, 's már a' garádicsoknak felénn volt,

volt, hogy kedves vendégeit annyival hamarabb megölelhesse. Felmentek szíves örömmel mindnyájan, 's az első köszöntések után Méhfalvinénak ajánlására, mivel az üdö nagyon kedvett, ismét leköltöztek a' kertbe. Aranypataki a' fákról maga lefedven a' különbözőféle gyümölcsnek színét, tanyérokra rakta, és a' Dámák' elejébe az a'ztalra tette.

Egyen édes Kisasszonykám! mondá Méhfalviné érzékenyszívességgel; egyen bizvást, a' innen nyit tetszik. Majd azután meleg kávécskát igyunk reá, hogy meg ne ártson.

Amint Juliska gyümölcsöt enni megszűnt, az Óbesterné megszóllítván, kedves Gyermekem! úgymond, te már ma felette sokat ültél. Sétály egy keveset a' kertben, hogy meg ne betegedgy. Szemeim miatt nekem tanácsosabb e' mulatóházban maradnom. Méhfalviné Asszonyom, remélem, nem ellenzi.

Ha Nagyságod megengedi, mondá az Óbesternének Aranypataki, vezető karómmal a' Kisasszonyt megkínálom.

Minden kérdés nélkül, felelé az Óbesterné. Befzéllyen az Úr neki még valamit ilonkárúl. E' hamis leányka neki nagyon megtetszett.

Allig ment el Aranypatakival Juliska, hogy az Óbesterné Méhfalvinéhez fordúlván, Mióta, úgymond, e' leánykával Bécsben voltam az édes attyánál, régi jó kedvét nem tudom helyre állítani.

Talán a' nagy világot szerezte meg, kérde-
zé Méhfalviné, vagy valamely ifjú gavalér meg-
bájolta szívét?

Nem! kedves Méhfalviné Affzonyom, felelé
az Óbesterné, bizonytal mondhatom, hogy nem.
Ha komorságának oka a' famíliának mély titkai
közé nem tartozna, megmondanám az Affzony-
nak; de így bocsásson meg.

Nem kívánom tudni, kedves Óbesterné Af-
fzonyom! mondá Méhfalviné; hanem azt szí-
vemből ohajtom, hogy ezen áldott lelkű Kisaf-
fzonyka olly boldog legyen, ammint szép szíve
megérdemli. Óbesterné Affzonyomnak, mint ne-
velőjének, nagy öröme lehet benne.

Nagyobb valóban, mint akármeltyik gyerme-
kemben, mert ezeket ifjú koromban neveltem.
A' melly hibákat ezeknek nevelésénél tudtom
nélkül elkövettem, azokat Juliskánál könnyű
volt elkerülnöm.

Még e' Dámák a' nevelésről, 's ammint egy
szó a' másikat szülte, különbféle más tárgyakról
értekeztek, addig Juliska vidám figyelmetessé-
gel hallgatta Aranypatakinak mulatságos beszéd-
gyeit, mellyekkel a' német és franczia országi
szebb kerteket lerajzolta. Azonban, mondá vég-
tére a' Kapitány, böcsületemre mondhatom a'
Kisaffzonymnak, hogy soha engemet e' kertek kö-
zül egyik sem bájolt meg olly kellemetesen,
mint az, melly szomszédságunkban fekszik.

A' Herczegé, nemde? kérdezé Juliska ár-
tatlan vizsgasággal.

Én

Én itt körülbelül az Angyalzfögi kertenn kívül még egyet sem láttam, mondá Arany-pataki.

Nem gondoltam volna, hogy az Úr még hízelkedni is tudjon. A' mi kertünk mind szépségeire, mind hasznaira nézve csak a' középsze-rűek közé tartozik.

És én még is felette gyönyörű paradicsom-nak találtam, mivel nekem Nagyságodnak elfe-lejthetetlen ösmeretségéhez útat nyitott. Bocás-son meg a' Kisasszony merészségemnek. Ha tit-kos indulatomnak rést nem nyitok, lehetetlen, hogy szívemet meg ne repessze. Azon szempil-lantástúl fogva, hogy Nagyságoddal szóllani sze-rencsém volt, imádom szép szívét, tisztelem báj-jait. Engedgye meg, tellyes erőmmel azonn ügye-kezmem, hogy vízontag való szerelmét megér-demellyem.

A' Kisasszony érzékeny de komor tekintetet vetvén Aranypatakira, azután pedig szemeit az égre emelvén, akarattya nélkül nagyot fohasz-kodott, s törött szózáttal csak azt mondotta: mennyünk vissza a' mulatóházba.

Értem! mondá Aranypataki. Óh melly öröm-mel fogom én hallani ama' rettenetes hírt, melly engemet kevés üdö múlva az ütközetnek piar-czára vissza hí. Repessze bár ott ketté egy ágyú golyóbis szívemet, melly e' földönn szerencsés nem lehet.

Rosszúl értett az Úr engemet, ha ezt kíván-nyá, mondá szembetünő szorgalommal a' Kisas-szony,

szony, kinek e' vigasztaló szavára feléledvén Aranypatakiban a' reménység, szinte felytatni akarta a' beszédnek fonalát; de a' sétáló fárendbül kijutván, 's a' virágos ágynál a' Dámákat megsejtvén, elhallgatott. Mind ő, mind a' Kisafszony derültebb orczával közelítettek hozzájuk, hogysem e' komor értekezés után önnön magoktúl remélhették volna.

Méhfalviné Affzonyom megigérte már, monda az Óbesterné a' Kapitánynak, hogy holnap velünk ebédel. Reméllem, hogy barátságos ajánlásunkot az Úr sem fogja megvetni.

Szolgálattyokra leszek Nagyságtoknak.

Majd azután, hogy a' vendégek elmentek, Aranypataki a' kertbe visszátért, hogy gondolatit szabadabb szárnyakra eressze azokonn a' kellemetes helyekenn, hol Juliskával sétálgatott. Méhfalviné megtekintvén cselédgyeit, és a' vocsoráról rendelést tévén, felkereste a' Kapitányt, 's még messzéről azt kiáltotta neki. Az Óbesterné mondott valamit, a' mi neked tetszeni fog! Közelebb jutván öccséhez, és orcáján a' komorságnak jeleit megsajdítván, Mi a' manó ért tégedet, úgymond, hogy füledet lekonyítod? Nem hallod, hogy az Óbesternétül jó hírt hozok?

Melly engemet nehezen illethet, édes Néném Affzony!

Majd meglássuk, ha nem illethet-e? Ő nekem szent igazság gyanánt azt vallotta, hogy Juliskának szíve még szabad.

Oh!

Óh! ha ez igaz volna, ügyekezettel talán még boldogúlhatnék. De kicsoda nézhet be a' leányok' szívébe?

Az Óbesterné Juliska' szívének minden ránczait úgy ösmeri, mint én az én gyümölcsfáimot. Hanem még egyet mondott, a' mi nagy titok. Úgy hát tudni nem akarom.

Én sem mondhatom meg.

Nem is kívánom. Úgy félek én minden titoktól, mint a' rosz katona a' lövéstől. De ettől kíváltkép irtózok.

Azt mondta, hogy a' familiának legmélyebb titkai közé tartozik. Szegény ártatlan leánykát nagyon sajnálom.

Miért?

Miért? miért? Hogy is tehetisz illy kérdést. Hisz az ő egész szomorúságának az oka ebből a' titokból áll. Mióta Bécsből visszajött, meg nem tudja az Óbesterné vígafztalni.

Néném Alfzony mindaddig beszéll erről a' titokról, még végtére kiejti, és nekem vele nagy szorongatásokat okoz.

Nem ejtethem, édes Öcsém! mert magam sem tudom.

Már a' más!

Mindeddig rettegve hallgatta Aranypataki Méhfalvinét, mivel attúl tartott, hogy e' titoknak kinyilatkoztatásával egyszerre elfojtya reményét, vagy talán még Julishoz való szerelmét is. Most már ez iránt vele bátrabban tanácskozott, sőt még vélekedését is helyben hagyta, melly
abból

abbúl állott, hogy Julisnak édes atya talán új házasságra akar lépni. A' szegény leányka, mondá Méhfalviné, a' mostoha anyátúl fél. Azonkívül ő most csak egyetlen egy bátyjával osztályos, de ha mostohájának gyermekei lesznek, az atyai jus nagyon kevésre olvad.

Hufzonharmadik Szakasz.

Addig kohold a' vasat, még meleg.

Rosszúl értett az Úr engemet, ha halálát kívánja! Nem ezek voltak-e Juliskának szavai a' kertben? mondá magában Aranypataki, álomtalan ágyában gondolkodván. Szíve még szabad, amint az Öbesterné bizonyította. Ha engemet szeret-e, vagy sem? azt még bizonyosan nem tudhatom; de bátor nincsenek is szerelméül világos próbáim, szívem még is azt látzik érzeni, hogy töllem nem idegen. A' szív pedig még a' legsűrűbb homályonn keresztül is megérzi azt sokszor, a' mit az ész át nem láthat. A' titok? Ezt az én öreg Néném alligha ki nem találta; és így könnyű átlátni, hogy ő mindaddig szövetségbe nem akar erefzkedni, még édes atyjának házasságában új okot nem nyer arra, hogy ne ennek kényne szerint, hanem saját szívének tetézése szerint válasszon olly férjet, kivel nem annyira famíliájának hazznait gyarapítsa, mintsem saját boldogságát állandó lábra segítse. Azonban,

ban, akárhogy vegyem a' dolgot, nekem a' vasat koholnom kell, még meleg. Annyira űzöm ostromlásimot, még tölle határozott feleletet nem veszek. A' bizonytalanság még a' bizonyos vesztéségnél is tűrhetetlenebb.

Más nap allig várta, hogy Angyalzfögre mehessen. Óh! csak ezen egy szócskát: Szeretlek! hallyam én a' te piros ajakidbűl, gyönyörű Juliskám! mondá fel szóval, amaz ablakban állván, melly Angyalzfögre szolgált. Nem mondhatfz te nekem azután olly akadályt, mellyet el ne hárítsak, hogy birtokodhoz jussak!

Illy bajnokfzándékkal űlt fel Nénnye mellé a' hintóba, ki gondolatokba merűlt öccsét az egéfz útonn fel nem deríthette. Szép böcsületet vallok ma veled, úgymond, ha e' nagy pénteki orczát le nem teszed!

Leteszem, kedves Néném Afzony, mihelyt Angyalzfögönn leszünk. De most nincs okóm a' tetetésre az én édes Néném előtt, ki jól tudja, melly fontos dolgot forralok.

Az Isten segítsen, édes Öcsém! Én ugyan nem reméllem, hogy Juliskát az öreg Bárótűl megkaphasd, de azért lehetetlennek még sem tartom.

Mikor a' kastélynak udvarába befordűltak, 's a' kocsis egy pár csattantást tett ostorával, űszvecsűdűltek azonnal a' cselédek, 's a' vendégeket a' kertbe igazították. Elejekbe jött az űbesterné a' Kisafzonnal együtt, kinek orczájából a' tetetett örömnnek fátyola alól az álomtalan-

ság nézett ki. Ebéd előtt és ebéd alatt öfzve-
 lizedte Aranypataki minden erejét, és a' Dámá-
 kot úgy mulatta, mintha kedvét semmi bú nem
 fojtogatta volna. Csak koronkint vetett lopva
 egynehány érzékeny tekintetet Juliskára, mel-
 lyeket mindenkor mély sohajtás követett. Látta
 ezt a' Kisasszony, 's lesütvén szemeit, elel pirúlt.

Ebéd után kikérte magának Aranypataki,
 hogy a' kertet megvizsgálhassa. Juliska mindent
 meg fog az Úrnak mutatni, mondá az Óbester-
 né. Adgya vissza a' tegnapi kölcsönt! Megelőz-
 te ezzel Aranypatakinak kívánságát, ki ezt egyéb-
 aránt nyilván kikérte volna magának. Allig men-
 tek el a' Dámáktól húsz lépésnyire, hogy Arany-
 pataki a' tegnapi beszéllgetésnek fonalát elővette.
 Ákármit forgattam a' Kisasszonynak tegnapi vég-
 ső szavait, csak nem tudtam benne még is okot
 találni sem arra, hogy reménységemet elvessem,
 sem arra, hogy táplállyam. Kérem az egekre!
 kérem arra, a' mit e' világonn legjobban szeret,
 ne hagyjon engemet tovább a' bizonytalanság-
 nak súlya alatt senyvedni. Készebb vagyok
 Nagyságodtól azt hallani, hogy engemet nem sze-
 rethet, mintsem hogy vezérlő csillag nélkül ha-
 bozzak kétségeimnek tengerénn. Érzi-e a' Kis-
 asszony magában, hogy engemet szerethetne? és
 adhat-e nekem reménységet arra, hogy nem csak
 ízvének, hanem még kezének birtokához is el-
 juthassak? Ha talán a' famílianak az nem tet-
 szene, hogy Báró vagy Gróf nem vagyok, van
 módomben, hogy magamnak még ezt is meg-
 szerez-

szerezsem. Kérem a' Kisasszonyt, adgyon nekem, ha böcsületes embernek tart, határozott feleletet.

Annak tartom az Urat minden bizonnyal, mondá a' Kisasszony, megállván egy árnyékos almafa alatt; egyébaránt első látogatásátúl fogva, mellyel engemet e' kertben megtisztelt, kerültem volna. Mindeddig nem láttam, nem tapasztaltam az Úrban legkisebbet is, a' mi hajlandóságomat megfogyaszthatta volna, mellyet szép tulajdonságival mindenkép megérdemel. Hogy e' hajlandóság naponkint nevededik, és könnyen szerelemmé válhatna, megvallom. Áh! de titkos okok arra kénytelenítenek engemet, hogy azzá válni ne engedgyem. Az Úrnak nemes szívétül megvárom, hogy e' viaskodásomat megkönnyebbítse. Barátságát megérdemlenni szeretném, 's még élek, fő kincsemnek nézném; de öfzvekelnünk, bármelly buzgón kívánnám is, lehetetlen.

Lehetetlen? kérdezé elkeseredve Aranypataki. Bizonyos-e a' Kisasszony abban, hogy ama' titkos okokat semmikép sem lehet elhárítani, mellyek egybekelésünköt akadályoztattyák?

Hogy az igazat megvallyam, a' dolognak pufzta lehetőségéről vagy lehetetlenségéről mindeddig magammal nem tanácskoztam. Azt az egyet mondhatom, hogy az akadályok sokkal nagyobbak, hogysem azoknak elhárításáról familiánknak helyrehozhatatlan kára és gyalázattya nélkül csak gondolkodni is lehetne.

Én

Én a' Kisasszonynak mondását tífzta igazságnak tartani, köteles vagyok; de bocsássa meg hevesen szerető szívemnek, hogy e' kötelességet nem örömetst tellyesíti. Tudgya ő saját tapasztalásából, hogy az indúlatok a' hideg éffzel ritkán eggyeznek meg. A' mit ez könnyűnek talál, azt amazok sokszor lehetetlennek rajzollyák, és vífzontag.

Higgye meg az Úr, hogy ezen akadályoknak elhárítását indúlatim örömetst könnyűnek tennék, ha hideg éfzem megengedné.

Igy hát, még élek, boldogtalannak kell lennem!

Boldog én sem lehetek. Jobb vígafzталást ennél az Úrnak nem adhatok.

Engedgye meg a' Kisasszony, hogy még egy kéresemmel alkalmatlankodgyak.

Tífzta szívembül! Előre tudom, hogy az Úr lehetlenséget nem kíván.

Nem! valóban nem! Igaz ugyan, hogy e' kérés bizodalmatlanságra mutathatna a' Kisasszonynak melfzelató elméjéhez. De én Nagyságodot olly személynek nézem, ki az érzékeny szívet még a' bölcs elménél is többre böcsüli. Kérésemet tehát szabadon elejébe terjesztem. Jól tudgya a' Kisasszony, melly nehéz a' forró érzéseket lecsillapítanunk, ha éfzünk erre a' szükséges fegyverek nélkül szükölködik. Higgyen meg tehát a' Kisasszony engemet e' titkos akadályokkal, hogy hozzá való fzerelmemet anuyival könnyeb-

ben megkérlelhessem, és boldogtalanságomat annyival bölcsebben viselhessem.

Az Úrnak kérése nem igazságtalan!

Ezt mondván, gondolatokba merült, és a sétálást Aranypatakival némán folytatta. A' lugas bót alól kijutván a' veteményes ágyakhoz, megállott egyszerre, és Aranypatakihoz imígy szólott: Adgyon nekem az Úr egykét napot, hogy jól megfontolhassam, mit tehetek az Úrnak kedvéért e' kényes dologban kötelességimnek sérelme nélkül? 's legyen bizonyos benne, hogy feleletemmel minden esetre meg fog elégedni.

Malomkövet vesz le a' Kisasszony kesergő szívemről, mondá a' Kapitány, érzékeny csókot tűzvé Júliskának kezére.

Malomkő esik le az enyímről is, a' nélkül, hogy okát átlássam, mondá Júliska. De most már engedgye meg az Úr, hogy e' kertnek ama' szépségeivel megösmarkedtessen, mellyekben az Óbesterné leginkább gyönyörködik. E' nélkül hozzá visszamenni annyi volna, mint elárúlni, hogy a' kertnek vizsgálása helyett más tárgyakról értekeztünk. Ő az Urat e' szépségek iránt minden bizonnyal kérdésre vonnya.

Úgy is volt; és Aranypataki nem győzte a' kertnek amaz ékességeit magafztalni, mellyekről előre tudta, hogy az Óbesternének tetszenek.

Mentél-e valamire? kérdezé mosolyogva Aranypatakitúl Méhfalviné, mikor az Angyalzógi határból hazafelé kimentek.

Annyi-

Annyira, édes Néném Asszony, felelé amaz, mélyet sohajtván, hogy csak ama' boldogtalan titok az egy akadály, melly egybekelésünköt ellenzi.

Lehetetlen? kérdezé az Asszony szíves örömmel. Hísz ezenn csak lehetne talán segíteni? Én ugyan a' titkot tudni nem akarom - - -

Én sem mondhatom meg.

Nem is kívánom. De azt csak megmondhatod, hogy nem abbúl áll, a' mibül állani gondoltnk.

Még ezt sem, kedves Néném Asszony, mert még magam sem tudom.

Kobak! Azonban szeretem, hogy tréfálhatsz; mert jele, hogy dolgaid jól állanak.

Valamivel csak jobban még is, mint Ilo-nánál.

Adgya Isten reá szent áldását!

Két nap egymás utánn borúlt volt az üdö. Az essö már szemzett, már elállott. Juliska most legelőször még e' nedves levegőben is a' mulató házba költözött munkájával és könyvével, hogy gondolattyait izabadabb szárnyakra erefzthesse. Vigyázz magadra, Juliska! mondá az Óbesterné, hogy abban a' hideg házban meg ne betegedgy. Jobb volna, ha szobádban maradnál.

Új ruhát csinálok magamnak, edes Nénikém! mellynek formája még titok. Itt már az egyik jön, már a' másik, 's minekelötte a' ruha elkészül, már mindenütt ösmerik.

Telleyen kedved, édes Gyermekem! csak jó melegben öltözködj, hogy bajod ne legyen. Így hát senkinek sem vagy itthon?

Senkinek, kivéven, ha játzó társaság jönne, és Nénikémnek reám szüksége volna.

Az Óbesterné megcsókolta és elbocsátotta. Én veled nem mehetek, mert az üdötül félek.

Juliska a' mulató házban valóban ruhát csinált magának, mellynek új formája volt.

Hová a' tatárba akarsz most te lovagolni ebben az essőben? kérdezé szint' azon órában Aranypatakítúl Méhfalviné. Hisz az ebet sem kellene a' házbúl kiverni.

A' katona, kedves Néném Asszony, az esőtül meg nem ijed.

A' szerelmes pedig nem gondol vele, úgy-e? Eredgy Isten' hírével! Mikor az én boldogútt férjem rossz üdőben jött mint szeretöm hozzám, kétfzer annyira böcsültem, mint jó üdőben tett látogatását.

Aranypataki elnevette magát, megcsókolta Nénnyének kezét, és elment. Csak a' ligetnél jutott eszébe, hogy a' kastélyba menni, szembe-tünő dolog volna, és hogy Juliska a' rossz üdő miatt nehezen ül a' mulató házban; de még e' gondolattal tusakodott, paripája önnkint befordúlt azon útra, melly a' mulató házhoz vitt. Aranypataki felvetvén erre még távúlról szemét, megsajdította, hogy az ablakonn szinte azon szempillantásban kinézett egy asszonyi fő, és hogy magát azonnal visszavonta. Álomnak gondolta

dolta lenni a' jelenést. Azonban tudta nélkül a' paripának oldalához értek sarkantyúi, mire ez repült inkább, hogysem nyargalt az ablak alá, mellyből a' jelenés történt. Juliska volt, a' ki az ablakonn Aranypatakira lemosolygott. Ez tehát hozzá közelítvén, a' lórúl megköszöntötte. Paripája, melly egyébkor a' mulató ház körül olly veszedelmesen szilajkodott, most az ablak alatt olly szelíden állott, mint a' bárány.

Ebben az essőben nem reméltem volna az Urat ma látni, mondá Juliska. Mint van az Úr?

Úgy vagyok, kedves Kisasszonykám, mint a' ki semminémű veszedelemmel nem gondol, csak szerelmes szívének tárgyát lássa.

Tovább beféllgettek ök egy óránál különbféle tárgyakról, csak arról nem, a' mi öket leginkább illette. Mit mondgyak neki, boldog Isten! ha kérdezni talál? mondá magában Juliska. Két vagy három napot kívánt tőlem, hogy gondolkodhasson, így töpröngődött magában Aranypataki; gorombaság volna tőlem, ha neki üdötlen kérdéssel alkalmatlankodnék.

Ez történt más nap is. Harmad napra az üdö ugyan kiderült, de Aranypatakinak vendégei érkeztek, kik nálla egész éjjelig mulattak. Óh! melly szomorúan töltötte Juliska e' délutáni órákat a' mulató házban! Mindaddig ugyan, még amaz óra el nem múlt, mellyben Aranypataki eddig latogatására megjelenni szokott volt, tűrhető volt sorsa; de ennek elrepülése után felfel pirúlt orczája, szíve sokkal erősebben dobogott,

bogott, minden tagjai ellankadtak. Kiki nézett azután az ablakonn, 's megint a' varráshoz ült, még lovakot nem hallott, melyeknek érkezésére ismét felugrott, az ablakonn kitekintett és csatlakozásánn érzékenyen balfzonkodott. Elállott talán, mondá magában, kezem és szívem utánn való esdeklésétül! A' szomszédságból valamelly szépség, kinek birtokához könnyebben feljuthat, szívemtül elcsábította. Pedig talán csak még sem volt volna lehetetlen, hogy az övé legyenek! Nem volt volna lehetetlen? Óh csendesedgy le szívem, 's ne ostromolly engemet illy hafzontalan reménységgel! Keress magadnak, nemes szívű férjű! más affzonyi szívet! Felejtsd el boldogtalan Juliskádot! Hadd ötet magányosságában elhervadni! Ez neki sorsa, mellynél te kimondhatatlanul jobbat érdemlesz.

Elhitetvén magával, hogy e' végső gondolatban szíve megnyugszik, félre tette munkáját, az ablakonn még egyszer kitekintett, 's az éjnek homályját az egész környékre borúltni látván, bement az Óbesternéhez.

Hufzonnegyedik Szakasz.

A' szerelem neki megy minden akadálynak.

Egész nyáronn nem jött fel a' nap olly szépen, mint ezen éjszaka utánn, mellyet a' Kisaffzony türhetőképen töltött. De olly könnyű is volt szíve, hogy két héttül fogva ma jött neki legelőször

ször kedve arra, hogy a' fortepiánónn játszon. Régen nem voltak olly könnyűek újjai, és a' musikabéli fantaziákra ma erefzkedtek legelőször. Észre vévén, hogy ezek szívének indulattyaikat szembetünőképén festik, ki nem állhatott belőlök mindaddig, még az Óbesternét, ki kedves öccsének jó kedvénn megörülvénn, háta megé osontott, észre nem vette. Ne szünny meg éniattam, édes Gyermekeim! mondá kérlelő szózzattal az Asszonyosság; tudod, hogy én a' musikát kimondhatatlanúl szeretem.

Meg nem szünök, édes Nénikém! hanem elénekelem majd a' Magyar Hárfásnak amaz áriáit, mellyeket Nénikém leginkább kedvell; a' haldokló leányt, a' haldokló legényt, 's a' többit. Ezzel felugrott, hogy kótáit a' szomszéd asztalkánn kikeresse, 's az Óbesternétül szíves csókot vévén, különös tüzzel folytatta musikálását.

Egek, mondá magában az Óbesterné, tartások meg szegénykét jó kedvében!

Ebéd alatt olly nyájas volt, hogy az Asszony nem győzött rajta csudálkozni. Allig keltek fel az asztaltúl, hogy a' szomszédasszonyból egy pár vendég érkezett, kik az Óbesternével a' játszó asztalkához ültek. Azalatt a' Kisasszony elhíván magavál agárkáját, keresztül ment a' kertenn a' szomszéd mezőre. Eszébe tünt ugyan minduntalan a' mulató ház, a' varrás, a' könyv, sőt még Aranypataki is; de ő azzal nyúgofszalta meg magát, hogy Aranypatakit minden bizannyal más gondolatokra csábította valamelly eset, és ha er-
rül

rül szíve kételkedni kezdett, azt felelte neki büszke mosolygással: Talállya egyszer ő is üresen a mulató házat, valamint én tegnap az ablakom alatt való pázfítot üresen leltem. Az ilyen kölcsönt a' férjfiaknak vissza kell adni.

A' mezőn a' napnak hő sugári miatt nem maradhatván, bement a' ligetbe egy nyomásonn. Az agárka idestova szaladozván, felvertt a' bokorból egy nyúlat, 's nagy abajjal utánna rugafzkodott. A' vadász, kit mellzérül a' Kisasszony meglátott, a' kutyának szögezte puskáját, hogy azt, mint tilalmasban vadászó ebet, lelőjje. Juliska az agárra rá kiáltott, és visszahíttá, egy szersimind pedig egy Urat is látott a' fák közül kijönni, ki a' vadászt a' lövéstül eltiltotta. Az agárka mellzebb volt, hogysem Asszonyának szavát megérthette volna. Az imént említett Úr tehát magához csalta, megfogta, és ölében a' Kisasszony' elejébe vitte. Visszahozom Nagyságodnak, úgymond, e' kis törvénytsegöt, ki az én földemenn a' tilalmasban nyúlat kergetett.

Csak most ösmerte meg Juliska Aranypatakit vadász ruhájában, 's allig hogy ijedtében magát el nem kiáltotta. Bocsásson meg az Úr, úgymond; én valóban nem tudtam, hogy a' Méhfalvai földekenn vagyok. E' ligetben a' határokat nem ösmerem.

Én pedig a' határokat tegnap nem láthattam, bármelly kimondhatatlanúl kívántam is. Vendégeink jöttek, kiktül az illendőségnek szembetűnő sérelme nélkül éjfélig el nem szakadhattam. Csak

arra

arra sem hagytak üdöt, hogy egynehány sort írjak. Szóval pedig a' Kisasszonynak üzenni, illetlennek tartottam. Ezzel megcsókolván kezét, Óh! énnekem, úgymond, a' tegnapi nap egész örökkévalóságnak tetszett.

Aranypatakinak e' szavai egészen kiforgatták szegény Juliskát hidegvérüségébül, mellyel magát tegnapi keseredésében felfegyverkeztette. De áh! ammint Aranypatakihoz való hajlandósága új erővel felélledett, megjelentek vele ama' rettenetes gondolatok is, mellyek e' nemes szívű férjfiúval való egybekelésének akadályait eleven színekkel rajzolták. Azon szempillantásban pedig körül tekintvén magát, azon is eliszonyodott, hogy a' ligetnek sűrűjében egy ifjú férjfiúval egyedül maga van. Nem tetszik az Úrnak, úgymond, kastélyunkba sétálni?

Aranypataki egy sípocskát megfúván, a' fellelő vadászna az parancsolta, hogy mennyen haza, és küldgye el a' lovászt a' paripával az Angyalzógi kertnek mulató házához. Karját azután oda nyújtotta Juliskának, és elment vele a' kertbe. A' nap éppen alkonyodni kezdett; a' virágokból erősebben terjedtek az egész kertre a' balsamos illatok; a' madárkák öfzvegyültek a' gyümölcsös fákra, 's azonban, még szerelmeiket egymásnak elcsevegték, a' fülemile az ugró víz mellett egy sűrű gallyasban síránkozott.

Már én kétszer voltam ma dél után a' mulató háznak ablakai alatt, mondá Aranypataki, de senkit sem látván, visszamentem a' ligetbe,
hol

hol ebeim nyúlakot kerestek. Gyalog lévén, elfáradtam. Engedgye meg a' Kisasszony, hogy e' hantpadra leüllyek, 's az estvének e' csendesedő órájában egy keveset megpihenyek.

Külömbféle tárgyakról beszéllgetvén egy darabig, végre Juliskát a' Kapitány módosan megemlékeztette arról, a' mit harminc nap előtt ígért.

Akármedly részről vizgáltam történetemet, felelé Juliska, sehol sem találtam benne csak egy résecskét is, melly menekedésemre legkisebb reménységet nyújtana. Eltökéllettem tehát magamban, hogy azt az Úrnak egészeu elbeszéllem csupán csak a' végből, hogy magát a' kemény szükségnek kérlelhetetlenségével megnyugosztallya.

Két holnap előtt elvitt engemet édes atyámnak parancsolattyára az Óbesterné Bécsbe. Allig voltam ott három óráig, bejött hozzám az atyám derültt homlokkal, 's az Óbesterné' jelenlétében imígy szóllott hozzám: Édes leányom! én ok nélkül tégedet ide nem hozattalak. Minekelötte pedig ezen okot veled közöllyem, felelly meg igazán egy kérdésemre: Szabad-e még a' szíved?

E' kérdés engemet úgy meglepett, hogy hamarjában nem tudtam, mit felellyek?

Tudod te, kedves Gyermekeim! mondá tovább az atyám, hogy azok, a' kik nagy házából erednek, ritkán választhatnak magoknak olly férjeket, vagy hitveseket, kikhez ökök szíveik vonnyák. A' szerelemnek édéségeit kénytelenek ök többnyire a' famíliákra hárúlandó hafznoknak feláldozni. Nem tartván lehetetlenek, hogy te

is hasonló esetben jutsz, azonn ügyekeztem, hogy legalább kénytelen ne légy, illy súlyos áldozatot tenni. Nyolcz elztendős voltál, mikor édes anyád meghalt, és én tégedet a' mi kedves rokonunknak, Óbesterné Affzonyomnak, átadtalak azzal a' kéréssel, hogy szívedet a' szerelemtől megójjja. Ez, az ő itélete szerint, csak jószágomban, a' mély magányosságnak szeut kebelében volt lehetséges. Ő ugyan mindent elköve-tett, hogy kérésemet tellyesítse; de mivel a' szerelemet olly csalárdnak tudom, hogy sokszor még a' száz szemű Árgust is megjátfza, magadtúl akarom tudni, ha szabad-e szíved? Felelly meg igazán, hogy atyai tanácsommal segíthesselek.

Kérdésére nem mondhattam egyebet, hanem hogy szívem tökéletesen szabad, mivel a' dolog valóban úgy is volt.

Annyival könnyebben megcselekedheted tehát, folytatá szavait az atyám, a' mit e' napokban cselekedned kell. Négy hét előtt érkezett ide az Udvarhoz Magyar országból egy Gróf, kinek különös talentomai, a' tudományokban és kivált az országlásnak felette nehéz mesterségében való járatossága, és egyáltallyában felette meflze látó elméje, méltónak tették ötet arra, hogy itt közöttünk jeles hivatalt visellyen. Ő az Udvarnak méltán nagy kegyelmében van; azt pedig, hogy itt én is nem utólsó tekintetben vagyok, a' nélkül is tudod. Hogy tehát én övele különösebb szövetségbe lépjek, a' józan politika okvetetlenül megkívánnya.

A'

A' másik fő ok, melly engemet erre ösztönöz, 's melly teclötted egészen ösmeretlen, az, hogy famíliáink némelly nem alávaló birtokok miatt már ötven esztendőtül fogva szüntelen' pörlekednek, vagy legalább ellenségeskednek. E' visszavonásoknak azonnal vége szakad, ha én e' birtokokot veled együtt a' Grófnak adom. Ezekkel én ötöt, minekutánna ügyekezeteimet maga az Udvar kegyelmes helybenhagyásával felszentelte, két hét előtt megkínáltam. Hét nap múlva kívántt feleletet vévén a' Gróftúl, elvégeztük egymás között, hogy mihelyt a' Bádeni fördőbül megérkezik, veled minden pompa nélkül meg fog esküdni. Visszajövetelét a' holnap napra határozta. Készülly tehát el Óbesterné Afszonyomnak vezérlése szerint a' menyegzőre. Utanna való nap az Udvar' elejébe állítlak.

Ezzel az atyám elment. Mindeédig szívem az Óbesternének kegyes anyai szózatyához lévén szokva, elkeseredtem volna édes atyámnak nyersen parancsoló szavaira, ha e' jó Néném az áldozatot, mellyet töllem az atyám kívánt, könnyűnek, sőt még kellemetesnek is nem rajzolta volna. Nem ösmerte ő, valamint én sem, a' Grófot, kit nekem az atyám férjnek választott. Elgondolhattya tehát az Úr mind a' kettőnknek rémulését, mikor más nap bevezetett hozzánk az atyám egy, törpe és púpos férjfiat, kinek egyik szeme üvegbül volt, éz azt mondotta: Ihol a' Gróf, édes Gyermeke! a' ki famíliánkkal

kal a' te kezed által szorosabb szövetségbe lépni méltóztatik.

Irgalmatlan sors! felkiáltott itt Aranypataki, Juliska' beszédgyének fonalát félbe szakasztván. Tigrisek voltak, és nem szülők, a' kik legelőször magzattyokot az efféle alacsony haszonkeresetnek feláldozták! És ezt a' világ még convenientiának meri nevezni!

Eggy hajszálonn múlt, mondá tovább a' Kisasszony, hogy helyben el nem ájúltam. A' Gróf megcsókolván kezemet, egynehány kérdést tett, melyekre akármellyik falusi leányka szebben megfelelt volna nállamnál; annyira elkábúltam volt! Legyen bizonyos a' Kisasszony benne, mondá végtére a' Gróf, hogy szíve semmit sem kívánhat, a' minek megszerzését fő kötelességemnek nem fogom nézni. Szép férjet ugyan nem talál bennem a' Kisasszony, de a' jószágban, fogadom, egynek sem engedek. Ezzel elbúcsúzott.

Allig lépett ki szobámból, hogy testemenn a' hideg borzadás átfutott, 's az Óbesternének karjai közé omolván, keserves zokogásra fakadtam. Olly órátúl, mint ez volt, mentsen meg az Isten minden pogányt! Le kellett dűlnöm; annyira megfogyott erőm, és csak az Óbesterné' biztatásinak inkább, mintsem orvosságának köszönhetem, hogy súlyos nyavalyába nem estem. Az atyámat egéíz estig nem láttam sok foglaltossági miatt. Haza érkezvén, holnap reggel, úgymond, tizeneggy órakor fogsz itthon a' Gróffal

fal öszveadatni. Ebéd után haza vízf. Holnap után pedig elmegyek veletek az Udvar' elejébe.

Az Óbesterné, kit e' különös eset majdnem olly kellemetlenül meglepett, mint engemet, scmmitt sem tudott egyebet tanácsolni, hanem hogy essek édes atyám előtt térgyre, és ha erre sem találna meglágyúlni, visellyem sorsomot, ammint lehet. Megragadván tehát édes atyámnak kezét, megcsókoltam, 's térgyre borúlván elotte, zokogva kértem, hogy legalább halassza el még egy két esztendőre e' szomorú szövetséget, melly életemnek minden bizonynal végét szakaszta.

A' rendelések meg vannak téve, mondá az atyám, 's az Udvar már tudgya. Avvagy talán parancsolattal kényszerítselek, hogy kötelességednek megfelell? Óbesterne Állzonym! hozza helyre neki az esztét, nehogy valami balgatagságot cselekedgyen.

Ezzel elment. Soha, még élek, el nem felejttem én e' jó Állzonságnak anyai szorgalmát, mellyel engemet azon éjzaka apolgatott. Álmosnak kellett magamot tetetnem, csak hogy hajnal felé arra birhassam, hogy lenyugodgyon. A' helyett, hogy aludgyak, a' vánkossra borítottam orczámot, és sírtam. Minekutánna erőmbül egészen kifogytam, egy gondolat tünt eszembe, melly valamennyire megnyugofztalt. Eltökéltem tudni illik magamban, hogy édes atyámnak akarattyát tellyesíteni fogom annyibúl, hogy a' Gróffal egybe kelek, de hogy azután magához a' Gróffhoz folyamodok amaz engedelemért, hogy

hogy életemet mellze tölle valamelly magányosságban tölthessem.

Két órányi álom után felkeltem, 's egy levelet írtam, melly a' Grófhhoz szólott. Ezt én neki, ammint esküdtetésünk után egy ablakban magunk állottunk, kezébe nyomtam, azzal a' kéréssel, hogy azonnal olvassa el. E' levélnek mássát még tegnap magamhoz vettem, hogy az Úrral közölhessem. Ezekbül áll:

Gróf Uram! Édes atyámnak én engedelmeskedtem, és most a' Grófnak hitvesse vagyok. Vegye ezzel szent ígéretemet, hogy a' hűséget, mellyel a' Grófnak, mint férjemnek tartozok, soha életemben meg nem sértem. De egyfzersmind keseredett szívvel arra is kérem, engedgye meg, és ha talán az édes atyámnak ellenére volna, nyerve ki nekem ettől is, hogy még ma az Óbesternevel együtt Angyalfzögre vilzamehessek, és ott mostoha sorsomat a' szomorú magányosságban szabadon sirathassom. E' kegyelemnek megtagadása annyira nevelné keserűségemet, hogy szívemet minden bizonnyal ketté repesztené. A' Grófnak nagyszívűsége ellenben kimondhatatlanul meg fogja öregbíteni a' tiszteletet, mellyel érdemeihez viseltetek. Báró Kékesi Juliána.

A' Gróf e' levelet az atyámnak megmutatta, és érzékenyen esedezett azért, hogy kérésemnek engedgyen, szentül igérvén, hogy e' miatt a' két família között csak imént helyre állított egyesség fel ne homollyon. Az atyám pattogni, dörgegni akart, de a' Gróftól kérdésre vetetvén,

kény-

kénytelen volt megvallani, hogy engemet e' szövetséggel olly véletlenül és olly későn lepett meg, hogy a' Grófnak még csak rettentő termetét sem tudtam. Végre megengedte, hogy ide kedves magányosságomba visszaköltözzek, arra kérvén mindnyájokat, kik esküdtetésünknel mint bizonyságok jelen voltak, hogy az egész dolgot mindaddig titokban tartsák, még az üdö talán szívemben változást okozhat. Maga az Udvar helyben hagyta a' Grófnak e' nagyszívűségét, ammint nekem ezeket az Öbesterné megvallotta. Azóta egynehányszor próbálta már az atyám, keménységemet megkérlelni; de mindenik ügyekezete megduplázta inkább a' Grófnak termetétül való ifonyodásomat.

Ez, kedves Kapitány Úram! az én rettentés esetem, melly egybekelésünköt lehetetlennek teszi. Itéllye meg az Úr maga, ha nem volt-e okom azt mondani, hogy ezen akadálnak elhárítására semmi reménységet nem láthatok.

Látok én, kedves Kisasszonykám! mihelyt édes attyának haszonkeresetét érdeme szerínt olly alacsony akadálnak nézi, mellynek kedvéért saját boldogságát feláldozni nem köteles. E' házasság be nem tellyesedvén, nem bonthatatlan; az Udvarnak igazsága és kegyessége pedig sokkal ösmeretesebb, hogysem tőlle a' Kisasszonynak esedezésére, kívántt feleletet várni ne lehetne. Én magam felteszem e' kérést, Bécsbe vífzem, és Ágensem által beadatom.

Az Istenért! mondá erre Juliska, mit gondol az Úr? Ne ragadgya, kérem, szívemet még reitentesebb szélvésznek habjai közé. Mágányosságomban úgy megtanultam már sorsomot viselni, hogy szomorú esetemről minden keseredés nélkül gondolkodhatok, minden könyhüllajtás nélkül bezéllgethetek. Valamint az atyám, úgy a Gróf is sokkal hatalmasabb, hogysen ilyen ügyekezetről, nem mondom, rossz kimenettel nélkül, hanem még talán büntetés nélkül is, gondolkodnunk lehetne. Megfontolta-e az Úr ama' következeseket, mellyek e' lépésből reám fordulhatnának?

Eggyütt fogjuk mink azokat megfontolni, kedves Kisasszonykám! minekelötte a' dologhoz fogjunk. Ne higgye, hogy e' fontos állapotban hirtelenkedni, vagy heveskedni tudnék. Csak egy lépést sem teszek a' Kisasszonynak híre nélkül, és egynehány jó barátomnak tanácsa nélkül. Csak azt az egyet kérem még Nagyságod. tül, nevezze meg nekem a' Grófot, a' kivel édes atya illy irgalmatlanúl öszveadta.

Gróf Bölcsei Tamás.

Gróf Bölcsei Tamás? kérdezé mély álmélkodással, és húzomos szózáttal Aranypataki.

Gróf Bölcsei Tamás, felelé még egyszer a' Kisasszony.

Báró Külneki Lázló' hűgának a' fia? kérdezé tovább Aranypataki rezkető hanggal és halaványodó orczával.

Annak a' fia! felelé Juliska, Aranypataki-
nak változásainn álmétkodván.

Boldog Isten! mondá egybekúcsolt kézzel
Aranypataki, szemeit az égre vetvén, 's mély
gondolkodásba merülvén. Egynehány szempillan-
tás múlva elő ragadta kalapját, Juliska előtt térgy-
re esett, 's kezére hollú csókot tűzvén, holnap
reggel, úgymond, tiszteletére leszek Nagyságod-
nak. Ezzel kisietett a' kertből, és haza nyargalt.

Hufzonötödik Szakasz.

A' szerelem nem győz meg mindent.

A' Kisasszony ülve maradt még egy darabig
a' hantonn, 's könyökére támasztván fejét, az
előtte virágzó rósátöre szögezte szemeit, és Arany-
patakinak csudálatos változásairúl külömbféleké-
pen gondolkodott. Fel kell társalkodásával hagy-
nom, mondá végtére magában; egyébaránt ha-
szontalan hevessége által új keserőségbe taszít.
Csak holnap fogadom még el látogatását, hogy
határozott parancsolattal megtiltsam neki a' lé-
pést, mellyet nevemmel tenni akar, és hogy töl-
le örökre búcsút vegyek. Ha szíve nemesen érez,
engemet meg nem ítélhet, és kérésemet örömett
tellyesíti. Ha pedig szíve alacsony, semmit sem
veleztek vele. E' végzés úgy megnyúgofztalta
szívét, hogy egész éjszaka édesen aludt.

Setét volt már, mikor azonban Aranypataki haza érkezett. Méhfalviné feltette magában, hogy késedelmessége miatt megkínozza. De amint orczájánn a' mély komorságnak felleget látta, mindenrül elfelejtkezvén, megijedt, mivel azt gondolta, hogy valamelly szerencsétlenség érte. Mi bajod? az Istenért, édes Öcsém! Így még egyszer sem láttalak. Valamelly bal eset, vagy talán egésséged - - -

Sem az egyik, kedves Néném Asszony! sem a' másik. Eggy felette nagy dolgot forralok, nagyobbat még a' házasságnál is. Ennek jó kimenetele miatt aggódok, melly, fájdalom! nem annyira józan eszünktül, vagy jó szívünktül, mint a' vak szerencsétül függ. Azonban elkövetek mindent, a' mi vékony okosságomtól kitelik, a' többit pedig a' mennyei gondviselésre bízom.

Én az ilyen fontos dolgot nem akarom tudni, mondá Méhfalviné; de azt tölled még is, mint Nénéd, megkívánhatom, hogy szívemnek nyugofztalására tudósíts engemet legalább arról, ha e' fontos dolog tégedet illet-e? és ha rossz kimenetele károdra válhat-e, vagysem? Én azonnkivül a' földet is már régen tapodom, és számtalan tapasztalásim utánn jó tanács nélkül ritkán szükölködök. Ezzel is szolgálhatok. Szólly és nyugofztally meg?

Engemet e' dolog, kedves Néném Asszony! legkisebbet sem illet. Ha elsül, dücsösségemre válik.

Hát ha esütörtököt mond? kérdezé Méhfalviné, kinek jó kedve azonnal derülni kezdett, mihelyt kedves öccsének ama' feleletét hallotta, hogy e' fontos dolog nem őtet illeti.

Ha el nem sül, felelé Aranypatakí, azzal legalább vigasztalhatom magamot, hogy ama' kötelességnek eleget tettem, mellyet tőlünk az efféle esetekben az emberség és a' barátság megkívánhat.

Jöjfsze tehát, egyél velem egy kis vocsorát, igyál azután egy pohárka tokajit, 's fekdügy le, aludd ki magadot. Holnap egészen más ember leszel. Szegény boldogútt férjem! Valahányszor ő e' tanácsomot elfogadta, mindannyiszor szinte megújúlt.

Ezzel bevezette öccsét az ebédlőbe, 's az egész vocsora alatt olly tárgyakrúl befülélt vele, mellyek Angyaliszöggel legkisebb szövetségben sem voltak, mivel nem ok nélkül gyanította, hogy öccsének e' fontos gondgya az Angyaliszögietek illeti. A' sebet nem kell sokat tapogatni, mondá magában, ha azt akarjuk, hogy meggyógyúllyon. A' sok babrálás még inkább megütésíti.

Vocsora után jó éjszakai mondván Nénnynek a' Kapitány, a' szobájába ment, és levélíráshoz fogott. Méhfalviné, minekutánna házat helyben hagyta, háló szobájából, melly Aranypatakíéba nyílt, betekintett orozva hozzá, 's látván, hogy ír, nyitva hagyta egy keveset az ajtót, hogy a' gyertyának világosságárúl észre vehesse,

hesse, meddig virogat? és hogy éjzaka könnyekben meghallhassa, ha talán Öccsének baja érkezne.

El nem aludt a' jó szívű Affzonyág mindaddig, még Aranypatakot aludni nem hallotta, ki más nap reggel csak későn verődhetvén ki az ágyból, derülttebb volt, hogyses reméllette.

Juliska, minekutánna felöltözködött, sokáig tusakodott magában, ha könnyen-e a' kertbe, vagy inkább csak szobájában fogadgya el Aranypatakinak látogatását? De végre ama' gondolat győzedelmeskedett szívén, hogy az Óbesterné előtt nem tilthattya meg neki azon ügyeket, mellyel a' Gróffal való szövetséget semmivé akarja tenni, a' nélkül hogy e' titkot egészen el ne árúllyá a' szerelmes barátkozással együtt, melly közte és a' Kapitány között támadni kezdett. Kiment tehát a' kertbe, 's egy könyvvel szintazon hantra ült, hol tegnap Aranypatakival mulatott.

Elérkezvén ez reggel tíz óra tájban, kezébe adott egy pecsételt levelet, nyakába akasztott egy portrét, kezét szívéhez szorítván, megcsókolta, 's rebege szózattal csak azt mondván: Isten hozzád! bement az Óbesternéhez, 's megmondván neki, hogy a' Kisaffzonytól a' kertben már búcsút vett, tölle is nagy sietséggel elbúcsúzott, 's a' paripára, mellyet előre a' kastélynak kapujához rendelt volt, felrepülvén, haza nyargalt.

Juliska elvévén kezéből a' levelet, 's rövid búcsúzásánn elálmlakodván, nem tudta mire vélni illy különös magaviselését. Utánna nézett mindaddig, még a' kertből ki nem ért, és háborodásában csak az sem jutott eszébe, hogy Arany-pataki azonn az ajtónn megy ki a' kertből, melly a' kastélyba, nem pedig azonn, melly a' ligetbe vezetett.

Isten hozzád? mondá magában. Ez annyi legyen-e vallyon, mint szíveamtül való búcsúzás? Ama' határatlan bizodalomért, mellyel neki szívemnek legmélyebb titkát kinyilatkoztattam, ezzel fizet ő énnekem? 's még búcsúzása is csak e' rövid és száraz szókból áll: Isten hozzád! mintha csak egykét órára válna el töllem. Ezzel oda tekintvén, a' hol Arany-pataki a' kertből a' kastélyba ment, És innen, úgymond, nem is a' liget felé vette az úttját, a' honnan jött, hanem az Obesternéhez! Áh! minden bizonyal szíveamtül búcsúzott illy röviden a' kegyetlen! Képét akasztja nyakamba, mintha szívem ezzel a' hideg szerrel megelégedhetne. Ezt mondván, megnézte a' portrét, 's ijedtében, hogy rajta ösmeretlen kép-vonásokat látott, ülésérül felszökött, 's lassacskán ismét rá ereszkedett. Akármiképp forgatta és vizsgálta a' képet, meg nem ösmerhette. A' vonások gyönyörűek, úgymond, de nem az övék. Szép! valóban szép; férjfi abrázat. A' levél talán velem az originálist megösmerteti. Megnyitván a' levelet, ezeket olvasta ki belöle,

Szeretett Kisasszonykám! Tizenöt esztendőskoromban, mikor Pestenn iskolába jártam, oda talált jönni Nagyságodnak férje, Gróf Bölcsői Tamás, mint Huszárhadnagy, 's engemet, mint Bárányos Gilméta Kisasszonynak keze által, melly azonban másé lett, jövendőbéli rokonnyát, különös hajlandóságával minden egyéb úrfiaktól szembetünöképen megkülömböztetett. Termete olly szép, és szemei olly tüzesek voltak, hogy Dámáink ötet tökéletes férjfi szépségnek nézték. Harmad nappal előbb, hogysem töllünk a' regementhez elindúlt volna, öszveállottunk egynehányan, és tiszteletére egy kertnek mulató házában ebédet adtunk. Ebéd után én a' kertbe kimenvén, kövekkel kezdtem, elég gyermekes ésszel, a' fákon ülő madarakra hagyigálni, és csak hamar ama' szerencsétlen gondolatra jutottam, hogy a' madarat reptében lesujtani, még nagyobb mesterség volna. Ezt meggondolni, és a' követ egy repülő madárra kezemből kibocsátani, egy volt.

Azon szempillantásban megnyílt a' mulató háznak üvegajtaja a' kertnek ama' része felé, a' hol én állottam. A' kő az üveget szérzúzta, 's Gróf Bölcsőinek szemébe lőkte, ki szinte a' mulató házból kilépett volt. Oda ugrottam én azonnal, 's térgyre esvén előtte, keserves sírásra fakadtam. Kelly fel, édes Öcsém! mondá ő, felrántván kezennél fogva térgyemről, és ne szólly senkinek, hogy te cselekedted. A' többit bízd reám! El tudta ő azután hitetni mindnyájokkal,

jokkal, hogy az ajtó nehezen járván, a' benne volt üveg azért tört öszve, mivel ő nagy erővel megtáizította; és e' szornyü cselekedetem valóban mind e' szempillantásig titokban is maradt.

Hoffzas de haszontalan gyógyítás után szép szemét elvesztette. A' katonaságrúl e' hiba miatt lemondván, sőt még a' társalkodást is több esztendeig kerülván, a' tanulásra adta magát, hogy a' Hazának legalább más részrül szolgálhasson. Az író és tanuló asztalnál magányosságában olly gondatlan volt magára, hogy púpot kapott, melly valóban inkább tiszteletet, mintsem irtózást érdemel.

Eggy hajszálonn állott, hogy tudtom nélkül újjra törvénytsegő nem lettem azon férjfiú ellen, kinek többel tartozok, hogysen életemben lesizethessem. Azon szempillantásban, hogy Nagyságod nekem férjét megnevezte, eltűntek szíveimbül a' szerelemnek gerjedelmei, 's helyettek abban a' szíves barátságának érzékeny indúlattjai annyira elhatalmasodtak, hogy Nagyságodat nem már bájoszó szeretőmnek, hanem mély tiszteletre méltó hűgomnak néztem.

Mint hűgomot térgyenn állva kérem annak szerelméért, a' mit e' világonn legszentebbnek, legnemesebbnek tart, ne kerüllye e' nemes szívéü férjfiúnak társaságát, ki mindenkép megérdemli, hogy Nagyságodtól megösmertessen, tiszteltesen, sőt még érzékenyen szerettessen is. Óh! ha tudná a' Kisasszony az ő szívének ama' szép tulajdonságait, mellyek énelöttem tudva vannak,

lehe-

lehetetlen volna bizonyára, hogy ne szerezse. Portréját, mellyel ő maga engemet az imént megírt szerencsétlenség előtt megajándékozott, mindéddig legfőbb kincsemnek néztem, mellytől magamot az egész világért meg nem fosztottam volna. Most a' barátság azt kívánta tőlem, hogy azt Nagyságodnak szívére tegyem. Visgállya meg jól, és vallya meg magának, hogy annak origyínálissát a' természet nemes remeknek tette. Merészelle Nagyságod ezen origyínálist közelebb-ről megösmerni, 's kevés üdö múlva minden bizonnyal azt mondgya, hogy az ember félszemű és púpos, és még is érzékeny szeretetre méltó lehet.

Ezt Nagyságodnak olyan férjfiú igéri, a' ki bitokáért még fejedelemmel is megvált volna, de a' ki ellenben meg nem szenvedhetné, hogy a' nemes szívűségben valakitül felülhaladtasson. Aranypataki György.

Juliska, még e' levelet olvasta, olyan lett garádicsonkint, mint az élettelen bálvány. Mellye magába akarván foglalni Aranypatakinak illy bajnoki nagyszívűségét, emelkedni kezdett, de végre egy mély sohajtás után, melly ezen ügyeket fogamatlannak vallotta, ismét lehohadt. Félénk tekintetet vetett azután a' képre, melly nyakán függött, 's barátsággal telyes nagy szemeknek szikrázásátúl úgy elijedt, mint álmaunkban a' megjelenő szülőknek halavány természetűl megijedni szoktunk, kik ezen életből már régen kimúltak. Az álmélkodás, a' szígyen, a' könyörüle-

rületesség egymást váltották fel szívében, úgy hogy nem tudta, mit tévő legyen? Gondolatának, nem volt képes, bizonyos arányt adni. Sokszor még azt is kérdezte magát, ha igazán ébren van-e, vagy csak alszik? Így ülven fél óráig, öszvefedte valamennyire magát, 's a' levelet még egyfzer figyelmetesebben elolvasta. Most már Aranypatakot embernél felségesebb valónak, fél istennek nézte, kit ő elegendőképen csudálni nem győzött, de kinek birtokárúl csak gondolkodni sem merészlett. A' mély tisztelet elfogta szívét, mellybül a' szerelem lassankint egészen kiosontott.

Bement azután az Óbesternéhez, a' Grófnak képét kebelébe rejtven. Az Óbesterné megsajdítván komorságát, azon szempillantásban ama' gondolatra jutott, hogy közötté és Aranypataki között kellett valaminek történni, mivel hirtelen elmenetelénn való kesergését el nem titkolhattya. Nem szólott azonban errül legkiseb-
bet is, jól tudván, hogy az egymástól való távullét kevés üdö múlva mindennek véget vet, a' mi talán köztök támadni kezdhett; sőt külömbféle egyéb tárgyakrúl úgy beféllgetett vele, mintha komorságát észre sem vette volna.

Így múlt el az egész nap. Estve vocsora után jó éjfékát mondván az Óbesternének, há-ló szobájában egy karfzékbe ült, és gondolatokba merült. Csak éjfélkor serkent fel ezen állapotból, melly érzéketlenség volt inkább, mint gondolkodás, 's mivel annak súllya alatt felette

nagyon megbágyadt, csak ugyan végtére feküdni ment.

Reggel felébredvén, az első tárgy, melyre szemei estenek, a' portré volt, melyet estve nyakánn felejtett. Hirtelen elfordítván rólla szemeit, a' földre szögezte, azután pedig lassankint ismét visszavezette a' képre. Félénken megvizsgálván ennek vonásait, megvallotta magának, hogy szép. Felkelvén, levette nyakáról, és bonczaihoz tette. Dél után a' kertben sétálván, Aranypatakinak levele jött ismét keze közé. Ezt újra elolvassván, egy keveset sétált, üdöt hagyván mind gondolatának, mind érzéseinek, hogy a' zavarbúl, melyben rend nélkül gomolyogtak, kiderülhessenek. Visszament azután szobájába, 's a' portrét elővette, megvizsgálta, 's drága köveihez és gyöngyeihez visszatette.

Sem nem ehetett az nap, sem nem ihatott, ammint kellett volna, sem helyét sehol nem találta. A' szerelem tudni illik egészen eltűnő szívéből, ebben felette szomorú pufztaságot hagyott, és Juliska úgy vált el tőlle, mint szíves jó barátunktól szoktunk, kit a' kérlelhetetlen sors karjaink közül elragad. Utánna szaladunk egynehányszor, megölellyük, megcsókollyuk, mellyünkhöz szoríttyuk, 's mikor csak ugyan el kell végtére ölünkül bocsátanunk, vérző szívvel nézünk utánna mindaddig, még láthattyuk.

Egynehány nap múlva Juliskanak szíve csendesedni kezdett. Aranypatakinak levelét keblében hordozta ugyan, de csak azért, hogy azzal

magát utánna esdeklő szerelmének hátra hagyott sebeiből kigyógyítsa. Az egész levelet tudta már könyv nélkül, és még is, ha csak egy tekintetet vehetett is soraira, sokkal jobban megunyhította fájdalmát, mint akármely egyéb.

Elment azután a' ládácskához, mellyben drágaságai voltak, 's egykét szempillantásig tartó kétkedés után megnyitván, kivette belőle a' Grófnak portréját, 's elmenvén ezzel a' szófához, leült, 's a' képet olly hidegvérűséggel kezdte vizsgálni, mint az efféle műdarabokat vizsgálni a' végből szoktuk, hogy az origyinalesokkal való hasonlatosságokat megitéljük. Egyfzerre észébe tűnvén neki amaz origyinalesnak termete, mellyet e' szép kép valaha ábrázolt, meglepte szívét a' könyörületesség, elsohajtotta magát szinte tudta nélkül, 's gyönyörű szemeiből mellyére gördülvén egy pár könnyecske, Szegény Gróf! úgymond lágy szózáttal. Illy szemet olly szerencsétlenül elveszteni!

Ezen szempillantásban megcsökkent benne amaz undorodás, mellyel azelőtt férjének termetéről gondolkodni szokott volt. Sokáig nézte még nedves szemmel a' képet, 's végtére mély fohászzkodásra fakadván, És annak, úgymond, csak egy rossz szót sem adni, a' ki ötet e' szemtől megfosztotta! Erre a' levelet kebeléből ismét kivette, elolvasta, 's felette egynehányszor könyörületesen fohászkodván, bonczaihoz eltette, a' Grófnak portréját pedig nyakába akasztotta.

E' szempillantástúl fogva éjjel nappal kel-
lenn hordozta ő e' képet, 's naponkint jobban
és jobban megösmarkedett vele. Némellykor,
mikor ama' különös kegyességet meggondolta,
mellyet a' Gróf ahhoz mutatott, a' ki szemét ki-
tűtötte, még az is megtörtént rajta, hogy e' ké-
pet ajakihoz értette, és szívéhez szorította.

Eggy holnap múlva Aranypatakinak elmenete-
tele után Angyalzfögre érkezett Báró Kékesi Jó-
sef, Juliskának édes atya, hogy leányát meglá-
togassa. Négy szem közt tudakozván az Öbes-
ternétül, ha Juliska nem változtatta-e még meg
gondolattját? 's az Alfzornynak feleletébül hall-
ván, hogy erre még semmi reménység sem mu-
tatta magát, megvonta vállait, és leányával a'
Grófról csak egy szót sem szólt. Azon dél
után, mikor már vílza akart Bécsbe menni, tré-
fábül találta Julisnak azt a' kérdést tenni, ha
nem akarna-e úti társa lenni?

Hogy a' Grófnak hitvesse legyenek, felelé Ju-
liska, az töllem ki nem telik; de ha engemet a'
Gróf biztos barátnéja gyanánt házához akar ven-
ni, elmegyek Uram Atyámmal.

Az öreg Báró álmétkodva nézi leányát, nya-
kába borúl, megésókollya, 's parancsolatot ad
hogy az úti készületek halasztassanak el harmad-
napra. Azalatt felkészült Juliska is az Öbester-
nével együtt, ki örömeben azt sem tudta, hol
áll a' feje? 's harmad napra különös meglege-
déssel három hintónn mindnyájan elindultak.
Bécsben a' házasság azonnal kihirdettetett, 's Ju-

liskát a' Gróf nagy diadalommal vezette házához, és innen más nap az Udvarhoz. Juliskának kérésére a' Gróf az Óbesternét mellette hagyta.

Hufzonhatodik Szakasz.

Az első szerelem ritkán alszik el.

Angyalfözgrül Méhfalvára visszalovagolván Aranypataki, Nénnének hírül adta, hogy más nap tőlle elbúczúzik.

Már tegnap láttam én azt, édes Öcsém! komor homlokodonn, hogy dolgaid nem úgy mennek, amint kívántad volna; de mivel te komorságodnak igaz okát, tudgy' Isten! micsoda fontos dolognak emlegetésével ímezted, ámoztad, semmit sem szóllottam Juliskárúl. Kosarat kaptál úgy-e? Ne gondolly vele semmit! Van még a' világonn sok szép és jó leány!

Én, kedves Asszonyom Néném! ha igazat akarok szóllani, kosarat nem kaptam, hanem kosarat önnön magamnak adtam.

Úgy-e? Nyilván férget vettél észre a' szép almában?

Csak a' szép almának a' sorsában. Engedgye meg Néném Asszony, hogy most errül semmit se szólljak. Megadgyák talán az Egek, hogy a' dolog jó fordúlást vesz, és akkor diadalmas szózzattal fogom Asszonyom Nénémnek elbeszélieni.

Adgy kezet rá, nem azért, mintha e' titkot tudni ohajtánám, hanem mivel így legalább

bize-

bizonyosan remélhetem azt, hogy halálom előtt még egyszer meglátogatsz.

Talán még ezen esztendőben, mondá Arany-pataki. Méhfalvát én el nem felejthetem, nem csak Néném Afzonymnak kegyessége miatt, hanem azért is, mivel Angyalözögnek szomszédságában fekszik.

Más nap Aranypataki Méhfalváról könyező szemmel elindult, és harmad napra szülőihez Pestre szerencsésen érkezett. Édes anyjának ki mondhatatlan öröme volt benne, 's minekutánna útazásainak rövid történeteit hallotta, 's ama' tiszteletet látta volna, mellyel fiát a' nagy világ-
nak érdemesebb tagjai fogadták, érzékeny köny-
hullajtások között köszönte meg férjének, hogy házából a' francia nevelőt elűzte.

Még azon estve, mikor a' Kapitány haza érkezett, befogatott az öreg Aranypataki, és elvitte fiát Mársfalvi Gyenerálishoz. Sírva fakadt e' meglett vitéz a' Kapitánynak ölelő karjai között, mikor az öreg Aranypatakitól amaz ígéket hallotta: Ossza fel Gyenerális Uram atyai örömemet, valamint hajdan velem az atyai gondokot felosztotta. Nevezze fiának; nekem pedig engedgye meg, hogy ezentúl bátyám gyanánt tisztelem.

Édes Fiam! mondá a' Gyenerális, megcsókolván a' Kapitányt; azután pedig az öreg Aranypatakit megölelvén, és megcsókolván, kedves Öcsém! úgymond. Elvitték végre magokkal Aranypatakiék a' Gyenerálist házokhoz, hol együtt

gyütt egész éjfélig mulattak. Mikor a' Kapitány édes anyjának a' külső országokat lerajzolta, mellyekben utazásokat tett, vagy mikor a' Gyenerálisnak elbeszéllette az ütközeteket, mellyekben forgott, akkor édes atya, ki mellettek dohányozgatott, a' titkos örömtől elragadtatván, úgy elbámúlt reá egynehányszor, hogy még pipája is elaludt.

Más nap reggel megírta ezen érzékeny atya Hevesinek is, hogy régi nevedéke megérkezett. Jöjjön be az Úr hozzánk az aszonnal egygyütt, mondá a' levélben, 's gyönyörködgyön nevelésbéli fáradságainak kellemetes gyümölcsseiben. Atyai örömemet fel kell ösztanom; egyébaránt elfojt!

A' Kapitány, ammint egynehány nap múlva Hevesit véletlenül meglátta, nyakába borúlt, 's érzékeny háladással nyilván megvallotta neki, hogy ama' principiumok nélkül, mellyeket tőlle tanúlt, a' nemes szívnek valamennyi boldogságok között legfelségesebb boldogságához soha sem juthatott volna.

Vigye a' tatár a' franczia mestereket és mesternéket! mondá a' Gyenerális, az ebédnek végénn tokajit töltetvén poharába; az emberséges magyar nevelők pedig éllyenek!

Mivel a' Kapitány között és Báró Külneki Gilméta között Pestenn tetetett meg valaha a' szülők által ama' szövetség, melly a' franczia nevelőknek kedvéért Külnekiék' részéről olly hamar felbontatott; ama' kellemetes helyek, hol
gyer-

gyermek korában Gilmétával mint jegyessével röviden ugyan de érzékenyen mulatott, eleve-
nebben megemlékeztették őtet első szerelmének
ezen tárgyára, hogysem iránta hideg vérrel gon-
dolkozhatott volna. Tudgyuk azonkívül azt is,
hogy ama' kis esetek, mellyek bennünköt neve-
dék korunkban értek, sokkal felejtetlenebbek
azoknál, mellyek férjfi esztendeinkben történnek,
talán azért, mivel gyermekségünkben érzékenyeb-
bek lévén inaink, az örömek vagy bánatok is
mélyebb nyomdokot hagyhatnak akkor benne
magok után, mint mikor már tompábbak, lá-
gyabbak, érzéketlenebbek.

Lehet-e az én sorsomnál, mondá magá-
ban egynehányszor Aranypataki, nem mondom,
mostohább, hanem csak átalkodottabb? Gilmé-
tával még gyermek koromban öszvekött, hogy
tölle egy pár francia gonosz embernek kíván-
ságára ismét azonnal elválásson. Kivisz azután
francia országba, hogy ott egy paraszt leányba
bolonditson, kit karjaim közül megmeg azon-
nal inasomnak ölébe vezet. Oda csal végtére
annak jegyesséhez, kit szeme' világátúl megfosz-
tottam, 's tudtom nélkül a' legalacsonyabb árulás
nak veszedelmébe talzít.

Illy elmékedések által meglágyulván szíve,
kikereste Gilmétának portréját, és újra megös-
merkedett vele. Csak szeretném még is tudni,
mondá magában, ha boldog-e vagy sem? Szíve
nekem a' jóra nagyon hajlékonynak látszott len-
ni; de, boldog Isten! a' legjobb fajtából való

fa is mikép hozhatna gyümölcsöt, ha tudatlan vagy gonosz kertészről fonákul műveltetik? Tudakozódott azután sorsa iránt külömbféle házaknál, de sehol sem tudtak rólla többet mondani annál, a' mit maga is tudott, azt az egyet kivévén, hogy édes atya, Báró Külneki László meghalálozott, és hogy jószágainak gondviselése bátyára, az Óbesterre bízott.

Aranypatakinak egészsége azóta, hogy Angyal-fzőgrül elbúcsúzott, nem súlyos ugyan, de még is számos kis változásokat szenvedett. Az orvosok azt javasolták neki, hogy a' városi levegőt váltsa fel a' mezeivel. Kiköltözött tehát Hevesi-hez a' jószágra, hol régi nevelőjétől a' gazdaságban fontos leczkéket vett. A' házi boldogság, mellyben Hevesi Mariskájával és gyermekével élt, megbájolta szívét, és arra integette, hogy példájokat mennél hamarább kövesse. Oda gondolta ő magát az ilyen házi örömeknek közepébe, és oldala mellett már Juliskát, már Gilmét látta. Ezek már másoknak karjai között szürcsölik talán a' boldogságnak édes poharát, mondá végtére magában, még te a' világonn magad senyvedsz, 's az olyan érzékeny affzonyi szív utánn hasztalan' esdeklez, melly lángoló szerelmedet viszonyolja!

A' helyett, hogy egészségének változásai megszüntek volna, még súlyosodni is kezdettek a' komorság miatt, mellyel ötet az efféle gondolatok elborították. Visszament tehát Pestre, és szüldőt, minekutánna nállok és Hevesinél másfél hol-

holnapot töltött volna, arra kérte, hogy látogassák meg vele kedves Nénnjét, Méhfalvinét. Óh! micsoda kimondhatatlan nagy örömet tennék én e' jó szívű Affzonymságnak, mondá szülőihez, ha Affzonyom Anyámat és Uram Atyámat hozzá vezetném! Meglehet, hogy a' Kapitánynak más titkos oka is volt arra, hogy ezen útat sürgesse; de mivel ezt még önnön magának sem vallotta meg, el kell hinnünk, hogy csupán' csak egészsége miatt akarta a' levegőt megváltoztatni, egyfzersmind pedig ezen alkalmatossággal édes Annját is Méhfalvinével megösmerkedtetni.

Hufzonhetedik Szakasz.

Csak az szép, és szeretetre méltó, a' mi jó.

Azalatt, még Aranypataki Pestenn mulatott, Gróf Bölcsei Tamásnak házánál Bécsben nagy változás történt. Mikor vendégei voltak, akkor ő Báró Kékesi Juliskának férje, mikor pedig egyedül maradtak, testvér bátyja volt. De kevés üdö múlva a' bátyának a' hóg veszedelmes lett. Julisnak bájos alázatossága, szép magaviselése, emberséges barátkozása azokkal, kik hozzá közelítettek, a' figyelmetesség, mellyel a' Grófnak tetszését mindenben megelőzte, a' szépen folyó rend, mellyet házánál tartott, a' jó ízlés, melly minden mozdulásabúl kitetfzett, a' kegyesség, mellyel minden emberhez viseltetett, a' tetetett

férjből csak hamar valóságos szeretőt neveltek. Ámde a' Gróf, minekutánna mint férj sokáig hallgatott, mint szerető annyival inkább nem szólott az olyan dolgokról, mellyek a' testvér szeretetnek korláttyainn kívül vannak.

Juliska ellenben a' Grófban olly férjfiút látott maga előtt, kit a' Nagyok és Kicsinyek eggyaránt szerettek és tiszteltek; ki nagy hivatalban lévén, jó barátok nélkül még is nem szűkölködött; ki a' férjnek jussait megkívánhatta volna, és a' tesvérnek jussaival még is megelégedett; ki hitvessére figyelmes volt, a' nélkül hogy szem alatt tartotta volna; 's ki neki külömbféle szolgálattal érzékeny szerető gyanánt kedvezni ügyekezett, a' nélkül hogy terhére lett volna. Juliska sajnálni kezdette, hogy e' jó és bölcs férjfiúnak nincs ollyan hitvesse, a' ki őtet szeretné, 's e' mellett megszokván lassankint üveg szemét és púpos hátát, végtére valóban szerette is.

Olly annyira igaz, hogy az emberhez illő szerelemnek tárgya a' jóság, melly nélkül a' szépség csak hiú és mulékony tulajdonság, melly a' szívet tüzre ingerelheti ugyan, de meg nem boldogíthattya. Naponkint láttyuk amaz igazságnak szomorú példáit, hogy a' leggyönyörűebb természetű és a' legbájosabb ábrázatú remek szépségek, ha közönséges ésszel, és műveletlen szívvel bírnak, környűl vannak ugyan véve szeretőkkel, de a' házasságnak örömeihez fel nem juthatnak, vagy ha feljutnak is, mindgyárt az első esztendők-

dőkben magok körül házi boldogság helyett elégedetlenséget, hidegvérüséget, visszavonást, egy szóval házi poklot tapasztalnak; még a' legrútabb leányka szép tulajdonságival, nyílt eszével, érzékeny szívével, és jó erkölcsével a' legjobb, legérzékenyebb, és legbölcsebb férjfiút megbájjolja, magához vonnya, és hű karjai között megboldogítja. Ide tartozik az, a' mit Swift, egy híres ánglus író az olyan affzonyi szépségekről mond, kik az észnek és szívnek művelését egészen elmulatván, csak a' cifrázkodásban foglalatoskodnak; hogy ők, tudni illik, egész életekben csak törököt csinálnak, mellyekkel a' madarakot megfoghassák; arrúl pedig soha sem gondolkodnak, hogy kalitkákat építsenek, mellyekbe azokat bezárhassák.

A' Gróf azonban a' testvérnek korláttyai közül ki nem lépett, sőt úgy látzott, mintha Juliskához való tisztelete naponkint gyarapodott volna. Juliska tehát azt gondolta, hogy szívének változását észre nem veszi; 's errevaló nézve a' Grófhöz való szerelmét némelly ártatlan jelenségek által még nyilatkoztatni is kezdette. Ezeket a' Gróf nem merte egyébre, hanem csak érzékeny barátsággra magyarázni; Juliska pedig e' hidegvérüségbül azt következtette, hogy szerelmét a' Gróf megveti, és ebben a' Grófot még meg sem ítélhette. Visszaadgya nekem a' kölcsönt, mondá magában, 's bevonván magát legmagányosabb szobájába, a' Grófot csak akkor látta, mikor látogatása elől jó móddal ki nem tér-

térhetett. A' Gróf nyughatatlankodni kezdvén, figyelmetesebb lett kedves barátnéjának és szeretett jegyessének minden mozdulására, 's ammint egyfzer véletlenül hozzá bement, azt vette észre, hogy egy portrét nyakrafőre dugott el kebelébe, mellyet nyakánn titkon hordozott, 's melly a' Grófnak eljövetele előtt kebeléből kiesett volt.

Én Juliskát szeretem, mondá magában a' Gróf, mikor tőlle szobájába visszament; ő pedig szerencsétlen. Nem fő kötelessége e vallyon a' szeretetnek, hogy tárgyát megboldogítsa? Mindaddig meg nem nyugfzok, még szerencsésnek nem teízem.

Más nap reggel bement hozzá, mikor még a' tükörnél ült, a' mit eddig soha sem cselekedett, 's megparancsolván a' komornának, hogy mennyen ki, és senkit be ne bocsásson, Juliskának kezét megcsókolta, ki ijedtében nem tudta, mit gondollyon? A' mellette álló üres székre a' Gróf leülvén, Drága Barátném! úgymond, én már egy jó üdötül fogva azt veszem észre, hogy szeret, és most a' végből jövök, hogy ez iránt szeretett jegyesemmel négy szem közt értekeznek.

Juliska egybekúcsolván kezeit, feltekintett az égre, és nagyot sohajtott.

Szereti-e kedves Barátném azt a' férjfiút, ki nek képét nyakánn viseli?

Juliska hirtelen' a' Grófra tekintvén, azután pedig szemeit leütvén, Mi tagadás benne? úgymond halk szózáttal, szeretem, és meg kell val-

lanom, hogy sokkal érzékenyebben szeretem,
hogysem - - - -

Én Nagyságodnak csendes kesergését tovább
nem nézhetem, mondá a' Gróf, annyival is in-
kább, mivel legfontosabb kötelességeim közé
számolom, hogy Nagyságodot szerencsésnek te-
gyem. E' szempillantásban felszabadítom minden
hitvesi kötelességétül. Elmegyek azonnal edes
Atyához Báró Kékesi József Úrhoz, és vele eg-
gyütt a' Fejedelemhez. Elválásunk még holnap
megtörténnyen. Azt az egyet mindazáltal en-
gedgye meg nekem Nagyságod, hogy forró sze-
relmemet, ezen szempillantásban, mellyben bol-
dogságának feláldozom, megvallhassam. Éllyen
szerencsésen, drága Juliskám! és ha egyszer an-
nak karjai között csüggedezik, a' kit szeret, em-
lékezzen meg boldogtalan baráttyárúl, ki men-
nyei szívét életének fogytáig tiszteli.

Ezzel felkelt, és el akart menni, ammint
Juliska véletlenül nyakába borúlt, 's ajakára tűz-
vén az első csókot, Bölcsei! úgymond, én tége-
det, még élek, el nem hagylak! Íme! kezede-
adom e' portrét, de csak azért, hogy azt a' te
saját kezedből vegyem vissza. Ősmered e az o-
rgyinalissát?

A' Gróf a' képre tekintvén, 's abban hajda-
ni ábrázattyát megösmervén, térgyre esett, 's a'
Grófnénak kezét tüzesen csókolgatta. Az öröm-
nek első heve utánn tudakozni kezdette a' Gróf,
mikép jutott légyen e' portréhoz? mire a' Gróf-

né

né Aranypatakival volt történetét hüven elbeszélte, és búcsúzó levelét kezébe adta.

A' Grófnak szívében gyors habok gyanánt váltották fel egymást az álmélkodásnak, az érzékeny barátságának, és a' háladatosságnak indulattjai. Végre felkelvén üléséről, Kedvesem! úgymond; Aranypatakinak e' nagylelkűsége úgy elfogta szívemet, hogy meg kellene neki minden bizonnyal repednie, ha háladatosságát érzékeny ölébe mennél hamarább ki nem önthetné. Elmegyek azonnal Fejedelmünkhöz; elbeszéllem neki e' bajnok cselekedetet, és szabadságot kérek tőle arra, hogy Aranypatakit felkereshessem, és köszönetemet eleven szóval elejébe terjeszthessem. Az én drága Hitvesem megteszi-e nekem azt a' kegyelmet, hogy Aranypatakit velem megtisztelje, és engemet e' barátságért neki különös köszönetet mondani segítsen?

Én a' Gróftól csak rövid üdöre sem válok el örömet, mondá a' Grófné. De e' nélkül is fő törvényem az nekem, hogy férjemnek kedvét soha meg ne szegjem. Aranypataki most hihetőképén szülőinél van Pestenn.

Akárhol legyen, felkeresem. Angyalzfögönn szándékozok kereftül menni, hogy egy úttal e' jószágot is megtekintsük. Ott talán Méhfalvínétül megtudhattjuk, hol tartózkodik?

A' Fejedelem különös jutalmat akart Aranypatakinak Gróf Bölcsei által küldeni; de a' Gróf azt felelte, hogy az ilyen különös cselekedetet jutalmazni akarni annyi volna, mint érdemét lealáz-

alázni, és Ő Felségét egyszersmind arra kérte, hogy e' különös kegyelmet más alkalmatosságra hagyni méltóztasson.

Más nap Bécsbül a' Gróf a' Grófnéval az egyik hintóban, az öreg Báró Kékesi pedig az Obesternével a' másokban elindultak.

Még ezek Bécsben történtenek, Aranypataki azalatt szülőivel együtt Méhfalvánn szerencsésen megérkeztek, és az öreg Méhfalvinét kellemetesen meglepték. Nem tudta e' jó szívü Afzonyosság örömében, hová legyen? Édes Ángyom Afzonykám! mondá az öreg Aranypatakinének, minekutánna megmeg ölelte, és öszvecsókolta volna, micsoda szerencsésnek tesz engemet, hogy látogatásával halálom előtt megtisztel. Eddig olly magányosan éltem e' világonn, mint a' sík mezőn a' régi tölgyfa, melly az aratóknak nyáronn árnyékkal kedveskedik. Egynehány hét előtt Kapitány Öcsém felkeresett, 's kesergő özvegységemnek sírjából új életre támasztott; most pedig nekem Ángyom Afzonnnyal és kedves Öcsemmel még új örömeket is hozott. Eddig csak sírdogáltam magányosságomban, most pedig örömben olyan vagyok, mint a' madár. Édes Ángyocskám! légy nállam, mint otthon. Parancsolly! A' mim van, mind szolgálatodra van, és a' mim nincs, azt megszerzem, hogy kedvedet töltssem. Új módi complementákat ne várj tőlem; de szívemrül légy bizonyos, hogy hozzád olly hű, olly nyílt, és olly igaz, mint boldogultt édes anyádé volt. Erkölcseim, és szokásaim,

sain a' régi világból valók; ezekben meg ne ütközz, hanem végy engemet úgy, ammint vagyok.

Az öreg Aranypatakinének könyübe borúltak szemei, 's megcsókolván Méhfalvinét, Édes Néném Alfzony, úgymond, mind magamról, mind fiamról tudom már én azt tapasztalásból, hogy az új franczia módosságok, erkölcsök és szokások mind bolondságok, és hogy csak a' józan ész, az érzékeny szív, és az emberség az, a' mi minket megboldogíthat.

Atyafiságosan mulatták már egynehány nap-túl fogva Aranypatakiék Méhfalván magokot, ammint Kékesiék Gróf Bölcsseivel Angyalfzögre érkeztek. Meghallván, hogy Aranypataki szülőivel együtt Méhfalván van, még az nap átrándultak.

Bölcssei! Aranypataki! Így kiáltottak egymásra majdnem egyfzersmind e' jó barátok, egymásnak nyakába rohanván. Egy hosszú ölelés után, Aranypataki! úgymond hozzá a' Gróf, te nekem szememet olly nyereséggel adtad vissza, melly mind a' két szememnél többet ér? E' valánál nagyobb köszönetet nem mondhatok. Érzede fontosságát úgy, mint én?

Érzem, Barátom! mélyen érzem.

Úgy hát magammal megelégszek, mondá a' Gróf.

Engemet itt hágy állani, kiáltá végtére örvendetes szózáttal a' Grófné, és csak férjemet ölelgeti. Én is közétek tartozok ám, édes Bátyám!

tyám! Ezt mondván, Aranypatakit szívesen megcsókolta, csókjához e' szókat függesztvén: Élettemnek fogytáig édes Bátyám!

Az öreg Báró Kékesi kezét nyújtván Aranypatakinak, kérem Kapitány Uramot, úgymond, nézzen engemet örökös adóssának!

Majd azután, ammint Aranypataki az Óbesternének kezét megcsókolta, és bocsánatot kért tőlle, hogy az ő híre nélkül a' Grófnéval szerelmes szövetségbe bocsátkozott, A' következés, felelé az Óbesterné, nem csak ártatlannak mutatta e' szövetséget, hanem még érdemesnek is tette. Egyébaránt, mint nevelő, kénytelen vagyok megvallani, hogy ezen esetben új bizonyosságát leltem ama' nagy valóságnak, hogy sokkal könnyebb az embert a' szív által, mintsem az ész által jóra vezérleni.

Azután Juliska Méhfalvinéhez és Aranypatakinéhoz fordulván, Nagyságtok, úgymond, e' jelenésnek okát minden bizonnyal nem tudják. Engedgyék meg tehát, hogy ezen új bátyámmal és édes atyámmal a' kertbe mehessek, még férjem Nagyságtokot az egész történettel megösmerteti.

Méltóságos Grófném! mőndá a' Kapitány kőrelő szózattal.

Mind haszontalan a' könyörgés, felelé a' Grófné. Csak jőjjön velünk, édes Bácsikám, jőjjön.

Ezzel kezénél megfognán, a' kertbe vezette,
s átjárta vele és édes atyával ama' helyeket,
hol

hol Aranypataki neki szerelmét megvallotta. Fél óra múlva a' kertben termettek a' többiek is. Méhfalviné Aranypatakinak a' nyakába borúlt és megsókolta; édes anyja kezét szorította meg titkon; édes atya pedig mosolygó tekintetével mutatta meg neki, hogy nemes szívűségében különösen büszkélkedik.

Hufzonnyolczadik Szakasz.

Bizony még megeshik a' szíve rajta!

Szükségtelen azt mondanom, hogy Aranypatakiék és Kékesiek Gróf Bölcseivel együtt úgy mulatták egynehány napig már Angyalzögönn, már Méhfalvánn magokot, mint olyan testvérek, kik, egymást érzékenyen szeretik. Ebéd után egyszer, mivel essős üdö volt, együtt ülven mindnyajan Méhfalvinénál, a' Kapitány tudakozni találta Gróf Böcseitül, hol és mikép van Báró Külnekinek leánya, Gilméta? Hifz az ő atya a' te auyádnak a' testvére volt? Sorsárúl tehát csak kell valamit tudnod. Kérdéseimre senki sem volt mindeddig képes, elégítő felelet adni.

Az égre tekintvén a' Gróf, A' mi szegény Gilmétánk, úgymond szomorú szózáttal, felette szerencsetlen!

Szerencsetlen? kérdezé a' Kapitány, felelnelkedvén ülésérül, és a' Grófhhoz komor ámulással

sal közelítvén. Hisz ő egy francia gavalérral ragyogó szövetségre lépett - - -

Mellyről az ember nem örömet szól, kedves Barátom! mondá a' Gróf. Megadta ő az árárt ama' bolond előítéletnek, mellyel édes anyja a' jöttmentt francziáknak hódolt, 's melly miatt a' közted és leánya között okosan kötött szövetséget felbontotta.

De az Istenért! mi történt tehát vele, kérdeze részvévő vizsgálással a' Kapitány.

A' Gróf ezt észre vévén, Gilmétának sorsa, úgymond mosolyogva, ammint látom, nagyon szívedenn fekszik! Talán bizony - - -

A' régi szerelem el nem aludt még bennem, akarod kérdezni? mondá Aranypataki. Erre én valóban határozott feleletet e' szempillantásban nem tudnék adni. Azt az egyet bizonyosan mondhatom, hogy én őtet szép hajlandóságai miatt tisztelni, soha meg nem szüntem, jóllehet egyfzersmind nagyon sajnállottam, hogy jó és érzékeny szíve felette rossz kézbe jutott. Madame de Folle rossz erkölcsű asszony volt.

E' vallásod utánn, kedves Barátom! mondá a' Gróf, dupla kötelességemnek tartom, hogy szegény Gilmetánknak boldogtalan sorsával megösmerkedtesselek. Hallyad tehát szomorú történetét.

Az úgy nevezett Marquis de Bourse nem volt egyéb hamis játékosnál, pénzsalónál, és tolvajnál, kit Madame de Folle, szegény Gilmetánknak nevelője, bosszúállásból arra birt, hogy

Kül-

Külnekiéknek házát megrontsa és meggyalázza. Igaz neve alatt annyi gonofságot vitt már végbe ifú ember létere ezen ál Marquis, hogy francia országban a' policzia szorgalmatosan kereste. Onnan tehát elillant, Német országba jött, és nevét megváltoztatván, több ilyen semmirevalóknak társaságába lépett, kik a' német városokra felosztva, francia emigránsoknak mondták magokat, 's a' nyilvánvaló könyörületességnek oltalma alatt különbféle jó házakba mint nevelők, mesterek, vagy kéregetők becsúfztak és kéz alatt nagy károkat okoztak.

Ezek közé tartoztak Madame de Folle, és a' te első nevelőd Monsieur de Frippon is. E' rossz affzony tehát az említett gaz embert Külnekiéknek titkaival megösmerkedtetvén, rá vette, hogy mint Marquis jelennyen meg Bécsben, és keressen alkalmatosságot arra, hogy a' házhoz befúrván magát, Gilmétának kezéhez és birtokaihoz juthasson. A' pénzt, melly e' játékra szükséges volt, a' társaságnak czinkos tagjai adták öfzve azzal a' reménységgel, hogy azt nagy haszonnal visszanyerik. A' Marquisnak cselédgyei mind ilyen tagokból állottak, és uroknak példája szerint játékból, csalárdságból és lopásból éltek.

Allig múlt el az esküdtetés után két hét, hogy a' Marquis hamis levelet mutatott Külnekiéknek, mellyben testvére Párisból azt írta, hogy a' postaútak francia országban tele lévén latrokkal, nem meri neki a' szokott summákat

elküldeni, hanem hogy vegyen fel kölcsön, a' mennyire szüksége van. Külnekinét tehát 's ez által Külnekit könnyen arra bírta, hogy lassankint valamennyi jószágait mind elzalogosítsák a' végből, hogy a' Marquisnak pénzt adhassanak. Külnekinek csak egy kastélya maradt még meg, egy falunak negyed részével, hol most Gilméta magányosságban él. A' Marquis más Uraságoktól is tudott Külnekiéknek kezességére pénzeket csalni, mellyekről ezek semmit sem tudtak, 's mellyeket amaz többnyire a' izerencsétlen játéknak színe alatt elsikkasztott, jóllehet ebben is szüntelen' és felette sokat nyert.

Már Gilmétának drága bonczait is mind kezébe kerítette azzal a' színfogással, hogy egy nagy játékvesztéségnek kifizetésére elzalogosította, mellyet böcsületének sérelme nélkül továbbra nem halaszthat; sőt hogy e' bonczokat ismét visszaválthassa, már abban is sántikált, hogy Külnekinek egyetlen egy kastélyára pénzeket kérhessen; ammint a' policzia Bécsben elfogta, 's a' mi keveset nálla talált, azoknak számára, kiket e' várasban megkárosított, elfoglalta. El akarta azon órában fogni a' Marquisnak cselédgyeivel együtt Monsieur de Frippont, és Madame de Follet is; de ezek amaz Uraságoktól, kiknél tartózkodtak, egynehány órával hamarabb meghallván, hogy a' policzia a' Marquist keresi, izerencsésen eltűntek. A' Marquis francia országnak határánn német és francia bíróktól kérdésre vonatván, halálra ítéltetett, és életét

hérnak keze által el is végezte. A' többiek közül egynehánynak hasonló volt a' sorsa. A' kik pedig a' halált meg nem érdemlették, fogságra íteltettek. E' bírók előtt vallotta meg a' Marquis azt is, hogy ezen utolsó cselekedetére Madame de Follenak unfolásabúl vetemedett.

Gilméta terhes lévén, mikor ez történt, üdötlen és haltt gyermeket szült. Édes atyát, Báró Külneki Láfzlót, a' guta úgy megütötte, hogy harmad napra meghalt. A' Báróné el nem viselhetvén leányának méltó szemrehányásait, olly haragra lobbant, hogy Gilmétát elhagyta, és testvéreihez folyamodott, kik irgalmasságbúl tartják. Szerencsétlen húgom pedig Posonyba költözött, és ott édes atyának bátyához, az Óbesterhez vette magát, ki érzékeny leczkézések utánn elvégre oltalmába fogadta.

Boldog Isten! micsoda szörnyű szerencsétlenség ez! mondá a' Kapitány, könybe borúltt szemeit az égre emelvén, és kezeit maga előtt egybekúcsólván. Szegény Gilméta! te ezt nem érdemletted. Ezzel a' másik szobának ablakjába ment, honnan a' mezőre kinézvén, elkábúlt inkább, hogysen gondolkodott.

Méhfalviné utánna nézvén, mikor kiment, Bizony még megesik a' szíve rajta! úgymond; Aranypatakiné pedig férjének kezét megnyomván, Óh melly mélyen érzem, úgymond, ama' cselekedetednek böcsét, mellyel azt a' franczia nevelőt házunkbúl elkergetted! Mi lett volna e' gaz embernek keze alatt a' mi gyermekünk bül!

Az öreg Aranypataki megcsókolván hitvessének kezét, érzékeny könyezéssel közfönte meg neki e' nemes vallástételt.

Nekem úgy látzik, mondá a' Grófné, hogy a' Kapitánynak szívéből ki nem párologott még az első szerelem. Mélyebben érzi ő a' mi szegény rokonyunknak szerencsétlenségét, mintsem legszívesebb barátja érezhetné.

Ezt én annak tulajdonítom, felelé Gróf Bölcsei, hogy a' mi Barátunknak szíve felette jó és felette érzékeny. Szerelmének, ha eddig el nem aludt volna is, most valóban, mikor szerencsétlen húgomnak gyalázatos esetét tudgya, egéfzen el kell szívéből enyésznie.

Ha szíve nagy nem volna, mondá a' Grófné, valamint jó és érzékeny is. Gilmétának szövetségétül őtet csak előitélet tartóztathattya; atúl pedig, hogy az én szívemet és kezemet a' barátságának feláldozza, forró és tiszta szerelem tartóztatta. A' ki pedig a' hatalmas szerelemnek indulattyan bajnok gyanánt gyözedelmeskedett, képes legyen-e az a' hideg előitéletnek hódolni. A' mit ő Gilmétának feláldozna, ha még szerencsétlensége utánn is szeretné, és kezével megkínálná, véghetetlenül kevesebb annál, a' mit a' barátságának feláldozott.

Jól okoskodol, édes leányom! mondá az öreg Báró Kékesi. Ha Gilmétát a' Kapitány még szereti, szerencsétlensége őtet el nem ijeszti atúl, hogy kezével meg ne kínállya, ha ezt egyébaránt szülői nem ellenzik.

Gilmétát én vétkesnek nem tarthatom, mondá az öreg Aranypataki, hanem csak szerencsétlennek; kinek tehát könyörületességünkre és segedelmünkre tökéletes jussa van. Az annya rontotta meg először a' franczia nevelés által, azután pedig a' franczia szövetség által.

Én még az annyát is merném mentegezni azzal, mondá Aranypatakiné, hogy a' franczia nevelés által olly vélekedéseket vertek a' fejébe, mellyek nélkül házát e' veszedelembé soha sem ejtette volna. Nem volt neki szegénynek Aranypatakia, ki őtet jobb útra vezethette volna. Ilyen kalaúzt pedig Gilméta is találhat az én vezéremnek fiában, ha ezt egyébaránt szereti.

E' végső szó, az én itéletem szerint, egyedül, mondá a' Grófné, melly e' szövetséget szerencsésnek teheti. A' szeretet a' szívet, ha nem egészen érzéketlen, mindenre rá veszi.

Tovább e' beszéd nem folytatódhatott, mivel a' Kapitány a' társasághoz érkezvén, komorabbnak tetszett, hogysen annak folytatását elviselhette volna. A' szokott multságok tehát elő vetettek, mellyek utánn eloszolni akarván, a' Grófné Aranypatakiéket más napra magához ebédre kérte.

Méhfalviné el nem nézhette kedves Öccsének szomorúságát, 's mihelyt vocsora utánn Aranypatakiné férjestül a' háló szobába ment, ő viszontag a' Kapitányhoz osontott, ki szinte pípára gyújtott volt, hogy fejbül gondolattyait, minnekelötte lefekszik, kifüstöllye. Hallod-e, Öcsem!

mondá

mondá neki a' jószívü asszony, én tégedet azon szempillantástúl fogva, hogy Gilmétának boldogtalan sorsát hallottad, szomorkodni látlak. Tudom én, micsoda gondolatokkal kuzködsz.

Itt ő e' gondolatokat újjainn elejébe számlálván, imígy folytatta beszédgyét:

Az első az, hogy nem tudod, ha szerelem-e, vagy csak puzta könyörülés, melly most szívedet e' szerencsétlen menyecske miatt elfogta? Ebbül a' kétségbül könnyen kiverődhetsz, ha arról megemlékezel, hogy közülünk, kik e' szomorú esetet hallottuk, egyiknek szívét sem ragadta meg a' búbanat oly hathatósan, mint a' tiédet. Pedig azt csak meg kell vallanod, hogy érezni mink is tudunk.

A' második gondolat az, ha szülőid nem fogják-e ügyekezetedet ellenzeni, ha talán e' szerencsétlen menyecskével régi szövetségedet meg akarnád újjítani? Ebbül is kisegítelek ama' tudósítás által, hogy errül szó már történt, mikor töllünk a' kis szobának ablakjába mentél, és, hogy szülőid régi szerencsétlen szeretődrül felette nemesen gondolkodnak.

A' harmadik gondolat az, ha remélhetnél-e boldog életet e' menyecskével, kinek fejét oly sok francia bolondság zavarja? Erre én azt mondom, hogy a' jó és okos férjfi még a' tigrisbül is derék asszonyt nevelhet, ha ennek hozzá egy kis szíve van.

Az utolsó gondolat, melly tégedet haborít, az, hogy mit mond majd a' világ? De erre ne-

ked csak akkor kellene figyelmezned, ha szerencsédet a' vilagtúl várnád. Egyébaránt tudod te a' világ' láránájának sekélységét, melly csak addig tart, még a' beszédre új tárgyat nem lel.

Ezeket fontold meg okosan, azután aludd ki magadot jól, és holnap csendes szívvel tőkél el magadot az egyyikre, vagy a' másakra. Isten veled!

Aranypataki angyalának nézvén jó néennyét, megcsókolta kezét, kifiztta pípáját, lefeküdt, és reggel olly könnyű szívvel és derültt elmével kelt fel, mintha újjonnan született volna.

Hufzonnkilenczedik Szakasz.

Sok szerencsét az új próbára.

Gróf Bölcei volt az első, a' kivel gondolatyait a' Kapitány közlötte. Ha tudnám, úgymond, hogy Gilmétának van hozzám szíve, kész volnék vele még most is szövetségre lépni; mert én öbenne nagy hajlandóságot tapasztaltam valaha a' jóra, mellytül ötet csak a' rossz nevelés csábította el olly messze, hogy annak úttyát vezér nélkül talán többé meg sem találhattya.

A' Gróf kimondhatatlanúl örült, hogy familiájával Aranypataki szorosabb szövetségbe kíván bocsátkozni; de egyszersmmind legszentebb kötelességének tartotta azt is, hogy e' jó baráttyát, midőn boldogítani akarja, szerencsétlennek

ne tegye. Mennyünk mink, kedves Barátom! Posonyba, így szólott Aranypatakihoz, 's vizsgállyuk ott meg előbb Gilmétának magaviselését, mostani gondolkozásának módgyát, és tulajdonságait. A' szerencsétlenség meg szokta ugyan az embert jobbítani, de egyszersem embergyülölőnek is teszi azért, mivel az emberek a' szerencsétlent megvetik. Sokszor hallottam én ama' közönséges panaszt, hogy a' tömlöczök a' gonofztévőköt meg nem jobbították; de én e' panaszt sükeretlennek tartom. Az efféle büntetés minden bizonynal észre hozza az eltévedt embert, de az emberek azok, a' kik ötet, mikor a' polgári társaságba újra visszalép, ismét megrontyák. Itt ő megvetést, amott bizodalmatlanságot, itt szerencsésében igazságtalan akadályokat, amott még szükséges kenyerében is embertelen üldözéseket, itt gúnyokat, amott szemrehányásokat tapasztalván, csak különös isteni kegyelemnek tulajdoníthattya, ha ezen embereknek gyülölésébül új gonofzságokra nem vete-medik, hogy rajtok bollsút állyon. Ha pedig az embereknek ezen igazságtalanságait a' megtért gonofztévő el nem viselheti, mikép viselhesse el az olyan szerencsétlen, a' ki szerencsétlenségét gonofz törvényfzégések által meg nem érdemlette?

Az ilyen embergyülöléstül, és ennek iszonyú következéseitül féltém én a' mi Gilmétánkot, és ha te azt nem remélled, hogy ötet e' szívbéli nyavalyátül megóhatod, vagy hogy abbül, ha ta-
lan

lán már rajta elhatalmasodott volna, kigyógyíthatod, javaslom saját boldogságod miatt, hogy az ő kezéért csak egy lépést se tégy.

Aranypataki meggondolván magát, Menyünk mink, Barátom! úgymond, Posonyba, és kéz alatt előbb tudakozódyunk, Tanácsodat közönettel fogadom, 's ezentúl is megvárom, mint hű barátomtól. Azonban, hogy tudakozódásunk annyival szerencsésebb legyen, engedd meg, hogy a' Grófné velünk jöjjön, és hogy én őtet arra kérhessem, hogy Gilmétának szívét maga kiösmerje, gondolkozásának módgyát kitanúllyá, és hozzám való hajlandóságát kikémlellye.

Én tehát az én új bátyámnak kémje legyek? mondá a' Grófné nyájas mosolygással; és saját affzonyi nememnek egyik tagja ellen legyek az ő kémje? Nem fogják-e ezt az affzonyok árulásnak nevezni? De nevezék bár akárminek, itt a' kezem! hogy annak, a' ki engemet megboldogított, a' kölesönt visszafizetni, fő kötelességemnek tartom.

A' menyecskenézők tehát a' Posonyi útra felkészültek; a' többiek pedig megígérték, hogy a' dolognak kimenetelét Méhfalvánn és Angyalzföngönn kivárják. Sok szerencsét az új próbára, Katona Uram! kiáltá Méhfalviné, mikor az útzók a' hintóba beültek.

Posonyba érkezvén, azt hallották, hogy Báró Külneki Óbester a' városban van ugyan, hanem hogy özvegy húga jószágánn tartózkodik. Elmentek tehát az Óbesterhez, ki őket kimondhatatlan

szívességgel fogadta, parancsolatot adván családgyeinek, hogy a' vendégfogadóbul még lovaik is házához hoztassanak. A' Kapitányt, kivel a' hadi dolgokról mélyebb értekezésbe ereszkedett, nagyon megfzerette. Édes Kapitány Uram! mondá neki a' hollzas beszéllgetés után, kezét fogván vele, legyen jó barátom!

Nem csak jó baráttya, hanem közelebbbrül való rokonnya is akarna ő Uram Bátyámnak lenni, mondá a' Grófné, ha módgyát ejthetné.

Hogyhogy? kérdezé az Óbester, 's minek utánna Gilméta iránt való szándékát hallotta volna, imígy szóllott hozzá: Valamint különös örömem volna benne, ha e' szövetség végbe mehetne, úgy ellenben, mint böcsületes ember, kötelességemnek tartom, hogy előbb szegény szerencsétlen hűgomnak történetét elbeszéllyem, melly kezétül Kapitány Uramot minden bizonnyal elijefzi.

Bocsásson meg Óbester Uram, mondá Arany-pataki; én az ő szerencsétlen esetét az úgy nevezet Marquis de Bourse franeziával mind egygyszálig tudom - - -

És még is? kerdezé hevesen az Óbester - - -

Még is hitvesemnek választom, ha arrúl valamiképen bizonyos lehetek, hogy van még hozzáam hajlandósága, és hogy szerencsétlenségénn kívül, melly könyörületességet érdemel inkább, mintsem szemrehányást, semmi egyéb hiba nincs rajta, melly házi boldogságunkot meggátolhatná. Mint gyermekek öfzve voltunk adva - - -

Tu-

Tudom! felelé az Óbester; de! — Itt homlokát vagy kétfzer megdörgölvén, Csak el nem hallgathatom, úgymond. Szörnyű halált kellene halnom, ha Kapitány Uram valaha énreám méltán vethetne olyan tekintetet, melly nekem némán azt mondhatná: Külneki! rossz ember voltál hozzám, hogy hűgodrúl nekem előre mindent meg nem vallottál. Inkább tehát egyenesen kitálatom, hogy lelkenem semmi se maradjon. Mikor Gilméta hozzám folyamodott, felette nagyon megleczkéztem franczia bolondságai miatt, mellyek illy csúnya galibába keverték, és azt kívántam tőlle, hogy vállaljon magának mennél hamarább egy magyar gavalért, a' kivel jószágaimnak örököst adhasson.

Ő boldogtalan esetét egéfszen édes anyyára tolván, és a' franczia nevelésnek alacsonyosságához mély underodást mutatván, nekem végtére azt felelte, hogy szerencsétlensége miatt nem remélhet a' magyar gavalérok közül olly kérőt, a' minőt ismeretne, és hogy errenézve a' férjhezmenésről inkább nem is gondolkodik. Sokáig sürgettem én őtet már fenyegetéssel, már kérleléssel, hogy e' félenk elöitéletenn inkább, mintsem vélekedésenn, a' józan észnek segedelmével győzedelmeskedni ügyekezen; elejébe terjesztvén a' jobb reménységnek nem sükeretlen okait, úgymint: hogy e' szerencsétlenséget nem erkölcstelenség által okozta magának, és hogy gavalérjaink között számtalanok vannak olly igazságszeretők, kik őrajta e' miatt megkönyörülnek inkább, hogy-

sem

sem szívét és kezét megvessék; de ő kívánságonak és okainak engedni semmikép nem akart.

Végre, minekutánna keményebben előfogtam, és arra, hogy a' házasságbéli szövetségnek ezen átkodott és oktalan utálasával felhaggyon, szinte kényszerítettem, mit gondol az Úr? mi volt sok unfolásomra végső felelete? Ha nekem Uram Bátyám olyan kérőt szerez, úgymond, a' ki elég gazdag legyen arra, hogy házuknak előbbeni fényét helyre állítsa, de egyszersmind elég ostoba és érzéketlen is arra, hogy nekem boldogtalan esetemet soha szememre ne hánnya, kívánságát, noha még akkor is nem örömet, de csak még is tellyesítem.

Hogy ostromlásimot, mellyekkel még ebből a' szándékból is ki akartam forgatni, elkerüllye, kiköltözött ő a' jószágfa, hol magát három vagy négy vén legénnyel mulattya, kik nálla váltólag esznek, isznak, és játszanak. Azt azonban meg kell vallanom, hogy mióta házamhoz került, soha legkisebbet sem vettem észre benne, a' mi az illendőséget a' férjfiakkal való társalkodásra nézve megsérthette volna. A' ki neki a' szerelemről valamit szól, azt eggy darabig bolondnak tartya, azután pedig, mikor merészességét mélyebbre vetemedni láttya, minden ember előtt úgy megszígyeníti, hogy ostromlásával egészen felhagy. Ezeket akartam az Úrral Húgoinról közleni, hogy gondolkozásának módját tudhassa.

Hát

Hát arrúl nem tudna nekem valamit Óbester Uram mondani, kérdezé Aranypataki, ha engemet emlegetett-e olykor, és ha emlegetésennél mutatott-e hozzám valami hajlandóságot?

Soha, édes Kapitány Uram! csak egygy szóval sem említette biz ő az Urat az én jelenlétben, felelé az Óbester. Ha pedig szívében nem pislog-e még a' hamu alatt ezen első szerelmének a' tüze, a' nélkül hogy arrúl valakinek legkisebb vallást tegyen? arrúl nem felelhetek.

A' mi e' pontot illeti, mondá a' Grófné, azt én az Uraknál sokkal képesebb vagyok kinyomozni és megítélni. Hogy ő Aranypatakiról Báltya előtt, ki őtet a' francia bolondságok miatt többször megleczkézte, és magyar gavalérral való új szövetségre ünszolta, soha emlékezetet nem tett, felette természetes dolog; mert ezzel ama' hibát, hogy első szerelmétől elállván, idegennek adta kezét. báltya előtt megnagyobbította volna, egyfzersmind pedig ennek alkalmatosságot is nyújtott volna arra, hogy Aranypatakit hűgával ne talán megkínállya, a' mi az ő affzonyi nemes büzkeségét méltán megsértette volna. Engedgyék meg nekem az Urak, hogy én ennek kinyomozását magamra vállallyam. Férjemmel egygyütt kimegyek hozzá, és azonn leszek, hogy nyílt szívű barátságát mennél hamarább megnyerhessem. A' többit bízzák az Urak énréám.

E' szolgálatért holtig adóssa leszek Méltóságodnak, mondá Aranypataki a' Grófnénak. Csak azt az egygyet kérem, hogy Gilmétának itt léte-

met és iránta való szándékomot az én tudtom nélkül el ne árúllya. Megvallom én nyilván, hogy ajánlásom előtt örömet társalkodnék vele egynehány napig a' végből, hogy mostani tulajdonságait saját szememmel megvizsgálhassam.

Helyesen! mondá az Óbester. Könnyen macskát vásárolhat az ember nyúl helyett, ha a' zsfákba bele nem tekint. Mink addig megjárjuk együtt a' múltt francia háborúnak ütközethelyeit, úgy-e? Kapitány Uram!

Tiszta szívemből! Óbester Uramnak társaságában sokat tanulhatok én ezekenn a' harczpiaczkonn, a' mik akkor, hogy rajtok hadakoztam, szemembe nem tűntek.

Harminczadik Szakasz,

Az ég ismét beborúl.

Gilméta különös szívességgel fogadta a' Grófot, kit gyermekkorátúl fogva nem látott; a' Grófnéval pedig azonnal bizodalmasan barátkozott. A' Gróf ama' színfogás alatt, hogy gazdaságát egy kevésig megvizgállya, sokszor magokot hagyta, hogy annál bizodalmasabban befzellgethessenek. Egész esetét elbeszéllette ő a' Grófnénak, ki rajta érzékenyen megkönyörült, 's ki a' szerencsétlent nem tudta jobban vígasztalni, hanem hogy vele sohajtozott, vele sírdogált.

Óh!

Óh! melly könnyen viselném én szerencsétlen sorsomat, mondá Gilméta a' Grófnénak, ha olly affzonyi szív volna körülöttem, mellyel szívemet közölhetném. A' szomszédságban mulató affzonyok szerencsétlen esetem miatt megvetnek és kerülnek; a' férjűk pedig, boldog Isten! mi egyévre valók többnyire, hanem hogy velek az okos affzony mint bábokkal játszon, ne hogy magát egészen elúnnya. A' sok hazfontalan fél tudomány által megrontott ész öbennek minden; szíveik olly érzéketlenek, mint a' kő. Óbester bátyám Posonybúl amaz oktalan unfolásával űzött el, hogy magamnak új férjet keressek; mint-ha olly könnyű volna, jót találni; itt pedig az özvegy Báró Széli háborgat kezének kínálásával, még szeles fia szerelmének balgatag vallásaival kínozt.

Hogy e' gyáva ifiútúl, és még gyávább atyátúl békében maradhassak, kénytelen voltam, Gondorfit házamhoz szoktatni, kinek semmi sem kell egyéb a' kártyajátéknál, 's kivel többnyire Torokfalvi is eljön, hogy jó bort ihasson. Illyen társaságban kell legjobb esztendeimet vesztegetnem! Csak valamire való komornát kaphatnék, a' kivel okosan szóllani lehetne! Óh! ha te, édes Juliskám! az én sorsomat e' magányosságban völtaképen álláthatnád, lehetetlen volna, hogy szíved rajtam meg ne essen. Eggy nap sem múlik el, mellynek éjszakáját sírással ne kezdeném. Csak hajnal felé győzheti meg keserveimet az álom, melly erömöt csak azért látfszik hely-

helyre állítani, hogy a' búbánat újra kínozhasson. Oh! micsoda irióztató következései vannak sokszor egyetlen egy hirtelenkedésnek! Szegény Anyám egy gaz ember miatt felhagyott egy jó háznak barátkozásával, mellynek egyetlen egy csemetéjével nem ragyogtam volna ugyan, de mostani homályos sorsomot elkerültem volna.

Törött szóval mondta ezen utolsó ígéket, és könyeit tovább meg nem gátolhatta. Mélyen érzette bánattját a' Grófné, 's hasonlóképen könyekre fakadt. Légy jó reménységgel, édes Gilmétám! mondá végtére, küldenek az Egek vígasztalást még neked is, mint nekem küldöttek. Szerencsétlen voltam ám én is, de most nincs ellenben széles e' világonn olly affzony, a' kinck boldogságával megcseserélyek.

Te voltál volna szerencsétlen? kérdezé Gilméta. De hogy is kételkedhetek róla, mikor látom, hogy sorsomonn síránkozol. Könyörülni a' boldogok közül csak az tud, a' ki valaha szerencsétlen volt. Azonban mi lehetett még is a' te bajod az én nyomorúságomhoz képest? Óh Juliska! nagyon mélyen estem én, hogysem vígasztalásra valaha legkisebb reménységem lehetne!

Kiki saját sebét érzi legjobban, kedves Gilmétám! felelé a' Grófné. Gondold magadot érzékeny szíveddel ana' környülállásokba, mellyekben én voltam, és fogadom, hogy az én akkori állapotomat nem fogod a' tiédhez képest könnyűnek tartani.

Erre a' Grófné elbeszéllette ama' szomorú esetét, mikor édes atya a' Gróffal, kit soha sem ösmert, 's kinek termetétül eliszonyodott, erővel öfzveadta. Elbeszéllette Aranypatakinak nemes cselekedetét is, a' nélkül hogy megnevezte volna.

Gilméta érzékeny részesüléssel hallgatta e' történetet, megmeg ölelvén a' Grófnét, 's mintha édes atya ellen oltalmába akarná venni, magához szoritván. Az esetnek masodik részét hallgatván, nem tudott annak magában előre más kimenetelt adni, hanem hogy a' Kapitány a' Grófnéhoz, mihelyt szerencsétlennek tudta, meghidegedett, a' Grófné pedig bosszúállásból és keserűdésből rút férjéhez visszament, kiben szerencséjére jó szívű és nemes lelkű férjfiat talált; vagy hogy édes atya e' szövetségre, mellyel már most ollyannyira megelégszik, új ostromlásokkal kényszerítette. A' történetnek tehát igaz végét hallván, sokáig nem hitte, hogy illy nagy szívű gavalért a' mostani anyáknak valamellyike szülhetett volna. A' Grófnének csak esküvéssel erősített bizonyításai fakasztották végtére e' szókra: Illyen Kapitány a' világonn csak egy van!

Van több is, kedves Gilmétám! mondá a' Grófné szembetűnő buzgósággal; hidd el nekem, van több is! Lám hiszen csak az én Grófmuról is mennyi szép dolgot hallottál imént e' történetcskében, mellyek ötet olly nemes szívű gavalélnak lenni bizonyítták, kit Aranypataki Kapitány mellé bizvást oda lehet állítani.

Az Istenért, Juliska! micsoda nevet említettél te itt nekem? kérdezé Gilméta rezketve.

Aranypataki Györgyét, felelé a' Grófné, álmélkodni tetetvén magát Gilmétának változásánn. Ösmered talán?

Ösmertem valaha! édes Barátném. Vajha inkább soha sem ösmertem volna! Vajha nemes szívérül a' te ajakidból illy dicséretes tudósítást nem hallottam volna.

Én tégedet meg nem foghatlak, mondá a' Grófné, ki örömét csak nagy nehezen volt képes eltitkolni.

Gyermekkorunkban öszveadtak bennünköt szülõink, így folytatá szavait Gilméta; de ah! ama' gaz embernek kedvéért, ki e' nagy lelkû hüsõmnek nevelõje volt, 's kit az öreg Aranypataki a' házból, minden bizomnyal nem ok nélkül, és fiára nézve elég jókor elüzötti, az édes anyám e' szövetséget felbontotta. Fájt ez nekem már akkor is, mert én õtet érzékenyen szerettem; de keserüségemet mutatni nem merészlettem. A' reménységek azután, mellyekkel az édes anyám és Madame de Folle jövendõbéli nagyobb szerencsém iránt táplálgattak, elfojtották bennem Aranypatakihoz való érzékeny indulatomot. Fellobbant ez kimondhatatlan nagy erõvel, mikor a' Marquisval szinte ösmerkedni kezdettem, és Aranypataki Bécsben házunkot látogatásával megtisztelte. Én ugyan vele nem szólhattam, mivel az anyám meg nem engedte; de búcsúzó levelét vévén, szörnyü nyughatatlanság fogta el szí-

veimat, melly csak akkor esillapódott le, mikor kevés idő múlva a' Marquisval való szerencsétlen szövetség úgy megvette eszemet, hogy Aranypatakirúi allig gondolkodhattam. Örömezt feleltem volna levelére, melly még most is gyönyös ládácskámnak egy rejtek búgócskájában fekszik, ha tudtam volna, hová igazítsam utána írásomat?

Igy hát gyermekségétől fogva nem is láttad? kérdezé a' Grófné.

Egyfzer sem. Csak gyermekképe lebeg előttem, melly rólla, tudom, egészen elenyészett.

Szép férjfü lett belőlle, mondá a' Grófné.

És jó férjfü is, ammint történetedből látom, mondá Gilméta mély sohajtással. Mikor azt a' gaz embert, a' ki kezével engemet olly szörnyen megcsalt, oldalam mellől a' fogságba ragadták, és én az ájúlásokból a' boszorkodásra, ebből pedig a' kesergésre felserkentem, Aranypatakinak könyörülő képét láttam magam előtt állani, mellytől elejénte szinte féltem, mintha tőlle szentrehányásokat várhattam volna. Napról napra jobban megösmerkedvén vele, végtére vizsgálásonra volt, mivel elhitettem magammal, hogy az ő jó szíve engemet boldogtalan sorsom miatt meg nem vethet, meg nem nevetet. Akkor történt, hogy utolsó levelét írásim közül kikérestem, elolvastam, könyeimmel áztattam, és szinte vizsgáltság gyanánt keblemben hordoztam. Elhitettem én magammal, hogy engemet az egek neki szánván, jobb sorsra rendeltek; hanem hogy
anyám-

anyámnak és saját szívemnek halgatag tévelygése miatt büntetésül egy idegen gonofznak karjai közé táasztottak. A' levelet csak akkor rejtettem el ismét, mikor Óbester bátyám azzal kezdett ostromlani, hogy magánnak férjet szerezzek. Most már, édes Juliskám! mióta szerencsétlenségem által megokosodtam, és a' világot ösmerni jobban megtanúltam, megvallom, az a' gondolat kínoz leginkább, hogy Arany-patakival, ha nem ragyogtam volna is, legalább minden bizonnyal boldogultam volna. Ama' nemeselekedet, mellyel tégedet férjednek karjai közé visszavezetett, e' gondolatomat, melly eddig előttem csak felette hihető volt, bizonyosnak tette, és én megvallom, hogy ez új tövis lesz, melly szívemet, még élek, furdalni fogja.

Boldog Isten! mondá a' Grófné, ha én ezt tudtam volna, soha nevét előtied ki nem ejtettem volna. Mikép bocsáthassam én magánnak e' gondatlanságot, mellyel kinyaidot megfzaporítottam? azt én valóban nem tudom. Más módot abban, hogy e' vétkeket helyre hozzam, valóban nem tudok, hanem hogy Arany-patakinak az egész dolgot megírom, és nagyszívűségét arra kérem, hogy - - -

Az Istenért, Juliska! mit gondolsz? Képes volnál-e te arra, hogy neki engemet elárúlj?

Kérlek, édes Barátném! mondá a' Grófné, ne légy te e' fontos dologban üdötlenül kényes! Hát ha az ő szíve még szabad? Hát ha őbenne a' régi szerelem, mellyel Gilmétájához viselte-

R

tett,

tett, még el nem aludt? Hát ha ő csak azért nem újjítja meg veled régi szövetségét, mivel nem tudgya, hogy szabad vagy, 's mivel, ha ezt tudgya is, azt legalább nem véli, hogy el nem felejtetted? Ha teneked igazán szíved van hozzá, és ő is tégedet úgy tisztel, úgy szeret, mint valaha, én valóban kötelességemnek tartom, hogy benneteket ölzvesegítselek. Leszitem én neki ez által adósságomnak nagy részét, és akármit mondgy te nekem most, bizonyos vagyok benne, hogy e' szolgálatomat valaha te is megköszönöd.

Gilmétában erre a' nemes büszkeség úgy felbuzdult, hogy a' Grófnénak komor tekintettel illy feleletet adott: Ha Aranypataki olly nemes szívű férjfiú volna is, hogy engemet szörnyű megaláztatásom után kezével megkínálni nem általana, én soha olly alacsony lelkű nem lehetek, hogy nemes szívéért megalázott szívet, tiszta kezéért gaz ember által meggyalázott kezet adgyak. Nincs a' világon olly kín, melly engemet arra bírhasson, hogy Aranypatakival szövetségre lépjek, kit olly balgatagúl megvetettem, olly méltatlanúl megbántottam. Képzebb volnék inkább arra vetemedni, a' mit Óbester bátyámnak csak azért mondtam, hogy ostromlásitúl megmenekedgyek. Inkább tudni illik ollyannak adom kezemet, a' ki ostobább, hogysem gyalázatomat megfontolhassa, csak legyen neki annyi jövedelme, hogy házunkot, nem mondom, előbbi fényére visszasegíthesse, hanem csak

leg-

legalább a' végső veszedelemtől megoltalmazhassa.

A' Grófné elhallgatott; azután pedig a' beszédet más tárgyra fordította. Azalatt sűrű ostromcsattogások között berohant azt udvarba Báró Szélfűnek a' hintaja; mire a' Grófné Gilmétától elbúcsúzott, kikérvén magának, hogy a' játzó társaságtól elmaradhasson, mivel leveleket kell írnia. Itt is minden egyéb előtt Posonyba az Óbesternek, elejébe terjesztvén mindazokat, a' mikre Gilméta fakadt, mikor vele Aranypatakiról értekezett, 's a' Kapitánynak azt javasolván, hogy kínállya meg szerelmével és kezével Gilmétát egy levélben, mellynek dátuma Pestrül legyen, nehogy közellétét valamiképen elfze vegye.

Az Óbester nagyon megnehezítelt Gilmétára kiváltkép azért, hogy a' Grófnénak ellene panaszolkodott. Hát te, úgymond magában, csak azért mentél el Posonyból, hogy oktalan unzólasímot, ammint nevezed, mellyekkel új szövetségre akarlak győzni, elkerülhesd? És ostoba férjet csak azért kívánsz töllem, hogy ostromlásintúl megmenekedhess? Jó, hogy tudom! Saját kelepcedbe kerítelek, azt fogadom. Azután a' Kapitánynak a' levelet elolvastván, Én, úgymond, a' Grófnénak tanácsát helyben nem hagyhatom, mivel Gilmétának átalkodottságát azokban, a' miket egyfzer fejébe vész, a' Grófnénál sokkal jobban ösmerein. Erővel kell ötet, vagy legalább olly fortéllyal e' szükséges lépésre

kényfzeríteni, melly vonakodását nevetségessé tegye.

A' Kapitány mind a' kettőt el akarván kerülni, megenyhítette az Óbestert, és engedelmet kért arra tőle, hogy a' Grófnénak tanácsát követesse.

Kövesse az Úr, nem bánom, felelé az Óbestert; de adgyon nekem előre kezét, hogy azután az én tanácsomat követi.

Ha levelem foganatlan lesz, mondá Aránpataki, Óbestert Uramnak javaslását követem, csak előre bizonyos legyen abban, hogy Gilmétát vele meg nem bántom.

Ezen alku után illy levelet írt Gilmétának:

Méltóságos Báróné Alszonyom! A' táborból haza érkezvén, fő gondom az volt, hogy Méltóságodról valamit halljak. Tiszteletére akartam én lenni, ammint utolsó levelemben megígértem. Áh! de melly szörnyű fájdalom fogta el szívemet, mikor Méltóságodnak szerencsétlenségét meghalottam! Erzékeny szíve, és nemes tulajdonságai illy ifzonyú sorsot bizonyára nem érdemlettek. Minekutánna barátságos könyvekkel megsirattam volna Méltóságodnak esetét, régi szerelmem igen természetesen feléledett, és arra birt, hogy szívemmel és kezemmel megkínáljam, a' mit e' levelemben valóban meg is teszek. Boldogítson meg engemet Méltóságod viszontag való szerelmével; és újjítsa meg velem azt a' szövetséget, mellyel szülőink ártatlan szíveinket valaha egybekapcsolták, 's mellyet az irigy sors olly go-

noszúl megrontott. Ne hozzon nekem ez ellen Méltóságod elő semminémű okokat; mert egy sincs, mellyet meg nem fontoltam és hiúnak nem találtam volna. Csak egyedül szívéből kérjen e' dologban tanácsot, és ha ebben van még hozzáan egy kis hajlandóság, Méltóságodnak legkisebb intésére lábaihoz repülök, hogy térgyeimenn megvallyam, melly változhatatlanul vagyok Méltóságodnak örök tisztelője, Aranypataki György Kapitány.

Mivel az Óbester a' leveleket, mellyek Gilmétának szóllottak, a' Posonyi postánn kiváltani, és hűgának lakóhelyébe különös követ által szokta volt edd'ig is kiküldeni, Gilméta a' Kapitánynak Posonyban való létéről legkisebbet sem gyaníthatott. A' levelet elolvassván, nyil gyanánt tünt ugyan e'zébe ama' gondolat, ha vallyon e' levél nem jön-e a' Grófnének áruló tanácslására? de a' napot, mellyben a' levél íratott, és a' helyet látván, a' hol íratott, gyanakodása csak ugyan elenyészett. A' Grófnéval mindazonáltal a' Kapitánynak levelét még sem közlötte, attúl tartván, ne hogy a' vele való szövetségre új ostromlásokkal unfozolja. Estve, minekelőtte lefeküdt volna, újra elővette ő a' csendes éjzának mély magányosságában e' levelet, és egynehányszor elolvasta. Nemes lelkű férjfiú! mondá végtére; óh! mennyit vesztettem én el teveled, ki még szerencsétlen meggyaláztatásom után is annyira böcsülsz, hogy kesergő szívemet még kezeddel is megkínárod. De ha te illy nemesen gondolkodsz,

kodsz, én sem lehetek viszontag olly alacsony szívű, hogy gyalázatos szerencsétlenségemet veled feloffzam!

Érzékeny szíve hideg eszével egéfsz éjszaka tusakodott. Nagy erővel vonta amaz arra, hogy Aranypatakinak ajánlást elfogadgya; ez pedig ellenben mind csak azt kiáltotta neki, hogy Aranypatakit gyalázatos sorsában részessé tenni, megbocsáthatatlan alacsonyság volna. Hajnal tájban sírva fakadván, Élly szezenccsésen nállam nélkül, úgymond, nagy Lélek! Én hozzád való szerehmet, melly most bennem dupla erővel újra fellobbant, kénytelen vagyok az illendőségnek feláldozni. Én a' tiéd nem lehetek, a' nélkül hogy Önnön magamot meg ne vessem.

Ezzel felkelt, éjjeli lámpássánál gyertyát gyújtott, és Aranypatakinak levelére imígy felelt:

Kedves Kapitány Uram! Böcsös levelét érzékeny háladatossággal vettem. Hogy szerencsétlen sorsomonn az Úrnak nemes szíve megessen, azt barátságátúl mindenkor reméllettem, de azt ellenben, hogy engemet meggyaláztatásom után szívével és kezével megkínállyon, megvallom, soha életemben meg sem álmodtam volna. Elgondolhattya tehát az Úr, micsoda mély tiszteletre, micsoda érzékeny háladatosságra, és, mit is tagadgyam az Úr előtt? micsoda forró szerelemre fakadt affzonyi szívem, mikor azt látta, hogy az Úrnak levele ama' felséges vélekedést, mellyel barátságát tántoríthatatlannak tartottam,

elég-

elégtelennek tette arra, hogy az Úrnak egész érdemét magába foglallya.

Azonban, ha az Úr az én boldogtalan szívemnek nyugodalmát szereti, elégedgyen meg e' vallástételemmel, és ne kívánnyá töllem kezemet, melly egy gaz ember által örökre meggyalázott. Óh! melly boldog leszek én, ha az Urat igaz barátomnak nem csak tudhatom, hanem a' világ előtt még nevezhetem is; de ellenben, melly irtóztató szemrehányásokat kellene szívemnek saját eszemtől, még élek, szenvednie, ha elég alacsony volnék arra, hogy az Úrral boldogtalan sorsomot felosszam, kinek kezét és szívét még akkor sem érdemlettem meg balgatag előitéleteim miatt, mikor még ama' boldogtalan szövetségbe nem ereszkedtem. Egyébaránt legyen bizonyos benne az Úr, hogy életemnek fogytáig vagyok Kedves Kapitány Úramnak igaz szívű barátnéja, Báró Külneki Gilméta.

Nem mondtam, úgy-e? Felkiáltott az Óbester, mikor a' Kapitány e' levelet elejébe olvasta, hogy erővel vagy legalább fortéllyal kell az ő nyakát a' jóra homorítani. Kapitány Úramot Gilméta vallyon megösmérheti-e?

Nehezen, mivel gyermekségüinktől fogva egymást nem láttuk. Ő engemet akkor képevel megajándékozott, melly most is nállam van; de szövetségünk hamarább felbomlott, hogysem én neki az én képemet elküldhettem volna. Gyermekes orczámot azonnkivül a' katona élet is nagyon megváltoztatta,

An-

Annival jobb! mondá az Óbester. Amdo arra, hogy feltett szándékom szerencsésen végbe mehessen, szükséges volna még az is, hogy az Úr egygy olyan bamba gazdagot tudgyon játszani, a' mint Gilméta férjének kíván. Bízik-e az Úr magához?

Hogy játszani tudnám, felelé Aranypataki, arrúl nem kételkedek, mert ilyen originalist életemben eleget láttam; de azt kellene előbb megfontolnunk, ha ezzel az illendőséget meg nem sértem-e?

Ezt én már megfontoltam, mondá az Óbester. Játfzott-e az Úr valaha magához hasonlókkal komédiát?

Játfzottam.

Illyen komédiának nézze az Úr ezt is. Gilméta, ammint nekem a' Grófné megírta, csak azért kívánt éntöllem bamba férjet, hogy unfolásimot elkerüllye, mellyekkel új szövetségre kényfzerítgettem. Nem lessz ő tehát képes arra, hogy az Úrnak, mint bamba embernek, kezét adgyon. Akkor azután lepje meg szívét a' Grófné a' mi jelenlétünkben Aranypataki Kapitány kezének ajánlásával olly hathatósan, ammint csak lehet. A' két kérő közül, kiket én, és a Grófné elejébe terjesztünk, lehetetlen, hogy Aranypatakit ne válassza. E' játéknak ama' fő hasznát is veheti az Úr, hogy bamba kérő létere Gilmétának mostani személljét és tulajdonságait tökéletesen átvisgálhattya, és ha vele szövetségre lépni nem akarja, egélf ügyekezetével felhagyhat, a'
nel-

nélkül hogy ő az Úrnak igaz személljét megösmerte.

A' Kapitány hosszabb gondolkodás után, Hát ha, úgymond, e' játékhoz külső vendégek érkeznének?

Ezt én még kívánnám is, felelé az Óbester, hogy húgom annyival elevenebben megérezze, micsoda szígyenére, és alázására volna, ha magának bamba férjet választana. Tudom azonban, hogy az ő szokott vendégeinn kívül senki sem fogja e' játékunkot háborgatni; ezek pedig valóban még azt is megérdemlenék, hogy az Úr őket, mint bamba, következőképen erre privilegyiáltt ember, megpirítsa, és megfeddgye.

Csak Gilmétát meg ne bántsam - - - - -

Ezt, a' játéknak mindennemű következtéseivel együtt mind magamra vállalom, kiáltá az Óbester, csak azonn ügyekezzen az Úr, hogy a' bambának személljét helyesen játfsza.

Ezen utolsó alku alatt megcselekszem! monda végtére a' Kapitány, kezét fogván az Óbesterrel, ki örömeiben, hogy húgát illy móddal észre hozhattya, Aranypatakinak nyakába borúlt, és megcsókolta.

Harminczeggyedik Szakasz.

Rithán sül úgy el az ügyekezet, ammint az ember elintézi.

Más nap az Óbester egész szándékát megírta a' Grófnénak, és arra kérte, hogy annak végrehajtá-

hajtását a' Gróffal együtt segíteni ne sajnálja. A' Grófné Aranypatakinak Gilmétához írásban küldött ajánlását, és ennek feleletét látván, megvallotta magának, hogy az Óbesternek fortélykodása még egyedül, a' mi Gilmétát okosabb gondolatokra győzheti, 's azonnal eltökéltette magában, hogy azt tellyes erejéből fogja oltóztatni.

Az Óbester egy különös levélben Gilmétának is tudtára adta, hogy éppen olly bamba és gazdag kérő jelentette magát nálla, a' minőt ő kíván, és hogy e' napokban kivívzi magával hozzá a' végből, hogy vele megösmerkedgyen és menél hamarább szövetségre is lépjen. A' legény, ~~édes~~ Húgom! így fejezte be levelét, szerencsédre még szép is, úgy hogy ellene legkisebb kifogásod sem lehet.

Gilméta e' levelet vévén, megdöbönt, 's minekutánna bátyának, és a' bamba kérőnek elfogadására a' szükséges rendeléseket megtette volna, a' Grófnéhoz sietett, hogy neki az Óbesternek ezen új alkalmatlankodását megpanaszolja. A' Grófné vígasztalta, ammint lehetett, a' nélkül hogy a' titkot elárúlta volna. De Gilméta a' helyett, hogy vígasztalásaira hajtson, óráról órára jobban elkomorodott. Egész éjszaka nem alhatott, nem azért, mintha attúl félt volna, hogy ötöt az Óbester e' szövetségre kényfzerítse; hanem azért, mivel ebből látta, hogy bátya ezen unszolásival fel nem hágy, noha tudgya, hogy a' házasságtúl egygyáltallyában rettegvén, inkább nyu-

nyugodalmos magányosságban töltene életének napjait.

Fájt neki azonkiyül az Óbesternek ama' kemény és igazságtalan szava is, mellyel ötet e' levélben legelőször illette, hogy ő tudni illik el nem nézheti tovább hűgának rész szerint bolond és szeles, rész szerint pedig játékos és részeges férjfiakkal való társalkodását, mellyrül a' világ olly jegyzéseket kezd tenni, mellyek neki böcsületére nem válnak; valamint a' rosz gazdálkodást is, melly falujában és kastélyában csak azért uralkodik, mivel férje nincsen, a' ki a' jó rendre gondot viselne.

E' szívbeli aggódások között eszébe jutott neki Aranypataki is, és ezzel együtt homályos és távülvő kép gyanánt ama' lehetőség, hogy vele talán még valaha öszvetalálkozhatna. Ezen esetre ő úgy kívánta volna fogadni a' Kapitányt, mint szabad személy; de koránt sem azért, hogy vele szövetségre léphessen, hanem csak a' végből, hogy neki azt mondhassa: Íme Barátom! azzal büntetem én ama' hibámat, melly szerencsétlenségemet okozta, hogy új szövetségbe soha többé nem erefzkedek!

Álomtalan éjszakája utánn gyengébb volt más nap, hogysem az Óbesternek érkezését halványodás és rezketés nélkül hallhatta volna. Nálta volt a' Grófné a' Gróffal együtt, mikor az Óbester hozzá Aranypatakival belépett, és a' szokott közföntések utánn illyformán megfőllította: Édes Húgom! én neked ollyan kérőt hozok, a' minőt
már

már régen kívántál. Azonkívül, hogy ötven-ezerig való esztendőbeli jövedelme van, szép férjű is egyfersmind és módos. Kábafzögi Uram! tesszen közelebb jönni, hogy hűgom az Urat jobban láthassa.

Aranypataki, ki mindgyárt elejénte az ajtónál félig nyílt szájjal, bámuló szemmel és hosszú ábrázattal megállott volt, Gilmétához félénk lépésekkel közelebb menvén, és előtte megállván, Méltóságos Asszonyom! úgymond lesütött szemmel, és kalapját két kezében forgatván, én azért jöttem ide, hogy - - - hogy - - - hogy Méltóságodot elvegyem. — Ezzel Gilmétára vetvén, és azonnal ismét lesütvén szemeit, elmosolyogta magát. Ha böcsületes személyemet, mondá tovább, nem útálja Méltóságod, tehát - - - - tehát - - - - Mit is akartam csak mondani? - - - Kérem alázatosan, engedgye meg, hogy kezét megcsókollyam. Ezzel Gilméta előtt térgyre esett, és kezét megcsókolta.

Kérem az Urat, kellyen fel! mondá Gilméta. Térgyeinn állani nem nézhetem. Tesszen az Uraknak leülni. Ezt csak allig mondhatván ki, a' szófára lerogyott inkább, hogysem leült. Leültek mindnyájan a' többiek is. A' Grófné meg nem tartóztathatta volna magát a' nevetéstül, ha Gilmétának szörnyű háborodását nem látta volna. Maga Aranypataki is olly nagyon szánakodott rajta, hogy félbe szakasztotta volna azonnal a' játékot, ha az Óbesternek előre kézcsapással meg nem ígérte volna, hogy azt egészen kijátfza.

Mint

Mint van Méltóságod? kérdezé azutann Aranypataki Gilmétátúl habzó szózáttal, mint szolgál egéssége? Régen nem volt szerencsém látni. Örülök, hogy friss egésségben tisztelhetem.

Az Úr tehat engemet már látott valaha, kérdezé Gilnéta.

Meglehet, hogy láttam Méltóságodot, felelé Aranypataki, de én nem emlékezek rólla. Hát Méltóságod engemet látott-e már másszor?

Nem volt szerencsém az Úrhoz.

Köszönöm alázatosan.

Mit köszön az Úr?

Azt, hogy azt mondgya Méltóságod, hogy szerencséje nem volt.

Hovávaló az Úr? kérdezé a' Gróf, hogy Gilmétának a' lélekvevésre egyy kevés üdöt szerezzén.

Kábafzögönn lakok, felelé Aranypataki a' székrül felkelvén, és ismét azonnal rá ülven. Azutánn tudgya az Úr! a' kastély megett egyy nagy kert van; és annak a' végénn a' major; ott hálok én mindég; nappal pedig a' munkásoknál vagyok.

A' Gróf el nem tühette, hogy szemé közé ne nevesse.

No's hát, kedves Húgom! mikép tetszik neked Kábafzögi Úr? Akarod-e férjednek? Nézd meg jól, micsoda szép ember!

Gilméta elkeseredett tekintetet vetvén az Óbesterre, Engedgyen legalább Uram Bátyám, úgymond, egyy kis üdöt arra, hogy Kábafzögi Úrral jobban megösmerkedgyek.

Óh!

Óh! erre, Méltóságos Asszonyom! .mondá Aranypataki, elég üdö lessz akkor, majd mikor télenn magunk leszünk.

Követem az Urat, felelé Gilnéta, ez akkor már későn volna.

Te Kábaszögi Urat soha sem fogod másnak ösmerni, mondá az Óbester, mintsem a' minőnek most látod. Hogy szelíd, és jó ember, azt minden szavábúl kiveheted.

Én a' kezemenn hordozom Méltóságodot, mert úgy szeretem, mint magamot. Soha életemben Méltóságodra én meg nem haragudhatnék, mert hífzen olyan szép, he, he, he! olyan kegyes, hogy, ha haragudnék is, he, he, he! mindgyárt megjuhászodnék, mihelyt csak rá néznék.

Ez még nekem nem elegendő, kedves Kábaszögi Uram!

Parancsollyon Méltóságod!

Nekem, akárhol lakjunk, külön szobákat adgyon, hol külön cselédgyeimmal tetfzéseem szerínt lakhassak.

Óh! a' mi kastélyunkbúl elég telik, mondá Aranypataki.

Maga az Úr soha énhozzám be ne jöjjön jelentés nélkül.

Hífz ez töllem gorombaság volna.

Lelz-e azonnkivül külön hintóm, külön kocsisom, külön lovam?

Ménesünkbul ló is elég telik.

És az Úr soha sem jár velem egygy hintóban?

Hífz

Hisz én a' kocsis mellett a' bakonn is el-
ülhetek.

Gilméta e' szóra megdöbbsent, nem tudván,
ha azt Aranypataki ostobaságból mondgya-e,
vagy gúnyolásból? Látván azonkívül a' jelenva-
lóknak mosolygását, átértette, melly irtóztató-
képen megalacsonyítja magát az olyan állzony,
a' ki férjét megalázza, 's e' gondolatra nagyon
elpirúlt. Azonban remélvén, hogy az efféle külö-
nös kívánságokkal elijesztheti talán kezétül a'
kába kérőt, imígy folytatta beszédgyét: Meg-
kívánom azonkívül az Úrtól azt is, hogy én
szabadon társalkodhassak, ammint tetfzik, nem
csak állzonyokkal, hanem férjfiakkal is, a' nél-
kül hogy az Úr nekem erre nézve legkisebb
gátvetéssel alkalmatlankodgyon.

Ammint Méltóságodnak tetfzik.

Még szeretőimet sem fogja megbántani?

Még - - - szeretőit - - - sem - - - fogom - - -
bántani, felelé Aranypataki akadozó szózattal,
és komorodó orczával.

Ezt jól megfontollya előre az Úr, mondá
Gilméta, szinte megörülvén, hogy olyas czik-
kelyre akadt, melly kába kérőjét megilleti.

Dejfszen, ha engemet egyszer megösmer Méltó-
ságod, nem tart énmellettem más szeretőt, azt
én tudom; mert én nagyon jó vagyok.

Akármelley jó legyen az Úr, nekem több sze-
retőt kell tartanom, mert ez most mindenütt
szokás; én pedig a' szokástúl el nem állhatok, a'
nélkül hogy magamot nevétségessé ne tegyem.

Am

Ammint Méltóságod parancsollya.

Boldog Isten! mondá magában Gilméta; hát még ezzel sem mehetek nálla semmire?

Rövid hallgatás után az Óbester megszólítván hűgát, Van-e még, úgymond, valami hátra, a' mit Kábafzögi Úrtól kívánni akarnál?

Nincs, édes Uram Bátyám! De azt csak Uram Bátyámtól nem reméllem még is, hogy engemet e' házasságra kényyszerítsen?

Miért nem? Nincsenek talán erre helyes okaim? Elég sokáig elnéztem már én házadban a' rendetlenséget. Eggy szó, mint száz! Vagy adgy neki kezét, minekutánna tökéletesen olly kérő, a' minőt kívántál, vagy én kezemet róllad egészen elvonom.

Ezt az Óbester olly haragos szóval mondotta, hogy Gilméta valóban elkeseredett, és sírva fakadt. Csak egynéhány napot adgyon még Uram Bátyám, hogy magamot jobban meggondolhassam.

A' kézfogásnak ezen órában meg kell lenni, felelé az Óbester; mert én örömnál fogva nem hagyom magamot többé hurczolni. Az egybekelésre adok fél esztendőt, ha megfogadod, hogy úgy viseled magadot, ammint eggy menyasszonyhoz illik.

Erre a' Grófné az Óbesterhez fordulván, Engedgye meg Uram Bátyám, úgymond, hogy e' dologhoz valamit én is szólhassak. Nekem úgy látszik, hogy Gilméta barátnémnak szíve itt a' legnagyobb akadály, melly őtet Kábafzögi Úrral való

való szövetségétül tartóztattya. Mivel ő maga semmit sem akar e' fontos környüállásról szólani, szükségesnek tartom, hogy én szóljak. Meglehet ezenfelül az is, hogy ő saját szívét nem ösmeri, és akkor még nagyobb kötelességemnek tartom, hogy szószóllója legyek. Ó mast szeret - - - -

Juliska! mondá itt Gilméta, a' Grófnének szavába esvén; mire vetemedsz te, hogy rajtam segíts? Az en szívemben egy szikra szerelem sincsen.

Ne higgye Uram Bátyám! így folytatá szavait a' Grófné. Az ő szíve szeret; de ezt ő maga magának sem akarja megvallani. Aranypaiaki Kapitányt szereti, és én megkínáltam már egyszer őtet ama' szolgálattal, melly őtet e' nemes szívü férjfiúnak karjai közé vezesse, a' nélkül hogy asszonyi kényessége megsértődgyön.

Hát így tartod te meg fogadásodot? mondá könyező szemmel és mély nehezteléssel Gilméta.

Engedgy meg, Barátném! felelé a' Grófné. Fogadásomat itt megtartani, megbocsáthatatlan véték, sőt a' szent barátságának szörnyü árulása volna, minekutánna látom, hogy a' közfirt és az örvény között úgy megszorúltál, hogy a' hajótörést, akármellyikhez közelíts, el nem kerülheted. Térj vissza e' veszedelmes útból, és én fogadom, hogy szerencsés leszel.

Erre Gilméta elszánván magát, így szólott az Óbesterhez: Én a' Grófnének ezen ajánlására azt feleltem, és most is azt felelem, hogy nincs

a' világonn olly kín, melly engemet arra bírhas-
son, hogy Aranypatakival szövetségre lépjek,
kit olly balgatagúl megvettem, olly méltatlanúl
megbántottam, 's kit mélyebben tisztetek, hogy-
sem szerencsétlenségem által megböcstelenített
kezemmel megalázhassam. Én neki nemes szí-
véért meggyalázott szívet adgyak? Kábafzögi
Uram! itt a' kezem. Én az Úrnak hitvesse va-
gyok, mihelyt velem az oltárnál megesküdnie
tetfzik!

Az Öbester és a' Grófné úgy elbámúltak e'
szóra, mintha ökök a' guta érte volna meg. A'
játéknak illy végét ök meg sem álmodták volna;
és így ezen esetre el sem készültek volt. Gróf
Bölcei leütötte szemeit, és félni kezdett, hogy
a' komédiának siralmas kimenetele ne legyen.
Aranypataki pedig Gilmétának érzékeny valláste-
telére úgy megindult, hogy térgyre akart előtte,
mint Aranypataki Kapitány esni. Ámde mind
szíve, mind efze azt mondotta neki, hogy e'
szempillantásban a' játékot végezni, oktalanság
volna. Ha kezét, mondá magában, mint Ká-
bafzögi elfogadom, könnyebb lesz azt, igaz ne-
vem alatt vagy megtartanom, vagy újra megnyer-
nem. De ha most magamot elárúlok, mikor ő
szívét olly irtóztatóképen megkonokolta, sem
mint Aranypataki, sem mint Kábafzögi nem bol-
dogúlok. E' rövid okoskodás villanat gyanánt
tünvén efzébe, kezét fogott Gilmétával, 's térgyre
esvén előtte, kezét tüzesen megcsókolta.

Akár így, akár amúgy, nekem mind egy!
mondá az Óbester.

Aranypataki Gilmétának parancsolattjára térgyeirül felkelvén, Hát az esküvést, úgymond Kábafzögihez illő bamba szózáttal, mikor tartjuk?

Gilméta azt felelvén neki, hogy erről vele majd négy szem között fog szólni, csengetett, és parancsolatot adott, hogy tálallyanak.

Harminczkettedik Szakasz.

Mi lesz már ebből.

Minekélőtte az asztalhoz mentek volna, Gilméta elvonódott egy keveset háló szobájába, hogy ott egynehány szíverősítő csöppeket vegyen magához, mivel mellyében olly szorulásokat érzett, mellyek könnyen ájúlást, vagy még szívdobogást is okozhattak volna. Azalatt az Óbester megértvén Aranypatakinak szándékát a' játéknak mindaddig való folytatásárául, még annak kellemetes végzésére jó módot nem talál; nem csak helyben hagyta ügyeketét, hanem még arra is kérte, hogy Gilmétát, mihelyt ebéd után az ő szokott vendégei elérkeznek, tegye, ha lehet, olly helyzetekbe, mellyek vele megéreztessek, mennyire megalázta magát az által, hogy kába férjet kívánt, és gondolattja szerint válaszított is. Mihelyt a' szígyen, úgymond, annyira nevededik e' miatt benne, hogy mértékellen kényességén hatalmaskodhasson, melly őtet az Úrnak, mint

Aranypatakinak, szövetségétől elijeszti, nagyon merem remélni, hogy kívántt célunkot elérjük.

Aranypataki a' játékot illy mellze űzni nem akarta, soknak mondván már azt is, a' mit eddig cselekedett; de látván, hogy a' Grófné is az Óbesternek részéhez áll, és szentül igéri, hogy e' szükséges orvoslásnak ne talán előkerülhető ízetlen következéseit magára veszi, végtére csak ugyan engedelmeskedett.

Az asztalnál a' Óbester a' Gróffal, a' Grófné pedig már Gilmétával, már Aranypatakival be-széligetett. Gilméta tudni illik szomorú volt, és a' Grófnéra neheztelni látszott, kinek kérdéseire felette rövid feleleteket adott; a' Grófné tehát kénytelen volt sokszor Aranypatakihoz fordulni, ki fenékkal fordultt feleleteivel csak nem kaczagásra fakasztotta.

Allig keltek fel az asztaltúl, azonnal ott ter-mett Gondorfi Torokfalvival együtt, kik be-dobbanván, 's a' sok vendéget megsejtvén, szinte megdöbbsentek. Az első köszöntések után meg-szóllítván ököket az Óbester, Az Urak, úgymond, szinte jókor jöttek a' kézfogásnak ünnepére. Hú-gomban, a' házi gazdaszonyban, menyasszonyt látnak az Urak, ezen úri emberben pedig völe-gényt. Ezt mondván, Aranypatakira mutatott.

Gilméta az Óbesterre mérges tekintetet vetett; Torokfalvi pedig megtöltvén borral két poharat, mellyek még az asztalonn voltak, Igyunk, úgy-mond, az új jegyeseknek egészségéért!

Az Úrnak böcsületes nevét szabad-e tudnunk? kérdezé Aranypatakitúl Gondorfí.

Engemet Kábafszöginek hínak, szolgálattýára az Úrnak.

És caractere?

Böcsületes ember vagyok, hogyha nem átalýa az Úr.

Eggy csöppet sem! kedves Kábafszögi Uram! Szívembül örvendek, hogy az Úr a' mi kedves Méltóságos Báróné Afszonyunknak szívéhez és kezéhez férhetett.

Azonn én is örvendek, higgye meg az Úr.

Elhíszem, mondá Gondorfí, Aranypatakinak kába állásánn, szózáttýánn és mondásánn könyörületesen mosolyogván. De kedves Uracskámm! nem elég ám a' szilaj csikót a' ménesbül kifogni; arra is képesnek kell az Úrnak lenni, hogy a' hámban jární tanítsa; egyébaránt az Urat első alkalmatossággal farba rúgja.

Gyönyörű hasonlatosság! mondá Gilméta. Kíttetfzik, hogy az Úrnak soha sem volt a' kártya tókaafszonynál egyéb szeretője.

He, he, he! Azt jól mondgya Méltóságod, felelé Gondorfí. De semmi! Ezen úri ember engemet megért, ha nem beszélek is vele olly magosan, mint a' várasí emberek szoktak. Úgy-e? Kábafszögi Uram!

Hát, hogy ne érténem az Urat? mondá Aranypataki. Híszem magyarul beszéll. Azonnkívvül házunknál elég csikót láttam én gyermekségemtül

túl fogva tanítani; sőt egynehányat magam is tanítottam.

De olyan csikót, mint a' Báróné, nem tanított még az Úr, úgy-e? Én tehát az Úrnak meg akarom mondani a' módgyát, mikép szoktathattya kezéhez legjobban?

Ezt én az Úrtól nem akarom tanulni, felelé Aranypataki haragos tekintettel. Az én Báróném nem csikó! Érti-e az Úr.

Torokfalvi és Gondorfi elkacczantván magokot, egymás' szemébe néztek. Hisz én sem mondom csikónak, mondá az utolsó, hanem az Urat csak arra akarom tanítani barátságból, mikép vihesse azt végbe, hogy az Urat a' Báróné hüven szerezse, és hogy az Úr körül örömet maradjon; mert én a' Bárónét már régen ösmerem.

Már a' más! felelé Aranypataki.

Tud-e az Úr kártyázni, kérdezé tőlle Gondorfi.

Tudok harminczeggyet és eggy kicsinyt oplitánt is.

Ez nem elég! Tanúllya meg az Úr a' mostani legújabb kártyajátékokot is, és legyen bizonyos benne, hogy a' Báróné az Úrnak oldalátúl soha el nem kívánkozik. Igazat mondok-e? Méltóságos Alszonyom!

Gilméta megvető tekintetet vetett Gondorfira, és elfordúlt.

Én azt tartom, hogy az Úr nem mondott igazat, mondá Aranypataki, mivel Ő Méltósága megharagudott. A' játéknál sokkal okosabb dolgok-

gokkal fogja ő magát mulatni, ha egyszer megint férjhez megy, és ha a' játékosok úgy megharagíttyák, mint most az Úr, láboknál fogva hagyigálon ki a' házbúl.

Gilméta Aranypatakinak e' szavaira figyelmes lett, mivel homályosan azt a' gyanút kezdték benne támasztani, hogy Kábaszögi Úr talán nem olly ostoba, a' minőnek látszik.

Gondorfi ellenben megmértén szemeivel Aranypatakit, bort töltött magának, ivott, és Torokfalvival az ablakba vonódván, csendes be-szélgetésbe ereszkedett."

Aranypataki szinte az Óbesterhez közelített, ki magát a' Gróffal egy másik ablakban mulatta, ammint az ajtónn Báró Szélfí fiával együtt bedobbant. Vessző volt a' kezekben, mivel lóhátonn jöttek. Gilmétához rohanván, megcsókolták kezét, a' többieket pedig általlyában való főhajtással megköszöntötték. Hallván az Óbester-től a' Grófnénak és a' Grófnak neveit, amannak kezét csókolták meg, ennek pedig arczait.

Ez Kábaszögi Úr, mondá azután az Óbester, hűgomnak völegénye.

Micsoda? Völegénye? Kérdezé az öreg Báró. Az ellen én protestálok! Úgy-e? Kincsecském! mondá tovább, Gilmétához fordulván, az Óbester Úr csak tréfálni méltóztatik?

Minden tréfa nélkül völegényem, felelé Gilméta.

Cospetto di Bacco, Uram Atyám! ez nem jó hír, mondá az ifjú Báró, azalatt hogy az
 atya

attya Aranypatakit tetétül fogva talpig megnézte, a' nélkül hogy megszóllította, vagy megközföntötte volna.

Az Úr talán azt nézi, kérdezé Aranypataki, ha elég öreg vagyok-e völegénynek?

Az öreg Báró vállai közé bevonván, megrázván, és egy keveset meghajtván fejét, meggörbítette száját, és a' Grófhhoz fordúlt.

Az ifjú Báró Aranypatakihoz közelítvén, Az Úrnak characterét, úgymond, merem-e kérdezni?

Én magyar nemes ember, és földes úr vagyok. Hát az Úr micsoda?

Én Báró Szélfi vagyok.

Nagyon örülök, hogy Báró Uramnak nevét tudom.

Én pedig, hogy Kábafzögi Uramot ösmerem. Engemet Báró Uram nehezen ösmer.

Nevérül értem. *Conveniunt rebus nomina saepe suis*, az az: A' nevek sokszor nagyon illenek tárgyaikhoz.

Úgy Báró Uramot én is ösmerem.

Az ifjú Báró Aranypatakinak szeme közé tekintvén, hirtelen' elfordúlt, és a' tükörben megnézte magát.

Gilméta e' rövid beszéllgetést hallván, Aranypatakinak ostobaságárúl még jobban kezdett kételkedni.

Az ifjú Báró ama' szófa mellé leülvén, melyben Gilméta a' Grófnéval ült, Méltóságod, úgymond, különös völegényt választott magának.

Hogy ezt cselekedgyem, felelé Gilméta, fontos okaim voltak.

Nem tudom, ha Méltóságod meg nem csalatkozik-e benne? Az ostoba emberek gorombák is szoktak lenni.

Báró Uram az én völegényemről nagyon illetlenül beszéll, a' mit jól nevelt gavalér nem cselekedne. Ha én ezt neki megpanaszlom, nem tudom, ha nem kíván-e az Úrtól véres elégtételt?

Ha, ha, ha! Véres elégtételt? Kábafzögi Uram! volt-e már az Úrnak kezében valaha kard vagy pifzto?

Aranypataki elejébe lépén, Többször, úgy mond, mint az Úréban tükör és hajpor.

'S énvelem meg merne-e az Úr víni? kérdezé a' Báró.

Az Úrnak kardgya ellen, felelé Aranypataki, én csak bottal élnék.

Gilmétának e' felelet nagyon tetfzett annyiból, hogy a' Bárót megszígyenítette; de nagyon szemébe is tünt azért, mivel gyanakodását, hogy Kábafzöginek ostobasága nem természetes, felettebb megerősítette.

Azalatt, még ezek történtek, az öreg Báró Szélfí az Óbesterral és a' Gróffal egy levelet közlött Aranypataki' jófzágának szomszedságából, mellyben neki újság gyanánt hírül adatott, hogy Aranypatakiéknak kastélyát feltörték és meglópták. A' kár egynehány ezer kész pénzből és drágaságokból állott. A' levélhez volt zárva ezeknek és a' bankoczedulák' számainak specifi-

cá-

cátiója is, mellyet Hevesi nyomtatásban kiadott egy ösmeretlen embernek leírásával együtt, mire sikeres gyanú volt azért, mivel ötet Hevesiné dél után a' lopás előtt a' kastély körül kocsorgani látta. Az Öbester és a' Gróf ezeket, kiki különösen, elolvasták, és a' beszédet azonnal más tárgyra fordították, hogy Aranypatakinak értésére ne essen.

Aranypataki megútván az ostobának személyét játszani, és a' vendégeknek gorombaságai elől ki akarván térni, felkereste kalapját és pálczáját, 's lement az udvarba, hogy a' Bárónénak gazdaságát megtekintse. E' mulatságról vívizza akarván a' társasághoz fél óra múlva térni, 's az alsó szobáknak egyikében ifzonyú nagy lármát hallván, oda ment, 's a' Bárónénak cselédgyeit egymásnak hajában találta. A' szakács a' kúcsárral öfzveveszett, mivel ez neki savanyú bort adott, maga pedig a' szobaleánnyal naponkint somlait és tokajit ivott. A' kocsisnak szintazon panaszra lévén, a' szakáccsal öfzvebefzéllett, hogy a' kúcsárt meglepik együtt dél után, mikor a' szobaleánnyal borozni szokott. Ennek már akkor az órra' vére folyt a' pofoncsapástúl, mellyel ötet a' kocsis megköfzöntötte, mikor hozzájuk Aranypataki belépett. Meghallgatván mindnyájokot, Hát, úgymond, nincs nektek uraságotok, a' kihez panaszra mennyetek, mikor rövidséget szenvedtek?

Áh! a' mi uraságunk annyi, mint semmi,
mon-

mondá a' kocsis. A' mi Bárónénknak csak kártya kell, meg legény.

Tisztességesebben befzélly rólla, mondá Aranypataki; egyébaránt úgy megverlek, mint a' fzekezes lovat.

Te engem'? te kótyomfitty! Mi vagy te a' háznál, hogy nekem parancsolni akarsz.

Aranypataki erre a' kocsisnak füle közé vágott vagy kétszer a' nádpáczával. A' kocsis nagy lármát ütött, és Aranypatakival harczra kelt volna, ha a' szobaleány meg nem intette volna, hogy Aranypatakiban a' Bárónénak völegénnyét és a' kastélynak jövendöbéli urát láttya; mire szörnyü szitkok és fenyegetések között a' korcsmába ment. Aranypataki azután a' szakácsot is eligazította, a' kúcsárt pedig és a' szobaleányt derekasan lemosta.

Ezen ízetlen eset után felmenvén, Gilmétát Gondorfival, Torokfalvival és az ifú Báróval a' játéknál találta. Gilméta megett megállván, 's a' játékot egy darabig nézvén, észre vette, hogy Gondorfi és Torokfalvi, egymásnak általellenében ülven, öfzvejátfzanak, és Gilmétát fofztyák, a' Bárót pedig nyereséghez jutni nem hagyják. A' játék nagy pénzben volt, és Gilméta a' szerencse ellen már morgani kezdett, ammint Aranypataki észre vette, hogy Gondorfi, ammint öfztott, egy kártyát a' mentéjének újjába betolt. Azon szempillantásban, hogy az öfztást végezte, Aranypataki megkapta karját, melly mellé a' kártyát elrejtette, 's kivonta mellöle a' leg-

legfőbb matatórát ama' kérdéssel: Hát ezt a' kártyát minek dugta ide az Úr? Feleletét meg nem várván, felforgatta a' többi kártyákat is, mellyek Gondorfi előtt feküdtek, 's Gilmétát, és az ifjú Bárót arra kérte, hogy mutassák meg azokat, mellyeket már kezeikben tartottak. E' nyomozásból kisült, hogy a' legjobb kártyák Gondorfi és Torokfalvi között voltak felosztva.

Méltóságos Asszonyom! mondá Aranypataki, engedgye meg, kérem, hogy ezt a' két hamis játékoszt a' házból kiverhessem.

Azt én meg nem engedhetem, felelé Gilméta, ki nagyon szerette ugyan, hogy ezen alkalmatossággal e' két rossz embertől megmenekedhetett, de azt még is titkos nehezteléssel vette, hogy Aranypataki volt, a' ki lárvájokat illy módal levonta. Mikor ő Aranypatakinak, mint Kábafzöginek, kezet adott, feltette volt magában, hogy soha vele meg nem esküszik, hanem jó alkalmatosságot vár arra, hogy magát Kábafzögít az alkutörösre vehesse. Nem szerette tehát látni, hogy Kábafzögi érdemeket szerez magának, mellyekkel őtet lekötelezze.

Ha Méltóságod meg nem engedheti, mondá Aranypataki, eljön majd az üdö, hogy én ezt engedelve nélkül is megtehetem.

Nehezen! felelé Gilméta, felpattanván, 's a' játékaftaltól felkelvén, hogy háló szobájába menyen. De ezen szempillantásban betört a' kocsis az inasokonn keresztül a' szalába, a' hol a' vendégek voltak, 's fél részegen inígy szállította meg

meg Gilmétát: Méltóságos Asszonyom! engemet amott amaz Úr, a' kirül azt mondgyák, hogy Méltóságodnak a' völegénnye, megbotozott. Ha nekem a' Méltóságos Asszony szátízfációt nem ad, engem' úgy segéllyen! úgy megverem, mint a' rolsz dögöt, és a' szolgálatot itt hagyom.

A' vendégek hosszu kaczagásra fakadtak. Az Obester a' kocsist kérlelni akarta, de minden ügyekezete hafzontalan volt. Kénytelenítettet tehát inasokat híni, kik erővel kivezessék és mindaddig zárva tartásák, még ki nem józanodik.

Gilméta ezen alkalmatosságnak hafznát akarván venní az új szövetségnek felbontására, Kicsoda adott az Úrnak, úgymond, hatalmat arra, hogy cselédemet megbotozza.

A' tízteleit, és szeretet, mellyel Méltóságodhoz viseltetek. A' kocsis azt mondta, hogy az ő Urasága annyi, mint semmi, mivel neki csak kártya kell, meg legény. E' mocskos szóért én ötöt még akkor is megvertem volna, ha Méltóságodnak völegénnye nem volnék; mint völegénnye pedig még kisebb sérelmét sem tudnám elfzenvedni.

Hogy az Úr az én sérelmeimet könnyebben elfzenvedhesse, ezen szempillantástúl fogva jegyesse nem vagyok. Hísz olyan dolgokat vísz végbe házamnál, mellyekrül hírem nélkül még akkor sem kellene csak gondolkodnia is, ha férjem volna. Én mai alkunkot egészen megmásolom.

Kérem

Kérem Méltóságodat! ne haragudgyon reám, mondá Aranypataki térgyre esvén, és öszvetett kezeit Gilmétához emelvén. Soha sem cselekszem többé! Kérem az Urakat, esedezzenek érettem.

Az ifjú Báró mosolyogva nézvén a' jelenést, kérem Méltóságodat, úgymond, bocsásson meg neki szegénynek. Soha ennél jobb férjet nem kívánhat, ha egyszer a' házasságnak jármát úgy megtanúllya húzni, ammint az asszoynok szeretik.

Az öreg Báró azalatt Gilméta mellé osontván, Ne bocsásson meg neki, Kincsecském! úgymond halk szózáttal. Hisz olyan ostoba, hogy még az Isten' lovának is beillene. Válasszon inkább engemet, régi kérőjét!

Gilméta legelőször az ifjú Báróra, azután ennek attyára gúnyos tekintetet vetvén, felette nagy boszorkodásra fakadt, 's minden felelet nélkül háló szobájába sietett, hol magát bezárta, hogy kényne szerint sírhasson.

Harminczharmadik Szakasz.

A' kormos fellegek megül kiüt a' nap.

Szinte estveledni kezdett már, ammint Aranypataki az Óbesterrel egy ablakban tanácskozván, kitekintett a' kertbe, és ott Gilmétát meg-sajdította. Lemegyek hozzá, mondá az Óbesternek, és kétséges állapottyából kisegítem; mert
 meg

meg kell vallanom, hogy már többet is szenvedett, mintsem arra, hogy különös konokságai megorvosoltassanak, kívántatott volna.

Az Óbester mosolyogván, Mennyen az Úr hozzá, úgymond, nem bánom, és végezze a' játékot. Ő a' kertből a' ligetbe szokott menni, hol a' fő nyílásban legörömbestebb sétál. Ha az udvaronn megy ki az Úr a' ligetbe, a' kert' fala mellett lévő gyalog útonn egyenesen elejébe akad. Kívánok az Úrnak jó szerencsét! Én azonban rendeléseket teszek a' vacsorárául, és a' vendégeket éjzakára is itt tartóztatom, hogy az Úrnak igaz személyével megösmerkedgyenek.

Allig jutott Aranypataki a' ligetnyílásnak közepéhez, már is látta Gilmétát ugyanazon nyílásnak túlsó végébe befordúlni. Bement tehát a' fák közé, és a' gallyak között sietett elejébe, hogy mellzérül meg ne sajdíthassa. Szinte csak egynéhány lépésnyire volt már tőle, ammint meghallotta, hogy egy férfi szózat németül megállítta. Gilméta elsikótotta magát. Egy kukkot se többet! mondá a' szózat, egyébaránt halálnak a' gyermeke! Ide a' pénzzel, az órával, és a' gyűrűkkel!

Aranypataki e' szóra a' gallyak közül kirohant, és a' latrot hátúlruól ölbe kapta, hogy a' földhöz csapja. A' lator kezében a' pisztoly elsült, mellyből a' golyóbis Gilméta mellett elfütyült. E' lövést azonnal egy másik követte a' gallyak közül, mellynek golyóbissa Aranypatakinak volt ugyan szánva, de a' latornak czombjába

jába ment azon szempillantásban, mikor ötet a' Kapitány a' földre terítette.

Szaladgyon be Méltóságod a' kastélyba, ha lehet, mondá Aranypataki, minekelötte a' gaz ember a' földrül felemelkedik, és küldgyön segítségemre embereket.

Ezt Gilméta meg is cselekedte, minden erjét öszvefedvén. Aranypataki a' latornak vérét folyani megsajdítván, körülnézte magát, ha nem láthatná-e meg azt, a' ki a' gallyak közül reá lött? Nem telt el három órapercz, hogy ismét lövés történt, mellynek golyóbissa Aranypatakinak feje mellett elment, 's mellynek tüzet megsajdította. Beugrott tehát a' gallyak közé, 's egy szaladó affzonyt megfogott. Azalatt a' lövésekre a' kastélybúl a' cselédek kifzaladtak, és Gilmétátúl eligazíttatván, a' latorhoz siettek, ki szinte a' földrül akart négykézláb felemelkedni. Lenyomták azonnal és kezeit egy kezkenövel hátra kötötték. Aranypatakinak kiáltására hozzá sietett két inas, kik az affzonymak hasonlót cselekedtek. Bevezették azután mind a' kettőt a' kastélyba, megkötözték, lefegyverkeztették, 's minekutánna az írásokat elfzedték tollök, két külön szobába, mint rabokat, zár alá tették.

Gilméta a' kastélyba jutván, úgy leroskadt lábárúl, hogy allig tudták szobájába vezetni. Amint a' sok ápolgatás után ajúlásibúl ismét magához tért, első kérdése az volt, ha nem lett-e szegény Kábafzöginek valami baja? Mihelyt a' latorok zár alá tetettek, Aranypataki azonnal Gil-

métához szaladt, és ágyánál a' Grófnénak jelenlétében térgyre esvén, Bocsásson meg Méltóságod, úgymond, hogy illy vezedelembe ejtettem. Az Óbester Úrtúl megértvén, melly nagy vezedelemben forog Méltóságodnak mind jó neve, mind gazdasága? a' szíves barátság arra birt engemet, hogy áloreza alatt házához becsúfzzak; ama' férjfiakot, kik eddig a' kastélyban naponkint forgottak, Méltóságoddal, ha szükséges volna, megösmerkedtessem; egyfzersmind pedig szívével azt is megérezttessem, melly mélyen megaiázza magát, és micsoda ízetlenségeknek vezedelmére vetemedik az ollyan érzékeny szívű és nyíltt czű affzonymság, a' ki magának ostoba férjet választ. Nem reméltem, megvallom, mikor Óbester Urunknak kívánságára a' játékhoz kezdettem, hogy ezen orvoslásnak csak fele is szükséges legyen arra, hogy Méltóságod magához térjen; de a' tapasztalás, fájdalom! bizonyossá tett engemet a' felül, hogy eltökéltt szándékában, mellyet nekem előre megírt, és a' Grófnénak szóval megmondott, Méltóságodnak szíve bajnoki módon állhatatoskodik.

Gilméta e' beszédnek elejénn különös figyelmetességre ébredvén, öfzve nem tudta Kábafzöginek illy okos beszédgyét kábaságával eggyeztetni; azután pedig megvallotta, hogy ő e' beszédnek fonalát meg nem tudgya fogni.

Elhiszem, folytatá szavait Aranypataki, mivel a' fő dolgot előre küldeni elfelejtettem. Egyszerre megért Méltóságod mindent, mihelyt azt

T

mon-

mondom, hogy én nem Kábaszögi, hanem Arany-
pataki Kapitány vagyok, Méltóságodnak hajda-
ni szerezője, és állhatatos tisztelője. Az Óbester
Úr ugyan, és maga a' Grófné is, megígérték,
hogy e' tetetésnek ízetlen következéseit magok-
ra vállalják; de boldog Isten! még a' legártat-
lanabb, legszentebb és legnemesebb csalárdság-
nak is olly rettenetes következése lehetnek, mel-
lyeket magára senki sem vállalhat. A' mit Ká-
baszögi vétett, azt Méltóságod Aranypataki' for-
ró szerelmének és érzékeny barátságának tulaj-
donítsa. Mint Kábaszögi Méltóságodnak kezét
el nem fogadhatom, és szavát visszaadom, mint
Aranypataki pedig a' mai eset miatt sem szívét
sem kezét meg nem érdemlem.

Gilméta erre az ágyban felülvén, Az Úr te-
hát, úgymond, Kábaszöginek ostoba személljét
csak azért viselte - - -

Hogy az ostoba férjet megúttatván Méltó-
sággal, nemesen érző szívét Aranypatakihoz
hódítsam, ki e' reménységében, fájdalom! na-
gyon megcsalatkozott.

Én e' csalárdságért az Urat érzékenyebben meg
nem büntethetem, mintsem ha megalázott szívem-
mel, és legyalázott kezemmel megajándékozom.
Hogy az Úr engemet szerencsétlenségem után ke-
zével megkínállyon, soha csak gondolni sem mer-
tem, ammint már levelemben megvallottam. Hogy
pedig az Úr az én kedvemért valaha Kábaszöginek
személljét viselje, azt senkinek a' világonn el
nem hittem volna. Édes Aranypatakim! én a' tiéd

vagyok, mivel úgy kívánod; de arra az egyre kérlek, hogy szomorú esetemet, nem mondom, szememre ne vedd, mert erre képes nem vagy, hanem hogy soha velem meg ne éreztesd. Isten láttya lelkemet, hogy ezért már sokat, felette sokat szenvedtem. Így a' te karjaid között menedék helyet merek remélni, hová utánam hajdani szerencsétlenségemnek még csak emlékezete se hathasson.

Aranypataki megcsókolta kezét, Gilméta pedig megölelte.

A' Grófné Gilmétának kezét megfeszorítván, Közfönöm, édes Barátném, úgymond, hogy ha szontalannak nem teszed fáradságomat, mellyel tégedet Aranypatakival öfzve akartalak füzni, hogy adósságomnak részét e' nemes szívű férjfiúnak lefizethessem. Légy vele olly boldog, a' melly boldognak ő engemet nemes lelkű Grófommal tett.

Azalatt az Óbester a' Gróffal, a' Bárókkal és a' többi vendégekkel lement a' rabokhoz, hogy őket kérdésre vonnya. Szintazon ábrázat, felkiáltott azonnal az öreg Báró, mellyet Hevesi, Aranypatakiéknak Directora currentáltatott. Monsieur Frippon volt valójában, és Madame de Folle. A' drágaságokat, és a' pénzeket, mellyeket Aranypatakiéktúl loptak, mind megtalálták nállok; sőt a' pénz felényivel még több is volt annál, a' mit Hevesi kitett. Méltán lehetett tehát róllok azt gyanítani, hogy úttyokban másokat is kiraboltak.

Mikor Bécsben De Bourse Marquist cselédgyével együtt elfogták, Monsieur Frippon és Madame de Folle, ammint tudgyuk, ellillantottak. Hamis passusokat mindég tartottak ok magoknál, mellyekkel más nevek alatt Magyar országba jöttek. Pestenn telepedtek le először, Frippon, mint tánczmester, Folle pedig, mint Marchande de Mode, és kerítő. Az első tudósításra, mellyet az újságokba tetettek, tizenkét falusi kisasszonyt adtak a' gondatlan szülők e' rossz asszonynak keze alá nevelésnek okáért, ki a' tizenkettő közül a' négy öregebbiket mindgyárt az első holnapban megrontotta. Nem telt el egy esztendő, hogy Fripponra némelleyek, kik Aranypatakiékhöz járatosak voltak, rá ösmertek. Eltakarodott tehát Pestrül czinkos társával együtt egy falura, hol, mivel már a' német nyelvet elég jól beszéltették, egy vendégfogadót kiárendáltak. Mivel Madame de Folle a' vesztegetéstül el nem tudott szokni, ortársaihoz pedig, a' nélkül hogy magát veszedelembe ejtse, nem írhatott, pénzeik lassankint elfogytak. Kénytelenek voltak tehát magokat új csalárdságokra és tolvajságokra adni. Gyanúságokba esvén, a' vendégfogadót elhagyták, minekelötte valami ellenek kisült volna, és Aranypatakiéknak szomszéd-ságába vették magokat egy másik vendégfogadóba olly szándékkal, hogy mihelyt az Uraság a' falubúl elmegy, azonnal kirabollyák a' kastélyt, mellynek szögét lyukát jól ösmerték. Innen azonnal elfökvén, részént kocsinn, részént gyalog

log Pososynak mentek, hogy onnan Morvába vonódhassanak. A' szomszéd faluban meghallván, hogy Gilmétanak jószágánn viszi ökök keresz-tül az út, és hogy az Uraság a' kastélyban tartózkodik, feltették magokban, hogy bosszújokot töltik Külnekiékenn is. A' kastély mellett tehát a' ligetben meg akartak hálni, hogy éjzaka sze-rencsét próbállyanak; de mivel egy magányos Dámát láttak, és ebben Gilmétát meg is ösmer-ték, meg nem tartóztathatták magokat, hogy meg ne támadgyák. Meg akartak ök elégedni ama' drágaságokkal és pénzekkel, mellyeket ná-la találnak, 's mellyektül könnyebben megfoszt-hatták volna, mintsem ha hozzá be kellett vol-na éjzaka törniök; kivált mivel bizonyosnak tartották azt is, hogy az éjzakának és a' liget-nek segedelmével az elfogástúl megmeneked-hetnek.

Ezt ök csendességben akarták végbe vinni, de Fripponnak pisztollya elsülvén, a' francia af-fzony, ki a' gallyak között oldalvást lesben ál-lott, segítségére sietett, és ammint látta, hogy Aranypataki átölelte már ötöt hátúlrúl, golyóbis-sal akarta amaszt arra kényfzeríteni, hogy ezt el-ereffze. Véletlenül Frippont találván a' Kapitány helyett megsebesíteni, másik pisztollyát is kilöt-te Aranypatakira, hogy legalább maga Frippon nélkül elfzaladhasson. A' kimenetel, ammint tudgyuk, gonofz reménységének nem kedvezett.

Aranypataki visszavévén az Óbesternek keze által drágaságait és köveit, tudtára adta szülői-nek

nek és Méhfalvinének nem csak ezt, hanem Gilmétával kötött szövetségét is. Szülõi e' tolvajságot Hevesinek levelébül megértvén, szinte haza akartak más nap indulni, ammint a' Kapitánynak levelét vették. Az én házamnál lessz a' menyegző, felkiáltott Méhfalviné; ezt írd meg a' fiadnak. Saját gyermekeimenn illy örömet nem élhettem meg. Fiadnak menyasszonyát úgy nézem, mint lyányomot. Elégedgy te meg a' fiaddal.

Ammint parancsollya Néném Asszony, monda az öreg Aranypataki, megcsókolván a' jó szívű Asszonyságnak kezét.

Gilméta azalatt az Óbestert nagyon kérte, hogy kíméllye meg a' rabokat, és ne adgya őket át a' törvényszékeknek, hanem bocsássa el szabadon; de az Óbester megmutatta neki, hogy e' könyörületessége üdötlen, sőt még helytelen is, részént mivel e' gonosztévők által Aranypatakinn kívül hihetőképén még többen is megkárosodtak, kiktül az elbocsátás által az elégtételt megvonni, igazságtalanság volna, részént pedig, mivel új károkat is tehetnének.

A' vocsorához Aranypataki uniformisban jelent meg, Gilmétát vezetvén, ki a' vendégeket megföllítván, Aranypataki Kapitányt, jövendőbeli férjemet, ösmertetem meg, úgymond, az Urakkal. Eddig Kábatzögít játszott ő házamnál, hogy Aranypatakot velem megkívántassa. Csálárdságát szívemmel és kezemmel büntettem meg.

E' büntetést irígylem Kapitány Uramnak, monda az öreg Báró. Azonban még irígy léteim-

temre is tisztá szívemből minden boldogságot kívánok.

Éllyen az új pár! mondá Torokfalvi, és utánna mindnyájan, bort töltvén a' poharakba, mellyek az alztalonn kézzen állottak és egészségéért egyszerre kihajtván.

Más nap a' vendégek elbúcsúztak, az atya fiak pedig az új párral Posonyba, 's minekután na itt a' szükséges rendelések megtetettek, Méhfalvára költöztek.

A' menyegző előtt való nap estve oda érkezett Pestről Mársfalvi is, ki az öreg Aranypatakinak leveleiből megértvén a' Kapitánynak Gróf Bölcsihez mutatott remek barátságát, és Gilmétával kötött szövetségét, részt akart venni a' szülőknek örömében, mellynek ő volt valaha első szerzője.

Minekutánna Méhfalviné sokáig vizsgálta volna Mársfalvi Gyenerálist, egyszerre megfözlítván, Mondgya meg nekem az Úr, úgymond, hol láttuk mink egymást?

Posonyban, felelé Mársfalvi, mikor még a' gyalogságnál hadnagykodtam. Akkor Méhfalviné Asszonyom körülbelül legszebb menyecskének tartatott. Tiszteletére voltam egynehányszor én is, 's oldala mellé csúsztam, a' hol csak lehetett, de szívéhez lehetetlen volt férnem.

El volt foglalva, Lelkem! mondá Méhfalviné.

Azt felelte nekem az Asszony akkor is, de csak táplált még is a' reménység, hogy lelek szá-

számomra benne egy kis ürességet. Azonban átmentem a' lovassághoz Kapitánynak, és azóta nem volt szerencsém Affzonságodat látni.

Az Úr volt-e az, a' kit szerelmes levelére magamhoz rendeltem?

Esti hét órára. Csintalan teremtés! Egy inas megfogta a' setétben a' garádicsnál a' kezemet, 's elvezetett egy szobába felette titkos csendességgel, hol egy tisztességes öreg Kapitányné szinte egy szent könyvet olvasott. Soha sem felejttem el, még élek!

Méhfalviné szívesen kaczagott, és a' többieket is hangos hahotára indította. Én az Úrra, úgymond, rá nem vallottam volna, de mivel a' titkot maga kitalálta, ne haraguúgyon, kérem, hogy még egyszer kinevtem.

Illy nyájaskodások között eltelvén az estve, más nap a' menyegző nagy pompával végbe ment. Az esküvés után Gilméta megfogván Aranypatakinak kezét, Francziás Gilmétádot, Édesem! Szerencsétlennek tették a' francia nevelésnek esztelenségei. A' te karjaid között Magyar Dáma, és így minden bizonnal boldog leszek.

T U D Ó S Í T Á S.

P e s t e n n,

Eggenberger Józsefnek boltyában, Mélt.
Báró Podmanitzky Úr' házában, a' P. Franciská-
nusok' Klastroma' alsó részének általellenében
találatnak e' következő Munkák,
úgy mint:

Kováts Sámuel, ötven halotti Prédikáziók. 8.
Pesten, 1808. 1 fl. 15 xr.

Pápay Sam. A' Magyar Litteratura' Esmérete.
I. et II. Rész. 8. maj. Veszprémben, 1808.
2 fl. —

Gróf Kaczajfalvi László, avvagy a' természetes
Ember. Eggy igen mulatságos tanúságok-
kal bővelkedő Történet. A' Magyar Aglá-
jának szerzője által. 8. Pestenn 1808. 1 fl. 45 xr.

A' szerelem' természete. Egynéhány rész szerént
vig, rész szerént szomorú történetetskékben.
8. Pesten, 1808. — 48 xr.

**A' Hadi Mesterséget tárgyazó szükségessébb Tu-
dományoknak Summás Elő-Adása.** A' leg-
jobb régi, és újjabb Irókból öszve szedve.
2 Darab. 8. Pesten, 1808. 3 fl. —

Palugyay Története, melly az iffiú Palugyay An-
drásnak Bubek Kriskával való hív szerelnét
foglalja magában. 8. Pesten, 1807. 1 fl. —

Ma-

Marengói Tsata, és azt megelőző környülállások. Írta *Szeher Aloysius*. 8. Pesten, 1807.
— 30 xr.

Gazdagságbéli Jegyzések. Ki-adta Póka-Teleki *Kondé Jósef Benedek*. Első Kötetke. 8. Pósonyban, 1807. — 20 xr.

A' Magyar nyelv elé mozdításáról buzgó Esdek-
lései *Gróf Teleki Lászlónak*. 8. mai. Pesthen,
1807. 1 fl. 15 xr.

A' Magyar Hárfásnak részént Aglájából vett, részént újjonnan szerzett *Énekei* Fortepiánóra. Két Szakasz. A' Pestvármegyei Magyar Kis-Affzonyoknak illendő tisztelettel ajánlja a' Szerző. Folio. Pesten, 1807. 1 fl. 30 xr.

A' hamar és ócsón gyógyító *Ló-Orvos* avvagy Értekezések a' Lónak szépségeirül, hibáirül, nyavalyáirül 's azoknak gyógyításárül, és a' Lovaknak gondviselésérül, kivált az útonn. Megtoldva hasznos Oktatásokkal a' szarvas marháknak nyavalyáirül, 's azoknak gyógyításárül, és kivált a' marhadögrüi, külömbféle jó könyvekbül magyarra tétette 's a' t. 8. Pesten, 1807. — 36 xr.

Anthropologia vagy is az ember esmértetése. *Fejér György* által. 8. mai. Budán, 1807. 2 fl. —

Verseghy Ferentz, a' Magyar Músának Háladatos Öröme *Herculesnek* amaz öntött képzetenn, mellyet Felséges *Urunk Jósef Magyar* és *Cseh országnak örökös Királyi*, *Austriának pedig fő Hertzegje* és *Magyar Országnak Nádor Ispánnya* 's a' t. 4. Budán 1807. — 15 xr.

— — Magyar Aglája, avvagy mulató nyájaskodások

- dások külömbféle versnemekben. Szerzette Versegly Ferencz. 8. 1806. 1 fl. 30 xr.
- Versegly F. A' tífzta Magyarság, avvagy a' csínos magyar befzédre és helyes Írásra vezérlő értekezések. Követi ezeket a' Cadentiák' Lajstroma, mellynek hafznát a' Filologusok és a' Poéták eggyaránt vehetik. 8. Pestenn, 1805. — 45 xr.
- — Nagy nevezetű és nagy tekintetű Kolomposi Szarvas Gergely Úrnak, mostoha üköm-rül kedves Uram Bátyámnak Víg Élete ésnevetséges Vélekedései, mellyeket részént saját szájából vagy hiteles emberektül hallottam, részént pedig szórúl szóra közlendő írásibül tanúltam, 2 Réfz. 8. Pestenn, 1805. 1 fl. —
- — Eduárd Skócziában, avvagy egy Szökevénynek az éjszakája. Valóságos Történetbül csináltt Nézőjáték három felvonásban, mellyet francia nyelvenn írt Düval Úr, a' Szerzötül közlött kézírásbül németre fordított szabadon a' Bécsi Császári és Királyi Theátrom' számára Kotzebue Augustus Úr, németbül pedig magyarra V. F. 8. Pestenn, 1805. — 24 xr.
- Pichler Karolina Hasonlatosságai Fordította Kelemen Borbala. 8. Pesten. 1807. 1 fl. —
- Endrödy János, a' Keresztyén meg Gyözödésböl, írta minden ifjakknak, és sok öregeknek. A' munka németre is fordítva, és nyomtatva különösen árúztatik. 8. Posonyban. 1806. — 36 xr.

- Endrödy J. Az Ó és Új Testamentomi Történetek. Sommába foglalta, meg-magyarázta, és szükséges tanúsággal megvilágosította. Második meg-jobbított ki-adás. 8. Posonyban. 1806. — 30 xr.
- Baróti Szabó Dávidnak meg-jobbított, 's bővített költeményes munkája. 3. Darab. 8. maj. Komáromban. 1802. 1 fl. 30 xr.
- A' Magyar Démocritus Életének délig való része, megírva Andrád Sámuel által. 8. 1791. — 10 xr.
- Decsy Sámuel, Pannóniai Feniksz, avagy hamvából fel-támadott magyar nyelv. 8. maj. Bétsben. 1790. 1 fl. —
- Hufzty András, Ó és Új Dácia, az az Erdélynek régi és mostani állapotjáról való História. 8. maj. Bótsben. 1791. 1 fl. 15 xr.
- Marton István, Keresztjén Theologusi Morál, vagy is Erköltsi Tudomány. 8. maj. 1796. 2 fl. 30 xr.
- Száz efsztendőre szólló újjolag fordított, kijobbított és megöregbített Kalendáriom 1805dik Efsztendőtül fogva 1905dikig, mellyben a' bújdosó csillagokrúl való értekezésenn, a' húsvétnak és pünkösdnek tábláinn, a' hóldnak mutatójánn, és két mulatságos történetenn kivül, feltalállyák a' Gazdák az úgy nevezett Földművelők' Reguláit is sok egyéb hasznos tanításokkal egygyütt a' külömbféle kalendáriumokról, és üdö számlálásokrúl, a' mennydörgések alatt való magunk' viseléséről, a' mezei gazdaságrúl, az egészségnek
fenn-

- fenntartásáról, a' természetnek külömbfé-
le mértékletirül, és az üdö, változásainak
előre való gyánításáról. 8. 1806. — 30 xr.
- Fleury Klaudius, két Elmélkedés. A' Székes Fe-
jérvári Püspök Megyében lévő nagy érdemő
Tisztelendő Papságnak ajánlya Virág Bene-
dek. 8. Budánn, 1806. — 36 xr.
- Virág Benedek, Második András Arany Bullá-
ja, melly 1222-dik Esztendőben költt. Ki-
adta magyarul. 8. Pesten, 1805. — 12 xr.
- Különös Letzke a' Szüz Mária Képéről a' Magyar
Aranyon. Miller Jakab Ferdinand, a' Nem-
zeti Könyv-ház Örzője. Irta Virág Benedek.
8. Pesten, 1804. — 10 xr.
- Chaptal J. A. A' Boroknak természetsekről, ké-
szítésekről és eltartatásokról való Értekezés:
most pedig magyarra fordított N. Fabián Jó-
sef. 8. Veszprémben, 1805. — 45 xr.
- Torquáto Tasszó megszabadított Jérusálema.
Fordította Olasz nyelvből Tanárki János.
3. Kötetke. 8. Pesten, 1805. 2 fl. —
- Georch Illyés, Honnyi Törvény. 4 Rész. 8. maj.
Posonyban, 1805 — 1807. — 6 fl. —
- Kampe Theophron, vagy a' tapasztalt tanácsa-
dó a' tapasztalatlan ifjúság' hasznára Dapay
Jósef által. 2. Tomus. 8. Posonyban, 1804.
1 fl. 45 xr.
- Endrödy János, az Embernek Bölcsősága kifeje-
tetve a' józan Böltselkedésnek segítségé-
vel. Irta Polgár Társainak hasznokra. 3. Rész.
8. Pesten, 1806. 3 fl. 30 xr.

- Endrödy Ján. Tsak egy két szó erköltsi Meg-
 veztegetésünkrül. 8. Pesten, 1803. — 20 xr.
- Fábián József, Prédikátori Tárház, vagy olyan
 gyűjtemény, mellyben a' Prédikátori hivatal-
 ra tartozó mindenféle szükséges dolgok egy-
 más után rövideden feltaláltatnak etc. 2 Da-
 rab, 4 Fogásra. 8. Veszprémben és Váczon.
 1805 — 1807. 4 fl. —
- Baróti Szabó Dávid, a' Magyarság' Virági. 8.
 Komáromban, 1805. 1 fl. 8 xr.
- — — Orthographia és Grammatikabéli éfzre-
 vételek a' Magyar Prosodiával együtt. 8. ibid.
 1800. — 20 xr.
- Katona István, a' Magyar Szent Koronáról Doct.
 Décsy Samueltól irtt históriának meg rostálá-
 sa. 8. Budán, 1793. — 20 xr.
- Dugonits András, Ulissesnek, ama' hires és ne-
 vezetes görög Királynak csudálatos Történe-
 tei, mellyeket a' magyar versekben gyönyör-
 ködőknek, etc. 8. Pesten, 1780. — 30 xr.
- Kiss József, az Ér-vágónak Pathológiája, mellyet
 a' magyar Borbélyoknak hafznokra. 8. Bécs-
 ben, 1791. — 24 xr.
- Kovács Sámuel, Levelek 's más Versek. 8. maj.
 Pesten, 1805. — 24 xr.
- A' régi 's mostani leg-nevezetesebb Időbéliek' hi-
 res tetteiknek és élettyeiknek hiteles rajzó-
 lattyok, mellyet Siller és Meiszner történet-
 íróknak német munkájok szerént megmagya-
 razott Gaal György. 8. Pesten, 1803. — 56 xr.
- Magyarok Históriája, mellyet Csatsenyi Suastics
 Ignácz.

Ignácz. 3. Réfz. 8. maj. Posonyban, 1805.
5 fl. —

Sárváry Pál, a' Rajzolás Mesterségének kezdete ;
a' rajzolásbann gyönörködő tanuló-ifiak és
gyermekkek kedvéért irta. Rajzolta Lumni-
tzer György, metszette Beregszázi Péter. 2.
Darab. 4. Debreczenben, 1804. — 1808.
1 fl. 45 xr.

Montier Asszonynak a' maga leányával, el-férj-
zett Markgrófnéval közlött tanúságos, igen
jeles, és mindenféle úri rendnek nemes mu-
latására nagyon alkalmas Levelei. Német-
ből magyarázta Mészáros Ignácz. 8. Pesten,
1793. — 48 xr.

Patikai Lukátsnak oktatásai a' Lovaknak, szar-
vas' Marháknak, Juhoknak, és sertéseknek
betegségirül, 's azoknak gyógyításáról. 8.
Pesten, 1792. — 30 xr.

Szuhányi János, Szorgalmatos Méhéfz, az az :
a' Méhekkal való bánásról kérdésekben, és
feletekben Oktatás. 8. Pesten, 1795. — 30 xr.

Beniczki Péter, Magyar Rithmusok ; most újjob-
ban és tisztábban kibotsáttatott. 8. Posony-
ban, 1805. — 30 xr.

Boldogságos Szűz Mária tiszteletének és segítségül
hivásának Védelmezése, mellyet nagy Asszo-
nyunk tisztelete öregbitésére 's kiterjesztésé-
re deák nyelvből magyarra fordított, etc. 8.
Pesten, 1794. — 30 xr.

▲z Új Testamentomi Eklésiai históriának tábláts-
kákban foglalt rövid summája, mellyet a'
D.

D. Seiler György Úr. XVIII-dik. századig,
már hetedikször és hasznos bővítésekkel né-
met nyelven kiadott, és a' D. Rosenmüller
János' Ur magyarra fordított Farnos' György.
4. Erlangában, 1795. 1 fl. 15 xr.

Raff György, Természeti-História a' gyermekek-
nek, némelly hozzá-adásokkal, a' maga köl-
tségén Magyarúl ki-adott, és ki-nyomtatott
Fábián József. 14. Réz-tábla rajzolattal. 8.
maj. Veszrémben, 1799. 2 fl. 30 xr.

Libri latini recenter editi.

Pray, Georgii, Epistolae Procerum Regni Hun-
gariae ab anno 1490. usque ad annum 1511.
3 Partes 8. maj. Posonii, 1806. 5 fl. —

Jus Patrium, quod Elias Georch hungarice edi-
dit, latinitate a quodam veterano Juris Pro-
fessore donatum. 2 Tomuli 8. Posonii, 1807.
2 fl. 30 xr.

Bene, Francisci, Elementa politiae medicae. 8.
maj. Budae, 1807. 2 fl. —

Reflexiones super introducendo Linguae Ungari-
cae in administratione Regni publica, Insti-
tutis item Litterariis usu. 8. 1806. — 20 xr.

Kerefszury, Jos. Aloysii, Compendiaria descriptio
foundationis, ac vicissitudinum Episcopatus et
Capituli M. Varadinensis. 8. maj. M. Varadi-
ni, 1806. 4 fl. —

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

